

Pécs MJV városfejlesztési konceptió

2014-2030

Pécs

A munkát koordinálta és a tanulmányt szerkesztette:

Dr. Göndöcs István Dr. Kiss Tibor közreműködésével

A Tanulmány kidolgozásában résztvevő szakértők:

**Baracsi Viktória
Busa Attila
Csete Sándor
Fontányi Eszter
Dr. G. Detky Rita
Dr. Göndöcs István
Dr. Hajnal Klára
Heindl Zsombor
Horváth András
Horváth Márton
Dr. Kiss Tibor
Dr. Madár Péter
Dr. Tistyán László
Udvardi Péter**

A munkát aktualizálta: Eco-Cortex Tanácsadó Iroda 2021.

TARTALOM

TARTALOM.....	1
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
Előzmények.....	4
Partnerség.....	5
A jövőtervezés alapelvei.....	5
A város helyzete, főbb jellemzői a fenntartható fejlődés szempontjából.....	8
A tervezés során irányadónak tekintett fenntartható fejlődés-fogalom.....	8
A város területi szerepének változása	8
A főbb fenntarthatósági folyamatok helyzete	12
Az összefüggések vizsgálata és szerepük a fenntartható fejlődést szolgáló városirányítás paradigmaváltása szempontjából	20
Összegző megállapítások a város helyzetéről a fenntartható fejlődés lehetőségei szempontjából	21
A város stratégiai céljai.....	22
Hosszú távú jövőkép	22
Az egyes fenntarthatósági területek jövőképe és stratégiai célja.....	23
Fenntarthatósági rendező elvek - irányelvek.....	36
Jövőkép, átfogó cél és stratégiai célok rendszere	39
A KONCEPCIÓ EREDMÉNYEINEK RÖVID, LÉNYEGI ÖSSZEFOGLALÁSA	41
Szemlélet alapok.....	41
Kormányzást érintő változások.....	44
Urbanisztika	45
PÉCS MEGYEI JOGÚ VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA.....	47
1 HELYZETISMERTETÉS.....	47
1.1 Pécs város szerepének meghatározása a településhálózatban.....	47
1.1.1 Közlekedés.....	47
1.1.2 Épített környezet.....	49
1.2 Pécs és vonzáskörzetének bemutatása.....	50
1.2.1 Táji és természeti környezet.....	50
1.2.2 Közlekedés.....	51
Az önkormányzat potenciális szerepváltozásai: a közlekedési és az energiarendszer átalakulásában rejlő új lehetőségek.....	54
1.2.3 Épített környezet.....	56
1.2.4 Pécs és vonzáskörzete gazdasági vetületben	60
1.2.5 Társadalmi aspektusok.....	63
1.3 Demográfiai és társadalmi helyzet, tendenciák a fenntarthatóság szempontjából	64
1.3.1 Pécs társadalmi-demográfiai helyzete, a város alakulásának tendenciái	64
1.3.2 Pécs város társadalma - a helyi társadalom létezését „konstituáló” feltételek jellemzői.....	64
1.4 A terület gazdasági helyzetének bemutatása	79
1.4.1 Az önkormányzat gazdasági helyzete	82
1.5 Jogszabályi, szakpolitikai háttér	88
2 KONCEPCIÓALKOTÁS.....	93

2.1	Forgatókönyvek.....	95
2.1.1	Globális környezet.....	95
2.1.2	I. Forgatókönyv – változatlan globális környezet.....	96
2.1.3	II. Forgatókönyv – van idő a változó környezethez való alkalmazkodásra..	96
2.1.4	III. Forgatókönyv – nincs idő a változó környezethez való alkalmazkodásra	96
2.2	Hosszú távú jövőkép.....	97
2.2.1	Egészséges környezet biztosítása – karbonsemleges város.....	99
2.2.2	Fenntartható, fejlődő helyi társadalom.....	100
2.2.3	Pécs gazdasági célja: A város gazdasági alapjainak újjáépítése.....	102
2.2.4	Kompakt város.....	104
2.2.5	Városkormányzás – Ko(o)rmanýzás.....	107
2.3	Fenntarthatósági rendező elvek - irányelvek.....	109
2.3.1	Cselekvőképesség – reziliencia, válaszolóképeség.....	109
2.3.2	Sokféleség növelése.....	110
2.3.3	Rendszerhatékonyaság.....	110
2.3.4	Esélyteremtő hozzáférés.....	110
2.3.5	Felelősségvállalás.....	111
2.3.6	Pozitív kommunikáció.....	111
2.3.7	A város jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan.....	112
3	CÉLRENDSZER.....	122
3.1	A célrendszer áttekintő ismertetése.....	122
3.2	A stratégiai, operatív és részcélok rendszerének kifejtése.....	132
3.2.1	A természeti környezet fenntarthatósági helyzete.....	132
3.2.2	A fenntartható társadalom célrendszere.....	152
3.2.3	A fenntartható gazdaság célrendszere.....	180
3.2.4	A fenntartható épített környezet célrendszere.....	204
1.3.	Részcélok és a beavatkozások területei egységeinek meghatározása.....	232
1.3.1.	A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre.....	232
4	A MEGVALÓSÍTÁSHOZ SZÜKSÉGES FELTÉTELEK MEGHATÁROZÁSA.....	236
4.1	A megvalósításhoz szükséges szervezeti- intézményi, szervezési, partnerségi feltételek, koordináció meghatározása.....	236
4.2	A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása.....	237
4.3	A meghatározott területigényes elemek alapján, javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra.....	238
4.3.1	Épített környezet- Infrastruktúra, térhasználat, térszerkezet.....	238
4.3.2	Természeti környezet- Zöld- és kék infrastruktúra.....	241
4.4	Az örökségi értékek és a védettség bemutatása, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésére.....	243
4.4.1	Műemléki, építészeti értékvédelem.....	243
4.4.2	Régészeti emlékek védelme és bemutatása.....	244
4.4.3	Köztéri műalkotások gyarapítása és megóvása.....	245
5	A SZÜKSÉGES TELEPÜLÉSKÖZI KOORDINÁCIÓ MECHANIZMUSAI.....	247
1.	sz. Melléklet:.....	248
	HUMÁN ERŐFORRÁS-FEJLESZTÉSI STRATÉGIA.....	248

2. sz. Melléklet:.....	253
ÖSSZESÍTŐ ADATOK, DIAGRAMOK, TÉRKÉPEK – PÉCS MÚLTJÁNAK ÉS JELENÉNEK TÉNYEI.....	253
1 Demográfia, társadalom	253
1. Természeti környezet.....	262
2. Gazdaság.....	270
3. Épített környezet - térképek.....	276
Ábrajegyzék.....	295
Táblázat jegyzék.....	296

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Előzmények

Pécs város településfejlesztési koncepciójának aktualizálása szükségessé vált. Az alapjául szolgáló fő dokumentumok -Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) és 3014/2012 (XI. 8. Korm. rendelet) - még érvényben vannak. Az OFTK 2030-ig tartó időszakra vonatkozik. A kormányrendelet jelen Koncepció eredeti változatának kidolgozásakor új volt; jelenleg előkészítés alatt áll egy új rendelet, mely még nem lépett érvénybe, és a megkezdett munkák folytatását és befejezését nem fogja befolyásolni. Ennek keretében a fejlesztési dokumentumok tartalmi és főleg formai követelményei változnak majd, azonban az érvényes Koncepció frissítésével nyert idő értékes lesz majd a 201-2027. évi, új EU támogatási ciklus keretében megjelenő támogatásokra való pályázatok előkészítése során. A város településfejlesztési koncepciója is a 2030-ig tartó időszakra vonatkozik, az erre épülő középtávú fejlesztési dokumentum, az Integrált Településfejlesztési Stratégia azonban 2020-ig tartó hatályának lejártja miatt és az új támogatási időszakra való felkészülés érdekében aktualizálásra szorul, ezt figyelembe véve új hatálya a 2021.- 2027. tervezési időszakra terjed ki. Figyelembe véve a Koncepció hét éves „életkorát” és az eltelt idő alatt bekövetkezett változásokat, a Koncepció frissítése is indokolt a jelentősebb változások által indokolt mértékben, 2030-ig tartó hatálya azonban továbbra is érvényben marad. Az új jogszabálytervezet ismeretében várható, hogy az rendelkezni fog hatályba lépése értelmében arról, hogy mikor szükséges olyan új városfejlesztési dokumentumot (dokumentumokat) készíteni, mely(ek) részletesen megfelel(nek) az új követelményeknek. Merőben új fejlesztési dokumentumok készítése akkor lesz igazán megalapozott, amikor a COVID miatt elhalasztott új népszámlálásra sor kerül és feldolgozott adatai ismertté válnak, azonban az új jogszabály ettől eltérő időpontot is meghatározhat. Addig is a Koncepciónak és az ITS-nek új pályázati rendszer forrásaihoz való hozzáférés érdekében aktualizált változata lesz érvényben.

A jogi kereteken túl a megvalósított projektek nagy számát és új fejlesztési szándékok érvényre juttatását figyelembe véve is szükség van az aktualizálásra, melynek jelentősége az új Dél-Dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna keretében várhatóan generálásra kerülő projektek stratégiai jelentősége miatt is meghaladja egy átlagos frissítés mértékét.

Az aktualizálás első megközelítésben a lejárt határidejű ITS-t érinti mélyebben. A koncepció -műfajánál, időhorizontjánál fogva- általánosabb megfogalmazásokat hordoz, és 2030-ig van érvényben. Az elavult adatok jelentős részének időszerűtlenné válása miatt a Megalapozó dokumentumok frissítése (Helyzetfeltárás, Helyzetelemzés, Helyzetértékelés) is indokolt. A Koncepciót a változások mélysége, kiterjedtsége arányában szükséges aktualizálni. Ezen belül **különösen a gazdaságfejlesztés és az önkormányzati gazdálkodás terén szükséges a célok újrafogalmazása.** A Koncepció hét évvel korábban történt elfogadása óta igazolódott, hogy a gazdaságfejlesztés, hosszú távú gazdálkodás terén túlzás nélkül radikális változtatásokra van szükség, mert a város és a megye leszakadásának mértéke országos összehasonlításban tovább mélyült, veszélyesnek minősíthető. A gazdasági helyzet romlásával párhuzamosan olyan társadalmi jelenségek is felismerhetők – jövedelemkülönbségek növekedése, szegregációs

jelenségek, stb.- melyekre a Konceptió keretében is reagálni kell. Mindez mégis kevésbé érinti a Konceptió megfogalmazásait, mivel a megoldandó problémák lényege nem, inkább mélysége változott, következésképp markáns változtatásokra inkább a stratégia keretei közt megfogalmazásra kerülő attitűdök, beavatkozások keretében lesz szükség.

A negatív jelenségek mellett hosszú távú, így a Konceptiót is érintő, mélyre ható, kedvező változások is várhatók, melyek a kormányzat által életre hívott „Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna” program keretében nyithatnak kaput új fejlődési folyamatok elindítása és kiteljesítése felé, elsősorban a külső infrastruktúra fejlesztése révén, de érinthet a program egyes, városhatárokon belüli jelentős beruházásokat is. A várható tartalmak és időhorizontjuk még nem belátható, ezért jelen frissítés nagyobb hangsúlyt fektet a város vezetése által eldönthető, illetve erősen befolyásolható témákra. Annak érdekében, hogy a Zóna program keretében minél több esszenciális beruházás valósuljon meg és ezek területi elhelyezése minél jobban Pécsset szolgálja, szoros folyamatkövetésre és hatékony, minden erőt összefogó városdiplomásiai tevékenységre van szükség.

Összefoglalóan az előzetes várakozásokkal szemben a Konceptió 2013.évi elkészítése óta eltelt évek alatt a városban –és különösen a világban és az országban- olyan jelentős mértékű és olyan mélyreható változások következtek be, melyek meghaladják egy aktualizálás kereteit, s indokolhatták volna egy új dokumentum elkészítését. Az átmeneti jogszabályi helyzet és a pandémia miatt elmaradt népszámlálás, valamint az új pályázatok fogadására való felkészülés sürgető helyzete miatt erre nem kerülhetett sor, mindazonáltal minden, változások által jelentősen érintett területen sor került a helyzetbemutatás és a célok aktualizálására, indoklására, így a dokumentum lényegesen átalakult. Az új és jelentősnek tartott esetekben a korábbiakhoz képest részletesebb bemutatásra, indoklásra került sor, vállalva kisebb szövegbeli aránytalanságokat az érthetőség érdekében.

Partnerség

A Kormányrendelet előírásainak és a tervezéshez kapcsolt kormányzati ajánlások szellemének, valamint a városvezetés saját igényének is olyan tervezés felel meg, amely találkozik a város lakosságának, meghatározó szereplőinek, külső szakmai és irányító, hatósági partnereinek szándékaival, elvárásaival, ezért a koncepció elkészülte után társadalmasításra kerül, melynek tapasztalatai beépítésre kerülnek. Az előkészítési időszakban a szakértők nagy jelentőséget tulajdonítottak a partnerségi kapcsolatok fejlesztésének, melynek jelentősége az eltelt idő alatt csak növekedett.

A jövőtervezés alapelvei

A tervezéssel szemben támasztott alapvető városvezetési igény –mely a tervező szakemberek véleményével is találkozott- a **fenntartható fejlődés** követelményeinek való megfelelés, az ehhez szükséges feltételek biztosítása volt. Ez a szándék nem csupán a világ problémáiból levezethető korszellemből táplálkozik, hanem a **város életében, működésében**

tapasztalt mindennapos és hosszútávon jelentkező problémák is sürgetővé tették e követelmény megfogalmazását. A tapasztalatok a fenntarthatóság megkérdőjeleződését mutatták több területen, a fejlődés követelményéről pedig –mely a jövőért való munkálkodás mozgatórugója- nem mondhat le egyetlen közösség sem.

A fenntarthatóság körül szaporodó kétségek alapján került középpontba az az igény, hogy a tervezés ne a jelenlegi helyzet előrevetítésén, hanem a jövőképből visszavezetett feladat-megfogalmazásokon alapuljon („backcasting”), s olyan program készüljön, amelynek a megvalósítása biztosítja az előre nem látható vagy gyors változásokhoz való rugalmas alkalmazkodás képességét („reziliencia”).

A fenntarthatóság követelményeit nem sértve a Konceptió aktualizálása keretében **a célok közül ki kell emelni a gazdaság reorganizációjának, újratertésének, újraiparosításának, nagy termelési értéket, és idővel jelentős adóbevételt hozó befektetések fontosságát.** A természeti és az épített környezet, valamint **a társadalom problémáinak megoldása, fejlesztése több forrást igényel, mint amennyit a város - lényegében a rendszerváltáskor lerombolódott, de újjá nem épített, alacsony teljesítményszintre beállt - gazdasága meg tud termelni.** Ebből következik a város monoton lemaradása és az adósságállomány ismételt felhalmozódása, mely öngerjesztő folyamatként a lakosság és a döntéshozók szemében is alulértékeléshez vezet. A negatív eredmények -legalább is jelentős részben- a lehetőségek hiányának számlájára írhatók, ezért világossá kell tenni a hiányzó feltételrendszer fontosságát. Elsőként a város jövőépítő presztízsét, gazdasági teljesítőkéességét kell helyreállítani, határozott, világos program és kitartó megvalósítás keretében, melyhez meg kell teremteni a gazdaságépítéshez szükséges telepítési tényezőket, infrastrukturális feltételeket. Az előzetes információk arra utalnak, hogy ehhez van pozitív kormányzati szándék, legalább is az egyetemfejlesztés és a külső (társági) közlekedési infrastruktúrák jelentős fejlesztése tekintetében.

A hiányzó, városon kívüli és belüli, a gazdaságfejlesztéshez elengedhetetlen feltételeket -telepítési tényezőket- azonosítani szükséges és a prioritási sorrendben előnyben kell részesíteni őket. A gazdaság és az infrastruktúra előre sorolása és a fennálló törlesztési kötelezettségek teljesítése a jóléti és környezeti kiadások jelentős, akár durva visszafogását, visszavágását igényelhetné, ami semmilyen politikai feltételrendszerrel nem hozható összhangba. Az eredeti ITS-ben foglalt, de erőforrások hiányában még meg nem valósított projektek mellé nagy számú új igény sorakozik fel, melyek részben az elmaradások pótlását, részben a gyorsítást és a fejlődést szolgálják; ezek pénzügyi igénye nagyságrendekkel nagyobb, mint amit a „normál munkamenetben” teljesíteni lehet.

Szükséges tehát egy átmeneti felfutási időszak, amikor egyedi, szoros monitoring mellett végrehajtott, s ha a program tartalma indokoltá teszi, a kormánnyal egyeztetett program (kiemelt kormányprogram) keretében a hiányzó fejlesztési források biztosításra kerülnek. A program akkor releváns, ha a feladatok nem a működéstől vonják el a forrásokat. Emellett előtérbe kell helyezni az önálló (állami költségvetési forrásokon kívüli) befektetés-generáló, forrásteremtő módszereket is. Mindehhez ki kell dolgozni a módszertant és biztosítani szükséges a humán, szervezeti stb. erőforrásokat.

A program a helyi politikai tényezők konszenzusára alapozott megalapozása, előkészítése lehet a biztosítéka annak, hogy sikeresen lehessen eljárni a támogatás és a fejlesztési program célratörő megvalósítása érdekében.

A gazdaságfejlesztési program nem jelentheti a többi fenntarthatósági tényező hátérbe szorulását, sőt, a megkülönböztetett kezelés (kiemelt program) célja éppen az lehet, hogy a természeti és az épített környezet, valamint a helyi társadalom komplex, fenntartható fejlődése a gazdasággal összhangban történjen, ne szenvedjenek további hátrányt. Ezt ámasztja alá, hogy az új gazdaságon és az innovációteremtő tevékenységeken belül preferált és túlsúlyossá teendő a környezetbarát, „clean tech” technológiák megjelenése és általánossá válása. Míg azonban a gazdaság tekintetében a fenntartható növekedés mennyiségi és minőségi változást egyaránt jelent, a többi tényező esetében a minőségi fejlődés szerepe meghatározóbb. A koncepció keretében **a fenntarthatóság imázsépítő hívószóként is értelmezendő**, mely a lakosság, a fiatalok és a betelepülésre ösztönzött befektetők szempontjából is mind erősebben ható **vonzerőtényező**. Számításba kell venni azt is, ahogy e téren hamarosan éles városverseny alakul ki, hiszen az EU-források felhasználási céljai nagy arányban a klímaváltozás és a környezeti fenntarthatóságot szolgáló programok irányába tolnak el.

A gazdaság és a társadalom fejlődési összhangjának elválaszthatatlan közös halmaza a **munkaerő**. A helyi társadalomban a jóléti s „jóléti” poláris távolodás, szakadás jelei érezhetőek annak ellenére, hogy a munkajövedelmeken belül a különbségek csökkennek. Mindez összefügg a társadalom öregedésével, a keresők számának alacsonyásával egyes családtípusokban, erről azonban csak egy széleskörű adatfelvétel szolgálhat pontosabb információval. A gazdaságfejlesztés szempontjából a társadalom egysége, tanulás, kutatás, egyéni és közösségi fejlődés, munka iránti motiváltsága legalább olyan fontos, mint az infrastruktúra megléte, színvonala, azonban attól lényegesen különbözik, mivel pusztán pénzbefektetéssel nem váltható meg. A Koncepció bőségesen foglalkozik a társadalom jól-létének kérdéseivel, melyek jelentősége az eltelt időben csak nőtt. A Koncepcióra alapozott ITS kísérleti kulcsprojekt formájában emelte ki a **hosszú távú, komplex társadalomfejlesztés fontosságát**, mely nem került napirendre. E hosszú időigényű (feltehetően több évtizedes) feladat mielőbbi előkészítést és programozást igényel, figyelembe véve, hogy **a már folyamatban lévő technológiai trendek (robotizáció, mesterséges intelligencia, IoT, 3D nyomtatás stb.) mélyen átalakítják a munkaerőpiacot**. A végzettség iránti igény legalább egy szinttel feljebb tolódik, a betanított jellegű munkakörök mindinkább „kivezetődnek” a piacról. Megvalósítás szempontjából időbeli preferenciához célszerű juttatni a rövid távon is eredményképes (rövid előkészítést igénylő) megoldásokat, de egyidőben el kell kezdeni a hosszú futamidejű feladatok előkészítését is. Az alacsony iskolázottságú, leszakadó rétegek foglalkoztatása egyre nagyobb nehézségekbe ütközik, miközben a magasan képzettek körében fokozódik a munkaerőhiány. Ez a tétel is azt igazolja, hogy **a világban végbemenő társadalmi-gazdasági változások az aktualizálásig eltelt, történelmileg igen rövid idő alatt is rendkívül mélyrehatóak voltak, s az akkor is súlyosan érintett társadalmi rétegek köre kibővült, s gyakorlatilag a teljes helyi társadalom jövőjét újra kell gondolni az oktatástól a jövőbeli foglalkoztatási lehetőségekig**.

Egyedi kormányprogramról szóló döntés elérése nem lehetséges a helyi politikai erők és más stakeholderek konszenzusa és közös fellépése, egységes véleményalkotása nélkül, ezért a napi előkészítési, majd a megvalósítási időszakban a helyi együttműködésben és a városdiplomáciában legalább a fejlődés alapkérdéseiben megállapodásokra van szükség.

A város helyzete, főbb jellemzői a fenntartható fejlődés szempontjából

A tervezés során irányadónak tekintett fenntartható fejlődés-fogalom

Az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága 1987. évi jelentése szerint „a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket” (Brundtland Report 1987).

Cselekvőképesség, életképesség szempontjából fenntartható fejlődésű városnak a belső motivációk által generált fejlődésre és önmaga fenntartására képes város tekinthető, amely belső erőforrásaira való támaszkodása révén, egyedi döntésű működési támogatások nélkül képes pozitív jövedelemáram létrehozására és fenntartására, a külső kockázatok kezelésére, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, az alapvetően független működésre.

A Konceptió a fenntarthatóságot komplex módon fogja fel, ennek értelmében a természeti környezet, az épített környezet, a társadalom és a gazdaság egyensúlyára kell törekedni. A Konceptió a helyzetelemzés és a célképzés folyamatában ezt a felosztást veszi alapul, de különös figyelemmel e fenntarthatósági területek és alrendszereik közt fennálló kölcsönhatásokra, összefüggésekre.

A város területi szerepének változása

Pécs, mint nagyváros, regionális központ

A kutatások szerint Pécs, Szegeddel és Debrecennel együtt a főváros utáni, második hierarchia-szinten helyezkedik el: teljes funkcióval rendelkező regionális központként.

Pécs regionális funkcióinak többsége a Dél-Dunántúl három megyéjére terjednek ki, de egyes funkciók esetében Zala megye déli, valamint Bács-Kiskun dél-nyugati része is Pécs vonzáskörzetébe tartozik. A regionális funkciók közül a városban különösen az oktatás, az egészségügy, valamint a kulturális szolgáltatások erősek.

Pécs és a várostérség viszonyát az elmúlt évtizedekben a szuburbanizáció jellemezte. A környező települések lakosságnövekedésével párhuzamosan **Pécs lakossága csökkent a kiköltözések következtében.**

Pécs esetében a város széles környezetében – száz-százötven kilométeres távolságban – nem található olyan város, amely kultúra, városépítészeti értékek és természeti környezeti mielő tekintetében versenytársa lehetne. Ezek olyan tényezők, amelyek hosszú távon hatnak, rövidebb időszak alatt nem építhetők fel, így a társadalmi tudatban is tartós nyomot hagynak.

A leggyorsabban a nagyrészt a gazdaságon alapuló fejlődési perspektívák, a vitalitás, az jövőre vonatkozó várakozások változhatnak meg, melyek már rövidebb és középtávon is

lényegesen befolyásolhatják a város vonzerejét. Ezen szempontokat tekintve más, nagyobb távolságban elhelyezkedő nagyvárosok és a Pécs-et körülvevő regionális városgyűrű középvárosainak egy része abszolút vagy relatív értelemben megerősödött. Pécs fejlődési trendjét megtörte a rendszerváltás időszakától bekövetkezett gazdasági potenciálvesztés. A város ezt a veszteséget nem tudta átfordítani egy új, versenyképes gazdasági szerkezetet létrehozó megújulási trenddé, s az elmúlt két évtized országos infrastruktúra-fejlesztési folyamata s a nemzetközi közlekedési folyosók értékváltozása sem kedvez maradéktalanul a városnak. Az ezekhez a rövidebb távon ható szempontokhoz köthető egyéni magatartásminták a gyakorlati élettel (lakóhelyválasztás, a munkaerőpiacon való elhelyezkedés, vállalkozás számára történő telephelyválasztás, felsőfokú intézményválasztás, stb.) szorosabb kapcsolatban állnak, a rövid távú egyéni döntéseket erősen befolyásolhatják.

A várost még széles földrajzi körben tartják térségi központnak, az ország egyik legvonzóbb városának, a személyes döntésekben azonban a gyakorlati előnyök- hátrányok mérlegelése egyre gyakrabban a város szempontjából kedvezőtlen eredménnyel zárul. **A városnak addig áll módjában megerősítenie, visszaszereznie térségi pozícióit, amíg legalább a hosszú távú előnyök a köztudatban helyet foglalnak.**

Néha felmerül az a gondolat, hogy a város élhetősége, békéje, fenntarthatósága szempontjából talán jobb lenne engedni a megkezdődött folyamatoknak, és a méreteket tekintve visszahúzódní egy 80-100 ezer fős középváros nagyságrendjére. Ez a szemlélet egyúttal a nagyobb térség fejlődési perspektívái szempontjából is visszalépést implikál, azaz nem felel meg annak a felelősségnek, amellyel a város környezete iránt, annak fejlődése érdekében rendelkezik. A város infrastrukturális rendszere a jelenlegi nagyságrendnek megfelelően alakult ki, ami egy lényeges visszahúzódnás esetén kapacitás-kihasználatlansági, finanszírozási, ellátási feszültségekhez vezetne. Továbbá a visszafejlődési folyamatok „újukra engedése” olyan mértékű perspektíva-vesztésbe torkollhat, amely nem szabályozható nagyságrendű visszaeséshez, akár összeomláshoz vezethet.

Egy város nem mondhat le arról, hogy fejlődni akar, nem hagyhatja figyelmen kívül környezetét, lakosságát, vállalkozásait, fiatalágát, s jövőjét nem tervezheti szigetként.

A térvésztes, potenciálvésztes már folyamatban lévő realitásaival természetesen számolni kell, azonban a meglévő térségi szerepek megtartása és az elveszítettek visszaszerzése érdekében határozottan szükséges fellépni, s ilyen időszakban van a legkínálkozóbb alkalom és a legnagyobb szükség a minőségi átalakulásra, megújulásra. A koncepció ebben az értelemben kezeli a fejlődés, növekedés kérdéseit is, hiszen mindkét fogalom alatt elsősorban a minőségi tényezők javulását érti, s az általános tendenciákat (pl. népességfogyás) is figyelembe véve elsősorban a meglévő erőforrások (pl. földterület, épület-állomány) jobb és új szerkezetű hasznosítására törekszik újak bevonása helyett.

Térségi tekintetben a negatív tendenciák megállítása, a pozíciók erősítése az önfenn-tartó, megújuló képesség visszaszerzésén, új fejlődési folyamatok elindításán múlik.

Ezért a városnak meg kell szilárdítania regionális vonzásközpont szerepét, dinamiku-san fel kell vállalnia térségfejlesztő funkcióit, s tevékenységének hatókörét ki kell terjesztenie a határon túli kapcsolatrendszerekre is. A város térségi funkcióinak és történeti pozíció-jának megőrzése országos érdek is, ezért a város gazdasági erejének helyreállításához, annak

helyben reálisan nem megvalósítható részéhez a kormányzattal való együttműködésre, kormányzati segítségre is szükség van.

Pécs, mint déli kapu – interregionális vonzasközpont

Baranya megye- felismerve a földrajzi elhelyezkedésében rejlő lehetőséget- a Budapest-Belgrád- Zágráb háromszög középpontjaként e nagytérség csomóponttá válását tűzte ki célul. Megyeközpontként Pécs predesztinált e déli-délnyugati kapu szerep elsődleges betöltésére. Ehhez Pécsnek össze kell hangolnia működését a terület logisztikai, elérhetőségi szempontból meghatározó városaival, településeivel, s ki kell alakítania azt a munkamegosztást, amely biztosítja a komplex fejlődési feltételeket.

A szerepkör betöltésének feltételeként át kell gondolni és erősíteni szükséges a nagytérségi közlekedési kapcsolatrendszer. A meglévő közlekedési és logisztikai infrastruktúra és a hálózatfejlesztési tervek elsősorban az északi kapcsolati irányokat erősítik, melyek szempontjából Baranya és Pécs peremterületi helyzetbe került, fejlődési lemaradásában ennek a ténynek nem elhanyagolható jelentősége van. A déli kapu szerep lehetősége és a nagytérségek összekötő szerepének fontossága már korábban is felmerült, azonban az országos infrastruktúra-fejlesztési döntések és megvalósulások ezt eddig nem tudták hatékonyan támogatni. Aból adódóan, hogy a Pán-Európai Korridorok magyarországi szakaszait úgy határozták meg, hogy tovább erősítik a sugaras, Budapest-központú irányokat, a transzverzális közlekedés lehetőségeinek megteremtését közút tekintetében hazai keretek közt kell biztosítani.

A külső közlekedési kapcsolati hiányok elsődlegesen a várostérség országos térszerkezetben elfoglalt periféria helyzetéből fakadnak: autópálya kapcsolat kizárólag a főváros felé biztosított, déli nemzetközi kapcsolódása elmaradt. Hiányoznak a térségtől távolabb haladó gyorsforgalmi hálózathoz (M7, M9) csatlakozó, az ország nyugati és északnyugati, illetve délkeleti területeivel (együtt külső városgyűrű várostérségei) összeköttetést biztosító, megfelelő szolgáltatási színvonalú főúti kapcsolatok is. A közútfejlesztés kapcsán a mohácsi Duna-híd megépítése érdemben fogja javítani a város kelet-nyugati közlekedési kapcsolatait.

A mohácsi kikötő tervezett fejlesztése a kapcsolódó közútfejlesztésekkel javítja a dunai teher és személyhajózás elérhetőségét, felértékelve ennek logisztikai és turisztikai szerepét.

Még nem teljesen eldöntött az M9 autópálya nyomvonala, Kaposvárról Szekszárd vagy Pécs irányába is veheti az irányt a Szeged felé vezető sztráda. Pécs érdeke nyilvánvalóan az, hogy a Kaposvár-Pécs-Szeged nyomvonallal valósuljon meg, mohácsi Duna-híddal. Ezek a fejlesztések azonban – jó pécsi-mohácsi esélyekkel- még csak döntés előkészítési fázisban vannak. Remélhetően a határmenti nagyvárosok gyűrűjét -melynek tagja Pécs- összekötő vonalvezetés kap elsőbbséget, **ezt a verziót megyei összefogás keretében erős lobby-tevékenységgel szükséges támogatni.**

Sokkal előrehaladottabb az M6-os autópálya országhatárig tartó kiépítése, amely várhatóan 2021-ben kivitelezési szakaszba lép. Ezzel párhuzamosan Horvátországban megindult a Pélmonostort (Beli Manastir) az északi Dráva-híddal összekötő szakasz kivitelezése. A két rövid szakasz befejezésével Pécsről könnyebben elérhetővé válik a Belgrád-Zágráb autópálya (E70) és az egyre jobban kiépülő Eszék-Szarajevó-Ploče útvonal (E73).

Az M60-as gyorsforgalmi út Pécs-Barcs közötti szakaszának befejezése tervezési fázisban van, a tervek először a Pécs-Szigetvár szakaszra vonatkozóan készülnek el. Egyelőre kérdéses az M60 és az M9 viszonya, abban az esetben, ha érintené Pécs az utóbbi sztráda nyomvonalát.

A Budapest-Dombóvár-Pécs vasútvonalra vonatkozóan jelenleg már 120-160 km/h tervezési sebességgel számolnak és ténylegesen megkezdődtek a munkák a vonal megújítása és biztosítóberendezések korszerűsítése terén. Középtávon számolni lehet a főváros lényegesen jobb vasúti elérhetőségével, amely fokozatosan javulni fog az egyes fejlesztési ütemek átadásával. A vonal az V/C páneurópai hálózat része, mely Magyarbólyon keresztül Eszék- Szarajevo – Ploce irányban jut el a földközi tengeri kikötőhöz. Figyelembe véve a nemzetközi szerepet, értelemszerű, hogy a Dombóvár- Magyarbóly szakasz is megújul a következő ütemekben, ennek várható időpontját azonban pillanatnyilag nem ismerjük. A NIF honlapján 2020-tól várható megvalósíthatósági tanulmány szintű előkészítések közt szerepel a Pusztaszabolcs- Pécs- (Eszék) vasútvonal szakaszainak fejlesztése¹, mely szerint a tanulmány készítésének már folyamatban kell lennie.

Pécs és Szeged közt Trianon óta nem létezik közvetlen belföldi vasúti összeköttetés sem. A probléma a Pécs-Mohács fejlesztési centrumtársaság lehetőségei és az áruszállítás vonatkozásában súlyosabb, mivel a távolsági vasúti szállításnak a jövőben egyre nagyobb szerepe lesz (az EU minden kategóriában legalább ugyanannyit, egyesekben többet költ a transzeurópai vasúti hálózat fejlesztésére, mint a közútra), s e tekintetben figyelembe kell venni, hogy Szeged a páneurópai hálózatba bekapcsolt város lesz. (Azon a vonalon a fejlesztés előkészítése már előrehaladottabb állapotban van, mint a Pusztaszabolcs – Pécs – Eszék pályán.)

A Pécs-Pogány repülőtérnek jelenleg érdemi gazdasági funkciója jelenleg nincs, de potenciálisan továbbra is fontos fejlődési tényezőként kell rá tekinteni. Amennyiben a tervezett úthálózatfejlesztések megvalósulnak, és a Pécs-Pogány ipari- logisztikai park fejlesztésére sor kerül, valamint a megye turizmusa fejlődésnek indul, a repülőtér felértékelődik, és betöltheti eredetileg tervezett szerepét. A mohácsi kikötő tervezett fejlesztése a kapcsolódó közútfejlesztésekkel javítja a dunai teher és személyhajózás elérhetőségét, felértékelve ennek logisztikai és turisztikai fontosságát.

El kell érni, hogy a tervekben szereplő, a térbeli kapcsolatok erősítését, életre keltését szolgáló infrastruktúra-fejlesztések (autópályák, vasút, stb.) addig megtörténjenek, amíg a város rendelkezik megfelelő imázssal ahhoz, hogy a negatív tendenciákat meg tudja fordítani.

¹ <https://ktenet.hu/uploads/events/2019-04-09-xx-kozlekedesfejlesztési-es-beruhazási-konferencia/doc/bach-robert.pdf>

A főbb fenntarthatósági folyamatok helyzete

A természeti környezet fenntarthatósága

A tájszerkezet megbontása és a Mecsek É-D irányú völgyeinek több évtizede tartó beépítése következtében a város átszellőzése sérült, a szennyezés mértéke viszont nőtt, így az egészséget leginkább veszélyeztető légszennyezés mértéke magas, gyakori az egészségügyi határérték túllépése is. A klímaváltozás következtében a csapadékmennyiség csökken, eloszlása szélsőségesebbé válik. Az átlaghőmérséklet lassú emelkedést mutat.

A Mecsek erdőtömbje értékes adottság, azonban a városon belül korántsem biztosított az egészséges környezet. Kevés és funkcionálisan gyenge kínálatú a köztulajdonú zöldterületek száma. Alacsony a zöldfelületi intenzitás, vagyis nem elegendő a fás növényzet borítottsági aránya. Az egészség megőrzésében fontos szerepet játszó rekreációs- és sportterületben is hiány mutatkozik. Kevés a városban a vízfelület. A túlzott arányú szilárd burkolatok -csapadék-visszatartás és árnyékhatás híján- nyáron erőteljesen felforrósodnak. A lakóépületek és munkahelyek klímája nyáron sokszor elviselhetetlen.

A nyári felhőszakadások során lezúduló, esetenként villámárvizet okozó csapadék elvezetéséhez a csapadékcsatorna hálózat elégtelen. Ennek egyik fő oka a belváros és a Mecsek oldal magas burkoltsági aránya, a művelt területek visszaszorulása, a talaj ebből adódó alacsony vízvisszatartó-képessége. A csapadékvíz nagy része, valamint a volt bányaterületeken felszínre kerülő nagy mennyiségű szennyezett illetve tisztított víz ugyancsak hasznosítás nélkül elvezetésre kerül, miközben a forgalom által felvert szálló por megkötése és a zöldfelületi arány nagyságrendi növelése jelentős mennyiségű öntözővizet igényelne.

A környezet minőségének rossz állapota és a rekreációs infrastruktúra hiánya negatív hatással van a lakosság közérzetére, egészségi állapotára.

A társadalom fenntarthatósági kérdései

Pécs társadalmát számos, a fenntartható fejlődést akadályozó probléma jellemzi. A torzuló demográfiai struktúra, és következményei, a kellő mértékű integráltság hiánya, a köz- és magán-szférában jellemző bizalom-deficit, a mentális és materiális jól-lét problémái, a gazdasági környezet hatásaira is visszavezethető bizonytalanságérzet, az egészségben maradás feltételeinek súlyos hiánya, a természeti és közösségi javak egyenlőtlen eloszlása mind-mind a fenntartható társadalom kialakulása ellen hat. A város számára rendelkezésre álló (nem gazdasági jellegű) javak eloszlásában mutatkozó egyenlőtlenségek tovább gyengítik a társadalom integráltságát.

A nem fenntartható módon alakuló helyi társadalom esetében nem beszélhetünk a város fenntartható fejlődéséről sem. A helyi társadalom fenntartható fejlődési pályára állítása magába foglalja a jelen problémáinak fenntartható folyamatok által történő megoldásait, a kialakuló problémák kellő időben történő felismerését és kiteljesedésük megakadályozását, a helyi társadalomnak a jövő szempontjaira is figyelő, minőségi kritériumok mentén történő fejlesztését is.

Demográfia: A város egyre nagyobb mértékben csökkenő számú népessége az átlagéletkor növekedése mellett az erőteljes előregedés jegyeit mutatja. A népességcsökkenés a természetes szaporodás/fogyás egyenlege egyre kedvezőtlenebb arányával magyarázható. Az 1990 előtti időszakban a természetes szaporodás/fogyásból adódó „vesztéséget” még kompenzálta a pozitív vándorlási különbözet, azonban ezt követően mindkét mutató negatív irányba történő átfordulásával nagyobb mértékben kezdett el fogyatkozni Pécs népessége. Pécs társadalmi struktúrája megváltozott az évek során, jelentős mértékű a fiatalok, köztük a diplomások elvándorlása. A város stabil lakosságának aránya csökken, ami munkaerőpiaci problémákhoz vezet, hiszen a Budapestre és a külföldi városokba költözők magasabb kompetenciákkal rendelkeznek, mint a Pécsre bevándorló népesség.

Materiális jólét: Baranya megyére jellemző adatokat Pécs társadalmára vetítve látható, hogy az alkalmazásban állók havi átlagkeresete mindössze az országos átlagkeresetek 84%-a. Ez az átlagkereset alig 1,9-szerese a minimálbérnek, és alig 1,5-szerese az egy fogyasztási egységre számított létminimumnak. A helyzetet súlyosbítja a jövedelemkülönbségek növekedése is, ami az elszegényedettek, a mélyszegénységbe süllyedők csoportjainak növekedését eredményezi.

Érzelmi jólét: Az érzelmi jólét számos összetevője közül a városi társadalom fejlődése szempontjából a jövő bizonytalanságából adódó félelmek emelhetők ki.

A városi környezet élhetősége: Negatív tényezők: a rendezett, tiszta környezet hiánya, a pécsiek összefogásának, felelősségteljes hozzáállásának a hiánya. Pozitív tényezők: Pécs kultúrája, a kapcsolódási lehetőségek széles köre, a gyalogos közlekedés lehetőségei, a város otthonossága. A természeti környezeti tényezők közül a rossz levegőminőség és a néha elviselhetetlen nyári klíma emelendők ki.

Kulturális tőke: A kulturális tőke terén – a fennálló problémák ellenére – kiemelő Pécs funkciója a dunántúli térségben, s a határokon átnyúló területek vonatkozásában is. Fontos feladat azoknak a lehetőségeknek a feltárása, amelyek hatékonyan biztosítják e tőke hasznosításának lehetőségét a város társadalmi és gazdasági fenntarthatósága érdekében.

Egészségmagatartás: A helyi társadalom egészséggel (ez esetben nem a betegségeivel) kapcsolatos viselkedésformáinak, azaz egészségmagatartásának jellemzésére nem állnak rendelkezésre értelmezhető adatok.

Munkanélküliség: a helyi társadalom súlyos problémája a munkanélküliség. Vizsgáltunk eredményei szerint a foglalkoztatás a legjelentősebb probléma, melyre hathatós választ kell adni a településfejlesztési koncepció keretében is.

A közügyekben való részvétel: A felnőttek döntő többsége szerint a közügyekben való részvételnek nincs értelme, ez a vélekedés pedig a helyi társadalom fenntarthatóságát súlyosan veszélyeztető beállítódás.

Biztonság: A magánbiztonság terén a gazdasági válság hatásai, a közbiztonság tekintetében az utóbbi évek nagy nyilvánosságot kapott bűncselekményei a helyi társadalom tagjainak biztonságérzetét alapvetően befolyásolja.

Társas kapcsolatok: A megyeszékhelyeken élő 18-65 éves lakosság véleménye szerint a jó családi, társas és emberi kapcsolatok nagymértékben szükségesek a boldog élethez. A

családi és a lokális közösségi, szomszédsági kapcsolatok gyengülése rontja e kapcsolati lehetőségeket, gátolja a helyi társadalom fenntartható fejlődési pályára állását.

A gazdaság fenntarthatósági helyzete

A gazdaság elemzésére az ipartelepítési tényezők, a tőkefinanszírozás, az ökoszisztéma fejlesztése és a jövedelemáramlás keresztmetszetében került sor.

“A kiemelkedően sikeres gazdasági terek jobbára olyan koncentrációk, amelyek: erős belső kapcsolatrendszerrel, valamint tematikus és térben kijelölt határokkal rendelkeznek; és a globális gazdaság szövetébe beágyazódnak, de megkülönböztetik magukat a környezetüktől.

A fejlesztési projektek megbicsaklása mutatja, hogy az innovatív, magas hozzáadott értékű iparágak meghonosítása milyen nehézségekkel küzd a periférián, s hogyan véreznek el vagy maradnak csökevényesek elégtelen kritikus tömegük, az őket körülvevő hálózatok alulfejlettsége, vagy alapvető tőkefinanszírozási problémák következményeként. A perifériák újraiparosítása sokkal összetettebb és nehezebb feladat, mint a meglévő képességek és növekedési tényezők átalakítása, új formákba öntése. A posztindusztriális gazdaság nem jelenthet ipar nélküli fejlődést; kiegyensúlyozott gazdaság szerkezet megteremtésére van szükség, ennek érdekében pedig az ipari és szolgáltató tevékenységek kombinációira alapozott stratégiákat érdemes követni

Az iparfejlődés fenntartható fejlődésének legfontosabb záloga azonban a tényezőellátottság tartós javítása. Ez a tőkefinanszírozás lehetőségeinek javítását, a megfelelő munkaeellátottságot, a szabályozási, adóztatási környezet javítását is szükségessé teszi, kulcstényezője azonban a tudásalapú társadalom fő erőforrása, a humán tőke lesz.”²

A város működőképessége alapvetően akkor kérdőjeleződött meg, amikor gazdasági alapjai a rendszerváltással alapvetően megrendültek. A város a rendszerváltást követően nem tudott olyan vonzó feltételrendszert kialakítani, és ezt a kormányzati döntések sem segítették, amely az ide áramló befektetések és a helyi vállalkozások fejlődése révén képes lett volna pótolni a korábbi gazdasági potenciált. Az előző évtized második felére, évtizedes hiábavaló erőfeszítéseket követően (Pécs Pólus, EKF) a globális konjunktúrának és a városvezetés erőfeszítéseinek köszönhetően végül a város költségvetése stabilabb lett, de az alapvető tényezőellátottsági problémák, a súlyos tőkehiány és az ökoszisztéma alulfejlettsége együttesen mégis oda vezettek, hogy Pécs leszakadása továbbra is fokozódott. Az elmúlt évtizedek részsikerei, a gépipar, az egészség- és a környezetipar fejlesztései, vagy a Modern Városok Program egyetemi kapacitásfejlesztési projektjei nem hoztak igazi áttörést, a szükséges kritikus tömeget nem sikerült elérniük.

Pécs esélye a felzárkózásra:

- 1) Az erélyes és komplex módon végrehajtott tényezőfejlesztés:

² Tér és Társadalom 31.évf.,1.szám,2017. szerző: Lux Gábor p.30-52. doi:10.17649/TET.31.1.2801

- a. a humán kapacitások mennyiségi és minőségi fejlesztése,
 - b. az ipari és a közlekedési infrastruktúra komoly léptékű fejlesztése (M9, Pécs-Pogány reptér, min 200+ ha-s ipari facilitás stb.),
- 2) a tőkeellátottság radikális javítása (kiemelt kormányzati támogatás, EKD, preferált hozzáférés az ágazati programokhoz, RRF és Igazságos Átmenet Eszköz, Zóna Program, a TOP+ források gazdasági fókuszú felhasználása), innovatív pénzügyi eszközök: tőkealapok, global-grant-szerűen működő térségi fejlesztési alapok, stb.
- 3) fejlesztési koalíció kialakítása a fejlesztéspolitika területi szereplőivel: PTE, BMÖ, Kamara. A térségi ökoszisztéma tudatos fejlesztése alapfeltétel.

Pécs, mint a Dél-Dunántúli Növekedési Zóna centrumtérségének meghatározó városa, a Pécs-Mohács térség többi településével: Komlóval, Pécsváraddal és az M60 tengelyvárosokkal eléri a globális piac „láthatósági küszöbét”, és így a nemzetközi befektetői térben versenyez.

Pécs leszakadási folyamatának megállításához a a jövedelemtermelés ösztönzésén át vezet az út. A fejlesztéspolitika területi szereplőinek a feladata ennek érdekében a tényezőellátottság markáns javítása, ennek megfelelően a közsféra beruházásainak a fókuszába is a privát beruházások ösztönzését kell állítani. A térség növekedési trendfordulójának a feltétele tehát a vállalkozások beruházási döntéseit befolyásoló tényezők komplex, egyidejű és komoly léptékű fejlesztése. Azonban a befektetésösztönzésnek szükséges, ám nem elégséges feltétele a tényezőfejlesztés. A tőkeellátottság javítása és a fejlesztési ökoszisztémák (együttműködő hálózatok, vállalkozói közösségek) megerősítése nélkül a növekedési fordulat végrehajtása nem lehet sikeres.

Pécs gazdasága fellendítésének záloga a jövedelemtermelés kiegyensúlyozott ágazati szerkezetű, intenzív fejlesztése. Pécs gazdaságában az ipar szerepe súlyosan alulreprezentált, így a növekedés ösztönzésének a fókuszában a város újraiparosításának kell állnia. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a szolgáltatási szektor – így pl. az Internet alapú kereskedelem, az SSC, valamint a várható úthálózati fejlesztések fényében különösen a logisztika, a nagykereskedelem, - fejlesztései háttérbe kerülhetnének. Az SSC (BSC) szektor fejlesztése Pécs számára jelentős potenciált hordoz. Az üzleti szolgáltató központok humán erőforrás igényét Pécs, egyetemi város lévén képes hosszú távon is kielégíteni, és így a szektor megtelepedése révén a városban maradó friss diplomások ezrei a település demográfiai problémáinak enyhítéséhez is hozzájárulhatnak. Az SSC szolgáltatások összetettsége, hozzáadott érték-tartalma tekintetében jelentős fejlődésre került sor, mely nemcsak mennyiségi, hanem minőségi előrelépés lehetőségét is tartalmazza.

Az elemzések eredményeként az alábbi stratégiai irányok kerültek azonosításra:

STRATÉGIAI IRÁNYOK KIJELÖLÉSE

OFFENZÍV (S+O) ³	DIVERZIFIKÁLANDÓ (S+T) ⁴	VÁLTOZTATANDÓ (O+W) ⁵	DEFENZÍV (W+T) ⁶
GAZDASÁG			
Ipartelepítési tényezők			
- A teljes oktatási vertikum összehangolása, a stratégiákhoz igazodva - Regionális szerepek és célok egyeztetése; a regionális ipari park-hálózat munkamegosztása és együttműködése - Gazdaságfejlesztési és befektetésösztönzési stratégia készítése - Az innovációs potenciál fejlesztése, gazdaságfejlesztő szerepének megalapozása - A környezetipari, ásványvagyon-hasznosítási, energetikai kutatás-fejlesztés integrált megalapozása	- A gazdaságfejlesztés időbeli prioritásának érvényre juttatása a leépülési folyamatok gyorsulásának megelőzése érdekében	- Vállalkozás-fejlesztési program kidolgozása - A szakképzés színvonalának és munkaerőpiaci megfelelőségének javítása - Az fejlesztési infrastruktúra megerősítése: zöld- és barnamezős területek akvizíciója - Az SSC (BSC) szektor letelepedésének elősegítése a pécsi irodakapacitás fejlesztésével	- A barátságtalan vállalkozói környezet enyhítése az önkormányzat rendelkezésére álló kompetenciakörben (helyi adók csökkentése)
Tőkefinanszírozás			
- Kormányzati kapcsolatok javítása (lobby) a térségbe érkező támogatások összegének	- A közszolgáltatások fejlesztésének a finanszírozását is lehetővé tevő	- Befektetésösztönzési ügynökség létrehozása a Megyével, az Egyetemmel és a Kamarával	- Kezdeményezés a hitelintézetekkel való egyeztetésre, pályázati önrész és biztosíték

³ A SWOT elemzés erős tényezőinek a jó lehetőségekkel való együtt állása offenzív stratégiát indokol.

⁴ A SWOT elemzés erősségei közül a veszélyeknek kitetteket meg kell erősíteni, deiverzifikálni

⁵ A SWOT elemzésben kimutatott olyan lehetőségek terén, amelyek gyengeséggel társulnak, változtatni szükséges a fennálló gyakorlaton a lehetőségek kiaknázása érdekében

⁶ A veszélynek kitett, gyengeséggel jellemzett területeken visszavonulás a célszerű magatartás

STRATÉGIAI IRÁNYOK KIJELÖLÉSE

OFFENZÍV (S+O) ³	DIVERZIFIKÁLANDÓ (S+T) ⁴	VÁLTOZTATANDÓ (O+W) ⁵	DEFENZÍV (W+T) ⁶
markáns növelése érdekében - Global Grant típusú városi fejlesztési alap létrehozása vállalkozásfejlesztési céllal	(kecskeméti típusú) tőkealap létrehozása	- A vállalkozói szektor pályázati tevékenységének szakmai és lobby támogatása (EKD)	nyújtásának a segítése érdekében (banki termékfejlesztés)
Ökoszisztéma fejlesztése			
- Egyetem-Önkormányzat kapcsolat stratégiai szintre emelése (stratégiák egyeztetése a szinergiák kihasználása céljából) - Közlekedésfejlesztési Kerekasztal létrehozása a Megyével és a Kamarával - Szakképzési Kerekasztal létrehozása a Kormányhivatallal, a Szakképzési Centrummal és az Egyetemmel	- Az önkormányzat-kamara kapcsolatban rejlő potenciál kiaknázása	- Pécs és a várostérség együttműködése nagyvolumenű ipar letelepítését lehetővé tevő iparterület kialakítása céljából Pécs közigazgatási határain kívül	- Gazdaságfejlesztési célú együttműködés kezdeményezése a Megyével és az Egyetemmel (Gazdaságfejlesztési ügynökség)
Jövedelemáramlás			
- A város regionális turisztikai központoszerepének stratégiai megalapozása - A turisztikai potenciál térségi lehetőségeinek egységes turisztikai termékként való piacra vitele	- A város gazdaságának erősítése, stratégiai időtávon a központi költségvetés való függőségének csökkentése (ehhez szükség van a kormány által támogatott felzárkózási időszakra) - A város regionális kereskedelmi-	- Kiskereskedők képzése - KKV versenyképességsfejlesztési program készítése (megyével együttműködve) - Patrióta helyi gazdaságpolitika a településeken - A helyben maradó jövedelem arányának növelése	- A jövedelmek nagy részének a városból történő kiáramlását okozó vásárlási szokások megváltoztatása

STRATÉGIAI IRÁNYOK KIJELÖLÉSE

OFFENZÍV (S+O) ³	DIVERZIFIKÁLANDÓ (S+T) ⁴	VÁLTOZTATANDÓ (O+W) ⁵	DEFENZÍV (W+T) ⁶
- Az alkonygazdaság (silver economy) fejlesztése	gazdasági központ szerepének stabilizálása - A helyi termék-előállítás és kereskedelem fejlesztése - Az Egyetem kapacitásfejlesztési akcióinak támogatása, - A város közszolgáltatásainak egyetembarát átalakítása	- Helyi termékek fejlesztése és piacra juttatása	
Egyéb			
-	-	- A térségi együttműködési hajlandóság növelése a kölcsönös előnyök azonosítása és érvényre juttatása révén	-

1. táblázat: A gazdaság stratégiai irányai

A **jövedelemáramlás** megítélését jelzi, hogy e témakörben nem szerepel offenzív stratégiai irány. A követendő stratégiai irányok: a város gazdaságának erősítése, a jövedelmek helyben tartásának igénye, a helyi vállalkozói potenciál növelése (pl. képzéssel, kedvező fejlesztési és szolgáltatási feltételekkel), patriotia, gazdaságidegen szempontokat nélkülöző helyi gazdaságpolitika, a kereskedelmi kultúra javítása és a vásárlói szokások patriotizmus irányába történő megváltoztatása.

Az **ipartelepítési tényezők** közt dinamikus előrehaladásra van szükség az egyetem és az önkormányzat közti stratégiai együttműködése terén, a szakképzés, a középfokú és felsőfokú oktatás összehangolása, a regionális célok és feladatok, a gazdaságfejlesztés stratégiai kezelése, az innováció terén, ezen belül különösen egy integrált környezetipari, energetikai, ásványvagyon-hasznosítási jellegű kutatás-fejlesztési irány és bázis megalapozása témakörében.

A **tőkefinanszírozás** minőségi és mennyiségi fejlesztése magába foglalja új típusú finanszírozási eszközök meghonosítását, úgy mint a tőkealapok, vagy a global grant típusú támogatási formák, a hitelintézeti szolgáltatások pályázat-barát fejlesztését, és a kormányzati

kapcsolatok javításán keresztül az Város érdekérvényesítő képességének a lényegi javítását, az elmaradt gazdasági szerkezetátalakítást pótló felzárkóztató program készítését és elfogadtatását.

Az **ökoszisztéma fejlesztés** az Egyetemmel, a Kamarával és a Megyével fenntartott gazdaságfejlesztési fókuszú együttműködések megerősítését és új egyeztetési fórumok létrehozását igényli (Paktum, Befektetés-ösztönzési ügynökség, stb.).

A gazdaságfejlesztésben nagy figyelmet kell fordítani a szakképzésnek a fejlesztési stratégiával összhangban várható igények irányába történő elmozdítására a minőség és a szakmastruktúra tekintetében.

E téren fontos az önkormányzat aktivitásának jelentős fokozása, a kamarával, a potenciális innovátorokat, finanszírozókkal és az érintett vállalkozói csoportokkal való együttműködés javítása, a KKV-k üzleti környezetének javulását eredményező helyi eszköztár kimunkálása.

Az épített környezet fenntarthatósági jellemzői

Az épített környezet állapota és a városfejlesztés gondjai a helyzetfeltárás alapján a következő témakörök mentén járható körül:

A közlekedési kapcsolatok hálózatának fejlesztése, üzemeltetése

A közútfejlesztés kapcsán a mohácsi Duna-híd megépítése érdemben fogja javítani a város kelet-nyugati közlekedési kapcsolatait.

Még nem eldöntött az M9 autópálya nyomvonala, Kaposvárról Szekszárd vagy Pécs irányába is veheti az irányt a Szeged felé vezető sztráda. Pécs érdeke nyilvánvalóan az, hogy a Kaposvár-Pécs-Szeged nyomvonal valósuljon meg, mohácsi Duna-híddal. Ezek a fejlesztések azonban még csak döntés előkészítési fázisban vannak.

Sokkal előrehaladottabb az M6-os autópálya országhatárig tartó kiépítése, amely várhatóan 2021-ben kivitelezési szakaszba lép. Ezzel párhuzamosan Horvátországban megindult a Pélmonostort (Beli Manastir) az északi Dráva-híddal összekötő szakasz kivitelezése. A két rövid szakasz befejezésével Pécsről könnyebben elérhetővé válik a Belgrád-Zágráb autópálya (E70) és az egyre jobban kiépülő Észak-Szarajevó-Ploče útvonal (E73).

Az M60-as gyorsforgalmi út Pécs-Barcs közötti szakaszának befejezése tervezési fázisban van, a tervek először a Pécs-Szigetvár szakaszra vonatkozóan készülnek el. Egyelőre kérdéses az M60 és az M9 viszonya, abban az esetben, ha érintené Pécset az utóbbi sztráda nyomvonala.

Pécs hosszabb távon bekapcsolódhat az M9 révén a kelet-nyugati közösségi tengelybe, de legalább ilyen fontos az intenzív délre nyitás, hiszen a közös idegenforgalmi érdekek mellett különösen nem mellékes, hogy csupán mindösszesen magyar és horvát oldalon egyaránt 60 – 60 km pályahosszúság megépítése szükséges ahhoz, hogy a Barcs-Szigetvár-Pécs tengelyen élő lakosság direkt irányú közvetlen gyorsforgalmi elérhetőséget kapjon az Adriai tengerhez, Olaszországhoz és Ausztriához is.

A területhasználat gondjai, ellentmondásai és kérdései

Felmerülő problémák:

- a területfelhasználások közötti kapcsolatok hiányából eredő műszaki zavarok,
- a monofunkciós városrészek extenzív területhasználata,
- a lakó és munkahelyek közötti távolságok okozta forgalomnövekedés
- lakóingatlanok elhanyagoltsága, leszakadó városi területek
- a területhasználat egyensúlytalanságai
- a megvalósult beruházások nem álltak össze fejlődés-generáló rendszerre

A közterületek állapota

A megújult közterek az EKF talán legjelentősebb városfejlesztési eredményének tekinthetők. A közterületek tervezése terén hiányzik az önkormányzati következetesség. A város közterületi hálózata helyenként szakadozott, hiányos, minősége többnyire leromlott. Kiépítettsége városrészenként nagyon különböző, állapotát a kialakult közlekedési dominancia, illetve a gyalogos hálózatok elhanyagoltsága jellemzi. A város közterei akadálymentesítés szempontjából még nem képeznek folyamatos rendszert. A tömegközlekedés valós akadálymentesítése még nem kezdődött meg.

Az építmények állapota

Az önkormányzati intézmények 80%-a már megfelelő energetikai állapotba került. Az akadálymentesítés még itt is részleges. A város kulturális arculata szempontjából kiemelten fontos a kulturális örökség körébe tartozó épületek megőrzése. A döntően magántulajdonú lakóépületek tulajdonosainak jelentős része nem rendelkezik megfelelő jövedelemmel a szükséges karbantartások és az energetikai felújítás elvégzéséhez. Az alacsony mobilitás növelése érdekében a városnak ingatlan cserealapot kellene létesítenie egyedülálló idősok számára.

Intézményi ellátottság

Pécs regionális vezető szerepét nagyrészt annak köszönheti, hogy az intézményi feladatok széles skáláját látja el. Az EKF városfejlesztése során elsősorban a közterületek és a kulturális intézmény-hálózat került fejlesztésre, mely a gazdasági előrelépéshez jó kiinduló alapot szolgáltat. Az intézmény ellátottság összességében jónak tekinthető, hiány a (befektetés és fenntartás igényes) rekreációs területen érzékelhető.

Az összefüggések vizsgálata és szerepük a fenntartható fejlődést szolgáló városirányítás paradigmaváltása szempontjából

A Megalapozó tanulmány Helyzetelemzés fázisában feltérképezésre került, hogy a vizsgált négy fenntarthatósági területen (természeti környezet, épített környezet, gazdaság, társadalom) kiválasztott legfontosabb fenntarthatósági kritériumok milyen hatásokat gyakorolnak egymásra (keresztkapcsolati elemzés).

Szemléleti szempontból jelentős paradigmaváltást jelent már a megalapozó tanulmány készítésének fázisában az a szemléleti megközelítés, hogy a város vezetése –nem feltétlenül kizárólagosan- nemcsak a közvetlen jog- és kompetenciakörébe tartozó folyamatokért, hanem minden folyamatért felelős, ami a városban történik.

Összegző megállapítások a város helyzetéről a fenntartható fejlődés lehetőségei szempontjából

A vizsgálatok összegző megállapításaként elmondható, hogy ***a város a vizsgált témakörök döntő többsége terén jelenleg nem teljesíti a fenntarthatóság követelményét, ezért önálló pályán haladó fejlődése is korlátokba ütközik.***

Jelentős könnyebbséget jelent az adósságkonszolidáció, azonban a negatív jövedelem áram, a gazdaság gyengesége és a jövővel szemben felhalmozódott adósságok (környezeti „adósságok”, az épített környezet leromlott állapota, a társadalmat terhelő problémák) azzal a veszéllyel járnak, hogy a jövő felélése folytatódik, és újrakezdődhet a pénzügyi adósságok felhalmozódása is.

A stratégiának arra kell irányulnia, hogy megteremtse a fenntarthatóság és az egyensúly irányába ható fejlődés feltételeit minden fontos területen. Ez alapozza meg azt a cselekvőképességet, amelynek keretében a város kiszolgáltatottság nélkül, relatíve szabad döntései keretében tervezze jövőjét és valósítsa meg céljait.

Ezen belül elsősorban a város gazdasági alapjait kell megerősíteni, különösen a befektetések fogadását lehetővé tevő telepítési tényezők (közlekedés, üzleti infrastruktúra, szervezeti feltételek) fejlesztése és hatékony befektetési marketing, a visszatérő adósságkonszolidációs sorozat lezárása és különtámogatások nélküli önfinanszírozó képesség érdekében kormányzati segítséggel indított felzárkózási- szerkezetátalkítási program megvalósítása, a tőkefinanszírozás érdemi megoldása, és az együttműködési rendszer (ökoszisztéma) révén.

A város stratégiai céljai

Hosszú távú jövőkép

A jövőkép meghatározza a város jövőbeni helyzetét, a szűkebb és tágabb értelemben vett környezetéhez való viszonyát, a természeti és épített környezet, a társadalom és a gazdaság tervezett jövőbeli állapotát. A Megalapozó tanulmányban a fenntartható városról szóló jövőképet vázoltunk fel:

„Fenntartható fejlődésű városnak a belső motivációk által generált fejlődésre és ön-maga fenntartására képes várost tekintjük, amely belső erőforrásainak hatékony hasznosítása révén, egyedi döntésű működési támogatások nélkül képes pozitív jövedelemáram létrehozására és fenntartására, a külső kockázatok kezelésére, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, az alapvetően független működésre.”

Olyan komplex és innovatív eszköz- és intézményrendszert kell kialakítani, amelyek ezt a célt szolgálják. Elengedhetetlen az új struktúrák, a funkcionális területek összehangolt működtetése, amelyet a város vezetése, a gazdasági – és társadalmi szereplőkkel (vállalkozások, intézmények) valamint a város civil- és szakmai közösségeivel együtt érhet el, ezért kialakítja az ehhez szükséges irányítási rendszereket. A *strukturális elemek* kialakítása adja azt a dinamizmust, amely a fejlődés hajtóereje lesz a következő tervezési időszakban.

A széles platformon nyugvó szervezett együttműködési rendszer szükségességét a kedvezőtlen induló helyzet megváltoztatásához szükséges, rendkívülinek tekinthető dinamizmus, az erőforrások magas hatékonyságú és széles körű mozgósításának igénye indokolja, valamint az a tény, hogy az elérendő célok jelentékeny hányadának eléréséhez az önkormányzat nem rendelkezik közvetlen eszközrendszerrel, csupán partnerei közreműködése révén érheti el azokat.

A koncepció célja a város polgárai életminőségének javítása, amely az életminőség objektív és szubjektív oldalának egyidejű fejlesztésével érhető el, és a „város ahol jó élni”, valamint „a város, ahol szeretnek élni” kifejezésekkel jellemezhető. Ez több a magas életszínvonal biztosításánál. A magas életszínvonal az egyén szempontjából objektív, míg az „ahol szeretnek élni” szubjektív kategória; másrészt nem a város „kínálja” a jólétet, ami az egyén szempontjából passzív, elfogadó állapotot feltételez, hanem együttesen alakítják ki – a város és a lakosai, dinamikus, együttmozogva a mindig változó környezettel.

A Koncepció biztosítja a lakosok, a gazdaság szereplői, a szakértők és a politikusok közös véleményformálását. Ezzel a szemlélettel a telepítésfejlesztési célok is teljesen mások, mint egy mérnöki szempontú centralizált várostervezési szemlélet esetén. Ennek a szemléletnek a közvetlen haszna az is, hogy a kevesebb több lehet: a fizikai javak alacsonyabb szintje biztosíthat jobb, kellemesebb szubjektív érzést.

A Koncepció megtartja a funkcionális területek szerinti felosztást, és jövőképből származtatott stratégiai célokat egy-egy funkcionális területre rendeli. Ezekhez a célokhoz is tartozik egy-egy jövőkép, amelyekből az adott stratégiai cél származtatható.

Az egyes területek jövőképéből egy-egy stratégiai célt származtatunk a stratégiai célrendszer egyszerűsítése érdekében, az alábbiakban kifejtésre kerülő tartalmakkal, melyek a tervezhetőség, szervezhetőség, a megvalósítás feltételeinek rendszerezhetősége, valamint a megvalósítás követése érdekében operatív célokra bomlanak. Az operatív célok további részekből (részcélokból) állnak, s az egyes operatív célok értelmezése további részletes feladatbontást tartalmaz. A tevékenységi szintre bontott célrendszer biztosítja a feladatgazdák (stakeholderek) pontos azonosítását és az egyértelmű munkamegosztás lehetőségét.

Az egyes fenntarthatósági területek jövőképe és stratégiai célja

Egészséges környezet biztosítása

A természeti környezet jövőképe egy olyan város, ahol a lakók egészséges környezetben élnek. A város épített és természeti környezetével együtt élő egységet alkot. A természeti környezete nyújtja számára a tartós humánbiológiai léthez elengedhetetlen jó minőségű levegőt, vizet és a testi, lelki és szellemi megújuláshoz szükséges esztétikus és inspiráló miliőt. A városban elegendő biológiailag aktív felületnek kell lennie ahhoz, hogy biztosítani lehessen a szükséges kondicionáló hatást megfelelő hőmérséklettel, páratartalommal, minimális környezeti ártalommal.

A tájkép vonzóbb, esztétikusabb lesz azáltal, hogy a tájszerkezet mozaikosabbá válik, vagyis **több zöldfelületi és erdőfolt** lesz látható. Megszűnik a tájfelszín továbbtördelése, azaz nagy bevágással illetve feltöltéssel járó átalakítások nem történnek. Végbemegy a tájsebek rekultivációja, újabb külfejtések nem nyílnak. A Mecseken folyamatossá válik az erdőborítás.

Az egészséges környezet biztosításában kulcsszereppel bíró biológiailag aktív felületek, ezen belül a kiemelt szerepet játszó közhasznú zöldfelületek: az erdők, a közparkok és köztertek nagysága, valamint a kínált szolgáltatások száma és minősége (azaz a városi zöld életterek diverzitása) megnő. Megvalósul a meglévő zöldterületek rehabilitációja és a fenntartás színvonalának javítása. Az ellátatlan területeken és a zöldfelület-hiányos városrészekben új, közcélú zöldterületek kerülnek kialakításra.

A városi élet minőségét leginkább befolyásoló, a globális **klimaváltozás** trendjei szerint romló klimatikus feltétel: az emelkedő napi maximum és minimum hőmérsékletek, hőhullámok alakulását részben városépítészeti, építészeti és kertépítészeti módszerekkel mérséklük. A várható nyári és őszi csapadékhány egyrészt a városi csapadékvizekkel történő tervszerű gazdálkodás következtében, másrészt a zöldfelületek és a beszivárgást segítő nem burkolt felületek városi arányának növelésével, harmadrészt a tisztított hulladékvizek hasznosítása révén orvoslásra kerül.

A város **levegője**, elsősorban a közlekedési eszközökhöz kapcsolható nitrogén-oxidok, ózon és szálló por (PM10) tekintetében tisztábbá válik, köszönhetően az átgondolt tömegközlekedési stratégiának és korszerűbb technológiák alkalmazásának. Az allergén pollen kibocsátók termőterülete csökken, pollenjük terjedése korlátozottabbá válik, végső soron az allergiás, asztmatikus és a tüdő egyéb megbetegedéseivel kapcsolatos kóros esetek száma csökken a városban.

Pécsett az egy főre jutó vezetékes **vízfogyasztás** mértéke tovább csökken. A keletkezett szennyvíz tisztítását követően a szennyvíziszap a felépült biogáz üzemben kerül felhasználásra. A Pécsi-víz és egyéb városi vízfolyások megtisztulnak. A városban a meglévő vizes felületek megmaradnak, a város életéhez funkcionálisan is jól illeszkedő továbbiak létesülnek. A vízfolyások mellett azok medre is megtisztul, az invázióra képes agresszív idegenhonos növények visszaszorítása megtörténik. A medrek eredeti élőhelye rehabilitálódik. A csapadékvizek hasznosítása, a villámárvizek megelőzése és a vízfelületek növelése érdekében a vízgyűjtő területen, a vízfolyások mentén rekreációs környezetet is biztosító záportározók kerülnek kialakításra.

A természeti környezet rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Egészséges környezet.**

Fenntartható, fejlődő helyi társadalom

A fenntartható, fejlődő helyi társadalom a jelen problémáinak fenntartható folyamatok által történő megoldását, a kialakuló problémák kellő időben történő felismerését és kiteljesedésük megakadályozását, a helyi társadalomnak a jövő szempontjaira is figyelő, minőségi kritériumok mentén történő fejlesztését jelenti. E fejlesztések célja a város lakossága életminőségének folyamatos javítása, a helyi társadalom integráltságának erősítése.

A helyi társadalom **integráltsága** a fenntartható fejlődés elengedhetetlen előfeltétele. A közbizalom, amely a társadalmat szervező, irányító, alakító intézményekkel, ezeket az intézményeket reprezentáló személyekkel szemben megnyilvánul, egyik alapvető feltétele a társadalom integráltságának. Az elmúlt évtizedekben a magán-viszonyokat jellemző bizalom fokozatos leépülése a jellemző. A magán-viszonyokban megnyilvánuló bizalomhiány a társadalmi integráció erősödésének gátja.

A helyi társadalomhoz kötő kapcsolatok erősítésének fontos eszköze a közéleti aktivitás növelése, döntések kezdeményezésébe, előkészítésébe, megvalósításába való egyéni, illetve közösségi szintű bekapcsolódás lehetőségeinek, esélyeinek a szélesítésén keresztül. A különböző közösségek, civil szervezetek fontos kapcsot jelentenek az egyének, illetve az egyének és a helyi társadalom között. E közösségek, civil szervezetek fejlesztése, aktivitásuk növelése a társadalom integráltságát fejlesztő fontos elem, ebben az értelemben a társadalom fenntartható fejlődésének elengedhetetlen feltétele is.

A **helyi társadalom erősítése** önmagában erőforrást teremt. Nem csupán kiadásokat előzhet meg, de ezeknek az erőforrásoknak a mobilizálása révén pótlólagos erőforrást is jelent.

A helyi társadalom erősítése javítja az életminőséget. (Pl. a kapcsolati dimenziókat, a mentális jól-lét kérdéseit, stb.)

A helyi társadalom fejlesztése áttételesen hatást gyakorol a város és vonzáskörzete kapcsolatára.

A fenntartható helyi társadalom és az életminőség kapcsolata:

- maga a helyi társadalom, amely folyamatosan törekszik az életminőséget hátrányosan befolyásoló, és magából a helyi társadalomból eredeztethető hatások felszámolására,
- a mennyiségi szempontok helyett a minőségi szempontok előtérbe állítása,
- a rendelkezésre álló erőforrások felhasználásának ezzel összefüggő újragondolása.

Az életminőség folyamatos fejlesztésének alapja a mindenki számára rendelkezésre álló javak - mint pl. a természeti környezet javai - társadalmi igazságosság elveinek megfelelő elosztása, az ezekből a javakból való részesedés esélyegyenlőségének biztosítása.

A társadalmi terület rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése:

Fenntartható, fejlődő társadalom

Pécs gazdasági célja: A város gazdasági alapjainak újjáépítése

Az önkormányzat a pénzügyi fenntarthatóság szempontjából – erőfeszítések árán - közel került ahhoz, hogy rendkívül takarékos gazdálkodás mellett képes legyen tartozásállományának ledolgozására és a hiánymentes gazdálkodás megteremtésére. Ennek a helyzetnek azonban az az ára, hogy az alacsony bevételek mellett a kiadási oldalon rendkívüli megszorításokra van szükség, egyes területek szinten tartása megkérdőjeleződhet, és a saját erőt igénylő fejlesztések is kemény költségvetési korlátokba ütköznek. **A város közép- hosszútávú fenntartható fejlődésének alapja a működőképes, fejlődő gazdasági háttér megteremtése**, mely a rendszerváltás korszakában bekövetkezett helyi gazdasági összeomlása óta várat magára. A városnak elsősorban jövedelemtermelő befektetésekre van szüksége, ehhez a hiányzó telepítési tényezőket kell megteremteni, fejleszteni.

A rövid távon fenntarthatóvá tett gazdálkodást -egyidejűleg- a közép- hosszú fejlődőképesség érdekében követnie kell a gazdaság újjáépítését szolgáló intézkedések meghozatalának. **Ennek első (jelenlegi) fázisában a jövedelemtermelés alapfeltételeit (telepítési tényezőket) kell újjáteremteni.** Ezzel párhuzamosan fejleszteni szükséges a jövedelemegyenleg javítására már rövid- középtávon is alkalmas területeket.

A fenti célok elérése érdekében az innovációs- vállalkozási ökoszisztéma és tőkeellátottság nagyságrendi javítására van szükség.

Amennyiben az új középtávú fejlesztési ciklus általános intézkedései keretében elérhető fejlesztési források mellett nem lehetséges a város feszes és célratörő gazdálkodás melletti felzárkóztatása, vagy legalább a további leszakadási folyamat és a tartozások ismételt felhalmozódásának megállítása, egyedi felzárkózási program előkészítésére és elfogadtatására van szükség.

A város a globális gazdaság szempontjából releváns erőforrásai a (szakképzett munkaerő, innovációs kapacitások, ásványkincsek és részben az energiaforrások) a nemzetközi munkamegosztásba történő hatékony bekapcsolódással hasznosulhatnak a leginkább.

A tőkefinanszírozás feltételeinek javítása

A komplex tényezőfejlesztés mellett a város gazdaságának a gyors növekedéséhez elengedhetetlen a privát ipari beruházások ösztönzése is, sokszínű és bőséges **tőkefinanszírozási lehetőségek biztosítása által**.

- 1) A térségbe irányuló beruházások, illetve a helyben már működő vállalkozások fejlesztéseinek ösztönzését szolgálja a vállalkozók tőke költségeit jelentősen mérséklő **beruházási támogatások** elérhetősége. A tőke költségek csökkentése révén javulnak a vállalkozók beruházásainak megtérülési kilátásai, ezáltal nő a foglalkoztatási kapacitásuk, és a relatív jövedelemtermelő képességük. A város növekedési erélyének az átlagot lényegesen meghaladó mértékre gyorsítása érdekében elengedhetetlen a támogatáspolitikában (pályázatok és EKD) a térség **pozitív diszkriminációja** és/vagy önálló, dedikált forráskerettel történő támogatása⁷.
- 2) Fontos az **alternatív tőkefinanszírozási formák és intézmények** megjelenése és megerősödése a régióban. Az ország több településén (Debrecen, Kecskemét), közvetlen és közvetett (MFB) állami szerepvállalással különféle konstrukcióban működő tőkealapok kezdték meg működésüket. A Zóna reálgazdaságának jelenlegi fejlettsége, a meghatározó kis- és középvállalkozói kör jellemzően családi tulajdonlása, a felsőoktatás szerény K+F+I kibocsátása érdemi tranzakciós potenciál híján nem teheti rövid távon sikeresen követhetővé a „klasszikus”, piaci tőkebefektetésekkel operáló debreceni mintát. A kecskeméti modell, amelyik a közszféra gazdaságfejlesztési projektjeinek (munkásszálló, üzemcsarnok, irodakapacitás stb.) és az ezekhez kapcsolódó vállalkozói technológia fejlesztéseknek finanszírozását teszi lehetővé, sokkal inkább látszik reálisan követhetőnek. A városnak a kormányzati költségvetésből származó források mellett minden további fejlesztési forrásra is szüksége van ahhoz, hogy leszakadási trendjét megfordítsa.
- 3) Az üzleti szolgáltatások elérhetősége és minősége fontos telepítési tényező. Az üzleti szolgáltatások közül a **pénzügyi-financezírozási szolgáltatások** meghatározó fontosságúak. A pénzügyi piacok globalizációs tendenciái, a FinTech megoldások elterjedése a fizikai bankhálózatok elérhetőségének jelentőségét alapvetően relativizálták. A magyar bankrendszer relatív fejlettsége a növekedési centrumtérsegekben teljeskörűen és magas minőségben teszi lehetővé a pénzügyi szolgáltatások igénybevételét. A periférius térségek járásközponti településeinek bankosultsága is megfelelő, bár fontos a

⁷ „Nem sikerült a befektetésösztönzés eszközeivel áttörést elérni a Dél-Dunántúli régió esetében: mind a 2010-2014. közötti időszakban, mind 2014-2017. között a régió az összes támogatásból 2% alatt részesült, és a teljes elemzett időszakban létrehozott új munkahelyek száma a régióban nem érte el az ezret sem (szemben az 5-6000 fővel, amit megvalósított többek között Észak-Magyarország, Nyugat-Dunántúl [...]) A fejletlenebb régiókban nem minden esetben áll rendelkezésre elegendő számú szakképzett munkaerő, illetve nem minden esetben felelnek meg az infrastrukturális feltételek egy induló beruházáshoz, ami nem kedvez a beruházások fejletlenebb régiókban történő megtelepedésének” Állami befektetésösztönzés és munkahelyteremtési intézkedések, ÁSZ 2019, https://asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2019/allami_befektetes_osztonzes20191010.pdf?download=true, 40.o. és 43.o.

szükséges technikai feltételek (pl szélessávú internet) és a vállalkozók pénzügyi edukációja lehetőségének a megteremtése.

Ökoszisztéma fejlesztés

A lokális gazdaságot a nemzetközi gyakorlatban egyre inkább egy olyan a természeti ökoszisztémához hasonló rendszerként kezelik, amelynek alapját a szereplők (a vállalkozások, az önkormányzat és intézményei, a kutatóhelyek és innovációt létrehozó és/vagy tudásátadó intézmények, valamint a lakosság) és a közöttük fennálló kapcsolatok, együttműködések minősége és intenzitása képezi.

A szereplők tevékenységén túl ezeknek az interakcióknak az intenzitása, minősége és értékteremtő jellege adja az adott ökoszisztéma érettségét és eredményezi a település vagy térség (általában egy-egy város és agglomerációja/ természetes vonzáskörzete) gazdasági sikerességét.

A gazdasági ökoszisztémák (annak minden összetevőjére kiterjedően) hazai környezetben is az új típusú digitális, innovációs gazdaságot befogadó és számos módon támogató nagyvárosokban (régióközpontokban) a legérettebbek. Erre jó példa **Győr, Debrecen, vagy Kaposvár**. Az első esetben a gazdasági szereplők, míg a másodikban a helyi K+F, az egyetemi szereplők jelentik az ökoszisztémaépítés fő bázisát. Kaposvár esetében pedig maga az önkormányzat a hajtóerő. A helyi gazdasági ökoszisztémák (belső hálózatok és kapcsolatok) építése jóval kevésbé tudatosan zajlik a kisebb településeken.

A 21. század gazdaságát jellemző tendencia, hogy a helyi gazdasági környezet vonzereje egyre kevésbé az infrastrukturális adottságok, az üzleti szolgáltatások, adókedvezmények, pénzügyi ösztönzők stb. körének függvénye. A vonzerő egyre inkább a vállalkozások és a működésükben érintett egyéb **szereplők együttműködésének eredményességén** múlik.

A helyi gazdaság sikertörténete nem csupán egyes vállalkozások sikertörténeteinek összessége, hanem az egész településé, ahol az önkormányzat, a közsféra, a lakosok és a vállalkozások együttműködésével jön létre egy minden fél számára előnyöket biztosító gazdasági környezet (helyi gazdasági ökoszisztéma).

Az érett ökoszisztémákban a háromoldalú együttműködések (gazdaság, közsféra, egyetemek / tudásintézmények) egyre inkább felváltják a négyoldalú (a lakossággal kiegészült) kapcsolatrendszereket.

A gazdasági ökoszisztéma kulcsszereplői és lehetséges szerepei:

- A **vállalkozások** hagyományos szerepei, hogy szolgáltató, termelő jellegű tevékenységükkel jövedelmet termelnek, munkahelyeket biztosítanak, iparűzési adót fizetnek a helyi gazdaság számára.
- **Kutató egyetemek**, K+F+I intézetek egyre szorosabban kapcsolódnak be a helyi gazdaságok életébe. Hazai szinten egyre több jó példát látni ezen intézmények és helyi vállalkozások együttműködésére (Győr, Debrecen). Ezek az intézmények egyre szélesebb körben működnek együtt technológiai cégekkel, és maguk is rendre végeznek

szolgáltatásokat piaci alapon termelő és szolgáltató vállalkozások számára (például laboratóriumi mérések, tesztelések).

- A **lakosok** piaci viselkedésük, mint fogyasztók és közvetlen véleménynyilvánításukon keresztül befolyásolói a helyi gazdasági folyamatoknak. Az ökoszisztéma részeként a lakosság esetenként kreatív részese is tud lenni például a termék- és szolgáltatásfejlesztésnek. (Living Lab (élő labor) keretei között, ahol valós élethelyzetekben zajlik egy-egy termék kipróbálása és továbbfejlesztése.
- Az **önkormányzatok** szerepköre hagyományosan a közfeladatok és azon belül a helyi közszolgáltatások biztosítására, valamint a településtervezésre terjed ki. Ugyanakkor a gazdasági ökoszisztémán belüli szerepe egyre inkább a megfelelő támogató környezet és a gazdaság működési feltételeinek megteremtése, az ökoszisztémán belül a szereplők közötti együttműködések (interakciók) katalizálása, támogatása. E téren is érvényesül az általános elv, miszerint az Önkormányzat „Primus Inter Pares” a városban – felelősséggel rendelkezik a város gazdasági és más, a gazdaságra hatást gyakorló szereplői közti hatékony együttműködés terén.

A gazdasági ökoszisztémát a szereplőkön, hagyományos és újszerű szerepeiken kívül a szereplők interakciói, együttműködései, kapcsolatai alakítják, és valójában ezeknek az ún. interakciónak a jellege, intenzitása minősége határozza meg egy helyi gazdasági ökoszisztéma érettségét és végül a helyi gazdaság versenyképességét.

- A jövedelemegyenleg javítása: a helyi gazdaság- a turizmus, és a felsőoktatás fejlesztése

A helyi gazdaság

Pécs jövedelmi pozícióit elsősorban a reálgazdaság jövedelemtermelési aktivitása determinálja, de a várost érintő jövedelemáramlások ronthatják, vagy éppen javíthatják a **jövedelemegyenlegét**.

Amíg a **helyi gazdaság** fejlesztése gátolja, lassítja a jövedelmek kiáramlását, addig a **turizmus, a felsőoktatás és az alkonygazdaság** (silver economy) kapacitásainak fejlesztése a régió kívül képződő jövedelmek régióba vonzásával javítja Pécs jövedelemegyenlegét.

A helyi gazdaság szerepe rendkívül fontos a jövedelemáramlások optimalizálásában, fejlesztése révén lassítható a megtermelődő jövedelmek kiáramlása. A helyi gazdaság jellemző tevékenységei:

- a helyi piacok működtetése, helyi termék előállítása
- az elsősorban helyi termékeket forgalmazó, illetve azokat felhasználó helyi kiskereskedelem és vendéglátás,
- a szociális-, illetve közfoglalkoztatás rendszerének továbbfejlesztése, az alapanyagtermelés integrálása, kapcsolódó feldolgozó kapacitások üzemeltetése és értékesítés.

A helyi (körkörös) gazdaság fejlesztése a város és a várostérség **népességmegtartó erejének fenntartása**, esetleges növelése szempontjából egyenesen kulcsfontosságú. A helyi gazdaság szervezése révén integrálható a gyakran szociális foglalkoztatásban, vagy valamilyen közösségi

gazdálkodás-típus keretei között történő alapanyag-termelés, a kisléptékű feldolgozóipari vagy kézműipari tevékenység és a jellemzően REL-típusú értékesítés, sőt, a kompetitív piacon történő megjelenés.

A turizmus

A **turizmus fejlesztése** tipikusan a városon kívül termelt jövedelmek Pécsre való elköltésének, a **"jövedelem importjának"** az ösztönzése. A **turizmus jövedelmi és foglalkoztatási multiplikatóra 2 és 3 között van**, jellemzően helyi erőforrásokat használ (helyi munkaerő, helyi termék, helyi szolgáltatások). A város és a megye jelentős tartalékokkal rendelkezik ezen a téren. Egyrészt a fő attrakciók egyedi kiaknázása, másrészt ezek (komplex) turisztikai terméké váló összekapcsolása hozhat jelentős forgalombővülést, ami főként a **turizmus sajátos ökoszisztémájának és marketingjének fejlesztését igényli**, tekintve, a forgalom terén tapasztalható elmaradásunk a nagyobb forgalmú városoktól és térségektől nem az attrakciókínálat, hanem az imázs és főleg a marketing körében eredeztethető. A megye és Pécs attrakciói potenciálisan legalább is versenyképesek más, nagyobb forgalmú attrakciókkal szemben (pl. Eger, Debrecen, Szeged), következésképp a szereplők együttműködési rendszerében és a marketing hatékonyságában találhatjuk meg az eltérés okait.

További lehetőség az **attrakciófejlesztés**, melyre a Pécs- Villány turisztikai térség kormányzati fejlesztési determinációja nyújt lehetőséget, melyet elsősorban a turisztikai bevételek növelése, ezzel mpárhuzamosan a helyi lakosság életminőségének javítása érdekében kell kamatoztatni.

A felsőoktatás és a szakképzés gazdaságfejlesztési szempontú fejlesztése

Pécs felzárkóztatása szempontjából a gazdaságfejlesztési infrastruktúra melletti legfontosabb ágazati fejlesztési terület a **felsőoktatás fejlesztése**. Mind a térségben lévő gazdasági szereplők, mind új beruházások térségbe vonzása szempontjából kulcstényező a **megfelelően képzett munkaerő** rendelkezésre állása, valamint a professzionális **K+F+I szolgáltatások** elérhetősége. A **Pécsi Tudományegyetem** elsősorban **biotechnológiai-, informatikai-, clean-tech/smart ipari-, gépipari bázison kíván a reálgazdaság szereplőinek partnerévé válni, úgy, hogy a hagyományos K+F, innovációs és képzési együttműködések mellett speciális üzletfejlesztési-, inkubációs szolgáltatásokat is biztosít a piaci szereplőknek.**

Az egyetem a Modern Városok Program keretében megvalósult nemzetköziesítési programja több mint 5000 külföldi hallgatót vonz Pécsre (ma már minden 28. városlakó külföldi egyetemista...). Velük együtt az egyetem polgárainak a kiadásai a **Város becsült GDP-jének mintegy negyedét** biztosítják. A helyi gazdaság fejlődéséhez szükséges növekedési tartalék azonban már nem feltétlen a hallgatói létszám további nagyléptékű növelésében rejlik, hanem sokkal inkább a **műszaki-orvosi területek kutatás-fejlesztési, innovációs, üzletfejlesztési és gyártási tevékenységeiben manifesztálódó programjaiban.**

A humántőke fejlesztése esetében nemcsak az egyetemek szerepe-funkciója megkerülhetetlen, hanem a **középfokú szakoktatás**: a technikumok és a szakképző iskolák fejlesztése is. A középiskolák fejlesztése természetesen egyrészt jobban kapcsolódik a helyi gazdaság sajátosságaihoz-erőforrásaihoz, másrészt sokkal könnyebben megfeleltethetők az ágazati

igényeknek, tekintettel a meglévő szakmajegyzékekre, ágazati standardokra. **Pécsett, pedig kiemelt cél, egy nagy kapacitású magyar-angol-német képzési nyelvű informatikai technikum létrehozása, amely mind a felsőfokú műszaki képzés fejlesztésének megkerülhetetlen bemeneti tényezője, mind a közvetlen munkaerőpiaci igények kielégítésének nélkülözhetetlen eleme.**

Alkonygazdaság

Pécs és térsége ideális körülményeket biztosíthat az ún. „**Alkonygazdaság**” fejlesztése számára. A térség tárgyi adottságai:

- természeti környezete
- turisztikai vonzereje
- kulturális szolgáltatásai
- gasztronómiája
- rehabilitációs kapacitásai
- egészségügyi szolgáltatói háttere
- nyelvi-, kulturális adottságai (kisebbségek)

Az alkonygazdaság szolgáltatásai nemcsak a térség, hanem a térségen kívülről, **akár külföldről érkező** idősödő polgárok számára is nyújthat szolgáltatásokat, utóbbiak költségei révén javítva ezzel a térség jövedelem-pozíciót.

Az alkonygazdaság ("Silver economy") a demográfiai szerkezet átalakulásában rejlő társadalmi, gazdasági lehetőségek kiaknázására törekszik. Ide tartozik az idősebb korosztály- a **65 éven felüliek**- vásárlóerejének mobilizálására, az életvitellel, a különböző szolgáltatásokkal szembeni növekvő igényük kiszolgálására fókuszáló szolgáltatások és termékek fejlesztése. Tekintettel az átlagos életkor növekedésére és az idősebb generációk aktivitására, minőségi elvárásának megjelenésére, az alkonygazdaság fejlesztése a gazdasági fejlesztés fontos ágense. Érdemes kiemelni, hogy **az alkonygazdaság fejlesztése nem csupán az érintett társadalmi réteg jövedelmeinek városunkban való elköltése céljából van haszna, hanem megfelelő programozással és PR-tevékenységgel idősödő lakosságunk egészséges életmódja terén is jelentős előrelépést hozhat.**

Az **alkonygazdaság**:

- bevételt és munkahelyeket képes teremteni,
- hozzájárul a régió előregedő és kiüresedő kistélepléseinek a revitalizálásához
- támogatja az idősebb korosztályok egészségtudatosságát egészséges életmódját.

A stratégiai cél rövid neve a hivatkozásoknál:

A város gazdasági alapjainak újjáépítése

Kompakt város – kiegyensúlyozott területhasználattal

Az épített környezet, a közlekedési, a közmű infrastruktúra és az energiaellátás együttesen biztosítja azt a városi térszerkezetet, amelyben optimális eljutási időkkal, a közösségi és nem motorizált közlekedés arányának növelésével biztosítható a fenntartható mobilitás igény kielégítése. Az arányos funkció megosztáson alapuló, policentrikus szerveződésű település, a feladataikat önállóan is ellátni képes gazdaság-szolgáltatói központokat fejleszt és működtet.

A jövő városa az épített környezet és a közlekedési infrastruktúra szempontjából

A kultúra városa⁸ mindenkor egészséges, kényelmesen lakható, rendezett és igényes települési környezetet és magas életminőséget kínál a természeti környezetükkel harmóniában élő polgárainak. A város lakosságszámának csökkenése megáll, és 150 000 fő körül stabilizálódik. A város történetiségére és kultúrájára alapozott imázsa összekapcsolódik a korszerűség és megújulás fogalmaival.

A város szerepe az elkövetkező évtizedekben folyamatosan erősödik, intézmény hálózata, kereskedelmi és szolgáltatási kínálata regionálisan és interregionálisan is komplex főközponti, nemzetközi kapu szerepet tölt be, Feladatainak ellátását közúti, vasúti közlekedési kapcsolatainak fejlesztései, és a működő Pécs-Pogány repülőtér hatékonyan segítik elő.

A beépített és nem beépített területek rendezett és igényes kialakítása, a biztonságos ellátást nyújtó közlekedési és közmű infrastruktúra, valamint ezek környezetet kímélő üzemeltetése együttesen biztosítja a város épített környezetének fenntartható fejlődését.

A város **térszerkezeti problémáinak kezelése** (a várostest szétszakítottságának megszüntetése, kapcsolatok javítása, a gazdátlan területek megszüntetése, városrész központok fejlesztése, zöld, kék és közterületi hálózatok kialakítása) csökkenti az átlagos eljutási időt, ezzel csökken a fajlagos közlekedési igény és a motorizált közlekedés által okozott környezet terhelés. A rendezettség, az elérhetőség és a kiegyenlített ellátottság növeli a társadalmi esélyegyenlőséget.

A logisztikai, építőipari és turizmusbeli húzóágazatai mellett kitörési pontokká válnak a kulturális ipar és turizmus, az innovatív egészségipar, a clean tech és környezetipar, gép- és az elektrotechnikai ipar, a térségi (nagy- és Internet alapú) kereskedelem, az úthálózattal együtt fejlődő logisztika, a szellemi alapú termékek és szolgáltatások (informatika, SSC központok, tudományos- technológiai szolgáltatások). A fejlesztések hatékonyan hasznosítják a város térszerkezetében arányosan elosztott gazdasági területeket, és nagy befektetések elhelyezésére alkalmas területelőkészítésekre kerül sor azon szomszédos és közeli településekkel való partnerségben, amelyek rendelkeznek a térség gazdaságának is lendületet adó fejlesztéseknek.

A **területfelhasználás kiegyensúlyozottá válik**, a rosszul, vagy alulhasznált területek folyamatos rehabilitálásával a várostestek kohéziója erősödik, **a város beépített területe ok nélkül nem növekszik**. A **zöldfelületi hálózat** biztosítja a használatban a differenciált hozzáférés lehetőségét és hatékonyan közreműködik a levegő minőség elvárt minőségének fenntartásában. A város egyezteteti a területhasználatra vonatkozó terveit a várostérség településeivel

⁸ Országos fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció 3.1.4.5

annak érdekében, hogy a zöld és mezőgazdasági területek beépítése megálljon, és a városon belüli alulhasznált, vagy barnamezős területek megújuljanak.

A **policentrikus városszerkezet** arányosan és a közösség igényeit szolgálva használja ki a területhasználatban rejlő sokszínű lehetőséget, ezzel teret engedve a helyi közösségek fejlődésének, és azok kezdeményező készségének kibontakozására. A városrészek központjai viszszerik szerepüket, funkciókban gazdagodnak, **megőrzik építészeti értékeiket és fejlesztik egyedi arculatukat**. A Belváros lakhatóságát és különleges értékeit az intézmények, a kereskedelem és a szolgáltatás értékteremtő beruházásokkal növeli.

A város lakosainak szemléletében általánossá válik **az igényes épített környezet elvárása és tisztelete**, a klímaváltozás, az energia tudatosság és a saját tevékenységük környezeti hatásainak ismerete.

A helyi kormányzás a városfejlesztést, településrendezést, mérnöki és építészeti tervezést **kiemelt fontosságú szakmai munkának tekinti**. A városfejlesztés folyamatait kutatásokkal, felmérésekkel kíséri, az épületállományról katasztert készít és a közösség számára is hozzáférhető **térinformatikai rendszert** működtet.

A városfejlesztés kérdéseiben **stratégiai együttműködés** alakul ki a város legfontosabb partnereivel, elsősorban az Egyetemmel. A város és térsége kapcsolatában kialakulnak az együttműködéshez elengedhetetlen fejlesztési platformok, melyek keretében a résztvevők közös üzemeltetést és **kölcsönösen előnyös fejlesztési célokat valósítanak meg**.

A korszerű zöldfelületi előírások, a zöld- és vízfelületi infrastruktúra fejlesztése, az épületek energetikai tulajdonságainak javulása, a racionális, a várostérséget integráló közlekedési kapcsolatok és a korszerű tömegközlekedés **hatékonyan csökkentik** az energia felhasználást, a zajterhelést és a széndioxid kibocsátást, csökkentik a levegőbe jutó egyéb szennyeződések mértékét és javítják a levegő minőségét.

A Mecsek oldal beépítése **menyiségi helyett minőségi kérdéssé válik**, terjeszkedését az elérhető infrastruktúra figyelembevételével a helyi építés szabályozás erősen korlátozza úgy a beépítés mértékében, mint az építmények magasságában. Kereteit az építészeti mértéktartás, a táji és természeti környezet megóvása, továbbá a belvárosi területek levegő minőségének biztosítása szabja meg.

A város őrzi és ápolja kulturális – ezen belül épített - örökségét, ugyanakkor **korszerű eszközökkel fejleszti kialakult építészeti arculatát**. A beruházások mellett kellő hangsúlyt kap a fenntartás és üzemeltetés, ami a közállapotok jelentős javulását eredményezi.

A vízi közművek hálózata a legkorszerűbb környezetvédelmi elveknek megfelelően folyamatosan fejlesztett és karbantartott. A kiépített rendszerek hatékonyan kihasználta, és fejlesztésre ösztönzi a terület használóit. A kommunikációs és info-technikai rendszerek nem csak a lakosság széleskörű ellátását biztosítják, de a térinformatikán keresztül városüzemeltetés és fenntartás területén is hatékonyan támogatják a munkát. **A szelektív hulladékgyűjtés és újrahasznosítás** a város területén teljes körűvé válik, mely rendszerbe a vonzáskörzet települései is bekapcsolódnak.

A térszerkezet – területhasználat – mobilitás problémakört egyik oldalról vizsgálni és értelmezni kell az életmód és a tényleges térhasználat szempontjából, míg a megoldáshoz

vezető utat a helyesen kiválasztott operatív célok, ezekhez megfogalmazott stratégiák és a rendelkezésre álló településrendezési eszközök jelölik ki.

Energetikai szempontból a város a következő fontos feladatokat valósítja meg:

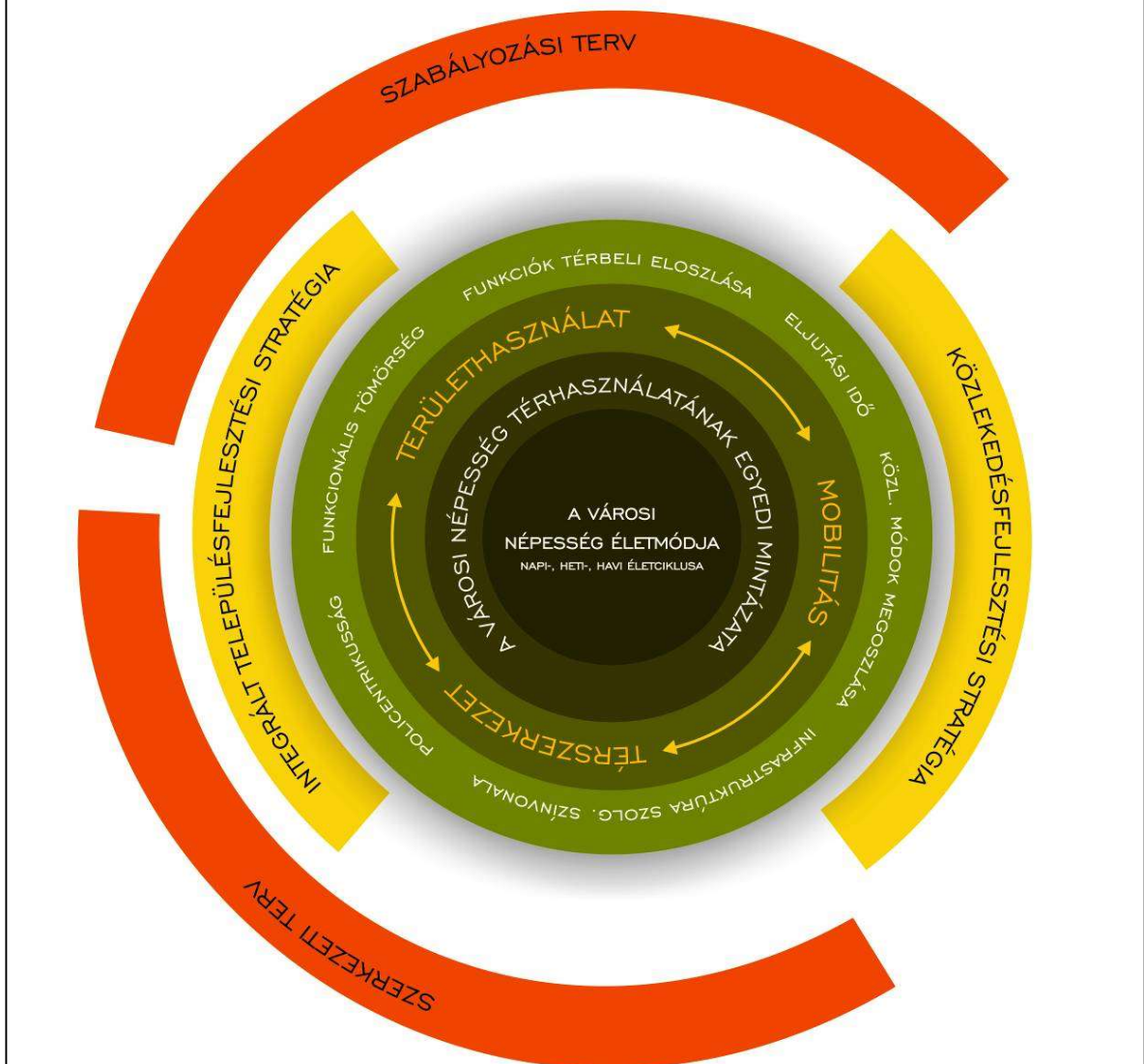
- o A külső energiaforrásoktól való függőség csökkentése,
- o Az energiaellátás biztonságának fenntartása,
- o A teljes energiahatékonysági mutató (termelt/befektetett energia) maximalizálása a veszteségek minimalizálása érdekében (0 veszteség elve)
- o Községi energiarendszerek kialakítása,
- o A megújuló energiák részarányának növelése a biodiverzitás és a **természeti tőke fenntartása, növelése mellett.**

A város energiastratégiájában megfogalmazott hosszú távú jövőkép szerint olyan városi energetikai rendszer alakul ki, amely csökkenti az üvegházhatású gázok mennyiségét, miközben külső energiaforrások hiányában is biztosítani tudja az energiabiztonságot, rugalmas és diverzifikált energia portfólión alapszik, és minimális energiaveszteségre törekszik.⁹ Ennek érdekében decentralizált energiaköröket hoz létre, amellyel elősegíti az önállóan is életképes városrész központok fejlődését.

Az épített környezet rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése:

Kompakt város

⁹ Pécs MJV Energiastratégiája, 2013

Városkormányzás – Ko(o)rmányzás

Az *együttes kormányzást* a következőkben a *Ko(o)rmányzás* szóval jelöljük. Az irányítás és a felelősség a városvezetés kezében van, de a döntéshozatalhoz olyan módon alakítja ki a hátteret, amelyben támaszkodik a város aktív résztvevőire, beleértve a város lakosait is. Az összes lakosnak lehetősége van arra, hogy ha kíván élni a közvetlen környezete formálásával, a közösségalakítással, az megtehesse, van olyan szervezeti megoldás, ahol a javaslatait meghallgatják, értékelik, és amennyiben megvalósításra érdemes, akkor segítik a megvalósulását.

A város és vonzáskörzete együtt alkot életképes egységet, ezért döntéseiket összehangoltan hozzák meg, kihasználva egymás szinergiáit. A város és vonzáskörzete egymást segítve

éri el céljait. Pécs támogatja a régiót, a térség gazdaságának fejlődését elősegítő együttműködések kezdeményezésével, a szakértelem és a kultúra régiós szintű, helyhez (a vidéki helyszínekhez) vitt biztosításával.

A városvezetés és az egyetem felismeri, hogy mindkettőnek akkor van esélye jelentős eredmények elérésére, ha közös stratégiát alakítanak ki, amelyben mindkét fél megőrzi az önállóságát, közös célok mentén egymást segítve lépnek fel a város nevében és szorosan együttműködnek a gazdasági szféra szereplőivel és az őket képviselő kamarai szervezetekkel.

A város meghatározó szereplői a városérdeket elsődleges szempontként kezelve a legitim helyi döntéseket egységesen képviselik mindenütt, ahol ez a város fejlesztéseivel, imázsával, bármely szempontú versenyhelyzetével kapcsolatban releváns, hasonlóan a városversenyben érintett más városokhoz, függetlenül a döntéselőkészítés során képviselt szervezeti álláspontjuktól.

A helyi kormányzás jövőképeinek további jellemzői

A helyi kormányzás megfelelő mértékben felismeri a helyi társadalom állapotát, problémáit, és adekvát, hatékony megoldásokat ad a problémákra. Rendelkezésre állnak olyan adatok, felmérések, elemzések, amelyek a helyi társadalom megismerését lehetővé teszik a helyi kormányzás számára. Kialakult az éves monitoring-rendszer, létrejön egy, a helyi társadalommal komplex módon foglalkozó funkcionális szervezeti egység.

A politikai szempontok ésszerű mértékben érvényesülnek, kiküszöbölik a „választás-ciklikus gondolkodásmód”-ot, a hosszú távú gondolkodás megjelenik a helyi kormányzásban. A kormányzás identitása a helyi társadalomhoz kapcsolódik.

A szubszidiaritás elve a lehetséges határokon belül maximálisan érvényesül. Maximális az igény a konszenzusra, a konstruktív kompromisszumokra.

A városkormányzási terület rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Ko(o)rmanýzás.**

A megalapozott irányítási döntések alapja az irányított területről szóló hiteles és aktuális információk, adatok rendelkezésre állása és az irányítás megfelelő logikai rendszere. Az informatika által életre hívott „**okos város**” (**Smart City**) modell lehetővé teszi a rendszerszerűséget és a megalapozottságot folyamatosan biztosító döntéshozatali rendszert, melyben az együtt kormányzás lehetőségét részben az adatok nyilvánossága, részben a döntéshozatali folyamat átláthatósága és a meghatározó, kompetens szereplők (stakeholderek) döntési folyamatba való bevonása jelenti.

Fenntarthatósági rendező elvek - irányelvek

Mivel a város a geo-bioszféra alrendszere, ezért szerveződésére és működésére érvényesek a létfenntartó rendszer, a természet törvényei. A rendezőelvek nagy része a természetes rendszerek szerveződésének és működésének modelljéből származik.

A fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása érdekében a következő rendező elveket (irányelveket, horizontális célokat) érvényesítjük az összes funkcionális területre és stratégiai célra:

CSELEKVŐKÉPESSÉG
SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE
RENDSZERHATÉKONYSÁG
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS
POZITÍV KOMMUNIKÁCIÓ

Cselekvőképesség – reziliencia, válaszolóképeség

Egy nyitott város hatékonyan képes hasznosítani az erőforrásait és a megtermelt jövedelmeit igyekszik a saját erőforrásainak gyarapítására és minőségének javítására fordítani, az képes magas minőségű épített és természeti környezetet, minőségi közszolgáltatásokat, ezáltal pedig magas életminőséget biztosítani a polgárainak. Ettől válik fenntarthatóvá és részben függetlenné. Egy *reziliens*, saját lábán álló város saját fejlődési pályát fogalmaz meg, megteremti a környezetéhez való rugalmas alkalmazkodás feltételrendszerét és ez által képes is stratégiai céljait megvalósítani. Reziliencia alatt az urbanisztika szakirodalma egy várost érő sokkhatásra adott rugalmas választ, megújulást, újjászületést értelmaz az élő rendszerekre használt fogalom alapján.

A Konceptciónak olyan új szemléletet kell megfogalmaznia, amelyben a város rugalmasan képes a várható változásokra reagálni. Ehhez egy olyan dinamikusan fejlődő városi struktúrát alakít ki a város a lakóival együtt, amelynek egyik fontos jellemzője a kreatív cselekvőképesség, a globális folyamatoktól nem szorosan függő alapszintű működés, és az országos folyamatoktól való relatív függetlenség.

A Konceptció eredeti változatához képest a COVID- járvány kapcsán megerősödött jelentőséget kapott ez az elv, mely az EU támogatási keretrendszerében is meghatározó szerephez jutott (RRF). Ennek révén ez a horizontális elv konkrét megfogalmazások formájában a környezeti fenntarthatóság (klímaváltozás elleni ellenállóképesség), a társadalom egészségügyi és gazdasági túlélőképessége, a gazdaság sebezhetőségének csökkentése és mindezek figyelembe vétele a várostervezés terén konkrét projektek megfogalmazásához nyújt alapot.

Ez az irányelv a cselekvőképes, reziliens város, röviden: **CSELEKVŐKÉPESSÉG**.

Sokféleség növelése

A megújulóképeséget, a rezilienciát elősegíti a sokféleség, azaz a *diverzitás növekedése*. A természeti rendszereket a biológiai, a társadalmi rendszereket a társadalmi sokféleség. Mindkettőre szükség van, mivel a város élhetőségét, egészségességét a gazdagabb, diverzebb természeti környezet fokozza, a működőképes és kreatív közösségek létrejöttének számát, a szegregátumok bevonásának valószínűségét, és sokkhatás esetén a város működőképességi szintjét pedig a társadalmi diverzitás növelése segíti elő. A diverzitás a gazdaságban növeli a fejlődési utak lehetséges számát és csökkenti a kockázatot a váratlan események hatása vonatkozásában. A fejlődés minden formájának egyik fontos feltétele a sokféleség, a változatosság.

Ez az irányelv a sokféleségre törekvő város, röviden: **SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE**.

Rendszerhatékonyság

A természetes rendszerekben rendkívül hatékony anyag- és információcsere megy végbe. A technológiai, gazdasági, társadalmi rendszereinknek is hasonló elven kellene működni a fenntarthatóság elérése érdekében. A város számtalan erőforrással rendelkezik, mind a fizikai, mind a szellemi képességek tekintetében, amelyeket nem hasznosítunk, értékes erőforrásként visszaforgathatnánk a város működési folyamatába. Ilyen lehet gazdasági értelemben az évente az uránbányából kiszivattyúzott vízmennyiség; társadalmi értelemben az itt végzett diplomások foglalkoztatása; a természeti környezet esetén a meglévő zöldterület rendszerbe szervezése; az épített környezet esetében a kihasználatlan ingatlanok; a kormányzás esetében a városi polgárok segítőkészsége, szakértelme. Egy valós példa a megvalósításra: a város szennyvízkibocsátására tervezett biogáz erőmű. Egy rendszer, egy város hatékonysága jelentősen függ a folyamatok lokalitásától, változatosságától és a gazdaságában alkalmazott technológiák ciklusosságától. Ezeket a rendezőelveket foglalja össze a Kék Gazdaság is, és e fogalomkörrel rokon a kör-körös gazdaság működési elve.

Ez az irányelv a **RENDSZERHATÉKONYSÁG**.

Esélyteremtő hozzájárulás

A város életének szinte minden területén jelentkező növekvő feszültségek és szélsőségek kiegyensúlyozására szolgál az esélyteremtés és a lehetőségekhez való hozzájárulás. Társadalmi értelemben a leszakadó rétegek fejlődését segítjük elő, gazdasági értelemben a (köz)javakhoz való hozzájárulás esélyét, elsősorban a kis- és közepes méretű helyi vállalkozások számára. A természeti környezetben a leromlott környezeti elemek visszaállítása, az épített infrastruktúra szükséges elemeinek szinten tartása felel meg ennek a rendezőelvnek.

A negyedik irányelv az **ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁJÁRULÁS**.

Felelősségvállalás

A cél az egyéni, közösségi és társadalmi felelősségvállalás. Az egyének felelősséget kell, hogy vállaljanak azokért a közösségekért, amelyeknek tagjai. A közösségek az egyénekért és a társadalomért tartoznak felelősséggel, a városnak pedig felelősséget kell vállalnia a benne élő egyénekért és közösségekért, valamint a jövő generációiért is.

Az ötödik irányelv a **FELELŐSSÉGVÁLLALÁS**.

Pozitív kommunikáció

A város fejlődése, a gazdasági, társadalmi felzárkózás érdekében a belső és külső erőforrások hatékony, célzott feltárása és összefogása szükséges, amelynek az egyik legfontosabb horizontális elve mind az eszközöket, célcsoportokat tekintve is megfelelő kommunikáció. Ennek a pozitív városüzenet, a külső és belső városmarketing, a széles körű társadalmi nyilvánosság biztosítása alapfeltétele. Az ezzel összefüggő városdiplomácia rendszerének kialakítása, a városérdekek rendszerezett képviselete a település fejlődését, a megfogalmazott célok elérését, annak eszközeit, időtartamát alapvetően befolyásolja, adott esetben meg is határozza. A kommunikáció kölcsönös folyamat, melyet az önkormányzat működtet a lakossággal és más partnerekkel. Egyrészt nyitottságot biztosít a partnerek véleményalkotása, kezdeményezései felé, s a kapott információkat a város javára fordítja. Másrészt a kommunikációs csatornák kiépítését és működtetését pozitív értelemben irányítja annak érdekében, hogy a jó döntések megvalósítása és a célok elérése céljából jó minőségű információhoz jusson, másrészt kiaknázza mindazokat a lehetőségeket, amelyeket a városdiplomácia, a személyes kapcsolatrendszer, telekommunikációs csatornák, az informatikai felületek, valamint a marketing és PR eseményesség keretében rendelkezésre állnak.

A hatodik irányelv a **POZITÍV KOMMUNIKÁCIÓ**.

Jövőkép, átfogó cél és stratégiai célok rendszere

JÖVŐKÉP	PÉCS LEGYEN OLYAN VÁROS, AHOL JÓ ÉLNI, ÉS LAKÓI SZERETNEK IS ÉLNI. AZ ÉLET-MINŐSÉG KÖZELÍTSSEN AZ EURÓPAI ÉLVONALHOZ. A VÁROS LAKOSSÁGA FORMÁLÓDJON KÖZÖSSÉGGÉ. A VÁROS SZEREZZE VISSZA TÖRTÉNELMILEG KIALAKULT TÉRSÉGI, NAGYTÉRSÉGI SZEREPEIT ÉS SÚLYÁT. <i>Pécs vonzó életperspektívát nyújtó foglalkoztatási feltételeket kínáljon, és egyúttal a lakosságnak a városhoz fűződő pozitív érzelmi viszonya, elégedettsége, a városért való tenni akarása is járuljon hozzá a város megtartó- és fejlődőképességéhez. A város legyen vonzó a mindenkori lakói és az ide érkezők számára is, magas szinten biztosítsa a kor követelményeinek megfelelő környezeti, anyagi, szolgáltatási feltételeket.</i>
ÁTFOGÓ CÉL	PÉCS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRE KÉPES TÉRSÉGI VONZÁSKÖZPONT <i>Hosszú távon a természeti és épített környezet, a gazdaság és a társadalom egyensúlyos, a regionális környezethez harmonikusan kapcsolódó fejlődésére van szükség. Az egyensúly hiánya a fenntarthatóság ellen hat. A fenntarthatóság és a fejlődés elválaszthatatlan követelmények, mivel fejlődés hiányában a fenntarthatóság megkérdőjeleződik, a fenntarthatósági követelmények figyelmen kívül hagyása mellett pedig a fejlődés ütközik korlátokba. A városnak meg kell erősítenie történelmi távlatokban kialakult térségi és nagytérségi vonzerejét, integratív és fejlődés-ösztönző szerepét, mert a város és környezete az erőforrások tekintetében erősen egymásra utalt, s Pécs a régió legnagyobb városaként felelősséggel is rendelkezik a térségi fejlődés segítése, ösztönzése terén.</i>

STRATÉGIAI CÉLOK	EGÉSZSÉGES, KAR- BONSEMLEGES VÁ- ROS	A FENNTARTHATÓ, FEJLŐDŐ TÁRSADA- LOM	A VÁROS GAZDA- SÁGI ALAPJAINAK újjaépítése	KOMPAKT VÁROS
OPERATÍV CÉLOK	Klímaváltozás hatása- ihoz történő alkal- mazkodás	Integrált helyi társa- dalom	A gazdaság befek- tetési tényező-ellá- tottságának javí- tása	Kiegyensúlyozott térszer- kezet és optimális terü- lethasználat kialakítása
	Zöld és kék felületek összefüggő rendszeré- nek kialakítása	Fenntartható módon javuló életminőség	A tőke-ellátottság javítása	Mobilitás, az elérhetőség növelése. Tiszta energiá- val működő közösségi közlekedés általánossá tétele.
	A környezeti ártalmak csökkentése	A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítása	Jövedelem-egyen- leg javítása	Építmények állapotának javítása
		Közösségek fejlesz- tése	A gazdasági öko- szisztéma fejlesz- tése	SMART-CITY: a városirá- nyítási új modellje
		„Társadalom-moni- toring		Energiabiztonság tiszta, fenntartható energiafor- rásból
HORIZONTÁLIS CÉLOK		CSELEKVŐKÉPESSÉG		
		SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE		
		RENDSZERHATÉKONYSÁG		
		ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS		
		FELELŐSSÉGVÁLLALÁS		
		POZITÍV KOMMUNIKÁCIÓ		

A KONCEPCIÓ EREDMÉNYEINEK RÖVID, LÉNYEGI ÖSSZEFoglalása

A településfejlesztési koncepció készítése új szemléletmódot testesít meg, s számos tekintetben új felismerésekhez, módszertani előrelépésekhez vezetett. Ebben a fejezetben nem a koncepció tartalmának újbóli összefoglalására kerül sor, hanem azon elemek, szempontok bemutatására, amelyek jelentős változást, újszerűséget, kiemelt fontosságot hordoznak.

A koncepció minden tekintetben meg kíván felelni a 314/2012 (XI.8.) kormányrendelet elvárásainak, egyúttal az urbanisztikai célokat meghaladó, a város jövőjét meghatározó alapkérdések dokumentum.

A koncepció által közvetített leglényegesebb üzenet a szemléletváltás igénye, melyre a városnak a rendszerváltást követő két évtized múltán halaszthatatlanul szüksége van. Pécs számára ez az időszak –a korai várokozásokkal ellentétben- nem hozott áttörést a nálunk fejlettebb világban való felzárkózás terén, sőt, még az ország más nagyvárosaihoz, térségeihez képest is lecsúszást eredményezett. Az okok rövid azonosításán túl az anyag arra törekszik, hogy egy még jelentősebb negatív fordulatot megelőzzön, s biztosítsa a város történelmi pozícióinak megerősítését és a fejlődési folyamatok újraindítását.

A paradigmaváltás alábbiakban bemutatásra kerülő lényeges elemei jelennek meg a koncepcióban, azzal a szándékkal, hogy kompakt rendszert képezve lényegesen megjavítsák az erőfeszítések hatékonyságát.

Szemléleti alapok

Nyíltság, reális véleményalkotás

A koncepció elvi alapja a valósággal való kényszerű és reális szembenézésre való törekvés, amely a már a vizsgálatokat megelőző várokozások alapján is a kritikusság felé hajlónak ítélt helyzet megjavításának alapfeltétele. A koncepció azért tekinti ezt kiindulópontnak, mivel az elmúlt évtizedekben a tényszerű ismeretek birtokában sem történtek meg időben és minden tekintetben a szükséges válaszhelyezkedések.

A fenntartható fejlődés követelményének való megfelelés

Az alapkövetelmény felállítását nem csupán a korszellem, sokkal inkább a város működtethetőségének negatív tapasztalatai, a fenntarthatóság körül sűrűsödő kérdőjelek motiválták. A Megalapozó tanulmány a minőség alapú fejlődést támogatja. A növekedést is az „értéknövekedés minőségi alapú fejlődés mellett” értelemben helyezi előtérbe, mivel az elmúlt évszázad alatt a gyors ipar- és városfejlődés által felhasznált természeti erőforrások és földterület megfelelő tervezés és gazdálkodás mellett elegendő keretet biztosítanak a lehetséges és

szükséges fejlődés számára. A város környezeti állapot-javítási igénye és használaton kívüli valamint alulhasznált területeinek revitalizációja is ezt a megoldást indokolja.

Jelentősebb ipartelepítésekhez, melyekre a városnak a többi fenntarthatósági terület működését és fejlődését is finanszírozó gazdaság fejlődéséhez elengedhetetlen szüksége van, újabb (zöld mezős) földterületek igénybevétele válhat szükségessé, ami nem jelenti automatikusan a gazdasági célokra használt földterület növekedését, mivel a város határain belül a régi iparok megszűnése miatt számos kiterjedt barnamezős, alulhasznosított terület van. A várostesten belüli volt iparterületek lakóterületi, intézményi, irodai, közterületi, zöldfelületi újrahasznosításával a város környezeti, közérzeti, életminőségi szempontból magasabb minőségű területhasználata valósulhat meg. Az újrahasznosításra kerülő, a város szövetében elhelyezkedő területeken minden új funkció esetében -beleértve a gazdasági újrahasznosítást is- kiemelten kell törekedni a város épített és természeti környezeti minőségének jelentős javulására. Továbbá az új ipari területeken történő gazdasági beruházások engedélyezési feltételei keretében meg kell követelni a mai kornak megfelelő kibocsátási értékek és esztétikai, beépítési követelmények betartását.

A fenntartható fejlődés feltételei a Megalapozó tanulmány elemzései alapján automatikusan nem teljesülnek a múltbeli és jelenlegi folyamatokban, ezért a koncepció legfontosabb feladata a fenntartható fejlődés feltételeinek újbóli megalapozása, megteremtése.

A fenntarthatóság fő területei közti egyensúly, a harmonikus fejlődés követelménye

A koncepció a fenntarthatóságot a természeti környezet, társadalom, gazdaság, épített környezet négyes tagolásában tárgyalja, azonban szilárd és minden vonatkozásban érvényesülő követelményként kezeli a területek egyensúlyának fontosságát, mely a fenntartható, harmonikus fejlődés alappillére.

A város történetének elemzése bizonyítja, hogy az olyan fejlődési szakaszok, amelyek valamely fenntarthatósági elem jelentőségét háttérbe szorítják, a későbbiekben a fejlődés visszaesését eredményezik. Pécs a bányászati ágazat gyors, a szocializmus egyes időszakaiban erőltetett növekedésének eredményeként városként is gyorsan fejlődött, de az organikus fejlődés hiánya a természeti környezet kárára történt, a felépített, majd napjainkra lecsökkent szerepű városrészek előregedése súlyos fenntartási nehézségeket okoz. A gyors ütemben a városba vonzott, akkor fiatal korosztály előregedett, jelentős hányaduk lecsökkent vagy megszűnt munkaképességgel zárta le aktív pályáját, s a város jelenlegi munkaképességi és életkori összetétele a jövő szempontjából kedvezőtlen kilátásokat hordoz. Ezek a tények tanulságul szolgálnak az egyensúlyi tényezők jövőbeli kezelése terén.

A helyzet paradoxona, hogy a múltbeli gyors növekedés alapjainak megszűnése a város visszafejlődésének veszélyét hordozza, amit elsősorban –újból– a gazdaság gyors ütemű fejlődésével lehetne ellensúlyozni. Ez magában hordja azt a veszélyt, hogy újból túlsúlyba kerül a gazdaságfejlesztés szempontja, mivel a gazdaság eredményei biztosítják a többi terület fejlődésének forrásait is. A Koncepció súlyponti követelményként kezeli, hogy az egyensúly helyreállítása ne csupán a gazdasági növekedésből származzon, hanem minden területen a lehetséges mértékben a meglévő tartalékok, erőforrások rendszerének kreatív és

minőség szempontú mozgósítása révén következzen be, s a gazdaságfejlesztés környezeti és társadalmi szempontból is előnyös változásokat eredményezzen.

Tekintve, hogy az egyensúlyi állapotok helyreállításának kulcsa a gazdaság teljesítőképességének növelése, a források szűkössége és a megoldandó problémáknak a Konceptió eredeti megalkotása óta eltelt idő alatt bekövetkezett elmélyülése alapján a gazdaság priorizálása esetén fennáll a többi terület átmeneti háttérbe szorulásának és újabb egyensúlytalanságok kialakulásának veszélye, ami például a peremterületek és más városrészek (pl. Kertváros) látványos leszakadásához, a társadalom kettéosztottságának növekedéséhez vezethet. Az egyensúlytalan gazdasági növekedés megelőzhető egy olyan **felzárkózási program** segítségével, amely középtávon lépésről lépésre biztosítja egy magasabb (legalább a hazai vidéki nagyvárosok átlagán) elért új pénzügyi- gazdasági- társadalmi – épített és természeti környezeti egyensúlyi állapot elérését. A várost önmagában tekintve **az elérendő egyensúlyi állapot a város önfenntartó és önfinanszozó képességeként fogalmazható meg**, amikor a város nem szorul egyedi állami adósságkezelő támogatásokra a működőképesség fenntartásához.

Hatékony – az erőforrások veszteségmentességére törekvő- tevékenység

A koncepció a természeti rendszerek működési modelljén alapuló Kék gazdaság – hasonló tartalommal bíró megfogalmazás szerint kör-körös gazdaság- elvi alapjainak felhasználását tekinti az erőforrás-hiányos, ugyanakkor az erőforrások egy részének értékével nem számoló gyakorlaton túlmutató lehetőségnek. Az így bevonható pótlólagos erőforrások a jövő-építés szempontjából jelentős tartalékot jelentenek, és olyan fejlődési köröket indíthatnak el, amelyekkel eddig nem számoltak (pl. csapadék- és hulladékvizek). A szemléletváltozás ráirányíthatja a figyelmet olyan társadalmi csoportok, hulladék energiák, használaton kívüli kapacitások stb. fontosságára, akik ill. amelyek megfelelő feltételrendszerben pozitív hozadékkal aktivizálhatók ahelyett, hogy erőforrásokat kötnének le. E módszertan adaptációja szerteágazó, nagy hozadéku kutatás-fejlesztési folyamatok kiindulópontjává és tárgyává válhat az egyetemmel és a gazdasági szférával való együttműködés keretében.

A városvezetést érintő felelősség körének kiterjesztése

A koncepció deklarálja, hogy **a város mindenkori vezetése** –közvetlen vagy közvetett módon, nem feltétlenül kizárólagosan- **felelősséget visel a város életének minden jelentős területén**. A lényegében teljes körű felelősség deklarálását az a tapasztalat motiválta, hogy a rendszerváltást követő időszakban a gazdaság fejlesztésének kérdését sokáig döntően piaci kategóriaként értelmezték, abból kiindulva, hogy a városvezetés nem rendelkezik közvetlen eszközökkel a beruházások ösztönzése és a munkahelyteremtés terén. A számos, a koncepció más részeiben azonosított külső körülmény miatt leromlott gazdaság a várost kiszolgáltatottá tette a külső hatásoknak. Egy új, önálló fejlődési pálya kialakítása nem nélkülözheti a városvezetés elszántságát és rendkívüli erőfeszítéseit gazdaság lényegében újbóli megteremtése tekintetében. A felelősség tudatosítása keletkezteti a városvezetésnek azt az igényét, hogy mindenkor a tények pontos ismeretének birtokában legyen és a problémák felismerése alapján tegyen lépéseket a már bekövetkezett vagy a lehetőleg előre jelzett problémák megoldására. A koncepció módszertant is kínál ezen igény kielégítésére (indikátorok rendszere).

A kereszthatások szerepének fontossága

A koncepció megalapozása és készítése során – a fenntarthatósági tényezők komplex megközelítése keretében- ráirányult a figyelem a fenntarthatósági tényezők közti hatások, összefüggések fontosságára. A leghatékonyabb beavatkozási lehetőségeket e hatások csomósodásai kínálják. Az elvégzett hatás-elemzés további, későbbi módszertani fejlesztést alapoz meg, azonban már a koncepció célrendszere is módszeresen azonosítja az egyes célok másokkal való összefüggéseit, ami jelentősen megkönnyíti a későbbi operatív tervezést.

Kormányzást érintő változások

Közügyek helyett közös ügyek

A kiterjesztett felelősség alapján az önkormányzat céljainak megfogalmazása helyett a város céljainak kitűzésére van szükség (közügyek helyett közös ügyek).

A koncepcióban szereplő célrendszer olyan, a jövő szempontjából lényeges elemeket is tartalmaz, amelyek a városvezetés által közvetlenül nem befolyásolhatók, illetve amelyek csak partnerségi együttműködési keretek közt valósíthatók meg.

A „közügyek” mentén történő tervezési és vezetési gyakorlat főként a közösségi források különböző szolgáltatások, intézmények keretei közt történő felhasználásán keresztül törekszik a célok elérésére, a lakosságot a közösségi szolgáltatások fogyasztóinak tekinti, a fogyasztóról azonban nem rendelkezik elegendő információval (pl. a lakosság jól-létének nem-anyagi összetevői), és nem igényli aktivitásukat.

A „közös ügyeknek” a városlakók nem tárgyai, hanem alanyai, így a cél elérése *feltételezi aktív részvételüket*.

A fenntartható fejlődés által támasztott követelmények nem teljesíthetők pusztán az önkormányzat erőforrásainak igénybe vételével, szükségessé teszik az önkormányzaton kívüli szereplők széles körének (a gazdasági szereplők, az egyetem, az önkormányzati partnerek, a nonprofit szféra, a civil szervezetek, az egyházak, stb.) aktív részvételét is. Ez a modell szükségessé teszi a partnerség megerősítését.

Partnerség megerősítése - kormányzás helyett ko(o)rmányzás

A közös ügyek megvalósítása csak akkor lehetséges, ha azok alanyai maguk is részt vesznek benne. Az érintettek akkor érzik magukénak a célokat, ha azok kialakításához hozzá tudnak járulni, s ez megalapozza a megvalósításban való részvétel hajlandóságát is. A kooperatív (résztvevő) tervezés és kormányzás lehetőségére való, redundáns betűvel történő utalás jelelni meg a város előtt álló feladatok tekintetében szükséges változás irányát.

A városvezetésnek a gyakorlatban is jól működő partnerséget kell építenie mindenkivel, aki a célok elérése terén fontos szerepet játszik, így különösen önkormányzati partnereivel: Baranya Megye Önkormányzatával és a szomszéd településekkel, a gazdasági szféra

szereplőivel és fő képviselőjünkkel, a PBKIK-val, a város gazdaságának újjáépítésében potenciálisan ugyancsak kulcsszerepet játszó PTE-vel. Fontos továbbá a társadalom további szereplőivel, így különösen a katolikus egyházal és a többi egyházal, s a civil szervezetekkel való együttműködés.

Hatékonyabb városdiplomácia és térségi partnerség-építés

Az elemzések alapján a város legkövetlenebb és leggyorsabban eredményt hozó mozgástere a városdiplomácia dinamizálása, valamint a partnerkapcsolatok hatékonyságának javítása és strukturált kiterjesztése lehet. A koncepció fontos szerepet szán a kapcsolatépítésnek, mivel alacsony a forrásigénye, és a megrekedt folyamatokat újraindító új fejlődési dimenziók megnyitásának lehetőségét tartalmazza. Ez a változtatási irány a Megalapozó tanulmány keretében végzett felmérés alapján találkozik a szakmai közvéleménnyel.

A város gazdasági alapjainak tovább nem halogatható újjáépítése, újraiparosítása az átlagos fejlesztési progrmozottsághoz és forrásellátottsághoz képest kiemelt fejlesztéseket és tőkeellátottságot. A program szükségességének tudatosítása, az elfogadás elérése a kormányzati, tőkepiaci, európai uniós és városparneri körben innovatív, jól szervezett és egységes fellépést, városdiplomáciát, marketinget és helyi partnerséget: új gazdasági és gazdaságpolitikai ökoszisztéma-építést igényel. Ehhez konzisztens felzárkózási program megalkotására és a kulcskérdésekben való helyi egyetértésre, összefogásra van szükség.

Különösen a nagytérségi kapcsolatok tekintetében jelent változást, hogy a koncepció – Baranya megye koncepciójával összhangban- megerősíti a város balkáni orientációjának fontosságát, a város potenciális déli kapu szerepét.

Urbanisztika

A városrészek részletesebb struktúrájának kidolgozása

A városszerkezet pontosabb ismerete, a beavatkozások eredményessége szempontjából részletesebb városszerkezeti bontás pontosabb beavatkozásokat és erőforrás-allokációt alapoz meg.

A városszerkezet anomáliáinak feltárása és szemléletes érzékeltetése

A takarékos, új felületek beépítésének elkerülésére törekvő terület-gazdálkodás megvalósítása érdekében feltárásra kerültek a szerkezeti problémák, funkcióhiányok, funkciózavarok, területhasználati feszültségek. Ezek feloldása révén a város szabad vagy felszabadítható kapacitásokhoz jut, képes megoldani a gazdaságfejlesztési, mobilitási feszültségeket, valamint ki tudja dolgozni a városrészek arányos, a mobilitást is kedvezően befolyásoló funkció-elosztásának programját.

A zöld és kék infrastruktúra bemutatása lehetőséget nyújt a város klimatikus viszonyainak lényeges javulását eredményező, az éghajlatváltozás hatásait mérséklő hatékony beavatkozások megtervezésére.

Gazdasági tekintetben azonosításra kerültek azok a potenciális fejlesztési területek, amelyek a további tervezési munka kiindulópontját képezik, s egyben lehetőséget biztosítanak a város térségi kapcsolatainak fejlesztésére.

Számos szemléletes tematikus térkép mutatja be a gazdasági szervezetek, kereskedelmi, turisztikai létesítmények, és a lakosság különböző szempontok szerint differenciált eloszlását.

A nagyszámú vizuális megjelenítés elősegíti, hogy a várostervezés a koncepció alaptézisének: a fenntartható fejlődést biztosító egyensúlyoknak megfelelően történhessen.

PÉCS MEGYEI JOGÚ VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

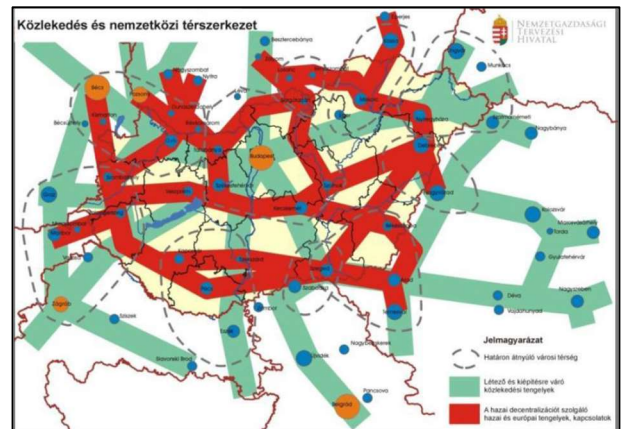
1 HELYZETISMERTETÉS

1.1 Pécs város szerepének meghatározása a településhálózatban

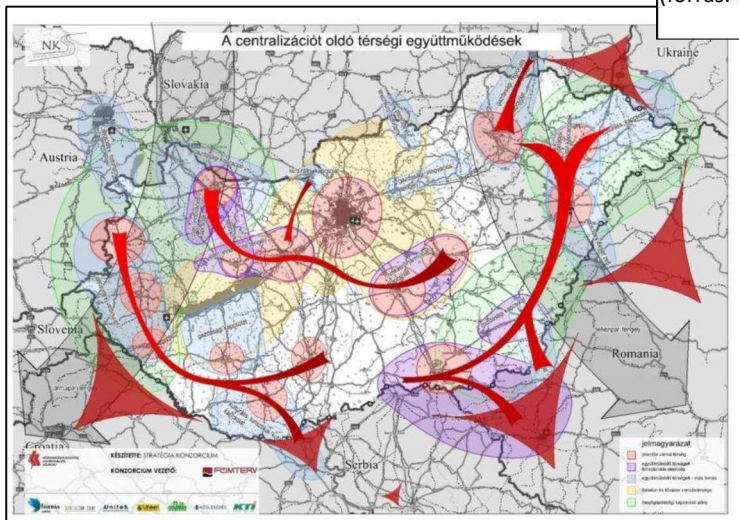
1.1.1 Közlekedés

Országos és regionális szerepkör

A megye az országos gyorsforgalmi közúti és vasúti hálózat szempontjából zárt. A megyén áthaladó TEN-T közlekedési korridorok valamint ezek csomópontjai és a kapcsolódó hálózatok fejlesztései csak részlegesen valósultak meg. Alapvető hiányosság, hogy a horvátországi, illetve bosznia-hercegovinai összeköttetések nem jöttek létre, így ha belföldi viszonylatban jónak is mondható az infrastrukturális ellátottság, a nemzetközi térszerkezeti összefüggésben a megye és ez által a megyeszékhely is elszigetelődik.

2. ábra: Közlekedési és nemzetközi térszerkezet (forrás: Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió 2013)

1. ábra: Hálózatszerkezeti hiányok (forrás: Nemzeti Közlekedési Stratégia 2013)

Az országon belüli hálózati kapcsolatok kritikus problémája, hogy a regionális, megyei, járási jelentőségű központok összekapcsolása nem történt meg. A policentrikus szemléletű hálózatfejlesztést hiánya magával hozta a másodrendű főúthálózat fejlesztésének elmaradását, ezért nem épültek ki azok a közvetlen, transzverzális kapcsolatok, amelyek biztosíthatnák regionális munkamegosztás kialakulását.

A város nemzetközi és regionális közlekedési kapcsolatrendszere a mai napig hiányos maradt, a város versenyképessége térszerkezeti tekintetben csak jelentős fejlesztések révén építhető fel. Az ismert fejlesztési tervek és kormányzati szándékok alapján remélhetően fordulatra kerül sor e téren az elkövetkező közép- és hosszútávú időszakban.

A közútfejlesztés kapcsán a mohácsi Duna-híd megépítése érdemben fogja javítani a város kelet-nyugati közlekedési kapcsolatait.

A legújabb információ szerint az M9 autópálya nyomvonala, Pécsre érintve a mohácsi új hídon keresztül halad Szeged felé. A nyomvonალvezetés a határ közeli nagyvárosi autópálya-gyűrű részeként épül meg.

Sokkal előrehaladottabb az M6-os autópálya országhatárig tartó kiépítése, amely 2021-ben kivitelezési szakaszba lép és 2024 elején nílrik meg a forgalom számára. Ezzel párhuzamosan Horvátországban megindult a Pélmonostort (Beli Manastir) az észéki Dráva-híddal összekötő szakasz kivitelezése. A két rövid szakasz befejezésével Pécsről könnyebben elérhetővé válik a Belgrád-Zágráb autópálya (E70) és az egyre jobban kiépülő Eszék-Szarajevó-Ploče útvonal (E73). A sztráda Villány közelében csomóponttal rendelkezik majd, ami a Pécs-Villány turisztikai térség szempontjából fejlesztési tényező.

Az M60-as gyorsforgalmi út Pécs-Barcs közötti szakaszának befejezése tervezési fázisban van, a tervek először a Pécs-Szigetvár szakaszra vonatkozóan készülnek el. Egyelőre kérdéses az M60 és az M9 viszonya, abban az esetben, ha érintené Pécsre az utóbbi sztráda nyomvonala.

A tervezett nagysebességű vasúthálózat elkerüli a városkörnyéket, amelyet egyébként is egyetlen transz-európai (V/C) és egyben országos törzshálózati vonal, a Budapest – Dombóvár – Pécs (Pécsbánya-rendező – Magyarbóly) vasútvonal érinti. A vasúti mellékvonalak közül a 65-ös (Villány-Mohács) tölt be hálózati szerepet.

A Budapest-Dombóvár-Pécs vonalra vonatkozóan jelenleg már 120-160 km/h tervezési sebességgel számolnak és ténylegesen megkezdődtek a munkák a vonal megújítása és biztosítóberendezések korszerűsítése terén, Pusztaszabolcsig a fejlesztés már előrehaladott, már ez is 20 perccel csökkenti a Pécs-Budapest utazási időt. Távlati szempontból számolni lehet a főváros lényegesen jobb vasúti elérhetőségével, amely fokozatosan javulni fog az egyes fejlesztési ütemek átadásával. A Pécsre érintő vasút a transzeurópai hálózat V/C folyosójának részeként kerül felújításra, Ploče földközi tengeri kikötő végcéllal.

Ezen túlmenően kormánybiztos foglalkozik a tervek előkészítésével egy déli vasúti összeköttetés megteremtése céljából a Debrecen–Nagyvárad–Nagyszalonta–Gyula–Békéscsaba–Hódmezővásárhely–Szeged–Szabadka–Baja–Bátaszék–Mohács–Pécs útvonalon.

A mohácsi kikötő tervezett fejlesztése, a kapcsolódó közútfejlesztésekkel, javítja a dunai teher és személyhajózás elérhetőségét, felértékelve ennek logisztikai és turisztikai szerepét.

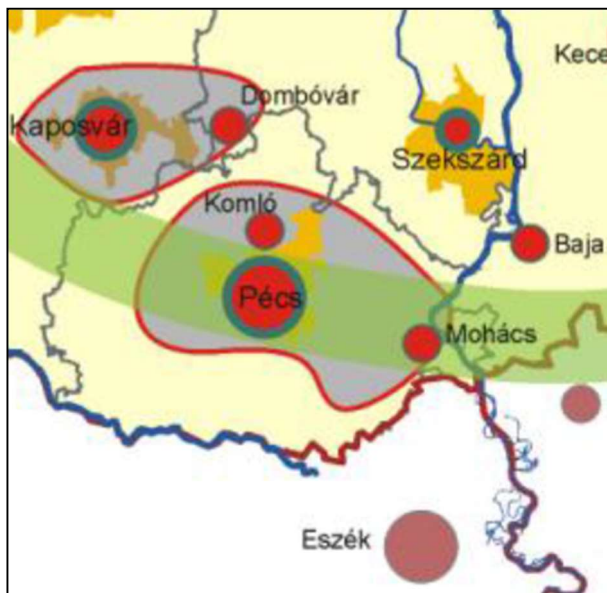
A kormányzat részéről elindított, és az előkészítés alatt álló Zóna program keretében megvalósítható fejlesztések lehetőséget nyújtanak és felelősséget is indikálnak Pécs város fejlődőképessége tekintetében: a befektetések megtérülése szempontjából a gyors fejlődés a megye és a megyeszékhely, egyúttal a ráfordításokat finanszírozó kormányzat érdeke is.

1.1.2 Épített környezet

Pécs a Dél-Dunántúl regionális központja, melyet a Budapest centrikus Magyarország jelenlegi állapotát átalakító OFTK, Nemzeti Fejlesztés 2020 című dokumentum a nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek közé sorol. Geopolitikai pozícióját déli perem helyzete, és az ún. külső gyűrű határozza meg.

Az OFTK nemzeti szinten is támogatott kitörési pontok megfogalmazását szorgalmazza, amelyek összhangban vannak a reális helyzetértékelésre alapozott fejlődési irányokkal, és egyedi fejlődési lehetőségeket biztosítanak a városok és térségeik számára. Pécs a kultúra városaként részben újrapozícionálta magát az EKF időszakában. Funkcionális vonzókéességének erősítésével a tágabb térség főközpontja lehet, nemzetközi kapuszerpet tölthet be, és potenciálisan országos hatáskörű intézményeknek is otthont adhat. Kitörési pontjai lehetnek a kulturális ipar és turizmus, az innovatív egészségipar, környezetipar, gépipar, műszeripar, elektrotechnika. Térsége kiterjed a közvetlen városi vonzáskörzeten túl a Baranyai-dombság és a Villányi-hegység térségeire.

3. ábra: Dél-Dunántúl agglomerálódó térségei
Forrás: OFTK

A városban kiemelkedő regionális intézményi funkciókat biztosítanak az egészségügyi ellátás, a közép-, és felsőfokú oktatás, a tudományos élet és kutatás, a közművelődési intézmények, színházak, az egyházi közösségek központjai. Jelen vannak a legfontosabb állami közigazgatás intézmények, a pénzintézetek, és a nagyvállalatok regionális központjai. Az intézményeknek fizikai keretet biztosító épületegyüttesek fontos elemei a városszerkezetnek, melyek fenntartása, üzemeltetése, fejlesztése meghatározó eleme a város mindenkori állapotának.

A város építészeti kulturális öröksége, és modern kori városfejlesztési eredményei elsősorban Baranya, Tolna és dél Somogy településeinek hagyományok felismerhető nyomot. A térségben ma is meghatározó a városban rendelkezésre álló urbanisztikai, építészeti és mérnöki szaktudás. Bár a Pécsi Tudományegyetem a felsőfokú műszaki képzésnek ma is jelentős bázisa, a forrás és beruházási szándék hiánya miatt az elmúlt években jelentősen csökkent a helyben munkát és megélhetést találó mérnöki irodák száma. Ezzel párhuzamosan a város az építőiparban betöltött regionális vezető szerepét is lényegében elveszítette.

A város építészeti öröksége és táji környezete országos és nemzetközi viszonylatban is jelentős vonzerővel bír, melyre hosszú távú turisztikai és városmarketing stratégia építhető. Az építészeti és építőművészeti szakmai kultúra a város olyan értéke, amely piaci igények hiánya esetén kárba vesztethető, ezért a megőrzését eredményező hasznosítás lehetőségeit városérdeknek szükséges tekinteni.

1.2 Pécs és vonzáskörzetének bemutatása

1.2.1 Táji és természeti környezet

Pécs

Pécs városa három kistáj (Mecsek-hegység, Pécsi-síkság, Dél-Baranyai dombság) területén fekszik, hegy dombság és síkság egyaránt megtalálható körülötte, ami változatos tájszerkezetet, gazdag tájképi adottságokat eredményez. A város területe három vízfolyás vízgyűjtőjére (Fekete víz, Alsó-Duna jobb part, Kapos) esik, ezek közül legnagyobbrészt a Fekete víz vízgyűjtőjére.

Pécs táji környezetét alapvetően a Mecsek határozza meg.

A város telepítése optimális hegylábi részen, enyhén lejtős platón történt; ebből adódnak kedvező mezoklimatikus viszonyai és az életminőségre gyakorolt jótékony hatása, melyek más hazai településekkel összehasonlítva a korai tavaszban, a hosszú meleg őszben és az enyhébb télben nyilvánulnak meg. Negatívuma a klímaváltozás trendjeivel kapcsolatos magas szintű kitettség.

Helyi természeti erőforrásként értelmezhetők a város közvetlen határában fekvő egybefüggő, nagy kiterjedésű erdőtömbök, melyek a városi mikro- és mezoklímára potenciális javító hatással vannak. Ezek a környező erdőterületek közvetlen kapcsolatban vannak a környező településhálózat erdőségeivel, ezért kiterjedésük, természeti állapotuk azoktól nem független.

A város természeti értékei számosak: a Natura 2000 területei; Ökológiai Hálózat; Nyugat-mecseki tájvédelmi körzet; és szép számú helyi természetvédelmi terület (13 védett természeti terület és 5 védett természeti érték) található területén.

Pécs város kondicionáló zöldfelületeinek területi eloszlása és minősége nem kielégítő.

A zöldfelületek alacsony intenzitásúak, csekély az ideálisnak mondható többszintes (gyep, cserje, fa) növényzettel fedett terület, ahol a nagyobb lombköbméter mennyiség következtében fokozott a biológiai aktivitás. A növényállomány jelentős része elöregedett, mennyisége elégtelen; így valós biológiai aktivitása, klímajavító hatása a potenciálhoz képest csökkent értékű.

A Pécs közigazgatási területére releváns hatással bíró felszínborítottsági tényezők jellemzően a szomszédos települések határain nem nyúlnak át.

Vonzáskörzet

Pécs vonzáskörzetében délen a síksági és dombsági területek települései nagy kiterjedésű és intenzív mezőgazdasági területekkel rendelkeznek, melyek zöme szántó. A tájszerkezetet viszonylag homogén, a főként nagytáblás egynyári kultúrák egybefüggő tengerét csak ritkán törik meg gyümölcsösök, gyepterületek, vizes élőhelyek, erdőfoltokkal pedig csak a

legritkább esetben találkozunk. Kimagasló természeti értéket leginkább a hegyvidéki város-környéki erdők képviselnek.

A vonzáskörzethez tartozó településközpontokban kisebb-nagyobb zöld foltok, helyenként közpark láthatók, az utcák többé-kevésbé fásítottak. A települések belterületén összefüggő zöldfelületi hálózatról nem beszélhetünk.

Pécs vonzáskörzetének talajai átlagos vagy annál jobb minőségűek, ezért az élelmiszerbiztonság szempontjából potenciálisan jelentős szereppel bírnak.

1.2.2 Közlekedés

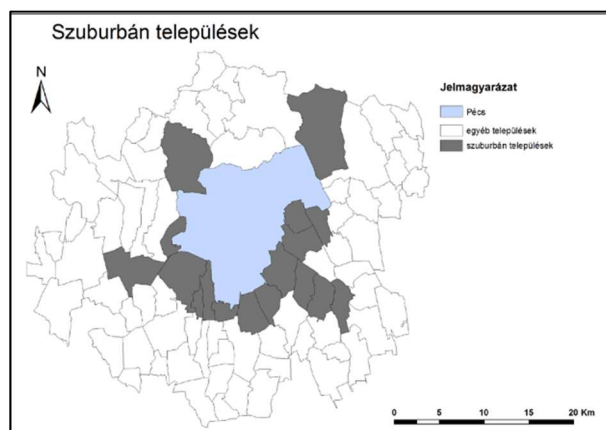
Szuburbanizáció hatása a közlekedési hálózatokra

A szuburbanizáció következtében az elmúlt 20 évben az agglomerációs gyűrű fejlődése Pécs város fejlődéséhez képest kedvezően alakult. Elsősorban a déli agglomeráció települései voltak a vándorlás célterületei, és azok ma is. Legnagyobb mértékben Keszű, Nagykozár, Bogád, Pogány és Kozármisleny népességszáma növekedett az elmúlt évtizedekben. A teljes vonzáskörzet népességnövekménye több mint 9000 fő volt.

A folyamat a közlekedési szokásokra is jelentős hatást gyakorol:

A szuburbán települések fejlődése növeli a Pécs és a vonzáskörzet települései közötti utazások számát és az utazások (időbeli és térbeli) hosszát is. A kiköltözés átlagos távolsága 12,5 km.

A szuburbán települések Pécsset legyező alakban veszik körül, és alapvetően a főutak (Pécs-Mohács, Pécs-Szigetvár) mentén, vagy azok közelében helyezkednek el. A távolságnak tehát meghatározó a szerepe, előnyösebb helyzetben vannak a főútvonalak mentén elhelyezkedő falvak, itt a szuburbán övezet csápszerűen megnyúlik.

4. ábra: Pécs szuburbán települései
(forrás: Szabó Anna, 2013.)

Motorizációs trendek

Az elmúlt évtizedekben a személygépkocsik számának növekedésével párhuzamosan a közösségi közlekedés folyamatosan vesztett jelentőségéből. Ez a trend az utóbbi évek gazdasági válsága és az üzemanyagárak emelkedése miatt akár rövidtávon megváltozhat.

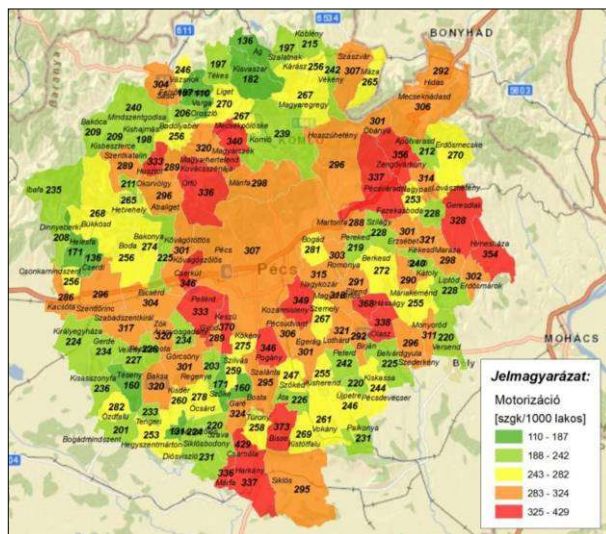
Az ezer lakosra jutó személygépkocsik száma Pécsen folyamatosan emelkedik (262-ről 2019-ben 381 db-ra emelkedett.) 2019-ben 450 db-bal több autó került forgalomba, mint 2018-ban. Ez több, mint 10%-os növekedés mellett, hogy a lakosságszám 1000 fővel csökkent.

Az egészségtelen ütemben növekvő motorizációs szint gátolja a hosszútávon fenntartható és élhető település vízióját, ezért a területen koncepcionális beavatkozások szükségesek.

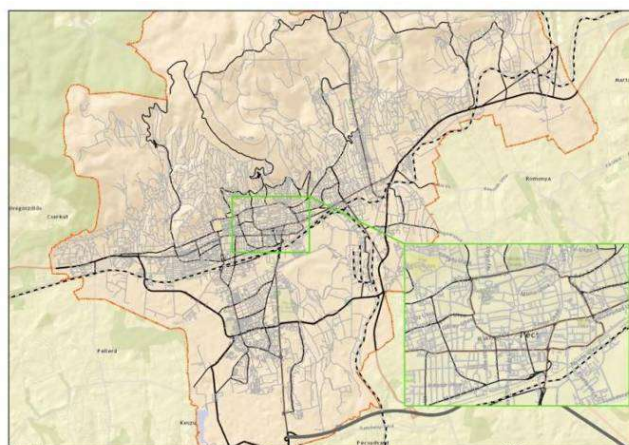
A Pécs és környéke hosszú távú térségi közlekedésfejlesztési terv kimondja, hogy a közforgalmú közlekedést még a közúti forgalom rovására is érdemes támogatni. A közforgalmú közlekedést kiegészítő gyalogos és kerékpáros közlekedés és egyéb alternatív közlekedésszervezési módok feltételeit az egyéni gépjármű közlekedés lehetőségeinek szűkítésével a rendelkezésre álló felületek átcsoportosításával kell fejleszteni.

A helyközi közösségi közlekedési vállalatok egyre romló finanszírozási helyzete nem teszi lehetővé a járműpark fejlesztését, a dinamikusabban fejlődő térségekben a menetrendek kellő sűrítését, olykor még az indokolt járatsűrűség fenntartását sem. A közlekedési szövetségek szervezeti feltételeinek megalkotása pedig teljesen leállt.

A város belső közlekedési hálózatának szerkezetét egyrészt a domborzat, másrészt maga a város-szerkezet határozza meg. A főúthálózatot alapvetően az országos főutak átkelési szakaszai adják, a legfontosabb közúti közlekedési tengely a várost kelet-nyugat irányban metsző 6 sz. főút. A közúti rendszernek további fontos elemei a város déli részét keretbe foglaló¹⁰,

5. ábra: Motorizációs index Pécs vonzókörzetében 2010-ben

6. ábra: Pécs MJ. Város úthálózata
(forrás: Intermodális közösségi közlekedési csomópont kialakítása Pécsen, Megvalósíthatósági tanulmány 2013)

¹⁰ a Nyugati Ipari út, a Tüzér út – Megyeri út útvonal és az Üszögi út, valamint a Maléter Pál út – Kanizsai Dorottya út útvonal

a történelmi belvárost körbehatároló¹¹ útvonalak. A belvárost délről határoló Rákóczi út – Hungária utca egyben a város legforgalmasabb közúti és tömegközlekedési útvonala is. A Pécs belterületén haladó főutak rehabilitációja (11,5 tonna tengelyterhelésre történő burkolatmegerősítési program) folyamatban van, a 6-os főút több szakasza mellett megújult az 58-as és 57-es főutak csomópontja is. Már korábban elkészült az 58 sz. út M60 autópálya Pécs Déli csomópontjáig (ill. Pécs-Pogány repülőtérig) történő négy nyomúsítása. Megvalósult az M60 Pécs-Nyugat lehajtójától induló, a Kertvárost elkerülő szakasz.

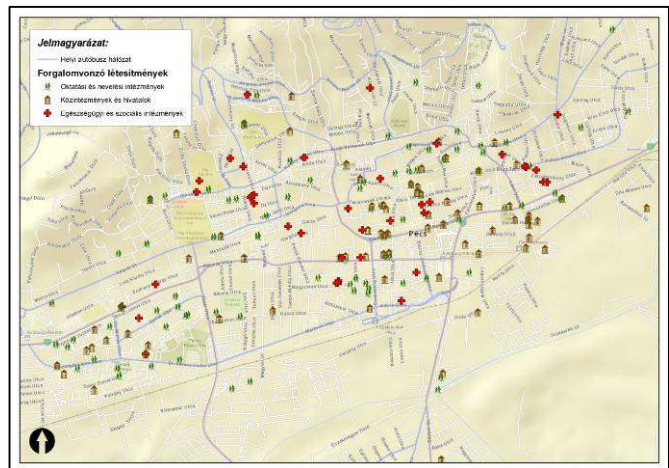
A legfontosabb területeket „T” alakban összekötő Szigeti vám - Budai vám és az erre merőleges Belváros – Kertváros tengelynek a városszerkezetben elsőrendű prioritása van. A vasútvonal érezhetően elválasztó hatással van a város szerkezetére, a várost így több terület-részre szabdalja.

A város erősen centralizált, a közszolgáltatási funkciók többnyire a belvárosban koncentrálnak. Pécs központja számos gazdasági, intézményi, kulturális funkció otthona.

A belváros, köszönhetően a várfallal határolt történelmi városrésznek és az ezzel összefüggésben kialakult közlekedési hálózatnak, jól lehatárolható. A Belvárosra és környékére a többszintes, többalakú, illetve több helyen a blokkos, panelos beépítés jellemző, míg az északi és keleti városközpontokhoz közeli részeken földszintes családi házak a dominánsak.

A **bevásárlóközpontok, hipermarketek** döntően a külső városrészekben a főúthálózat mentén épültek, de nagy alapterületű kereskedelmi létesítmények közvetlenül a belváros szomszédságában is találhatóak. E létesítmények részben koncentrálnak a kiskereskedelmi kínálatot, ennél azonban sokkal jelentősebben a bevásárló forgalmat. Ez az úthálózat szerkezete miatt a belvárost határoló utak forgalmára is hatással van. A bevásárlóközpontok mai elhelyezkedése ugyanakkor lehetővé tenné a személygépkocsi mellett a többi közlekedési mód (közösségi közlekedés, kerékpár) bevonását is az igények kielégítésébe.

A városban található egyéb forgalomvonzó létesítmények (oktatási és nevelési intézmények, közintézmények és hivatalok, illetve egészségügyi és szociális intézmények) elhelyezkedését mutatja a következő ábra, a kereskedelmi létesítményeket pedig külön ábrázoljuk. Jól látszik a térképeken az északi városrész sokkal hangsúlyosabb szerepe az intézményi és kereskedelmi „kínálat” tekintetében is¹².

7. ábra: A fontosabb forgalomvonzó intézmények a belváros térségében

(forrás: Intermodális közösségi közlekedési csomópont kialakítása Pécssett, Megvalósíthatósági tanulmány 2013)

¹¹ Aradi Vértanúk útja, a Kálvária utca, a Felsőmalom utca, a Rákóczi út, valamint a Klimó György utca

¹² Pécs Városfejlesztési Nonprofit Zrt.: Intermodális közösségi közlekedési csomópont kialakítása Pécssett - KÖZOP-5.5.0-09-2010-0006. Megvalósíthatósági tanulmány. Kézirat. 2013.

Gyalogos forgalom szempontjából Pécs legintenzívebb forgalmú területét a turisztikailag és a helyi intézményrendszer szempontjából is legfontosabb történelmi városmag és a belvárosi funkciókat tömörítő környező területek (elsősorban a városfaltól délre elterülő tömbök) jelentik.

A város szerkezetéből adódóan jelentős elválasztó hatással bírnak a vasútvonalak és a várost átszelő főútvonalak a **kerékpárral közlekedők** számára is. Ezeken nehézkes a kerékpáros átjutás, a vasútvonalak mentén kevés a szintbeli átjáró, nem biztosított a külön kerékpáros átvezetés. Emellett Pécs északi, a Mecsek meredek lejtőire épült városrészei nem feltétlenül kedveznek a kerékpáros közlekedésnek; a város nagyobb része ugyanakkor kerékpározásra alkalmas domborzatú területen helyezkedik el. A történelmi belváros szerkezete, kialakítása és forgalomcsillapítása pedig ösztönzőleg hat a kerékpáros közlekedésre. Pécs kerékpárút hálózata az utóbbi években több elemmel bővült és jelenleg is zajlanak erre irányuló fejlesztések, ezek közül kiemelkedő a Kertváros-Belváros kerékpárút, a Nyugati városrészi kerékpárút, a Bajcsy-Zsilinszky utca kerékpárosbarát fejlesztése, a Zsolnay Negyed-Budai Vám kerékpárút, illetve a Belváros-Egyetemváros település részek közötti kerékpáros közlekedés fejlesztése. A beruházások sikeres átadásával lényegében kialakul a város kerékpáros közlekedésének alaphálózata, amely megteremti a biztonságos kerékpáros közlekedés feltételeit. 2019-től elektromos kerékpár kölcsönző rendszer működik a városban.

A város **helyi közforgalmú közlekedését** 2012 áprilisa óta a város 100%-os tulajdonában levő társaság, a Tüke Busz Zrt. látja el. A helyi közösségi közlekedésben kizárólag autóbuszok közlekednek. A Volán társaságoknak a helyközi autóbuszos utasforgalomban van szerepük, helyi személyszállítási elhanyagolható. Legfontosabb szolgáltató a Pannon Volán Zrt., amely az elővárosi, regionális és az országos utasforgalom legnagyobb részét szállítja.

Az önkormányzat potenciális szerepváltozásai: a közlekedési és az energiarendszer átalakulásában rejlő új lehetőségek

A buszflotta az elmúlt évtizedben jelentősen megújult, jelenleg 126 szóló és 73 csuklós autóbusz üzemel (2019-es adat), új CREDO és használt Volvo buszok beszerzésével kiváltásra kerültek az elavult Ikarusok. A közösségi közlekedés fejlesztésének kijelölt iránya az elektromos buszok beszerzése, 2027-re a teljes flotta kizárólagosan elektromos meghajtású autóbuszokra történő cseréje. 2020 őszén az első 10 elektromos szóló busz bekapcsolódott a helyi közösségi közlekedésbe, kiépült az induló állomány üzemeltetéséhez szükséges töltő-kiszolgáló infrastruktúra. A teljes autóbusz állomány átállítása elektromos hajtására jelentősen megnöveli a töltőállomás kapacitás iránti igényt. Az alapállomány töltéséhez az egy ponton -a TÜKEBUSZ telephelyen történő töltés helyett a több ponton -alapvetően a pályaudvarokon történő töltés lesz a járható út. Ez a kijelölésre kerülő végállomásokon az elektromos energiaellátás fejlesztését is szükségessé teszi, e tekintetben az EON-nal közös tervezésre lesz szükség.

Az autóbuszok akadálymentesítése terén is komoly előrelépés történt a buszbeszerzések hatására.

Az elektromos járművekre való áttérés nemcsak a tömegközlekedést érinti, már láthatóan elkezdődött a magánhasználtú személygépjárművek és egyéb személyközlekedési eszközök – személygépkocsik, motorok, mopedek, kerékpárok, rollerek- elektromos hajtású változatra történő cseréje. A könnyű haszonjárművek piacán is rohamos előretörésre kell számítani. A COVID világjárvánnyá válása felerősítette a környezetvédelemre irányuló figyelmet, a kormányok és a nagy gyártók közelebb hozták áttérési terveiket. Várható, hogy 2030-ig az új járművek döntő része elektromos lesz és az állomány összetételében is tetemes arányt képviselnek majd. (Egyelőre nem becsülhető pontosan, de a városi használatban az egyharmados arányt feltehetően meghaladja.)¹³

Ez azt jelenti, hogy koncepcionális szinten már most fel kell készülni a dinamikus igénynövekedésre úgy a töltők, mint a villamos energia ellátás terén. A töltőállomások átalakulása mellett számolni kell azzal, hogy a garázsállomány döntő része –különösen a társasházak esetében lényeges ez- nem rendelkezik önálló mérőórával. Az elektromos járművek terjedésével párhuzamosan a napelemek használata is terjed. A változó energia termelés- használat miatt tehát sürgetőnek tekinthető a smart grid rendszer lehetőségeinek felmérése és a koncepcionális felkészülés. Az átállás a villamos energiafogyasztás napon belüli és napok közti eloszlását is erősen átszabja, ami a fosszilis üzemanyagok tárolhatóságától eltérően új típusú problémákat vet fel.

A szolárenergia termelése gyakorlatilag méretfüggeltenül terjed a vállalkozások és a lakosság körében. Hasonlóan nehezen tervezhető, sporadikus eloszlásban terjed a hűtő-fűtő klímaberendezések alkalmazása, nagy arányban a távfűtéssel rendelkező épületekben is. Mindez felveti azt a kérdést, hogy ha a vevői oldalon és a magánszektor oldalán is neyereséges az a tevékenység, akkor ez akár a távhő értékesítés csökkenése, akár a berendezésekkel való ellátás terén felerősülő elmaradt haszon formájában érintheti a PÉTÁV érdekeit. A közlekedésen és a távfűtésen túlmenően az ipari és logisztikai fejlesztési szándékok, irodakapacitás- létesítések is jelentős befolyást gyakorolhatnak a fogyasztásra, az önkormányzat ezen a téren is egyik főszereplő lehet.

A nagy arányú átrendeződéseket természetesen elsősorban az energiatermelő- elosztó- szolgáltató rendszernek kell kezelnie, azonban az önkormányzati cégek növekvő szerepet játszanak és játszhatnak az átstrukturálódásban, kiemelkedő fogyasztóként is, de növekvő fotovoltaikus rendszereik révén termelőként is.

Mindez felveti annak szükségességét, hogy az önkormányzatnak újra kell gondolnia az energiapiacra játszott szerepét. A hulladékgazdálkodásban már elért nagy arányú másodnyersanyag és -energiatermeléshez hasonlóan, azzal integrált egységben- lehetőség kínálkozik és az átalakuló piac által kínált lehetőségek kiaknázására és a pénzügyi egyensúly nagyságrendi növelésére.

Mindezek alapján az energetikai és a hulladékgazdálkodási helyzet áttekintésére, a lehetőségek felmérésére van szükség. A tervezés során természetesen együttműködésre van

¹³ <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210430/igy-fog-kinezni-a-vilag-miutan-az-elektromos-autok-letaroltak-480900>

szükség a szolgáltatókkal, mindeközben azonban ki kell aknázni a kínálkozó piaci lehetőségeket. Az önkormányzatnak e kiemelkedő jelentőségű piacon játszott szerteágazó szerepei SMART CITY (OKOS VÁROS) típusú tervezési folyamat elindítását indokolják az energiafüggetlen, önfinanszírozó város irányába történő elmozdulás jegyében.

1.2.3 Épített környezet

A város vonzáskörzete

A vonzáskörzet értelmezése közigazgatási, természeti, gazdasági, illetve épített környezet és infrastruktúra szempontjából erősen eltérő.

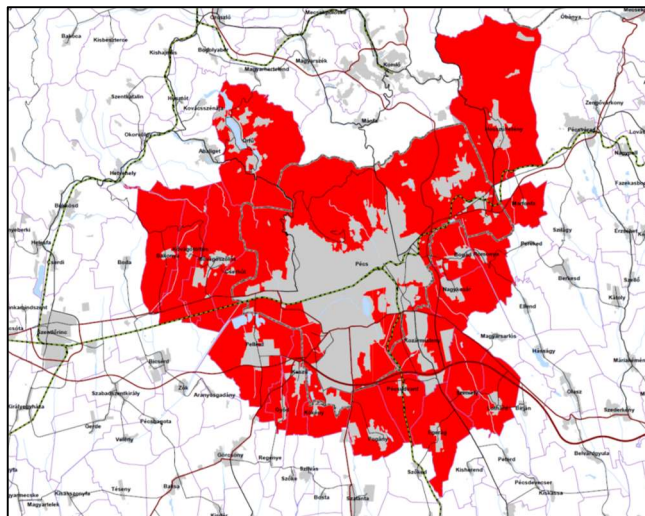
Közigazgatási szempontból a Baranya megyében lehatárolt járások (Bólyi, Komlói, Mohácsi, Pécsi, Pécsváradi, Sásdi, Sellyei, Siklósi, Szentlőrinci, Szigetvári járás) eltérő fejlettségük következtében sajátos belső kapcsolatrendszert mutatnak. A legfejlettebb pécsi járás kiterjedése lényegében megegyezik a pécsi kistérség területével.

8. ábra: Baranya megyei járások, Forrás: TeIR

A Központi Statisztikai Hivatal 2003 óta érvényes lehatárolása szerint Pécs agglomerációjába tartoznak Bakonya, Bogád, Cserkút, Egerág, Gyód, Hosszúhetény, Keszü, Kovácsszénája, Kozármisleny, Kővágószőlős, Kővágótötös, Lothárd, Nagykozár, Martonfa, Orfű, Pécs, Pécsudvard, Pellérd, Pogány, Romonya, Szemely települések.

Az épített környezetet befolyásoló hatások elsősorban a közvetlenül határos szuburbán településeknél jelentkeznek (Kozármisleny, Keszü, Nagykozár, Bogád, Pogány, Pellérd, Cserkút). A települések közötti hatékony együttműködés az infrastruktúra, az intézmények és a szolgáltatások jelenleginél magasabb szintű összehangolását teszi szükségessé.

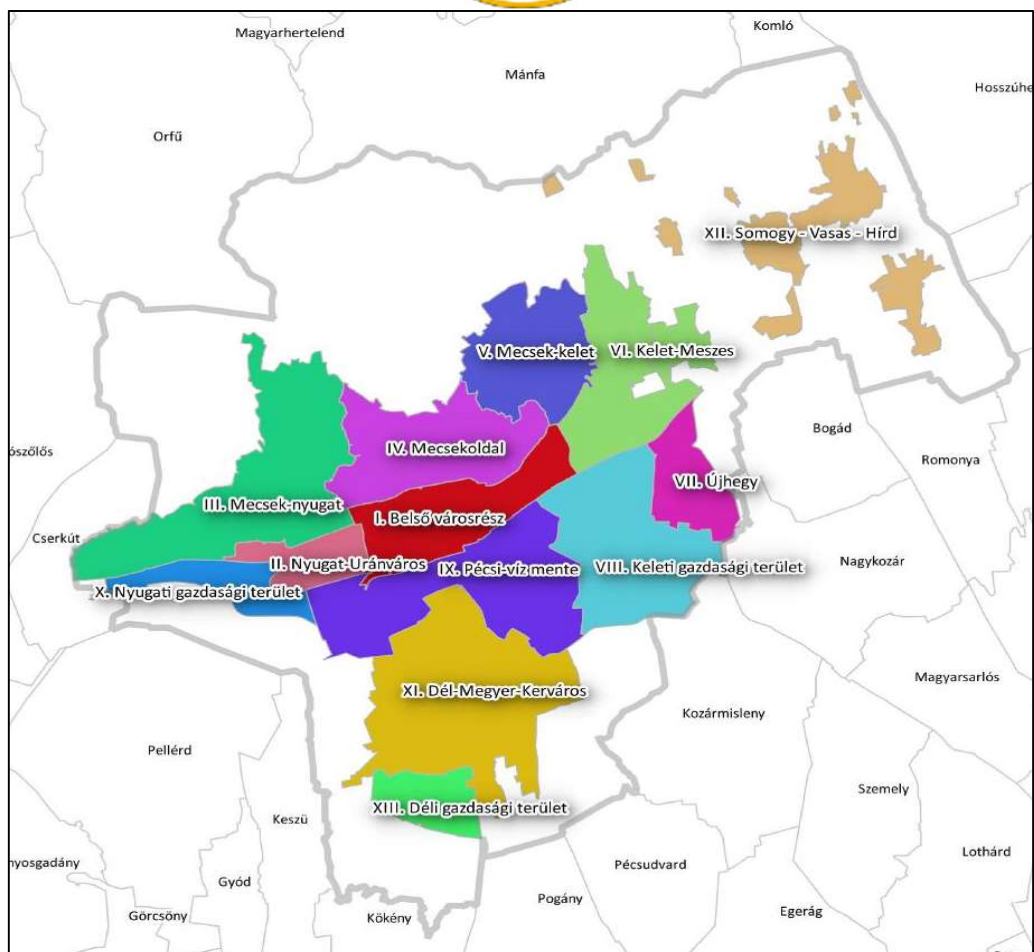
9. ábra: Pécs agglomeráció, Forrás: BMTTrT

A város elmúlt 15 évi több mint 9% népesség csökkenésének részben nyertesei voltak a városhoz közeli települések, melyek az építkezni szándékozók számára kedvező feltételeket tudtak kínálni. ***Pécs számára a népességszám csökkenés nem önmagában jelentett veszteséget, hanem a Pécsről elvándorlók összetétele, társadalmi és gazdasági súlya miatt.*** A környező településeken maguknak új otthont építők ezrei a saját pénzügyi forrásait nem Pécs területén, adott esetben a meglevő ingatlanállomány felújításában, fejlesztésében hasznosították, hanem olyan területeken, melyeket jellemzően a mezőgazdasági területek rovására alakítottak ki.

A város területhasználata

A város sűrűn beépített része egy hosszan elnyúló kelet-nyugati irányú várostestből – ennek mértani közepén a történelmi belvárossal - valamint egy ettől délre elhelyezkedő különálló városrészből áll. A kettő között elhelyezkedő mélyvonal, a város vízgyűjtő vonala, a Pécsi víz völgye (Dél 1., és Dél 2. városrészek északi sávja), mely geográfiai adottságai miatt csak részben és általában tervszerűtlenül került gazdasági célú használatba. Keleti irányban lényegében faluszerű létformával tartozik Pécshez Somogy, Vasas és Hird. A Mecsek oldal beépítését a domborzati viszonyok, a kiszolgáló infrastruktúra, és az elmúlt évtizedek sajátos dezurbanizációs trendje határozta meg.

1. ábra: Pécs városrészei

Pécs hatályos településszerkezeti terve szerint a területfelhasználások megoszlása a következő:

Területfelhasználás	ha	ha	
Lakó	~3400	~5740	Beépítésre szánt területfelhasználás
Gazdasági	~1400		
Vegyes, különleges	~940		
Közülekedési	~920	~10550	Beépítésre nem szánt területfelhasználás
Mezőgazdasági	~2880		
Erdő, Zöld	~6530		
Vízgazdálkodási	~220		
		16 290	

2. táblázat: Területfelhasználás

A várostesten belül jelentős kiterjedésben fordulnak elő rosszul vagy alul-használt, területek, melyek működési és kapcsolati zavarokat, felesleges forgalomművekedést, értékvesztést jelentenek. Gazdasági és vegyes területfelhasználás szempontjából a legtöbb teendő és a legtöbb lehetőséget a Budai vám – Gyárváros - Tüskérsét – Balokány – Északmezyer – Bolgárkert térsor tartalmazza, de jelentős feladatot jelent az exponált É-D tengelyen elhelyezkedő volt élelmiszergyártó és bőrgyártó terület revitalizációja is. A használatba vétel tervezése során a környező beépítés és a városszerkezeti és a város zöldfelületi rendszere alapján érdemes eltekinteni a területek múltbeli vagy jelenlegi hasznosítási irányától, figyelembe véve a fás fedettségű zöldfelületek és a kulturált, laza beépítés iránti városfejlesztési igényeket.

A közterületek állapota (arculati, műszaki és üzemeltetési szempontok)

A közterületek minőségének kérdése központi szerepet kapott a városok fejlettségének és fejlesztésének megítélésében. Fokozottan érvényes ez ma, mivel *a megújult közterek az EKF egyik legjelentősebb városfejlesztési eredményének tekinthetők.* A projektben szerzett tapasztalatok részben megerősítették a közterületek és közterek minősége iránti igényt, ugyanakkor az átgondolatlanság, a tervezési vagy kivitelezési hiányosságok helyenként gátolták az elvárt eredmény elérését.

A fejlett közüzemi szolgáltatás és a közterületek üzemeltetése szervezetenként és pénzügyileg is jelentős terheket ró a város közösségre. A terjedő rongálás felerősíti a közterületek helyi leértékelődését. A környezet minősége és a helyi társadalmi folyamatok közötti kétirányú kölcsönhatás miatt a közterületek fenntartása és üzemeltetése stratégiai terület a városi életminőség alakításában.

A város közterei csak részben közelíthetők meg akadálymentesen, és még nem képeznek folyamatos rendszert. A tömegközlekedés való akadálymentesítése még kezdeti stádiumban van.

Az építmények állapota

A felújítási munkáknak köszönhetően az önkormányzati 51 intézményének 93 épülete a

korábbi E-H energetikai osztály helyett 80%-ban a megfelelő A-D osztályba sorolható. Ezen túl azonban az önkormányzati és magántulajdonban levő épületek állapotára vonatkozó felmérés nem áll rendelkezésre.

A több mint 65 ezres pécsi lakásállomány közel 50%-a az intenzív beépítésű lakótelepeken jelenik meg. A lakások 62%-a 1945 és 1979 között épült, azaz életkoruk 42-70 éves. A belvárosban a lakások cca. 76%-a, a hagyományos beépítésű belső lakóterületeken 48%-a épült 1945 előtt. A klímaváltozás, az energiaárak emelkedése rákényszeríti a tulajdonosokat, hogy végrehajtsák a felújításokat.

A kulturális örökségvédelem kiemelkedő területe a város történeti beépítéseinek és építményeinek megőrzése. A megőrzés előfeltétele, hogy pontos ismeretek kellenek az állapotról, a megmaradásáért pedig, hogy legyenek a hasznosításra szóló tervek.

Intézmények

Pécs regionális vezető szerepét nagyrészt annak köszönheti, hogy az intézményi feladatok széles skáláját látja el. A városi, járási, megyei és állami közigazgatás, az oktatás, egészségügy, sport és kereskedelem területén lényegében minden típusú intézmény megtalálható. Pécs város önkormányzata körülbelül 270 igazgatási, oktatási, egészségügyi, közművelődési stb. intézményt működtet.

1.2.4 Pécs és vonzáskörzete gazdasági vetületben

A szuburbanizációs folyamatok Pécs esetében a 80-as évektől kezdődtek meg, majd a 90-es években váltak igazán látványossá. Az agglomerációs gyűrű településeinek a népesség és a lakásállomány harmadával nőtt, a vállalkozások száma megkétszereződött. Eközben a központi településen a lakosság száma csökkent, a lakások és vállalkozások száma pedig csak kis mértékben nőtt. A központ népességcsökkenését 60%-os mértékben tudták kompenzálni a gyűrű települései, így az agglomeráció összlakossága 1995 óta nagyjából 4000 fővel csökkent. A szuburbanizáció által leginkább érintett települések Bogád, Gyód, Keszű, Kozármisleny és Nagykozár. Kozármisleny 2007. július 1. óta város, az agglomerációs gyűrű legnagyobb települése, amely dinamikusan fejlődik, és már bizonyos központi funkciókat is (pl. sportcsarnok, Általános Művelődési Központ¹⁴) is magáénak tudhat.

Pécs gazdaságának szerves része az **agglomerációs települések gyűrűje**. A város *munkapiaci kínálatának jelentős részét képezik a környező települések munkavállalói*, mint ahogy a Város által kínált közszolgáltatások (oktatás, közösségi közlekedés, kultúra, sport, stb.) igénybe vevőinek is meghatározó hányadát az agglomerációs települések lakói teszik ki. A fenntartható gazdaságfejlesztés szempontjából az agglomerációs települések erőforrás-kínálata (föld, természeti erőforrások) egyre inkább felértékelődik, a velük koordinált fejlesztési

¹⁴ Kozármisleny mellett Pellérdén is van igen jó szolgáltatásokat kínáló, iskola, óvoda, bölcsőde is. Alapfokú közművelődési és közösségeknek helyet biztosító tér pedig Kővágószőlősen, Szalántán, Pogányban, Orfűn, Keszűben már működik, Pellérdén hamarosan nyílik (Integrált Községi és Szolgáltató Tér).

akciók (helyi gazdaság, közlekedés, stb.) nemcsak a környékbeli települések, de maga a Város szempontjából is rendkívüli jelentőséggel bír a jövőben (CLLD-típusú fejlesztések).

A legutóbbi népszámláláskor a városban dolgozók csupán négyötöde volt helyi lakos.

A város térségi foglalkoztatásban betöltött vezető szerepe legerőteljesebben az őt övező településeken érvényesül.

Az ott élő foglalkoztatottak hattizede, az onnan ingázók több mint 80%-a utazott napi rendszerességgel Pécsre dolgozni. A vonzáskörzet ingázási mutatókra támaszkodó lehatárolására 2010-ben, de elsősorban 2001. évi népszámlálási adatok felhasználásával került sor, eszerint az agglomeráció Pécs mellett további 61 települést tartalmaz.¹⁵

A vonzáskörzet szigorú lehatárolása a fejlesztéspolitika szempontjából nem szerencsés. Fontos, hogy a különböző fejlesztési programok eltérő aspektusból érintik az agglomeráció gazdaságát és így eltérő települések jelenthetik az adott tekintetben Pécs vonzáskörzetét. Ezért a gazdasági vonzáskörzetet célszerű egy rugalmas határokkal rendelkező „masszaként” kezelni, amelynek kijelölése nem történhet éles határvonal mentén, és különösen nem tekinthető a mesterséges határ hosszú távon állandónak.

Az agglomeráció gazdasága alapvetően Pécs-központú, hiszen a gazdasági szervezetek 86%-a a megyeszékhelyen működik és itt él lakosságának 82,6%-a is. Kijelenthető, hogy az agglomeráció településeinek gazdasági fejlesztése csak Péccsel összhangban értelmezhető. A várostérség gazdaságának fejlesztése komparatív jellegű, a lokális gazdaság jövedelem-termelő képességének javításán túlmenően a rövid kereskedelmi láncok kialakítása révén a Város ellátásbiztonságát is szolgálja. Ugyanakkor jelenleg Pécs vonzáskörzetében és Pécsen is hiányzik az együttműködés kultúrája. Ennek kialakítása elengedhetetlen az közös gazdaságfejlesztés érdekében, amely hosszú távon eredményezhetné decentrumok kialakulását és fejlődését, illetve bizonyos szolgáltatások „kiszervezését” a központból.

A Pécsi Többcélú Kistérségi Társulás két város és harminckilenc község önkormányzati társulása. A társulás 2013-ban jelentős átalakuláson megy keresztül. Az önálló munkaszervezet 2013. június 30-ig megszűnt, a munkaszervezeti feladatokat 2013. július 1-jétől Pécs MJV Polgármesteri Hivatala látja el. A korábbi két társulási, valamint a helyi önkormányzatokról szóló törvények 2012. december végi hatályon kívül helyezésével a társulásnak át kellett gondolnia feladatait. A Pécsi Többcélú Kistérségi Társulás új neve **Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás** lett. A társulás legfontosabb feladatai¹⁶ jelenleg a szociális és gyermekjóléti feladatok saját intézményen keresztül történő ellátása a társulás településeinek többségén. A társulás segítséget nyújt településeinek pályázatok előkészítésében, egyeztetések lebonyolításában és több saját projektje is van. A társulásnak 2013-tól új feladatokra lesz szüksége, át kell gondolnia korábbi cselekvési terveinek tartalmi elemeit.

¹⁵ Pécs MJV és környéke hosszú távú térségi közlekedésfejlesztési terve, 2010

¹⁶ Az állati hulladékbegyűjtésről a társulás a tulajdonában lévő Álhubál Nonprofit Kft. közreműködésével gondoskodik.

Fontos szerepe lehet a Helyi LEADER Akciócsoportokkal való együttműködésnek is, melyek a 2014 - 2020-as időszakban is vidékfejlesztési egységként jelen lesznek a Városkörnyék településein. Területük amúgy megegyezik a statisztikai kistérségével. Az Összes Önkormányzat Tagja az Akciócsoportnak, a vállalkozói és civil szféra mellett, közel 100 tagot számlál.

A jelenlegi jogszabályi környezet – az új Ötv. – nem zárja ki a társulások formák alkalmazását, ezért érdemes lenne megfontolni a Pécsi Agglomerációs Társulás valódi kistérségi fejlesztési tanácsként való megtartását. Ez a törvényi szempontból nem kötelező, de Pécs és a környező települések összehangolt fejlődése szempontjából szükséges keretszervezet képezhetné alapját az egységes agglomerációs menedzsment megteremtésének is.

Az agglomerációs **térségi menedzsment** nemcsak a fejlesztési tárgyú kérdések megfelelő méretű terepe, hanem tárgyául sorolhatók az településüzemeltetési méretgazdaságossági szempontok szerinti szolgáltatási struktúrák megteremtésének és működtetésének ügyei, az egységes agglomerációs marketing és kommunikáció, befektetések ösztönzése és a mikro és kisvállalkozások piaci környezetének segítségével valamint a szociális problémákkal kapcsolatos helyi gazdaságerősítő akciók és stratégiák kérdésköre is.

Az EU stratégiai törekvéseiben a városoknak és térségeiknek kiemelkedő szerep jut. A jövőbeni kohéziós politika célul tűzi ki az integrált várospolitikát ösztönzését, amely elősegíti a fenntartható városfejlesztést, s ezzel erősíti a városok kohéziós politikában betöltött szerepét. Alapelveként fogalmazódik meg, hogy az Európai Regionális Fejlesztési Alapnak olyan integrált stratégiákat kell támogatnia a fenntartható városfejlődés érdekében, amely célul tűzi ki a **városterületeket érintő**¹⁷ gazdasági, környezeti, éghajlattal összefüggő és társadalmi problémák kezelését.

Az elv jelentősége kétszeres: egyrészt kimondja, hogy a forrásokat integrált módon kell koncentrálni a városfejlesztési kihívásokkal küzdő területekre, másrészt, hogy az ERFA által támogatott városfejlesztési projekteket integrálni kell az operatív programok tágabb céljai közé.

Fontos kezdeményezés, hogy 2010. augusztus 31-én megalakult a **Pannon EGTC** (ETT), amelynek a szlovén Lendva mellett 49 magyar tagja van.

Új típusú együttműködés szükségességét veti fel a Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna, ezen belül a Pécs-Mohács növekedési centrumtársaság keretében felmerülő fejlesztések egyeztetése a terület- és infrastruktúraigények kielégítése szempontjából. A repülőtér kifutópályájának meghosszabbítása, újabb 200 ha ipari- logisztikai terület biztosítása a vízbázis védelme mellett csak a környező települések földterületei igénybevételevel lehetséges. A megvalósulás esetén Pogány mellett Szalántával, Kozármislenyvel válnak szükségessé egyeztetések, melyek hosszú távú együttműködési megállapodásokká fejlődve lesznek képesek kölcsönös érdekek mentén szolgálni az agglomerációs fejlődést.

¹⁷ Az **ITB** (Integrált Területi Beruházás) ideális eszköz lenne a városterületben végrehajtott integrált lépések támogatásához (amennyiben a 2021-2027. évi tervezési időszakban is lehetőség lesz rá), mivel lehetővé teszi az eltérő tematikájú támogatások egyesítését, beleértve az ERFA, az ESZA és a Kohéziós Alap által ösztönzött prioritási tengelyek és működési programok támogatásának egyesítését is, tehát lényege, hogy **nem kell részekre szabdalni egy egyébként összefüggő fejlesztést**, hanem össze lehet állítani egy vagy több OP különböző prioritásaiból.

A Zóna programban tervezett fejlesztések Pécs mellett több település fejlődésére is pozitív hatást gyakorolnak (Mohács, Bóly, Villány, Szigetvár, Szentlőrinc, stb.). A beruházások növekedése és az allokáció átrendeződése várható. Megnőnek a munkaerő iránti mennyiségi és minőségi igények, ennek nyomán szükségessé válhat a jelenlegi oktatási rendszer hálózati és tematikai felülvizsgálata, újragondolása. (Szakképzés, egyetemi képzés.) A megközelíthetőség javulása ipari, logisztikai tekintetben felértékeli a kedvező logisztikai pozícióba kerülő településeket, s ez a megvalósuló fejlődési irányok függvényében oktatási, felnőttképzési igényeket generál. A tétel megfordításaként a képzés maga is befolyásolja a fejlesztések helyszínválasztását. Mindez **új típusú fejlesztés-stratégiai együttműködést indokol az érintett településekkel, településközpontokkal, járásközpontokkal.**

1.2.5 Társadalmi aspektusok

Demográfiai értelemben véve Pécs a szűkebb-tágabb vonzáskörzetének abszolút súlypontja.

Pécs a maga 141 ezres lakónépességével szűkebb vonzáskörzete lakosságának több mint 80%-át adja, de a megye népességén belül is 49,5%-os súllyal van jelen. Pécs demográfiai súlya regionális léptékben tekintve is relatíve jelentős: lakossága a régió 16,5%-át teszi ki. A város demográfiai dimenziók mentén jellemző súlya számos más területen is érzékelhető, bár adatok hiányában alig jellemezhető.

Pécs oktatási intézményein belül elsősorban a középfokú oktatási intézmények szerepe jelentős a szűkebb vonzáskörzet szempontjából. Ezen intézmények diákjainak harmada 2011-ben nem pécsi lakos volt. A Pécsi Tudományegyetem vonzáskörzetének határai – elsősorban az ÁOK-t tekintve - nem csupán a megyei, a regionális, de az országos léptéket is meghaladja.

Az egészségügyi alap- illetve szakellátás egyes területein tevékenykedő intézmények vonzáskörzetén belüli jelentősége nyilvánvaló, konkrét adatok hiányában azonban nem jellemezhető. (Az egészségügyben folyamatban lévő változások miatt a szakellátó intézmények közötti, területi következményekkel is járó tervezett vagy spontán módon alakuló munkamegosztás következményei még nem ismerhetők fel.)

A város kulturális tőkéjének, illetve kulturális intézményeinek vonzereje adatok hiányában még a szűkebb vonzáskörzetet tekintve sem jellemezhető. Alaposan feltételezhető azonban, hogy a különböző kulturális létesítmények szolgáltatásai, rendezvényei vonzerőt jelentenek a szűkebb-tágabb vonzáskörzet településein élők számára is. Ezen intézmények vonzerejének megítélése során azonban korlátozó tényezőkkel is számolnunk kell: a kulturális intézményrendszer egy részének kapacitása a város lakosságát esetleg jellemző igények kiszolgálásához sem elegendő, más részének produktumai iránt – a keresleti és a kínálati oldalon egyaránt jelentkező problémák miatt – feltehetően gyenge a fizetőképes kereslet.

Részen „történelmi okok”, részben az elmúlt években megnyilvánuló államigazgatási átalakítások következményeként Pécs számos területen, nem szerves fejlődés eredményeként, de ismét igazgatási, igazságszolgáltatási központja lett vonzáskörzetének, illetve a régióinak.

1.3 Demográfiai és társadalmi helyzet, tendenciák a fenntarthatóság szempontjából

1.3.1 Pécs társadalmi-demográfiai helyzete, a város alakulásának tendenciái

A fenntartható fejlődés **a társadalmi haladás** – méltányos életkörülmények, szociális jólét – elérése, megtartása **érdekében** a gazdasági fejlődés biztosítását és a környezeti feltételek megőrzését jelenti. A fenntartható fejlődés elismeri és céljának tekinti az egymást követő nemzedékek megfelelő életminőséghez való egyenlő jogának biztosítását, s az ezzel összefüggésben álló köteleességek teljesítését.

A fenntartható társadalom legfontosabb ismérvei:

- a *szociális igazságosság*, amelynek az alapja a lehetőségekhez való hozzáférés esélyegyenlőségének biztosítása, és a társadalmi terhek közös viselése;
- a *bizalom*,
- az *életminőség folytonos javítására* való törekvés;
- a *természeti erőforrások fenntartó használata*, amelynek megvalósításához a társadalom környezet-tudatos és környezet-etikus magatartása szükséges;
- a társadalmi, természeti és épített környezet *minőségének megőrzése*.

A helyi (de az ennél nagyobb léptékben értelmezett) **társadalom létezésének feltételei** az integráltság, a bizalom és a szociális igazságosság. A helyi társadalom **létezésének milyenségét** pedig az e társadalmat alkotó emberek csoportjaira jellemző **életminőség határozza meg**.

1.3.2 Pécs város társadalma - a helyi társadalom létezését „konstituáló” feltételek jellemzői

A helyi társadalom létezése szempontjából nagyon fontos „*társadalom-alkotó*” feltételek állapotáról, alakulásáról semmiféle közvetlen adattal nem rendelkezünk, de feltételezhetjük, hogy a magyar társadalom egészét jellemző adatok nagyrészt vonatkoztathatóak Pécsre is.

I./1. Bizalom

A bizalom a fenntartható társadalom egyik alapvető feltétele, ez a felismerés már kormányzati dokumentumokban is megjelent. „A meggyengült társadalmi kohéziónak gazdasági és társadalmilag is súlyos ára van. (...) a (köz)intézményekbe vetett alacsony bizalom súlyos gátja a társadalom megújulásának.” („Nemzeti Fejlesztés 2020”)

A „közbizalom” - a társadalom életét szervező, irányító, alakító közintézmények és közszereplőkkel szembeni bizalom - szintje általában véve nagyon alacsony. „A közbizalom állapotát jellemzi, hogy pontosan azokkal a foglalkozásokkal szemben drámaian alacsony az átlagember bizalma, akikben pedig nagyon fontos lenne bízunk: a parlamenti képviselőkkel szemben (akikre a sorsunkat meghatározó döntéseket ruházzuk át), a bankárokkal szemben (akikre a pénzünket bízuk) és az újságírókkal szemben (akitől pedig a hiteles tájékoztatást várhatnánk el.”

A bizalmatlanság a hétköznapi emberi kapcsolatokat is alapjaiban hatja át, és ennek a társadalmi kohézióra, a társadalmi szolidaritásra gyakorolt negatív hatásait nem lehet figyelmen kívül hagyni. 2010-ben a megyeszékhelyeken élő felnőtt lakosság közel kétharmada azt gondolta, hogy az emberek csak magukkal törődnek, nem próbálnak segíteni másokon, közel harmaduk pedig úgy vélte: a legbiztosabb senkiben sem bízni.

I./2. Társadalmi igazságosság

A társadalmi igazságossággal kapcsolatos problémákra, pl. az indokolhatatlan egyenlőtlenségekre más területekre vonatkozó adatok alapján következtethetünk.

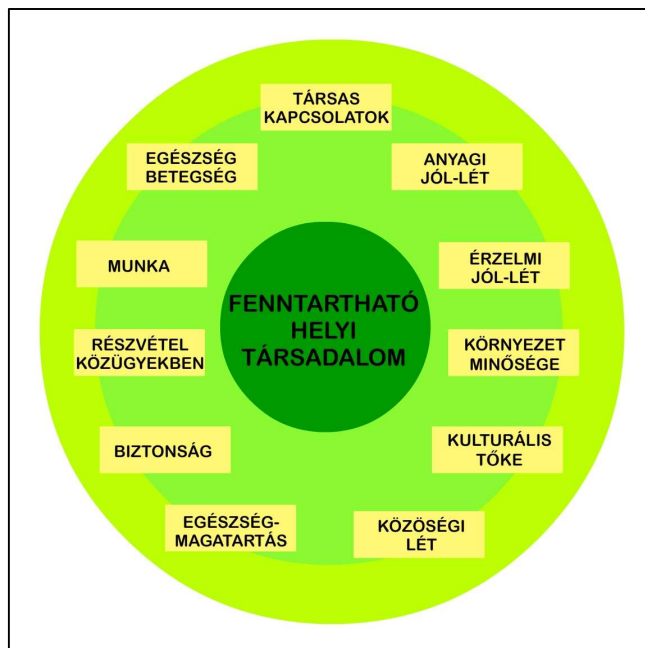
A **korruptió** a társadalom számára rendelkezésére álló erőforrások „normálisnak tekintett” elosztási rendszerét befolyásolja, a magánnyereség maximalizálását szolgálja, és ezzel a sajátosságával a fenntarthatóság ellen hat. A **diszkrimináció** nem csupán sérti a társadalmi igazságosság elveit, de gyengíti a társadalmi integrációt, feszültségeket gerjeszt, és gátolja a társadalom fenntartható fejlődését. Diszkrimináción leggyakrabban etnikai alapú megkülönböztetést értünk, a diszkriminatív megnyilvánulások elszenvedői azonban gyakran egészségi állapotuk, életkoruk, nemük, esetleg családi állapotuk vagy más ok miatt válnak hátrányos helyzetek elszenvedőivé. 2012-ben Magyarországon leggyakrabban – a lakosság ötödének észlelése szerint – az idősebb népességhez, illetve a különböző etnikai csoportokhoz tartozókat érte zaklatás, sújtotta diszkrimináció, amit a fogyatékkal élőkkel szembeni, illetve a nemek szerinti hátrányos megkülönböztetés követ. Külön is kezelendő területe a társadalmi igazságosság elveit sértő diszkriminációnak a munkaerőpiaci hátrányos megkülönböztetés.

A Pécs városában található **szegregátumokról** (súlyosan deprivált területekről) 2011-es adatok állnak rendelkezésre: ekkor a városi szegregátumok lakossága a népesség 0,8%-át tette ki. A társadalmi igazságosság megköveteli a szegregációt elősegítő társadalmi kirekesztés gyakorlatának felszámolását, kialakulása okainak feltárását és megszüntetését, következményeinek mérséklését, megszüntetését.

II. A helyi társadalom létezésének minősége – az életminőség

Az életminőség lokális társadalom esetében értelmezhető alkotóelemeit a következő ábra mutatja be. Az életminőség összetevői szoros összefüggést mutatnak a természeti erőforrások fenntartható használata mellett a társadalmi, természeti és épített környezet minőségének megőrzésével is.

11. ábra: Az életminőség összetevői

II./ 1. Az anyagi (materiális jól-lét)

A materiális jól-lét olyan, szubjektív érzékelésen alapuló tényező, amely a város lakosságát alkotó különböző csoportok életük anyagi természetű aspektusaival kapcsolatos értékelését (megítélését) foglalja magába. Pécs esetében nem rendelkezünk ilyen tartalmú adatokkal. A város társadalmának anyagi jól-lét érzékeléséről országos adatokból következtethetünk csupán.

A megyeszékhelyeken élők kétharmada 2010-ben átlagosnak, 22%-a az átlagnál jobbnak, 15%-a rosszabbnak minősítette anyagi helyzetét. Az anyagi biztonság, mint nagyon fontosnak minősített tényező, nem érte el azt a szintet, amit a népesség szükségesnek tartott. A fiatal felnőttek életszínvonallal való elégedettsége nem érte el a fejlett nyugati társadalmakra megállapított ún. emberi alapszintet sem, s e csoport közel fele számolt be arról, hogy csak mások rendszeres segítségével képes megélni, vagy kifejezetten mások tartják el őket.

Az anyagi jól-lét önmagában és következményeit tekintve is fontos tényezője a társadalom fenntarthatóságának. Nemzetközi és hazai kutatások bizonyítják, hogy „a fejlett országokban alapvető egészségügyi tényező a társadalmon belüli viszonylagos szociális-gazdasági lemaradás is, ami még az olyan rizikófaktoroknál is nagyobb szerepet játszik, mint a dohányzás vagy a túlzott alkoholfogyasztás. (...) Fontos kiemelni a lemaradás viszonylagosságát, hiszen a tapasztalatok szerint a rossz anyagi-szociális helyzet önmagában nem eredményez rossz

egészségi állapotot, csak ha nagymértékű és mindenki által megtapasztalható egyenlőtlenségekkel párosul.”

Az anyagi jól-lét relatíve fontos összetevője a jövedelem. Az alkalmazásban állók esetében a Baranya megyét jellemző adatok alapján fogalmazhatunk meg becsléseket a városra vonatkozóan. Baranya megyében a 2012. évi bruttó átlagkereset (176 ezer Ft) az ország egészére jellemző átlagkereset 83%-át tette ki, és az adott időszakban érvényes bruttó minimálbér 1,9-szerese volt. A megyei nettó átlagkereset az egy fogyasztási egységre érvényes létminimum mindössze másfélszeresével volt egyenlő.

II./2.Érzelmi jól-lét

Az érzelmi jól-lét az ember alapvető pszichológiai szükségleteinek kielégülését leíró tényező. E szükségletek kielégítetlensége súlyosan rontja az életminőséget, áttételes hatásokon keresztül az egészségi állapotot, a munkaképességet, a társas kapcsolatokat, az alkalmazkodóképességet stb. Az érzelmi jól-lét állapotának jellemzésére vonatkozó adatok a pécsi társadalom esetében nem állnak rendelkezésre, csupán országos vizsgálatok eredményeire támaszkodhatunk.

2010-ben a megyeszékhelyeken élő felnőtt lakosság a boldog élet legszükségesebb tényezőiként a szeretetet, a harmonikus családi életet, a jó egészséget, a gyermekeket, a megfelelő munkát, valamint az értelmes életcélok meglétét határozta meg. E népesség 17%-a tartotta magát nagyon boldognak, 70%-a elég boldognak, 14%-uk azonban nem igazán volt boldog. Az élet értelmébe vetett hit vagy más néven „koherencia érzés” az egyén magával és a világgal szembeni beállítódása, annak átélése, hogy az egyénnek van helye, szerepe a világban és a társadalomban, hogy a vele történő események értelem-teliek. A megyeszékhelyeken élő felnőttek érzelmi jól-léte a közepesnél valamivel kedvezőbb helyzetet mutatott e tekintetben. Az érzelmi jól-lét más módon, az ún. „alapvető pszichológiai szükségletekkel” is jellemezhető. Magyarországon élő fiatal felnőttek esetében az alapvető pszichológiai szükségletek kielégülését a közepesnél kedvezőbb, de nem igazán jó helyzet jellemzi.

II./3.A társadalmi, a természeti és az épített környezet minősége

A környezet – a város, a közvetlen lakókörnyezet – minőségére vonatkozóan kétféle megközelítés alkalmazható. Az egyik megközelítés hatóságok, szakértők által mért, számított adatokra támaszkodik, míg a másik megközelítés a város lakóinak szubjektív érzékelését tükrözi.

A társadalmi környezet minőségének megítélését illetően csupán mozaikos pécsi adatok állnak rendelkezésünkre. Egy, a jelen munka megalapozását szolgáló lakossági kutatás szerint a felnőtt pécsiek kétharmadának véleménye szerint a város legkomolyabb problémája az elkövetkező 10-15 évben a bűnözés növekedése, illetve a közbiztonság romlása lesz.

A **természeti környezet minőségének** szubjektív megítélését illetően a felnőtt pécsiek közel harmada véli úgy, hogy a levegő szennyezettsége az elkövetkező 10-15 évben komoly problémát fog jelenteni. A természeti környezet, a zöldterületek leromlásától 10%-uk, az egészséges ivóvíz biztosításával kapcsolatos problémáktól 9%-uk, a szélsőségesebb időjárás kedvezőtlen hatásaitól 7%-uk tart. A hulladék elhelyezése a pécsiek 5%-a szerint jelent majd nagy problémát.

Az **épített környezet állapotának** lakosság által való szubjektív megítéléséről sincsenek átfogó adataink. Egy 2012-es vizsgálat adatai szerint a pécsiek a közterek, közutak, középületek leromlása komoly problémát fog jelenteni a következő 10-15 évben.

II./4. Kulturális tőke

Pécs város **társadalmának „kulturális feltőkésítettségéről”** nem rendelkezünk közvetlen adatokkal. A rendelkezésre álló, erősen mozaikos adatok is többnyire mennyiségi jellegűek, és csupán becslések megfogalmazására alkalmasak.

A helyi társadalom kulturális feltőkésítettségének megítélése szempontjából fontos a népesség iskolai végzettségének ismerete. A város népességének gyakorlatilag száz százaléka elvégezte az általános iskolát. Az érettségivel rendelkezők aránya 60%, míg egyetemi vagy főiskolai oklevéllel a népesség egynegyede rendelkezik. (Az érettségivel rendelkezők arányánál azonban figyelembe kell venni a városban tanuló főiskolai, egyetemi hallgatók adatainak torzító hatását.) 2011-es adatok szerint a pécsiek egyharmada - elsősorban a 15-39 éves korosztály - beszél valamilyen idegen nyelvet, főként az angolt és a németet.

A helyi társadalom kulturális tőkéjének megítélése szempontjából fontos azoknak az intézményeknek a helyzete, amelyek az ún. **másodlagos szocializációs folyamat** keretében **e tőkét gyarapítani képesek**. Ezeknek az intézményeknek azonban csupán kisebb részére van befolyása a helyi önkormányzatnak.

Pécsett 2011-ben összesen 14 bölcsőde működött összesen 823, ebből 770 (93,6%) önkormányzati férőhellyel, míg 2016-ban 10 működő bölcsődére jutott 760 férőhely, melyből 734 (97%) volt önkormányzati. A bölcsődékbe járó gyermekek száma 2011-ben 853 fő volt, akiket 171 (ebből 162 szakképzett) gondozónő látott el. Öt évvel később több, mint 100 gyermekkel kevesebben jártak bölcsődébe, amely 13%-os csökkenést jelent. Az elmúlt évtized folyamán a bölcsődébe beíratott gyermekek száma hullámzó, míg a férőhelyek száma emelkedő tendenciát mutatott. A bölcsődék iránti érdeklődés olyan mértékű volt 2011-ig, hogy rendre jóval több gyermeket kívántak közösségben elhelyezni, mint amennyi férőhely rendelkezésre áll. Ennek következtében 2011-ben száz férőhelyen 104, száz önkormányzati helyen 111 gyermeket gondoztak. Az évtized elejéhez képest ez a tendencia megváltozott, 2016-ban már közel azonos volt a közösségben elhelyezni kívánt gyermekek száma a férőhelyek számával. Jelenleg önkormányzati adatszolgáltatás szerint Pécsen 11 működő önkormányzati fenntartású bölcsőde működik, melyek közül 5-ben nem, vagy csak részlegesen történt meg az infrastruktúra-fejlesztés.

2019-ben a városban 60 óvodai feladatokat ellátó intézmény működött, 5306 férőhellyel, melyen 463 óvodapedagógus 5306 gyermeket nevelt. A férőhely kihasználtság 2016-2019 között 90% alatti volt, ami az elmúlt két évtized legalacsonyabb mutatói, melyet az óvodai feladat ellátási helyek számának növekedése és az óvodába beírt gyermekek számának csökkenése együttesen váltja ki. Az óvodai férőhelyek iránti keresletet a jogszabályi környezet is befolyásolja. A jelenlegi pécsi óvodák közül önkormányzati adatszolgáltatás szerint 24 óvodában van szükség energetikai korszerűsítésre, hiszen ezeknél az óvodáknál nem, vagy csak részlegesen történtek beavatkozások.

2019-ben Pécssett 511 általános iskolai osztályban 10 738 általános iskolai tanulók vett részt a nappali oktatásban. (Ebből a gyógypedagógiai oktatásban részesülők száma 221 fő volt). A gyermek népesség fogyása következtében 2019-ben a tanulólétszám 2001-hez képest negyedével, az osztályok száma ötödével csökkent. Az átlagos osztálylétszámban jelentős változás nem történt (21-23 fő). (26. számú táblázat) Az iskolák számított kihasználtsága - az alapító okiratban szereplő férőhely és a tényleges létszám összevetése alapján - városi szinten 85%-os¹⁸. A napközis ellátást igénybe vevők aránya 53% volt 2011-ben Pécssett, ez az arány 2001-hez képest 9,2%-kal emelkedett. Az Országos Kompetenciamérés eredményei szerint 2012-ben a Pécssett működő általános iskolák 6. és 8. osztályos tanulóinak 35-40%-a teljesített az alapszint alatt a matematika, illetve 28-30%-a a szövegértés területén. Az alapszint alatt teljesítő tanulók arányát tekintve a pécsi általános iskolák az országos átlagnál összességében jobb, az azonos képzési típusba/településtípusba tartozó iskolákhoz viszonyítva azonban összességében rosszabb eredményt értek el. Több pécsi általános iskola épülete komplex felújításra vár digitális és fenntarthatósági szempontokból. Az önkormányzati adatszolgáltatás szerint 16 általános iskolát érint a felújítás, melynek végrehajtásához a KLIK-kel történő egyeztetésre van szükség a PMJV részéről.

2011-ben Pécs önkormányzata 17 középfokú oktatási intézményt tartott fenn, főként gimnáziumokat, szakközépiskolákat, illetve vegyes profilú intézményeket. Az állami középiskolák mellett további 20 középfokú oktatási intézmény működik a városban a legkülönbözőbb szereplők fenntartásában. 2011-ben Pécssett 12 262 középiskolás tanult nappali oktatásban. Míg a tanulók létszáma összességében nem esett vissza jelentős mértékben az elmúlt évtizedben, a középfokú oktatás színvonala során relatíve jelentős mértékben csökkent. 2013-ban az ország száz legjobb középiskolája között egy pécsi intézmény, a Janus Pannonius Gimnázium szerepelt a 65. helyen, míg tíz évvel korábban öt intézmény is helyet kapott a listán (ebből 4 benne volt az első ötvenben).

A Pécsi Tudományegyetem jelenlétének a városi társadalom kulturális tőkéjére gyakorolt hatásait illetően semmiféle adattal nem rendelkezünk. A Pécsi Tudományegyetem tíz kárán 2012-ben 23 723-an tanultak, a hallgatók 73%-a nappali tagozatos diák volt. 2018-ra a hallgatók száma 20 082-re csökkent, azonban a nappali tagozatos diákok aránya 77%-ra nőtt.

¹⁸ IVS 2013, 92. o.

A PTE hallgatói létszáma a 2006-ban elért maximumot követően folyamatosan csökkenő tendenciát mutat, a csökkenés azonban főként a levelező oktatásban részt vevő hallgatók számának csökkenéséből adódik. A nappali tagozatos hallgatók számának fogyatkozása is jelentős (3 835 fő), azonban a levelező oktatásban megfigyelhető csökkenés több, mint tíz ezer. A nappali tagozatos hallgatók létszáma 2009-ig folyamatos emelkedést mutatott, majd 2010-ben létszámcsökkenés kezdődött 2016-ig. Ezt követően kis mértékű növekedés jelentkezik a nappali tagozatos hallgatók körében. A Pécsi Tudományegyetemen 2018-ban összesen 15 589 nappali tagozatos diák tanult az egyetem különböző karain, közülük 3 967 fő külföldi hallgató volt. A nappali tagozatos külföldi hallgatók aránya a 2004-2012 között 3,5%-ról 10,7%-ra, míg 2012-ről 2018-ra 25,5%-ra emelkedett, azaz 2012-ben minden tizedik, míg 2018-ban már minden negyedik nappali tagozatos hallgató külföldi diák volt. 2018-ban a PTE külföldi diákjainak fele az orvostanhallgatókat jelentette, a 3 967 külföldi diákból 2 014 fő az ÁOK hallgatója volt. A magyar hallgatók karok közötti megoszlására vonatkozó 2018-es adatok alapján az ETK és BTK karokon tanul a legtöbb hallgató.

A városban működő, az **„intézményesült kultúra” intézményeire** vonatkozó adatok is csupán korlátozott mértékben állnak rendelkezésünkre, ezek az adatok is mennyiségi jellegűek. A kulturális infrastruktúra fejlesztései szempontjából jelentős hatású volt az Európa Kulturális Fővárosa cím elnyerése. E program keretében a város új kulturális intézményekkel gyarapodott (Dél-Dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont, Kodály Központ, Zsolnay Kulturális Negyed, Modern Magyar Képtár). 2011-ben Pécs lett a nemzeti és szakkönyvtárak száma 4, a munkahelyi, felsőoktatási és egyéb, valamint a települési könyvtárak száma 3, a közművelődési intézmények száma 36 volt. A város 1 412 kulturális rendezvényén pedig összesen 471 ezer fő vett részt, a 15 muzeális intézményben rendezett 81 kiállítást 25 ezer látogató tekintette meg. Pécs hat állandó színháza közül kiemelkedik a Pécsi Nemzeti Színház, valamint a nemzetiségi kultúra ápolásában jelentős szerepet játszó Pécsi Horvát Színház.

II./5. Közösségi lét

A közösségi lét minőségének, intenzitásának a városi társadalom fenntarthatósága szempontjából való megítélése megfelelő adatok hiányában nem lehetséges. A hiányos és mennyiségi jellegű adatok elsősorban a bejegyzett civil szervezetekre vonatkoznak. Pécsen 2009-ben 1 382 civil szervezet működött, míg 2012-ben a civil szervezetek helyi keresője 1 504 szervezetet tartott nyilván a következő tevékenységi területekkel: oktatási (468), kulturális (445), sport (363), intézményi (210), szociális (197), egészségügyi (196), érdekképviselési (172), természetvédelmi (119), környezetvédelmi (37), közbiztonsági (15), tűzoltó (4), egyéb (272). A valódi értelemben vett civil aktivitásról azonban ezen adatok alapján nem lehet képet alkotni, hiszen a valódi civil szervezetek nem különíthetők el a tényleges civil tevékenységet nem végző szervezetektől (pl. iskolák pályázási és adománybefogadási célból létrehozott alapítványai, stb.).

A civil szervezetekben végzett tevékenység a város lakosságának töredékét jellemzi: 2012-ben végzett vizsgálat adatai szerint a város felnőtt lakosságának 86%-a soha nem vett részt egyetlen civil szervezet munkájában sem, míg „jelenleg is aktív” tagnak 7%-uk tartotta magát.

A 18-31 év közötti fiatalok személyes biztonságérzete némileg meghaladja a fejlett országok esetében meghatározott ún. emberi alapszintet, a biztos jövő tekintetében azonban alatta marad annak. A fiatal felnőtt korosztály harmada fél attól, hogy élete későbbi szakaszában szegény lesz, 15%-uk pedig attól, hogy élete nagyobb részét társtalanul, egyedül kell leélnie. Ami a mindennapi élethez kapcsolódó kockázatokat tekintve minden második fiatal felnőtt tart attól, hogy a környezet szennyezettsége, a fogyasztott élelmiszerek minősége károsítja egészségét. Harmaduk tart attól, hogy a különféle fogyasztott árucikkek negatívan hatnak az egészségi állapotukra, hogy közlekedési baleset áldozataivá, hogy bármely ok miatt súlyos betegekké válnak, hogy dohányzási szokásaik negatív módon befolyásolják egészségi állapotukat. A fiatal felnőttek ötöde érzi reális veszélynek, hogy bűncselekmény áldozatává válik.

A 2012-es pécsi vizsgálat adatai szerint a felnőtt pécsiek 68%-a szerint a megélhetés (létfbiztonság), illetve a fiatalok jövőjének biztosítása (57%) a következő 10-15 év legkomolyabb problémái közé tartozik.

A város **közbiztonsági helyzetének** megítélését lehetővé tevő bűnügyi statisztikák – különösen az időbeli trendek – a hozzáférési nehézségek, az adatgyűjtés módszereinek változásai, illetve a hiányos adatszolgáltatás miatt nehezen értelmezhetőek. Az adatok szerint 2008 és 2011 közötti időszakot tekintve a regisztrált bűncselekmények abszolút száma majd ötödével emelkedett. 2011-ben a regisztrált közvádas bűncselekmények 48%-a vagyon elleni, 5%-a személy elleni, 3%-a pedig közlekedési bűncselekmény volt. A lakosság személyes biztonságérzetét leginkább befolyásoló bűncselekmények közül a testi sértés és a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmények száma csökkent, az emberölések száma azonban emelkedett. 2011-ben 861 betöréses lopás, 422 lakásbetörés és 31 személygépkocsi-lopás történt Pécsen. A közbiztonság helyzetének szubjektív megítélésében a felnőtt pécsiek kifejezetten pesszimisták, több mint kétharmaduk véleménye szerint ez az a terület, amely a következő 10-15 évben a legkomolyabb problémát fogja jelenteni a város számára.

II./8. Részvétel a közügyekben

A közügyekben való részvételre vonatkozó adatok a (helyi) társadalom fenntarthatóságának fontos indikátorai lehetnének, Pécs esetében azonban közvetlen adatokkal nem rendelkezünk.

Magyarországon a lakosság mindössze egyharmada véli úgy, hogy „valamilyen befolyással” tud lenni a lakhelyét érintő döntések alakulására, ez a beállítódás pedig kevésbé motivál a közügyekbe való bekapcsolódásra.

E munka előkészítési fázisában elvégzett vizsgálat adatai szerint 2012-ben a felnőtt pécsiek több mint fele úgy érzi, semmit sem tehetne Pécs érdekében, míg azok aránya, akik szerint nagyon sok mindent tehetnének, mindössze 9%.

A közügyekre is vonatkoztathatóak a különböző választásokon való részvételi arányokat jellemző adatok. Az országgyűlési választásokon való részvételt tekintve Pécs város lakóinak választói aktivitása rendszerint valamivel meghaladta a Baranya megyei és az országos arányt, vagy annak közelében mozgott (a 2010-es év kivételével), és a jogosultak kétharmada-háromnegyede vett részt a voksoláson.

II./9. Munka

A gazdasági aktivitás mutatóiról aktuális adatok városi szinten nem állnak rendelkezésre, így megyei (és viszonyítási alapként régiós, valamint országos) adatokat mutatunk be. Az aktivitási arány Baranyában 2001 és 2006 között nőtt, 2007-ben visszaesett, majd újra növekedésnek indult. Hasonló tendencia jellemezte a foglalkoztatási rátát is. Ugyanebben az időszakban azonban a munkanélküliségi ráta Baranyában több mint kétszeresére (6,5%-ról 14,8%-ra) nőtt. Pécssett a nyilvántartott állás keresők száma 2001 és 2011 között több mint kétszeresére emelkedett, ezen belül a 180 napon túli nyilvántartott állás keresők száma megháromszorozódott. 2011-ben a nyilvántartott állás keresők 73%-a fizikai foglalkozású volt, 62,2%-uk középfokú végzettséggel rendelkezett, minden tizedik azonban diplomás volt. A nyilvántartott állás keresők 51,0%-a 31-50 év közötti volt, az ennél fiatalabbak aránya 28,7, az idősebbeké 20,4%-ot tett ki.

II./10. Egészség, betegség

Az egészség/betegség állapotokkal, az egészségmagatartással kapcsolatban városi léptékű adatok nem állnak rendelkezésre, így megyei, illetve országos adatok alapján lehetséges csupán becsléseket megfogalmazni az életminőséget jelentős mértékben alakító területre.

A születéskor várható átlagos élettartam folyamatos emelkedést mutat a régióban: 2000 és 2011 között a férfiak esetében 71,3-ról 74,7 évre, a nők esetében 74,8-ról 78,0 évre emelkedett, s a férfiak várhatóan 53-54, a nők 56-57 évet élnek egészségben (mindkét nem kevesebbet, mint az országos átlag). 2009-ben a régió lakosságának kétharmada állította, hogy valamilyen krónikus betegséggel él, és több mint a felük túlsúlyos vagy elhízott volt.

2009-ben Baranya megyében a házi orvosi és a házi gyermekorvosi szolgálathoz bejelentkezett 0–18 évesek körében a leggyakoribb betegségek az asthma, a vashiányos anaemia és a deformáló hátgerinc elváltozások voltak. A felnőtt lakosság leggyakoribb betegségeit a magasvérnyomás-betegségek, az ischaemiás szívbetegségek, a spondylopathiák, a lipoprotein anyagcsere rendellenességei és egyéb lipidaemiák, valamint a cukorbetegség jelentették. 2009-ben a 15 éves és idősebb magyar népesség 10,8%-át érintették mentális betegségek, elsősorban krónikus szorongás. Az egészségi állapot önértékelése jobb előrejelzője a halandóságnak, mint a legtöbb objektívnek tekintett orvosi vizsgálat. A 15 éves és idősebb magyar népesség önértékelt egészségi állapota a kielégítő és a jó közé tehető (ötfokozatú skálán mérve az átlag 3,5).

Az egészség-betegség állapotok áttekintése során célszerű röviden érinteni az **egészségügyi ellátórendszert** is. Pécssett az egészségügyi ellátás szinte teljes skálája elérhető a lakosság számára. A házi orvosi és a házi gyermekorvosi ellátás olyan szolgáltatás, melyet a települési önkormányzatok biztosítanak. 2013-ban Pécssett a felnőtt lakosság házi orvosi ellátását 82, a gyermekek ellátását 41 körzet biztosította. 2006 és 2011 az egy orvosra jutó bejelentkezett betegek átlagos számának 787 főről 757 főre csökkent.

II./11. Társas kapcsolatok

A társas kapcsolati háló megléte és megfelelő működése nem csupán az életminőség alakulása szempontjából rendkívül fontos, de részben e háló működése biztosíthatja a megfelelő társadalmi integrációt is. Pécs lakosságáról e tekintetben sem állnak rendelkezésre adatok.

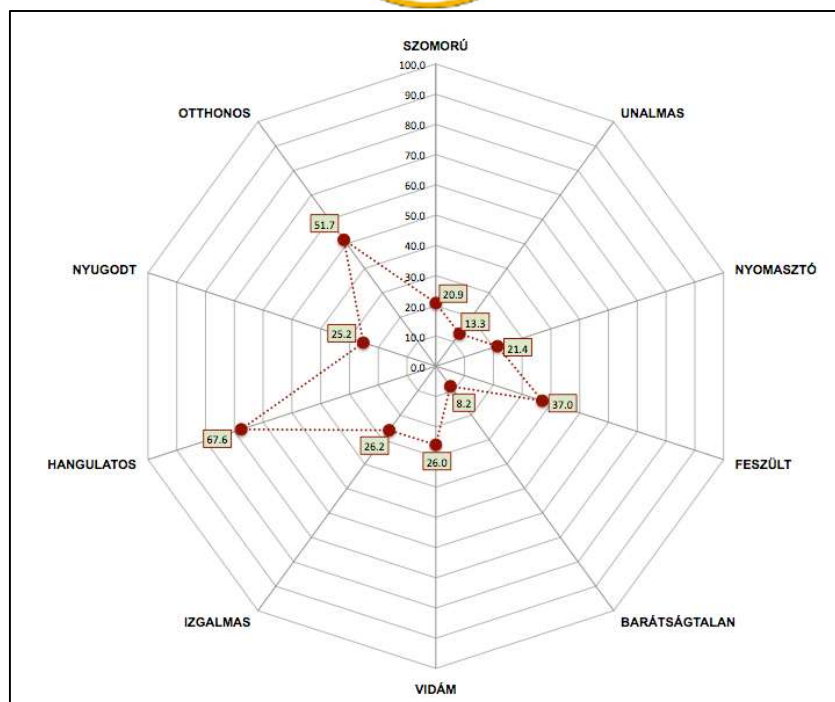
A megyeszékhelyeken élő felnőtt lakosság véleménye szerint a jó családi, társas és emberi kapcsolatok nagymértékben szükségesek a boldog élethez, 58%-uknak családjában, 5%-uknak családján kívül, 32%-uknak pedig mindkét körben volt olyan személy 2010-ben, akivel bármilyen problémát, gondot megbeszélhettek, az emberek 4%-a azonban senkire sem számíthatott. Nehéz élethelyzetben az emberek szinte kizárólag gyermekeikre, házastársukra / élettársukra támaszkodhatnak. A 18-31 év közötti magyar fiatalok társas kapcsolatai kedvezőbbek: úgy vélik, hogy általában jól kijönnek embertársaikkal, úgy érzik, hogy az emberek törődnek velük és könnyen alakítanak ki baráti kapcsolatokat.

III. Pécs, ahol jó élni...

A városok élhetőségével kapcsolatban kétféle nézőpontból és módszerrel készült kutatásokat vehetünk alapul: „külső nézőpontból”, statisztikai mutatókat, „belső nézőpontból” a lakók véleményére és tapasztalataira épülő kutatásokat.

„Külső nézőpontból” készült a CSR Hungary vizsgálata, amely a városok élhetőségét minősítette két dimenzió, a humán-index és az öko-index mentén. A számított élhető város indexek alapján 2012-ben Pécs nem szerepel a tíz legélhetőbb magyar város között. Másik vizsgálatban 2011-ben Debrecen, Győr, Kőszeg, Miskolc, Pécs, Szeged, Székesfehérvár, Tatabánya és Veszprém „élhetőségét” vizsgálták komplex szempontok alapján, s Pécs a harmadik helyre került a városok rangsorában. Három dimenzióban (*közlekedés, energiagazdálkodás, vízgazdálkodás*) az első, az *emberek* dimenzióban a második, a *kommunikáció* dimenzióban a harmadik helyre került Pécs. A *városi szolgáltatások* alrendszere azonban kevésbé felel meg az élhetőség szempontjainak (e dimenziókban Pécs csak a hetedik.).

„Belső nézőpontból” nincsenek elérhető, általános érvényű adatok arra vonatkozóan, hogy a pécsiek miként vélekednek a város élhetőségéről, ez utóbbi véleményüket milyen dimenziókban fogalmazzák meg. Mindössze egy 2012-es vizsgálat adatai állnak rendelkezésre, mely szerint Pécs „élhetőségét” a város felnőtt lakossága néhány dimenzióban az alábbiak szerint jellemezte. (A „jellemzés” 100 fokozatú skálán való értékelést jelentett.)

12. ábra: A pécsiek véleménye a városról

A vizsgálat eredménye mérsékelt hangulatos, otthonos városként jellemzi Pécs, ahol sem a negatív, sem az egyéb pozitív tényezők nem jelentkeznek dominánsan, ami egyfajta jellegtelen képét tükrözi. Ez azt jelenti, hogy egy dinamikus pozitív változás elérése érdekében a lakosságot is dinamizálni szükséges.

Pécs, ahol jó lakni...

A város élhetőségének még egy konkrét dimenziója számszerűsíthető a 2011. évi népszámlálás alapján: a lakhatás minősége az egy főre eső lakás-alapterület dimenziója mentén. A pécsiek 8%-a olyan lakásban lakik, amelyben – a bent lakó személyek számára figyelemmel – az egy főre jutó lakás alapterület nem éri el a 15 m²-t, 17,9%-uk esetében a 20 m²-t. (Ez utóbbi adat magába foglalja az előbbi adatot.)

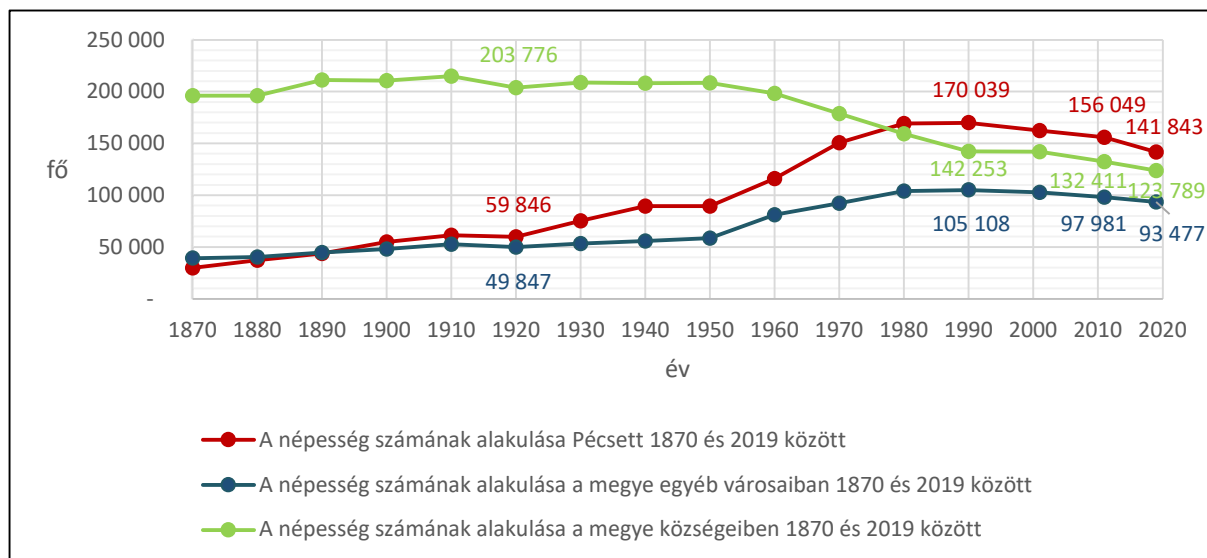
IV. Pécs város demográfiai jellemzői a fenntarthatóságra figyelemmel

Pécs város demográfiai helyzetének jellemzése a város tisztán mennyiségi adatokon keresztül történő leírását jelenti.

A 2011-es népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adatok¹ szerint 2019 év végén Pécs lakónépessége² 141 843 fő volt, ezen belül a férfiak aránya 45,9%, a nők 54,1%. Ez több, mint 14 ezer fővel kevesebb, mint a nyolc évvel ezelőtti népszámláláson rögzített adatok. A lakónépesség 2019 évben regisztrált száma közel két és félszerese a száz évvel

korábban, 1920-ban regisztrált számnak, ugyanakkor közel 20%-kal alacsonyabb az 1990 éves népszámlálás során regisztrált népességszámnál.

13. ábra: A népesség számának alakulása (1870-2019, fő)

Pécs népességszámának változásai a vizsgált időszakban két egymástól markánsan eltérő fejlődési szakaszt rajzolnak fel. Az 1870–1920 közötti időszak népességszámára vonatkozó adatok egy lassan növekvő, a szerves fejlődés sajátosságaival jellemezhető város képét mutatták. Ez az lassú, de egyenletes, szerves fejlődés a 20. század elején megtört a világháborúk, a 30-as éveinek gazdasági válsága, a politikai rendszerek változásai nyomán. Az ötvenes évektől - a bányászat, az iparosítás pozitív hatására - intenzíven növekedett a lakosság száma. A legintenzív növekedése az 1949-1980 évek közé tehető. Ebben a három évtizedben a város népessége közel a duplájára, 89 ezerről 170 ezer főre nőtt. Az 1980 és 1990 közötti évtizedben a lakónépesség száma gyakorlatilag stagnált, majd napjainkig tartó folyamatos népességcsökkenés kezdődött. Az 1980-as népszámlálás óta eltelt időszakban mintegy 27 ezer fővel csökkent a város lakónépességének a száma. (Lásd a 14. számú ábrát.) Az ezredfordulótól kezdve is folyamatos csökkenés jellemzi Pécs népességszámának alakulását. Az országban Pécs a második legnagyobb mértékű a fogyatkozás.

Pécs lakónépessége számának az 1980-as években már érzékelhető stagnálása majd csökkenése két okra vezethető vissza: a születések és halálozások számának egyenlegére, az ún. természetes szaporodás-fogyás mérlegének alakulására, valamint a városba be, illetve a városból elköltözők számának alakulására. A természetes szaporodás-fogyás már a '80-as években is negatív egyenleget mutatott, és az egyenleg napjainkig folyamatosan romlott. Az 1980-1989 közötti időszakban a természetes szaporodás-fogyás egyenlege valamivel több, mint ezer fő „veszteséget” jelentett a város számára. Ezt a „veszteséget” gyakorlatilag teljes mértékben kompenzálta, és a népességszám kismértékű, mintegy ezerfős növekedését eredményezte a vándorlásból adódó nyereség.

A '90-es években, majd azt követően is a természetes szaporodás-fogyás egyenlege egyre erőteljesebb népességcsökkenést eredményezett, amelyet már nem kompenzált az ugyancsak negatívba forduló vándorlási különbözet sem. Az 1990-2001 közötti időszakban a természetes szaporodás-fogyás, illetve a vándorlási különbözet együttesen a város lakónépességének mintegy 7 500 fővel történő csökkenését eredményezte.

A 2002-2019 közötti időszakban a folyamat iránya nem, csupán belső arányai változtak, a természetes szaporodás-fogyás negatív egyenlege több, mint tizenegyezer fővel csökkentette a lakónépesség számát, míg a negatív vándorlási különbözet mintegy háromezer főt jelentett. Az említett időszakban a természetes szaporodás-fogyás okozta népességcsökkenés túlsúlyba jellemző, hiszen közel három és félszer akkora arányban van jelen, mint a vándorlási különbözetből adódó fogyatkozás. 2005-től öt éven keresztül pozitív vándorlási különbözet figyelhető meg, amely a 2008-as gazdasági válság hatásai miatt negatív visszaeséshez vezetett. A népességhez viszonyítva a bevándorlás és elvándorlás aránya 2010-től nagy mértékben növekszik, miközben a stabil lakosság aránya csökken. Ez a jelenség munkaerőpiaci szempontból kedvezőtlen, mert a bevándorlók munkaerőpiaci kompetenciái és iskolai végzettsége gyengébb, mint az elvándorlóké.

A város lakosságának mobilitását (hajlandóságát vagy lehetőségeit) jellemzi, hogy a 2011-es népszámlálás során regisztrált lakónépesség 53%-a Pécsen született, és születése óta is a városban él, további 13%-uk ugyanazon a pécsi lakcímen lakik, ahol megszületett. Azoknak a pécsieknek az aránya, akiknek a születési helye nem Pécs volt, 43%.

A város lakónépességének számbavétele során szükséges figyelembe venni a Pécs felsőoktatási intézményeiben nappali tagozaton tanuló magyar és külföldi hallgatókat is, mivel a népszámlálás adatfelvételi szabályai szerint e csoport jelentős része a lakónépesség számát gyarapítja. A Pécsi Tudományegyetem képzéseiben 2018-ban 15 589 aktív hallgató vett részt, melyből 3967 külföldi állampolgár volt¹⁹. A nappali tagozatos hallgatók nélkül Pécs lakónépességének száma akár több, mint tízezer fővel is alacsonyabb lenne.

Pécs lakónépességének korfája összességében egy rohamosan öregedő város képét mutatja (még úgy is, hogy a városban tanuló egyetemisták az átlagok szintjén szükségképpen fiatalítják a város lakónépességét). A lakónépességre számított átlagéletkor 2001-ben Pécs teljes lakosságát tekintve 39,3 év volt, ami 2011-re 41,2 évre, míg 2019-re 43,7 évre emelkedett. A népesség életkor szerint tekintett csoportjai sajátosan szegregált helyzetet mutatnak Pécs esetében: a város egyes részein kiugróan magas az idős népesség aránya, más részei kiegyenlítettebb helyzetet mutatnak.

A korfa kedvezőtlen összetétele a fenntartható fejlődés egyik leglényegesebb problémája. A megújulás képessége szempontjából a fiatalok megtartása, a városba vonzása és minél magasabb munkaerőpiaci kompetenciákkal való felvértezése, a foglalkoztatásukat lehetővé tevő munkahelyteremtés, a gyermekvállalási kedv erősítése jelentik a megoldás irányát. Az idősödő korosztályok szempontjából a munkavégző képesség kitolódását támogató

¹⁹ Forrás: https://adminisztracio.pte.hu/sites/adminisztracio.pte.hu/files/files/Egyetemunk/Tenyek_adatok/Statistikak/pte-osapkvonat-2018-oktober.pdf

egészségtudatosság, az igényeikhez illeszkedő szolgáltatások biztosítása, tapasztalataik, tudásuk hasznosítási módjainak fejlesztése igényel figyelmet.

A lakónépesség számának az elmúlt két évtizedben megfigyelhető csökkenésével ellentétes tendenciát mutat a háztartások számának alakulása. Az 1980-as népszámlálás közel hatvanezer, míg a 2011-es összeírás 69 ezer háztartást regisztrált. 2011-ben a pécsi háztartásokban átlagosan 2,2 fő élt, de a háztartások egyszemélyes háztartás volt (utóbbiak aránya tíz év alatt 8%-kal emelkedett). A következő öt évben közel 10 ezerrel növekedett a háztartások száma, aminek következtében a háztartásokban élő személyek átlagos száma először csökkent 2 alá. Az 1970-es adatokhoz viszonyítva 2016-ban minden háztartásban átlagosan 1 személlyel kevesebben élnek.

A népesség csökkenése mellett a háztartások számának emelkedése csak az egyszemélyes háztartások relatív súlyának növekedése mellett lehetséges. Az adatok ezt az előfeltevést igazolják is. 2011-ben a háztartások több mint egyharmada (38%-a) már egyszemélyes háztartás volt. 2016-ra ez az arány kis mértékben csökkent, azonban így is minden harmadik háztartás egyszemélyes volt.

A város népességének elöregedésével párhuzamosan egészen 2011-ig csökkent az egy háztartásra eső foglalkoztatottak száma, 1970-ben még átlagosan 1,4 fő foglalkoztatott jutott egy-egy háztartásra, addig 2011-ben már csupán 0,9 fő a háztartásokra jutó foglalkoztatottak száma. 2016-ra azonban újra átlagosan 1 fő fölé került a mutató.

A 2011-es népszámlálás 41 ezer családot regisztrált. Az egy családban élők átlagos száma 2,8 fő volt, s átlagosan 0,9 gyermeket neveltek. A családok száma 2011-ben lényegesen - közel 29 000 egységgel - alacsonyabb volt a háztartások számánál. A 2011-es népszámlálás során regisztrált közel 41 ezer család adatait tekintve az egy családban élők átlagos száma 2,8 fő volt. A családok átlagosan 0,9 gyermeket neveltek. (Ez az érték csak kismértékben alacsonyabb az 1970-es népszámlálás adataiból számított értéknél.) 2016-ra a háztartások számának növekedésével arányosan nőtt a családok száma is.

Az elmúlt évtizedben, ha kismértékben is, de mind a megyében, mind Pécsen nőtt azoknak a lakosoknak a száma, akik magukat valamilyen nemzetiséghez tartozónak vallották. A 2011-es népszámlálás adatai alapján Pécs lakosságának 7,7%-a, Baranya megye lakosainak 15,0%-a vallotta magát nemzetiséginek.

1.4 A terület gazdasági helyzetének bemutatása

A város működőképességének fenntartásához elengedhetetlenül szükséges, hogy gazdaságilag szilárd lábakon álljon.

Ehhez arra van szükség, hogy **Pécs a térségnek ne csak közigazgatási-közzolgáltató és kulturális-szellemi centruma, hanem továbbra is (újra) meghatározó gazdasági központja is legyen.** Pécs régióközponti szerepe ma is vitathatatlan, de egy leszakadó régió centrumaként fenntarthatatlan fejlődési pályán mozog. Azért, mert:

- a foglalkoztatottak száma ugyan növekedett, de a növekedés üteme nemcsak az ország gazdasági centrumtérségeinek nagyvárosaitól maradt el, de a keleti országrész nagyvárosaitól is, így Debrecenről, Nyíregyházától vagy Szegedtől. Pécs relatív leszakadása ezért az elmúlt évtizedben tovább fokozódott,
- demográfia okokból, és az agglomeráció kertvárosias jellegű településeire való kiköltözés tendenciája miatt a Város népessége csökkent, népességének a korösszetétele romlott, ugyanakkor az aktivitási ráta a gazdaság 2010-es évekbeli élénkülésének köszönhetően Pécsen is növekedett
- az egy főre jutó jövedelem és fogyasztás érzékelhetően bővült, de üteme elmaradt a konkurens nagyvárosok esetében tapasztaltaktól
- a fő jövedelemtulajdonosok (háztartások, vállalkozások) helyzete lassan javult, az Önkormányzat pénzügyi pozíciója a gazdasági konjunktúra jótékony hatásai és a kormányzat tárgyi intervenciója (kincstári biztos, kormányzati kölcsön) következtében az elmúlt évtized végére stabilizálódott, ám a relatív forrásszűke megakadályozta, hogy más, sikeres városokhoz hasonlóan Pécs aktív gazdaságfejlesztési tevékenységgel a térség növekedésének motorjává váljon
- a 2010-es éveket jellemző pénzügyi problémák miatt Pécs lényegében kimaradt a más nagyvárosok települési infrastruktúráját megújító programokból (Modern Városok Program: Kaposvár, Debrecen stb.) és nem jutott elegendő forrás az ipari infrastruktúra fejlesztésére sem, így elkerülték a várost a nagy egyedi kormánydöntéssel támogatott nagyberuházások is (EKD).
- A Modern Városok Programjából finanszírozott egyetemfejlesztési program ugyan a megcélzott külföldi hallgatói létszámnövelés következtében jótékony hatást gyakorolt a pécsi gazdaság egynémely szektorára (szolgáltatások, építőipar), ám a PTE részben szervezeti zártsága, részben pedig diszciplináris szerkezete miatt összességében mégsem volt képes a térség gazdaságfejlesztésének gesztorává válni.
- Pécs, nem számítva a kvázi-normatív TOP forrásait, más uniós programok allokációját tekintve súlyosan alulreprezentált, úgy a közsféra, mind pedig a magánsféra beruházásait illetően
- A térségi gazdaságfejlesztés intézményi háttere 2019-ig csak részlegesen alakult ki, a városi ökoszisztéma súlyosan alulfejlett maradt

A gazdasági növekedés és így Pécs és térsége felzárkózásának a kulcsa a jövedelemtermelés ösztönzése és a jövedelemfolyamok kiegyensúlyozása. A város és városkörnyék gazdasága vonatkozásában itt két döntő jelentőségű probléma adódik. **Egyfelől nem elégséges**

az a jövedelemtermelő potenciál, amellyel ma az e körben érintett gazdasági szereplők rendelkeznek, másfelől pedig nem megfelelő a térség jövedelemmegtartó képessége, vagyis a megtermelt jövedelmek és a transferek jelentős része a térségen kívül realizálódik, illetve olyan tulajdonosi körbe kerül, amely nem ide forgatja vissza a jövedelmeit. Ez a két probléma magyarázza azt a sajátosságot, hogy a 2010-es évtized végéig a **városi önkormányzat, a vállalkozások és a háztartások krónikus forráshiányban szenvedtek** és jövedelmipozíciók ma sem elegendőek ahhoz, hogy a gazdaság markáns növekedésének a finanszírozásul szolgáljanak.

- 1) A privát beruházási döntések ösztönzése a **befektetői motivációk (telepítési tényezők)** feltérképezésén, és azok befolyásolásán keresztül valósítható meg. Makroszinten a kormányzat (adózási környezet, támogatáspolitiká, HIPA stb.), mikroszinten a települési önkormányzatok (infrastruktúra, közszolgáltatások stb.) kezében van a befektetés-ösztönzés potenciális eszközrendszere. A befektetés-ösztönzési tevékenység mezoszintjét a kamarák, klaszterek és más együttműködések mellett a létrehozni javasolt térségi szintű befektetési ügynökségek jelenthetik.
- 2) A privát ipari investíciók ösztönzésének fontos feltétele a sokszínű és bőséges **tőkefinanszírozás**.
 - a. A térségbe irányuló beruházások, illetve a helyben már működő vállalkozások fejlesztéseinek ösztönzését szolgálja a vállalkozók tőke költségeit jelentősen mérséklő **beruházási támogatások** elérhetősége. A tőke költségek csökkentése révén javulnak a vállalkozók beruházásainak megtérülési kilátásai, ezáltal nő a foglalkoztatási kapacitásuk, és a relatív jövedelemtermelő képességük. Pécs gazdasága növekedési erélyének az átlagot lényegesen meghaladó mértékre gyorsítása érdekében elengedhetetlen a támogatáspolitikában (pályázatok és EKD) a várostérség **pozitív diszkriminációja**²⁰.
 - b. Fontos az **alternatív tőkefinanszírozási formák és intézmények** megjelenése és megerősödése a régióban. Az ország több településén köztük immáron Pécsen is, közvetlen és közvetett (MFB) állami szerepvállalással különféle konstrukcióban működő tőke alapok kezdtek meg működésüket.
- 3) Az empirikus kutatások²¹ bizonyítják, hogy a befektetők motivációs tényezőire az adott vállalat mérete, illetve az akvizíciós terület relatív földrajzi pozíciói (falu/város, síkság/hegyvidék, közlekedési pozíció) lényegesen nagyobb hatást gyakorolnak, mint az

²⁰ „Nem sikerült a befektetésösztönzés eszközeivel áttörést elérni a Dél-Dunántúli régió esetében: mind a 2010-2014. közötti időszakban, mind 2014-2017. között a régió az összes támogatásból 2% alatt részesült, és a teljes elemzett időszakban létrehozott új munkahelyek száma a régióban nem érte el az ezret sem (szemben az 5-6000 fővel, amit megvalósított többek közt Észak-Magyarország, Nyugat-Dunántúl [...]) A fejletlenebb régiókban nem minden esetben áll rendelkezésre elegendő számú szakképzett munkaerő, illetve nem minden esetben felelnek meg az infrastrukturális feltételek egy induló beruházáshoz, ami nem kedvez a beruházások fejletlenebb régiókban történő megtelepedésének” Állami befektetésösztönzés és munkahelyteremtési intézkedések, ÁSZ 2019, https://asz.hu/storage/files/files/elemezések/2019/allami_befektetes_osztonzes20191010.pdf?download=true, 40.o. és 43.o.

²¹ BM OKI: HKV projektje.

ágazati jellemzők. Azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy a telepítési tényező-ellátottság és a tőkefinanszírozás rendszerének a fejlettsége mellett a gazdaság (ipar) fejlesztés ösztönzésének az akvizíciós célpont **gazdasági ökoszisztémájának a fejlettsége** is meghatározó szempont. A működő beszállítói hálózatok, klaszterek, kamarák, a specifikus munkaerő-igény kielégítésére képes szak- és felsőoktatás, a releváns egyetemi K+F+I szolgáltatások elérhetősége, a támogató önkormányzati közreműködés, a lokálisan elérhető kormányzati (többlet)támogatások egy fejlett ökoszisztémában pozitív inerciákat szabadítanak fel, önmagában is vonzó telepítési tényezőként befolyásolva a vállalkozók telephelyválasztási döntéseit. Éppen ezért **rendkívül fontos az önkormányzatok, a kormány, a kamarák, a klaszterek és a képző intézmények egymást támogató ökoszisztémaként való működése.**

Pécs akkor lehet versenyképes az (ipari) befektetésekért zajló globális és hazai versenyben, amennyiben:

- az általa kínált **gazdasági potenciál**, és **ipari/kereskedelmi infrastruktúra** magas színvonalú (ipari parkok, logisztikai központok stb.),
 - a vállalkozói szektor rendelkezésére magasan kvalifikált, egészséges és elegendő volumenű **humán erőforrás** áll, és a régióban vonzó **humán (köz)szolgáltatások** érhetőek el (kultúra, sport, turizmus, gasztronómia stb.),
 - a termelés egyéb erőforrásainak **költségszintje** versenyképes (ingatlan árak/bérleti díjak, energia és közszolgáltatások árai stb.),
 - a régió közúti, vasúti és légi **elérhetősége** megfelelő,
-
- a **tőkefinanszírozás** lehetőségei sokszínűek
-
- a kínált **üzleti környezet**, illetve ökoszisztéma kellőképpen vonzó: kamarák, klaszterek, egyetem, támogató (ön)kormányzat stb.

Pécs gazdaságában az iparvállalatok rendszerváltás-kori megszűnése máig súlyos nyomot hagyott, hiszen **az ipar részaránya a vállalkozások számán belül mindössze 14%**, amely ugyan magasnak nem mondható, de mégis mintegy 40%-os bővülés a 2010-ben mért 10%-os részarányhoz képest. A gazdaság struktúrájának átalakítását szolgálta a 2005-ben készült **Pólus program**²², amely a **környezetipart, a kulturális ipart és az egészségipart** nevezte meg húzóágazatként.

²² Pécs gazdasági helyzetének a feltárásával, elemzésével az elmúlt években számos fontos, meghatározó **dokumentum** foglalkozott. Ezek közül meg kell említenünk az Eco-Cortex Tanácsadó Iroda által 2007-ben elkészített „**Pécs közép- és hosszútávú stratégiája**”²² c. értekezését, a 2014-ben az ECO-Cortex Kft és az MSB Zrt. konzorciuma által felülvizsgált **IVS**²² helyzetfeltáró fejezeteit, valamint a 2012-ben aktualizált „**Ököváros-Ökorégió** programot”²² is, amelynek a célja, „**hogy alapidokumentumként szolgáljon a többi jelentős város- és vidékfejlesztési koncepciónak**”. A gazdaságfejlesztés fontos dokumentuma az MSB Zrt. által készített Baranya Megyei Befektetésösztönzési stratégia és akcióterv (2020), illetve szintén az MSB Zrt által készített: Baranya Megye Területfejlesztési Koncepciója (2021) is.

Az innovációs fejlesztési irányok fő teherhordó ágazatokká fejlődéséhez az eltelt másfél évtized is kevésnek bizonyult, a város továbbra is iparhiányos maradt. A kiválasztott stratégiai ágazatok mögül hiányzik az elinduláshoz szükséges kritikus nagyságrend.

Az innováció területén is fokozódik a város lemaradása. A kutatás-fejlesztési tevékenységre felhasznált források tekintetében Baranya már minden olyan megyétől lemaradt, amely jelentősebb felsőfokú intézményi bázissal és ipari potenciállal rendelkezik. Jelentős előrelépés történt azonban **az ipari infrastruktúra fejlesztése terén**. A Déli Ipari Park, a Pannova²³, valamint az IPark sem teszi lehetővé nagy volumenű ipar letelepítését.

Fontos az is, hogy a város logisztikai tekintetben milyen szerepet képes betölteni. **Az útkapcsolatok javítása**, mely csak részlegesen valósult meg, valamint a **vasúthálózat és a repülőtér fejlesztése** ezért fontos, hiszen a város akkor képes betölteni egy térbeli központ szerepét, ha minél nagyobb gazdasági térre kiterjedő üzleti kapcsolatrendszert képes működtetni, minél több áru mozgására, előállítására, értékesítésére képes hatást gyakorolni.

1.4.1 Az önkormányzat gazdasági helyzete

Az önkormányzat gazdasági céljai a 2013-2014. évi stratégia készítési időszakban az alábbiak voltak:

Alapvető cél a városi önkormányzat²⁴, és az önkormányzati tulajdonú cégek²⁵ pénzügyi helyzetének stabilizálása, hitelállományuk csökkentése, a vagyonszőkenés megállítása. A közigazgatási és finanszírozási rendszer átalakításával párhuzamosan, meg kellett teremteni a **hosszú távú egyensúlyi gazdálkodás alapjait**. Pécs 2010 tavaszán²⁶ belekezdett az önkormányzat és intézményei, Polgármesteri Hivatala, a Pécsi Holding Városi Vagyonkezelő Zrt. és az önkormányzat tulajdonában álló egyéb gazdasági társaságok és szervezetek működésének, feladatellátásának átszervezésébe, valamint a vagyongazdálkodásának lényegi átalakításába²⁷, melynek során az alábbi **fontosabb intézkedések** születtek²⁸:

- Finanszírozási konstrukciók kidolgozása a közszolgáltatások teljes körére vonatkozóan.
- Legalább költségalapú, de inkább jövedelemtermelésre alkalmas bérleti díjak alkalmazása a Pécs Holding Zrt. kezelésében lévő lakás- és nem lakás célú ingatlanok esetében.

²³ <http://hivatal.pecs.hu/gazdasag/>

²⁴ A város adósságállománya 2013. január elsején meghaladta a 34,4 milliárd forintot. Ennek éves terhe 2013-ben több, mint a 3,5 milliárd forint, 2014-ban, pedig megközelíti a 3,9 milliárd forintot. (14.melléklet a önkormányzat költségvetési rendelethez.: <http://eugyintezes.pecs.hu/static/tempPdf/05-5-66-1m.pdf>)

²⁵ A városi tulajdonú cégeket is milliárdos hiteltartozások terhelik, amelyek zömében korábbi és jelenlegi fejlesztések finanszírozását szolgálják (Expo-Center, Mecsek-Dráva Hulladékgazdálkodási program).

²⁶ Operacionális Audit (<http://eugyintezes.pecs.hu/download/tajekoztatok/vezetoi.pdf>)

²⁷ Ennek eredménye az új Vagyonrendelet, (11/2012), valamint Pécs MJVÖ közép- és hosszú távú vagyongazdálkodási stratégiája (<http://eugyintezes.pecs.hu/static/tempPdf/08-8-477m1.pdf>).

²⁸ 7/2012 Önkormányzati rendelet

- Osztalékfizetési kötelezettség előírása a Tettye Forrásház Kft., PÉTÁV Kft., valamint a Pécs Holding Zrt. vonatkozásában.
- Új adórendszer kialakítása.

A törekvések nem vezettek eredményre.

Az önkormányzat pénzügyi helyzete ebben az időszakban az egyik legrosszabb volt az ország városai közül, 2012. év végére a Magyar Progresszív Intézet²⁹ felmérése alapján gazdasági helyzete alapján **Pécsnél rosszabb helyzetben csak Hódmezővásárhely és Sopron** volt található. Az egy főre eső adósságállomány alapján pedig csupán hat település volt nehezebb helyzetben Pécsnél.

A Kormány 2013. január 1-ével a helyi önkormányzatok feladatainak újrastrukturálása mellett az önkormányzati gazdálkodás feltételeit és módját is megváltoztatta. Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről szóló 2012. évi CCIV. törvény rendelkezik az 5000 fő feletti önkormányzatok **adósságának**^{30,31} **átvállalásáról**. Ennek keretében Pécs 2013. év elején 29,2Mrd forintot, 2014-ben további 16,5 Mrd forintot átvállalt az állam. Ez az összeg (összesen 45,7Mrd Ft) a vidéki városok közt a legmagasabb volt, és egy főre vetítve is csupán Hódmezővásárhely és Dunaújváros kapott többet.

Az önkormányzat a 2013. évi költségvetése (12.12.13)³² és (2013.02.07)³³ vezérfonalaként a **fenntartható gazdasági fejlődés** elősegítését nevezte meg.

Az önkormányzatnál maradó feladatok tekintetében az eddigi jellemzően normatív támogatási rendszertől lényegesen különböző **új finanszírozási struktúra** került kialakításra.

A változások lényegi elemei:

A helyi közügyek ellátását 2013-tól az önkormányzatok jövedelemtermelő képességétől függő **általános jellegű támogatás**³⁴ szolgálja. A feladatellátás átvételével párhuzamosan **megszűnt a helyi önkormányzatokat megillető személyi jövedelemadó helyben maradó része**³⁵, valamint az önkormányzatok **illeték bevételi részesedése** is. Az átengedett központi adók köréből pedig **kikerült a gépjárműadó 60%-a**. A helyi adók rendszerét a finanszírozás átalakítása nem érinti.

A közfeladatok finanszírozása, valamint más, gazdaságfejlesztési és várospolitikai célok érvényesítése érdekében a Város **helyi adókat vet ki**. A helyi adókat a vonatkozó jogszabályi

²⁹ http://progresszivintezet.hu/wp-content/uploads/2011/11/2011_Onkormanyzati_felmeres_r2.pdf

³⁰ <http://eugyintezes.pecs.hu/static/tempPdf/05-5-66-1m.pdf>, 14. melléklet

³¹ <http://eugyintezes.pecs.hu/static/tempPdf/05-5-68-1.pdf>

<http://www.pecsiujsag.hu/pecs/hir/helyi-hireink/galans-volt-a-kormany-pecshez-a-varos-adossagallomanyanak-70-szazalekat-vallalja-at-az-allam>

³² <http://eugyintezes.pecs.hu/static/tempPdf/05-5-320-1.pdf>

³³ <http://eugyintezes.pecs.hu/static/tempPdf/05-5-66-1.pdf>

³⁴ Az általános támogatás a célzott támogatással nem finanszírozott feladatokhoz, így a hivatal működéséhez-, valamint a település-üzemeltetés feladataihoz (zöldterület-gazdálkodás, közvilágítás, köztemető-, közutak fenntartása) biztosít támogatást. A felsorolt feladatokra előírt általános támogatás összege Pécsen 2013-ban: 829.293 eFt.

³⁵ A helyben maradó személyi jövedelemadó – feladatátcsoporthoz nem érintett – összege az általános jellegű támogatásba épült be. Ide csoportosult át a települési önkormányzatok közötti jövedelemkülönbség mérséklésére fordított forrás is.

előírásoknak megfelelően Pécs MJVÖ rendeletben szabályozza. A 48/2007 sz. rendelet az Idegenforgalmi Adóról, az 51/2011 sz. az Építményadóról, az 52/2011 a Telekadóról, az 53/2011 pedig az Iparűzési Adóról rendelkezik.³⁶ A 2012. október 18-i közgyűlésen az **építményadó** esetében szinte az adónem teljes átrendezését tartalmazó javaslat került kidolgozásra. A 2012. évi tapasztalatok alapján bizonyos funkcióra használt adótárgyak magasabb adómértékkel kerültek megadóztatásra. Ezáltal azonban más tevékenységre használt adótárgyak terhei jelentősen csökkentek. Jelentősebb mértékű változás történt az **idegenforgalmi adóval** összefüggésben a nyilvántartások vezetésével és ellenőrzésével kapcsolatban. **Telekadó** esetén kismértékű változtatás történt egy magánszemélyek részére bevezetendő kedvezményesebb adómértékkel és új mentességi kategóriák lehetőségével. Az **iparűzési adó** rendeletben nem történt változtatás.

Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok esetében szintén fontos követelmény a költség-hatékony működés, az önkormányzat bevételeinek növelése, a város stratégiai szempontjainak figyelembevétele. Az önkormányzati cégek és a Hivatal koordinált tevékenysége az előfeltétele annak, hogy működésük és fejlesztéseik során támogassák a város vagyon és ingatlangazdálkodási céljait.

Az általános önkormányzati konszolidációtól a kormány az önkormányzatok gazdálkodásának, pénzügyi helyzetének stabilizálódását várta. A 2011-2014 közt végrehajtott kormányzati intézkedések javították az önkormányzatok pénzügyi egyensúlyát, amit a törvényhozó szigorú szabályok életbe léptetésével kívánt stabilizálni. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Mötv.) 111. § (4) bekezdésében az áll, hogy a költségvetési rendeletben működési hiány nem tervezhető; az éven túli hitelfelvételt pedig a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény 10. §-ában engedélyhez kötötte, kivéve az EU által társfinanszírozott fejlesztések finanszírozását. Az engedélykötelezettséget kiterjesztették a az önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságokra is.

Az intézkedéseket követő időszakban a városi önkormányzatok pénzügyi helyzetét az ÁSZ 2019-ben országosan vizsgálta, és stabilnak minősítette. Ugyanakkor az önkormányzati tulajdonú cégek adósságállománya növekvő tendenciát mutatott, de magas kockázatú eladósodás nem következett be.³⁷

Pécs helyzete a megtett helyi intézkedések ellenére az általánostól eltérően alakult. Úgy az önkormányzat, mint társaságainak pénzügyi helyzete instabil maradt. A város továbbra sem tudta átlépni a rendszerváltáskor bekövetkezett, de akkor még fel nem mért következményekkel járó gazdasági összeomlás gazdasági fenntarthatósági következményeit, melyek a foglalkoztatás, az elvándorlás, a tőkevonzó képesség és a város bevételei terén egyaránt megjelentek. A szocializmus időszakában a megyék felső harmadába tartozó GDP és harmincezerrel magasabb lakosságszám mellett kialakult városméretű infrastruktúra és közszolgáltatások nem igazodtak, reálisan nem is voltak igazíthatók a megyék rangsorának végére csúszott város megzuhant bevételeihez. **A szükséges felismerés, mely szerint a kilencvenes évek elején kialakult helyzet mélyreható, tervezett, államilag kiemelten támogatott szerkezetátalakításért kiált, a piacgazdaság mindenhatóságának sokáig uralkodó illúziója mellett nem**

³⁶ http://hivatal.pecs.hu/oonkormanyzat/kepviseloi_munka/rendeletek/?wm_logoweblist_target=whole

³⁷ <https://jegyzo.hu/a-helyi-onkormanyzati-tulajdonu-gazdasagi-tarsasagok-eladosodasanak-kockazata-magyarorszagon/>

tudott utat törni. Elmondható, hogy ez az egyébként a gazdasági visszaesés mértéke és kiterjedtsége alapján kézenfekvőnek tűnő szükségszerűség, melynek alapos szakmai elemzése és egyedi kezelést jelentő politikai kommunikációja elmaradt, három évtized múltán első ízben látszik nyilvánvalóvá és elfogadtathatóvá válni a gazdaságfejlesztési zóna program keretében.

A konszolidációt követően újra felhalmozódott az adósság, melynek kezelés céljából újra állami intézkedésre volt szükség, melyet a Belügyminisztériumtól két tételben (6,5Mrd és 3Mrd Ft) kapott **visszatérítendő** támogatás testesített meg. Lejáratú időként a 6,5 Mrd Ft-os tétel esetében 2020. 12. 01., a 3 Mrd Ft-os tétel esetében 2020. 12. 31-et határozták meg.

Az önkormányzat törlesztési igyekezete ellenére **a visszafizetési időkövetelmények kritikusnak voltak minősíthetők**, mivel csak olyan költségvetési vágások árán lettek volna teljesíthetők, amilyenekre ismereteink szerint a hazai gyakorlatban sem a rendszerváltás előtt, sem azt követően nem volt példa. Mindazonáltal a város gazdálkodásának kormányzati megítélése szempontjából várhatóan a bizalmat erősíti, ha a kötelezettségek teljesítése érdekében megtörténik minden reálisan elvárható intézkedés. Az elmúlt két év gazdálkodási eseményei ennek a törekvésnek az érvényre jutását tükrözik.

A fennálló tartozásállomány a 35/2020.(VII.16) önkormányzati rendelet (2019. évi zárszámadás) 12. sz. melléklete szerint az alábbi:

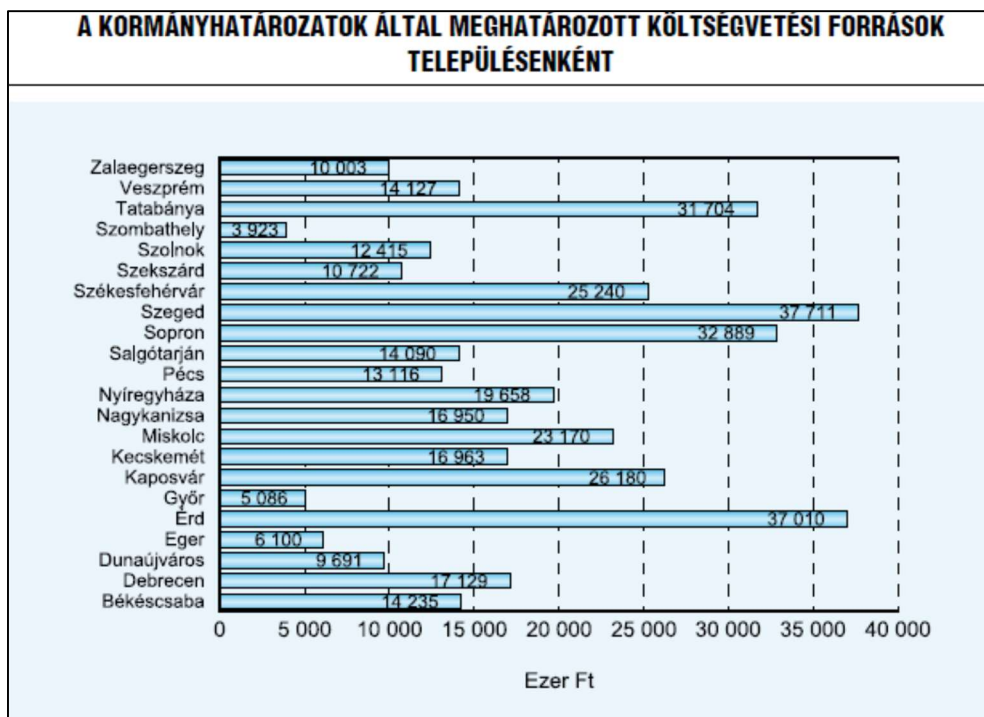
- 624 MFt OTP -től felvett hitel, melyből 619MFt MFB forrású hitel
- 2.010 MFt városfejlesztési célokra felvett EIB hitel
- 9.540 MFtvisszatérítendő támogatás (2019. évi nyitóállomány) a Magyar Állam (Belügyminisztérium) felé. (Ebből 2019-ben 1Mrd Ft törlesztésére került sor).
- Mindez összesen 12.174MFt-ot tesz ki, melyből 2.634 MFt felhalmozási célú, 9.540MFt működési célú kötelezettség.

A terheket növelte, hogy 2020-ban a COVID kapcsán a városnak 300MFt többletköltsége és 3,4Mrd Ft bevételkiesése keletkezett, melyre nem nyújtott be kompenzációs igényt.

A helyzet tarthatatlanságát feloldotta az 1784/2020 (XI.11.) Korm. határozat, mely a kormány felé fennálló tartozás visszafizetésének 5 évre történő elosztásáról intézkedett, melynek keretében 2020. december 31-ig 1.540.000 eFt-ot kellett visszafizetnie a városnak.

A COVID 2021. évi hatásai újabb 5,7Mrd forintot tettek ki, melyre a város kompenzációs igényt jelentett be a kormányzat felé. A 2021. évi adósságszolgálati teher a költségvetés javára 1,75Mrd forint volt 2021. szeptember 30-i visszafizetési határidővel, melyre az év indításakor 1Mrd forint állt rendelkezésre, a hiányzó összeg megtakarítási feladatként jelentkezett.

A működési célú kötelezettségek dominanciája és a fejlesztési célú kötelezettségek viszonylag mérsékelt állománya tükrözi azt az immár tartósan fennálló csapdahelyzetet, hogy miközben a város a fejlesztések révén tudna változtatni a leszakadó tendencián, működési egysúlyának hiánya miatt erre kevésbé képes. Nem csupán a rendelkezésre álló saját erő korlátozza szabott gátat a fejlesztéseknek. A gyenge gazdasági helyzettel általában arányosan alakuló érdekérvényesítő képességnek tudható be a Modern városok program keretében a megyei jogú városoknak juttatott források elosztása, mely Pécs számára előnytelenül alakult.

14. ábra: A megyei jogú városok számára juttatott források nagysága a Modern Városok Program keretében³⁸

Pénzügyi, fenntartható gazdálkodási tekintetben közép-hosszútávú, -a programkészítés várható eredményeit megelőlegezve- a kormányzat által kiemelten támogatott és kísért szerkezetátalakítási értékű programra van szükség, mely biztosítja, hogy a város pénzügyi egyensúlya lehetőleg már középtávon helyreálljon. Ehhez társítva szükséges egy átmeneti felzárkózási finanszírozási időzóna alkalmazása, mely szoros kormányzati figyelem és együttműködés mellett gyakorlattá teszi az eredmény - fenntarthatóság és önfinanszírozóképeség-centrumú gondolkodásmódot és gyakorlatot, és elősegíti a város tőkevonzó- és -adszorpciós képességének megerősödését. Ennek előnyei városi szemontból:

- már rövid távon is biztosítja a feszes, adóssághalmozódás-mentes gazdálkodást
- a telepítési tényezők, a helyi és a (nagy)térségi közlekedési és üzleti infrastruktúra, valamint az oktatási- képzési rendszer fejlesztése révén helyreállítja a város tőkevonzó képességét
- bevezeti a rövid- közép- hosszú távú gazdasági és pénzügyi tervezést, ennek révén folyamatos pénzügyi egyensúly melletti fejlődést garantál, megállítja az újbóli eladósodás spirálját.

Előnyök a kormányzat oldaláról:

³⁸ Hegedűs Szilárd -Lentner Csaba – Molnár Petronella: Múlt és jövő: az önkormányzati (vagyon)gazdálkodás új útjai az adósságkonszolidációt követően – Fókuszban a megyei jogú városok; Pénzügyi Szemle, 2019/1

- garanciákat biztosít a fegyelmezett és egyensúlyra törekvő gazdálkodás tartóssá válásához
- megállítja az egyik legnagyobb magyar város lecsúszását és térsége további marginalizálódását, mérsékli a területi különbségeket
- közép-hosszútávon eléri, hogy Pécs tartós költségvetési teher helyett nettó befizetővé váljon és kisugárzó hatása révén elősegítse a megye és a tágabb dél-dunántúli térség felzárkózását.

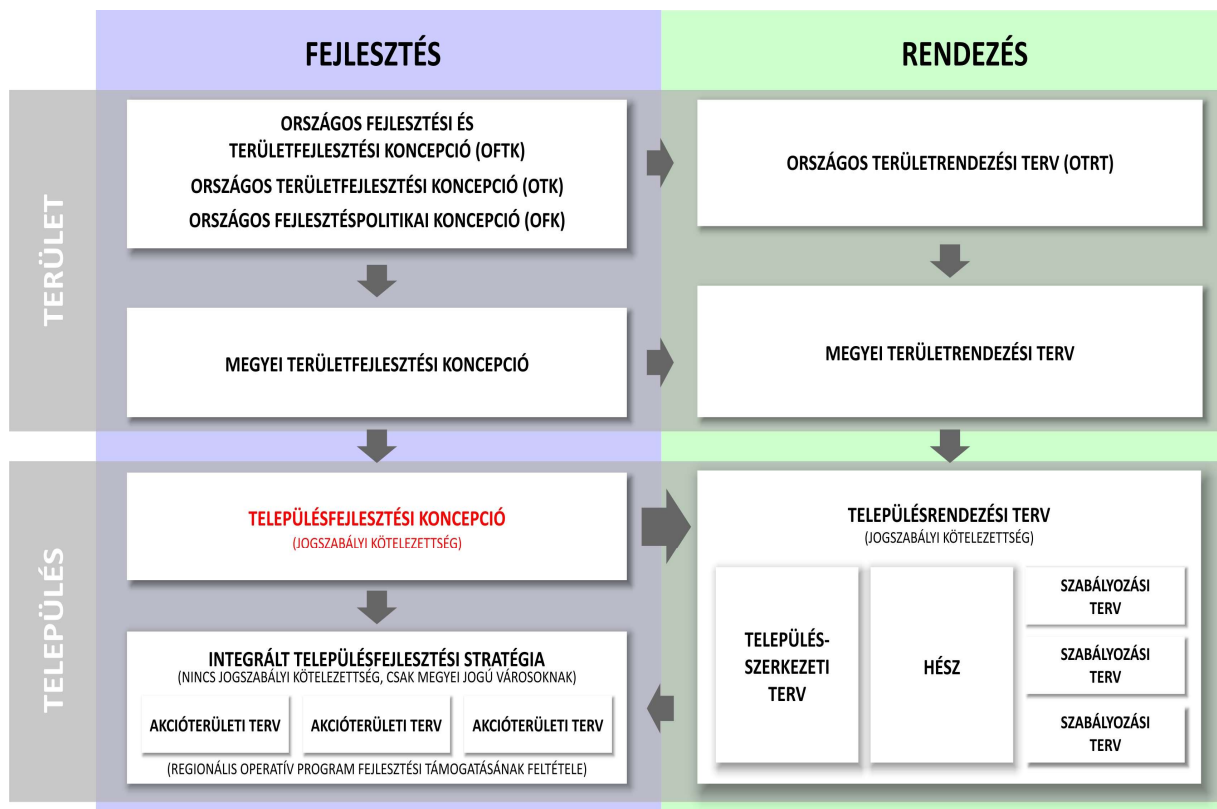
Feltételezhető, hogy egy térségi szerkezetátalakítás-értékű fejlesztési program igénye a kormányzat és a térség társadalma számára akkor lesz hiteles, ha az önkormányzati működés a napi gyakorlatban tudomásul veszi a helyzet korlátait, költséghatékonyan és takarékosan gazdálkodik, közép- és hosszú távon pedig a jövedelemtermelő képesség szempontját kiemelten kezelő fejlesztési program kidolgozására törekszik – azaz képessé válik a növekvő forrásállomány hatékony adszorpciójára.

Fentiek hiányában a város tartós pénzügyi egyensúlya csak olyan nyers kompromisszumok árán állítható helyre, melyek egyértelműen nagyságrendi és minőségi degradációhoz, a leszakadás további folytatódásához vezethetnek.

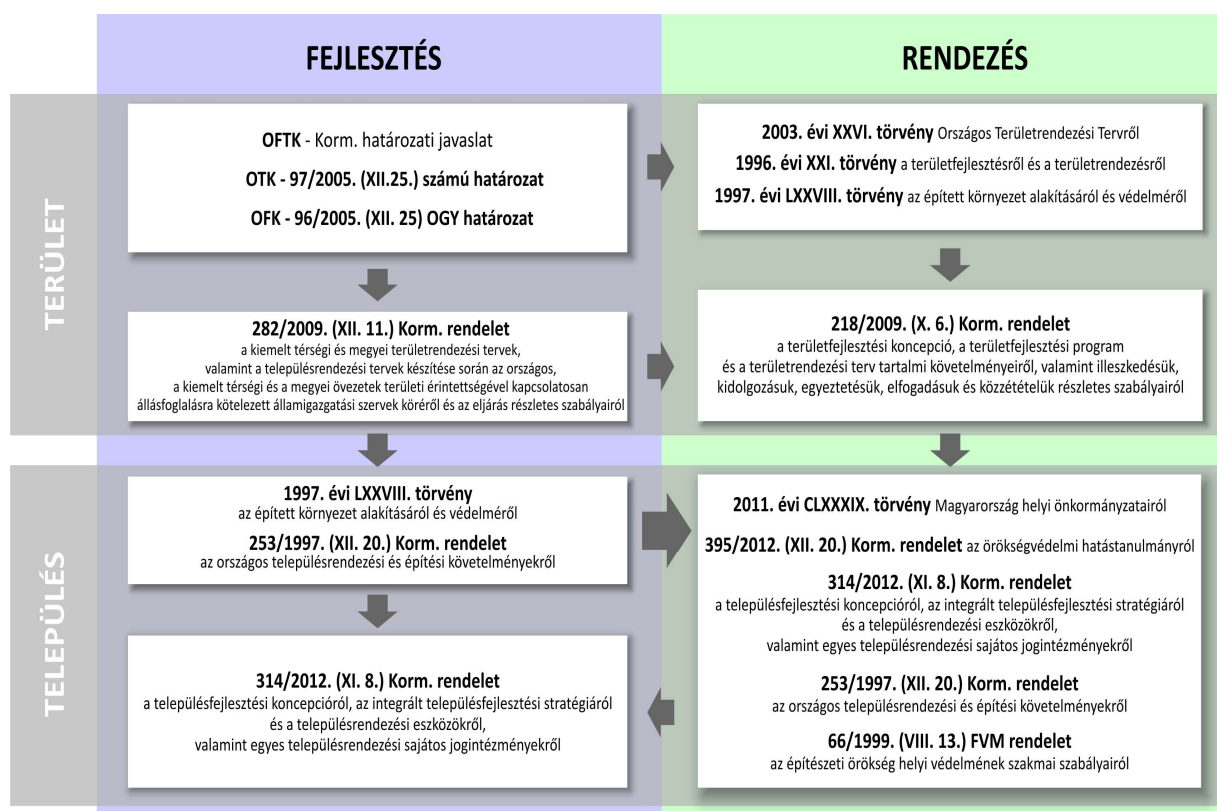

1.5 Jogszabályi, szakpolitikai háttér

A fejezet táblázatos formában mutatja be a jelenlegi tervek rendszerét, jogszabályi hátterét illetve tárgyalja azokat a jogszabályokat is, amelyek a jövőre vonatkozóan koncepcionális jelentőséggel bírnak. **A fejlesztés és tervezés elemeinek rendszere a következő:**

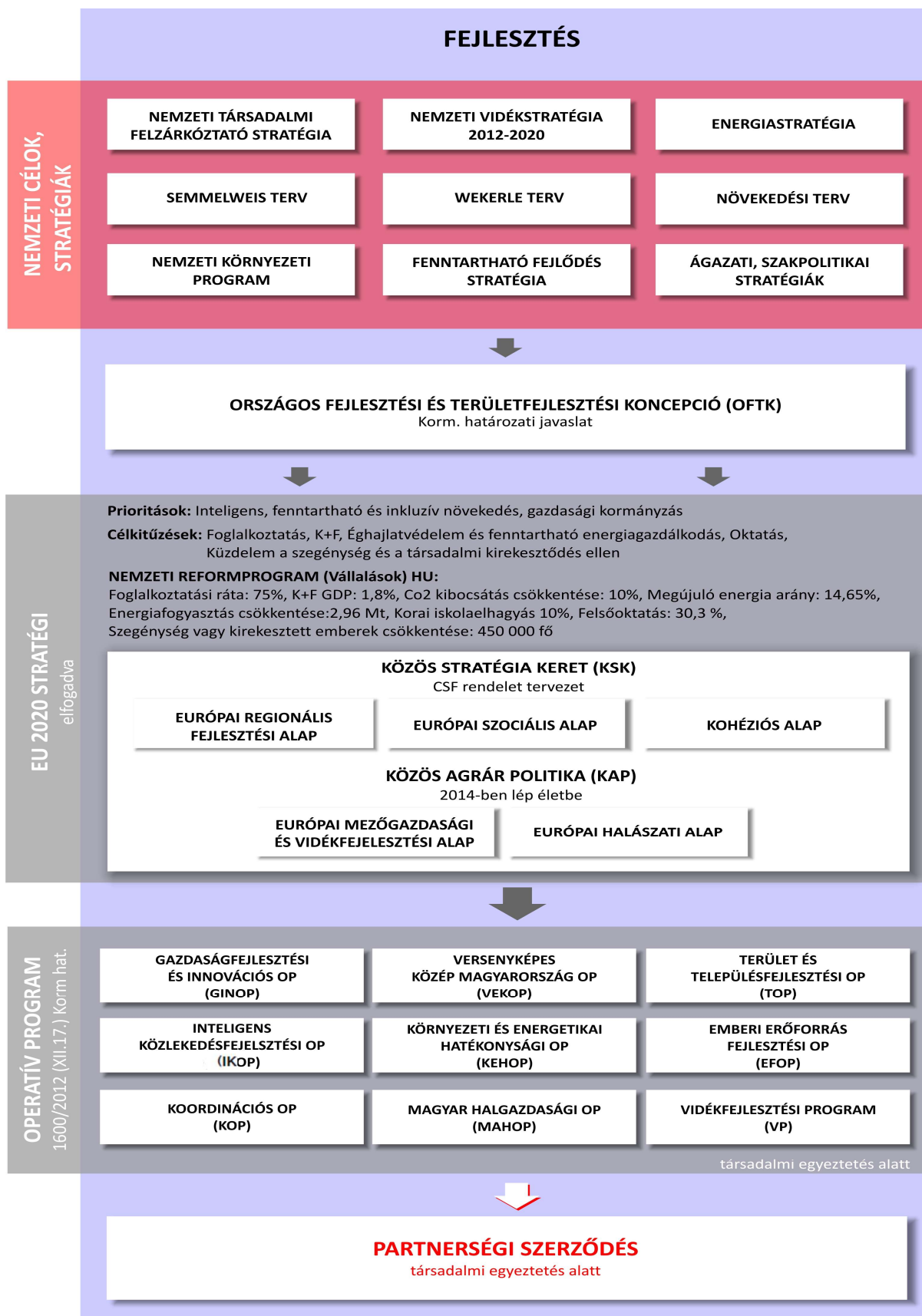

A fejlesztés és tervezés jogszabályi háttére:

Magyarország szakpolitikai rendszere:

A 2021-27-es EU költségvetési időszakra vonatkozó stratégia dokumentumok

A koronavírus járvány társadalmi-gazdasági válság hívta életre az EU történetének legnagyobb ösztönző csomagját, a NextGeneration EU-t, amelynek célja, hogy 750 milliárd eurós keretösszegével hozzájáruljon a koronavírus járvány okozta károk helyreállításához. Ennek a programnak – költségvetési forrásait tekintve – legnagyobb hányadát, 672,5 milliárd eurót, a Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (HEE, angol rövidítéssel RRF) teszi ki. A HEE hét zászlóshajó kezdeményezése (Megújulás, Korszerűsítés, Töltés, Kapcsolódás, Modernizálás, Kapacitásbővítés, Átképzés és továbbképzés) közül három a zöld átállással összefüggő, négy pedig a digitalizációs célok elérését támogatja.

A következő 2021-28-as EU költségvetési időszakra vonatkozóan, a regionális fejlesztés szempontjából leglényegesebb hazai dokumentumok a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) és a Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve (HET). Szükséges a tervezés során figyelembe venni a két dokumentum által megfogalmazott célrendszer, amelyet röviden bemutatunk, kiemelve a Pécsre vonatkozó részeket.

Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve

A HEE-ben rendelkezésre álló források lehívása érdekében a tagállamoknak Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervet (HET) kell benyújtaniuk a Bizottságnak. A HET komponenseket fogalmaz meg, amelyek kijelölik a fejlesztendő ágazatokat és témaköröket.

Komponensek

- A. Demográfia és köznevelés
- B. Egyetemek megújítása
- C. Felzárkózó települések és régiók
- D. Vízgazdálkodás
- E. Fenntartható, zöld közlekedés
- F. Energetika (zöld átállás)
- G. Körforgásos gazdaság
- H. Digitalizáció
- I. Egészségügy

Valamennyi komponens érinti Pécs városát, de kiemelten fontos az "Egyetemek megújítása", "Felzárkózó települések és régiók", "Fenntartható, zöld közlekedés" illetve a "Körforgásos gazdaság" területe.

A HET forrásainak sikeres felhasználása érdekében a stratégiába illeszkedő rövid és középtávú fejlesztések előkészítését szükséges megvalósítani.

TOP Plusz funkciója és céljai

A program Magyarország kevésbé fejlett régióinak és fejlett régiójának területi alapú fejlesztéseit támogatja, kiemelt figyelmet fordítva a legkevésbé fejlett régiók és elmaradott térségek fejlesztésére.

Az operatív program célja a régiók és megyék fejlettségi pozíciójának javítása, a legkevésbé fejlett megyék és elmaradott térségek területi fejlesztése a kedvezőbb helyzetű térségek pozíciójának erősítése mellett, ennek keretében térségi és helyi fejlesztések:

- a gazdaságélénkítés, munkahelymegőrzés és munkahelyteremtés érdekében,
- a települések élhetőségének javítása, a város-vidék különbségek csökkentése érdekében
- a térségek és települések népességmegtartó képességének erősítése, családvédelem, életminőség javítása érdekében.

TOP Plusz prioritások

Versenyképes megye (ERFA):

- Helyi gazdaságfejlesztés, helyi és térségi turizmus
- Településfejlesztés, települési szolgáltatások, szociális célú
- Városrehabilitáció ERFA elemei
- Helyi és térségi közszolgáltatások

Klímaparát megye (ERFA):

- Önkormányzati energetikai beavatkozások

Területi humán fejlesztések (ESZA):

- Helyi foglalkoztatási együttműködések
- Fenntartható városfejlesztés
- Szociális célú városrehabilitáció ESZA+ elemei
- Közösség, kultúra, szabadidő helyi fejlesztések
- Helyi humán fejlesztések

A TOP Plusz célkitűzése a források legalább 65%-ának a Dél-Dunántúl, Dél-Alföld, Észak-Alföld, Észak-Magyarország régiókba irányítása, ami Pécs számára is kedvező.

Megemlíti a Pécs-Mohács fejlődési tengelyt.

Baranya megyében az ERFA 9. cikk alá tartozó, a fenntartható városfejlesztésben érintett városok Pécs, Mohács, Komló.

Kiemelt kormányzati programok:

- Gazdaságvédelmi akcióterv, Versenyképességi Program

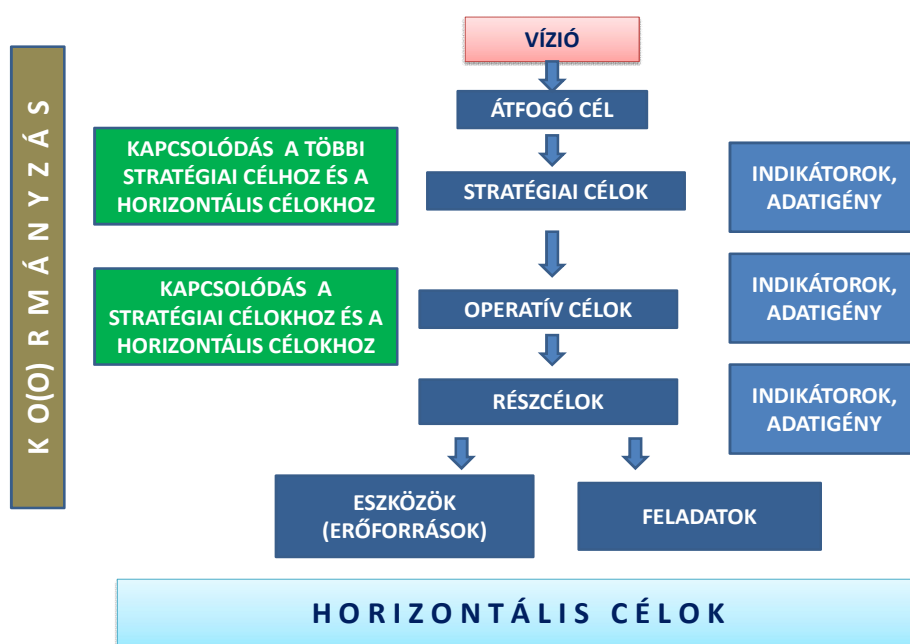
- Modern Városok Program, Magyar Falu Program
- Felzárkózó települések programja, Kedvezményezett települések gazdaságélénkítő programja,
- Balaton, Tokaj Borvidék, Közép-Duna Mente kiemelt térségek fejlesztése
- Gazdaságfejlesztési zónák (Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna, Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna, Dél-Alföldi Gazdaságfejlesztési zóna, Dél-Dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna) fejlesztése

2 KONCEPCIÓALKOTÁS

A városfejlesztési koncepció (Koncepció) olyan dokumentum, amely meghatározza és összehangolja a város természeti környezetére, társadalmára, gazdaságára, épített környezetére és a kormányzásra vonatkozó hosszú távú elképzeléseit. A Koncepció előkészítő anyagai (feltárás, elemzés, értékelés) készítésekor a fenntartható város szerepelt vezérfonalként. Az ún. „backcasting” tervezési elv szerint készül a jelenlegi Koncepció, tehát egy elképzelt jövőbeni fenntartható város képe jellemzi a folyamatot.

Ennek értelmében a **forгатókönyv-elemzés** szükséges módszer. A folyamat elején tekintjük át –több változatban, forгатókönyvszerűen- azokat a lehetséges jövőbeni, tágabb környezetünk által ránk ható folyamatokat, amelyek nagyban befolyásolják majd a Koncepció jövőképét. Ezekből a forгатókönyvekből kerülnek rögzítésre azok az általános irányelvek (Irányelvek), alapelvek, amelyek mint **horizontális célok** irányítják majd a tervezési folyamatot.

A KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE

15. ábra: A célstruktúra szerkezete

Az ismertetett globális helyzetképből kialakított **jövőkép** integráltan tartalmazza az elképzelt általános jövőállapotot, amely felé a város fejlődésének hosszú távon haladnia kell. A jövőkép az általános, összefoglaló megfogalmazás mellett az egyes fenntarthatósági területekre vonatkozóan is kifejtésre kerül, elősegítve az adott terület stratégiai főcéljának megfogalmazását.

Konkrétabb megfogalmazásban az **átfogó cél** tartalmazza azokat a legfontosabb célokat, amelyeket a jövőkép elérése jelent.

A koncepció rögzíti a célok egymás közötti kapcsolatrendszerét. Tekintettel arra, hogy a Megalapozó tanulmány is funkcionális személetben készült, illetve arra, hogy nem alakult még ki az integrált megközelítés intézményrendszere, az átfogó célok kialakítása is funkcionális megközelítésben történik. A Megalapozó tanulmány jelezte a városkormányzási feladatokat, amelyet ebben a szakaszban külön funkcionális területként jelölünk.

Az átfogó cél elérését **négy stratégiai cél** elérése biztosítja, melyek a fenntartható fejlődés egy-egy területére vonatkoznak.

Az **operatív célok** a stratégiai célok alábontásából alakulnak ki, és az egységes szerkezetben való tárgyalásuk biztosítja majd a funkcionális területen belüli, illetve az azok közötti integráltságot, valamint az irányelveknek való megfelelésüket.

A tervezés folyamatában –építve a fenntartható fejlődési folyamatok közti kölcsönhatások elemzési eredményeire– a célrendszer keretein belül **megjelölésre kerülnek a többi célhoz és horizontális szemponthoz való kapcsolódások**, melyek feltárják a további stratégiai kidolgozáshoz szükséges, célok közti összefüggéseket.

Az operatív célok részcélokra bomlanak.

A részcélok elérhetőségének záloga, **hogy elegendő eszköz (erőforrás) álljon rendelkezésre**, valamint sikeresen azonosításra és **elvégzésre kerüljenek a szükséges feladatok**. A célrendszer a megvalósítás ezen elemeinek mélységéig bontja a stratégiai rendszert.

A célok jövőállapotának meghatározását és a céllelérést folyamatának követhetőségét biztosítják a célokat jellemző **indikátorok**, melyek a célrendszerrel együtt kerülnek bemutatásra. Az indikátorok kiválasztásának, tervezésének és megvalósításuk követésének célja, hogy integráltan, könnyen érthető és megjegyezhető módon segítsék a célállapotok megjelenítését és megvalósításuk folyamatának állomásait.

A várostervezési folyamatok átláthatósága érdekében minden – térben egyáltalán ábrázolható – **operatív célt térben is megjelenítünk**, illetve az egyes átfogó – funkcionális területnek megfelelő – célokat külön színnel jelöljük. Az egyes alapelvek is külön jelölést kapnak, így a stratégia könnyebben átláthatóvá válik.

2.1 Forgatókönyvek

Az általánosan alkalmazott forgatókönyvek egy pesszimista, realista és optimista jövőbeni környezetet írnak le. Ezek a forgatókönyvek olyan állapotokat vázolnak fel, amelyek a várostól függetlenül, általa nem befolyásolható tényezők által alakulhatnak ki. A Konceptióban alkalmazott forgatókönyvek esetén ezeknek a forgatókönyveknek azok lényegét tükröző nevet adunk a későbbiekben.

Az egyes forgatókönyvek meghatározásához először adunk egy rövid áttekintést a globális külső környezetről, amely segít abban, hogy meghatározzuk az egyes valószínűsíthető jövőképeket.

A koncepciókészítést végző tervezők nem jövőkutatók, így nem célunk és nem is feladatunk a forgatókönyvek pontos felvázolása. Ugyanakkor a tervezés módszertanából adódóan rendelkezniük kell egy nagyvonalú jövőképpel, mert különben a tervezési folyamat nehézkessé válhat.

2.1.1 Globális környezet

A globális környezet, amelyhez Magyarországnak és Pécsnek is alkalmazkodnia kell, tele van olyan kihívásokkal, amelyek az eddig megszokottól biztosan különböző környezetet teremtenek a jövőben a város számára. Ehhez az elemzéshez felhasználjuk a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024³⁹ anyagát, mint olyan keretet, amely az ország fenntarthatósági pályára való átállítását célozza, ennél fogva irányadó a város számára is.

A természeti környezet, az ökoszisztémák állapota kritikusnak mondható: A világban 24 jellemző ökoszisztéma-szolgáltatás közül 15 jelentősen sérült az elmúlt fél évszázadban a területhasználat változása miatt, és a klímaváltozás is jelentős hatással van/lesz a természetre, a társadalomra és a gazdasági életre. A társadalmi-gazdasági rendszereinket is erőn felül terheltek meg. A piaci mechanizmusok torzulásai és a technológiai fejlődés beszűkülő foglalkoztatási lehetőségekhez vezettek, egyre nehezedett a jövedelmek szinten tartása mind egyéni, mind közösségi szinten, valamint nőttek a társadalmi különbségek, és az egyenlőtlenségek, feszültségek szinte minden területen fokozódnak. A világban számos olyan folyamatot látunk, amelyek súlyos következménnyel fenyegetnek. Az emberiség egyre gyorsuló ütemben éli fel az emberi létezés és a civilizáció alapját jelentő természeti környezetet. A társadalmaknak mindenképpen változtatniuk kell a működési módjukon, mivel így képtelenség kielégíteni a jóléti igényeket – ehhez a rendelkezésünkre álló Föld nem elegendő.

A városok a folyamatok meghatározó központjai, amelyek önmagukat a saját területükről nem képesek ellátni, így nyilvánvalóan a szűkebb-tágabb környezetükre vannak utalva. Ez a környezet viszont biztosan változni fog, a változások irányát lehet tudni, de az idejét, mértékét, és a területét (gazdaság, társadalom, környezet) nem. Így három forgatókönyvet vázolunk fel.

³⁹ http://www.nfft.hu/dynamic/NFFS_rovid_OGYhat_melleklete_2012.05.16_vegso.pdf

2.1.2 I. Forгатókönyv – változatlan globális környezet

A világgazdaság végleg kilábal a válságból, teljesítménye meghaladja a 2008 előtti szintet, ami – a globalizált gazdaság és társadalom következtében Magyarországra is jelentős gazdasági élénkülést eredményez. A klímaváltozás hatása nem lesz annyira jelentős, hogy fennakadásokat okozzon az ellátórendszerekben. Továbbra is támaszkodhatunk a fosszilis energiaforrásokra, ezért csak ezekhez a globális folyamatokhoz kell alkalmazkodni.

Ez a forgatókönyv elég valószínűtlennek tűnik, azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül, mivel a realitásával szemben szaporodó kételyek ÉS BIZONYÍTÉKOK dacára a világ jelentős része ennek a forgatókönyvnek megfelelően cselekszik (amit jelez az a tény, hogy a világ CO₂-kibocsátása a sok erőfeszítés ellenére 2012-ben volt a legmagasabb).

2.1.3 II. Forгатókönyv – van idő a változó környezethez való alkalmazkodásra

Olyan mértékű változások várhatók belátható időn belül, amelyek zavarokat okoznak az ellátórendszerekben. Ezek lehetnek a klímaváltozás következményei, például a szélsőséges időjárás okozhat termés kiesést vagy az épített környezetben nagymértékű károsodást. Lehetnek a fosszilis erőforrások (elsősorban kőolaj) lassú fogyása következtében fellépő problémák. A gazdaságok növekedésének „motorja” a kőolaj, amely teljesen áthatja az egész gazdaság-társadalom működését. A rendszer rugalmatlan és nehezen reagál a változásokra. A növekvő társadalmi egyenlőtlenségek az ellátórendszerek problémái esetén konfliktusokhoz vezethetnek, amit az ország, illetve Pécs bizalomhiányos, merev társadalmi berendezkedése nehezen tud lereagálni. A szűkösse váló erőforrások a fizetőképes kereslet felé áramlanak, ami fokozza az ellátási problémákat a perifériákon (értve ezalatt egész országokat is). Ebben a versenyben Európa és Magyarország nem áll jól, strukturális átalakításokkal küszködnek, stagnálás vagy minimális növekedési ütem mellett.

Ezek a változások lassúak, fokozatosak, és lehetővé teszik az egyébként elkerülhetetlennek látszó felkészülést.

2.1.4 III. Forгатókönyv – nincs idő a változó környezethez való alkalmazkodásra

A 2. forgatókönyvhöz hasonló, annyi változtatással, hogy nem lesz lehetőség az intézményrendszer-szintű felkészülésre azok időbeni közelsége és váratlansága következtében. Ennek a forgatókönyvnek azért van létjogosultsága, mert a változások egyszerre több helyen és váratlanul is bekövetkezhetnek, valamint összeadódnak, hiába lenne idő a felkészülésre, ezt a lehetőséget a város elmulasztja.

A Konceptió 2013. évi első megfogalmazása óta történtek érdemleges változások a globális környezet és a világ erre történő reagálása terén. A sarki jég látványos olvadása, a tengerek, óceánok állapotának feltűnő romlása, a tengeri halászat kedvezőtlen tapasztalatai, a fajok rohamos kihalása stb. mellett a COVID járvány ellenállhatatlan végigsöprése a világon egyértelművé tette a klíma és a társadalmak sebezhetőségét. A jelen koncepció helyi

fenntarthatósági megállapítása, mely szerint a gazdasági növekedés primátusának korlátlan érvényesítése felszámolja az élhető környezetet, globálisan is nyilvánvalóvá vált a világ vezető hatalmai és sok más ország körében. Nagy jelentőségű, hogy a világgazdaságra legnagyobb hatást gyakorló Kína, az Egyesült államok és az Európai Unió jelentős intézkedéseket tett illetve készül tenni e téren.⁴⁰ A változások a III. forgatókönyv irányába történt elmozdulást jelzik, ami azt is jelenti, hogy **a Koncepcióban foglalt környezeti fenntarthatósági célok súlya és megvalósítási sürgőssége növekedett.**

A környezetvédelem sürgősségi preferenciáját rükrözi az Európai Unió FFR (The Recovery and Resilience Facility – Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv- HET) támogatási csomagja, mely 312,5M€ támogatást és 360M€ kölcsönt nyújt a tagországoknak a járvány-okozta gazdasági károk enyhítése céljából. Magyarország egyelőre csak a támogatási részre (2.511Mrd Ft) tart igényt, az ennél nagyobb hitel rész (3.384Mrd Ft) felvételét elnapolta kérelmében. A felhasználás tervezett fókuszai:

- az infrastruktúra modernizálása
- a felsőoktatás fejlesztése
- átlátlás a körforgásos gazdaságra.

A program megerősíti a jelen koncepcióban hangsúlyozott fenntarthatósági célokat és előrébb hozhatja azok megvalósítását a területi elosztás függvényében.

2.2 Hosszú távú jövőkép

A jövőkép (vízió) a távoli jövőre vonatkoztatva fogalmazza meg a város elérni kívánt általános helyzetét, a szűkebb és tágabb értelemben vett környezetéhez való viszonyát, a természeti és épített környezet, a társadalom és a gazdaság állapotát. A Megalapozó tanulmányban a fenntartható városról szóló jövőképet vázoltunk fel:

„Fenntartható fejlődésű városnak a belső motivációk által generált fejlődésre és ön-maga fenntartására képes várost tekintjük, amely belső erőforrásainak hatékony hasznosítása révén, egyedi döntésű működési támogatások nélkül képes pozitív jövedelemáram létrehozására és fenntartására, a külső kockázatok kezelésére, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, az alapvetően független működésre.”

Olyan komplex és innovatív eszköz- és intézményrendszert kell kialakítani, amelyek ezt a célt szolgálják. Elengedhetetlen az új struktúrák, a funkcionális területek összehangolt működtetése, amelyet a város vezetése, a gazdasági – és társadalmi szereplőkkel (vállalkozások, intézmények) valamint a város civil- és szakmai közösségeivel együtt érhet el, ezért kialakítja

⁴⁰ https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1rizsi_%C3%A9ghajlatv%C3%A9delmi_egyezm%C3%A9ny
A párizsi éghajlatvédelmi egyezmény, vagy röviden csak párizsi egyezmény (franciául: *Accord de Paris*) egy, az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási keretegyezménye (UNFCCC) tagjai által kötött egyezmény, amely az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának mérséklésével, a globális felmelegedéshez történő alkalmazkodással, valamint annak pénzügyi következményeivel foglalkozik a 2020-as évtől. A megállapodást 195 ország képviselői tárgyalták a 2015-ös ENSZ klímaváltozási konferencián, majd a kongresszus december 12-én elfogadta azt.^{[3][4]} 2018. szeptemberéig 195 UNFCCC tagállam írta alá a megállapodást, melyek közül 185 lett tagja.^[1]
A párizsi megállapodásban minden ország maga határozza meg saját hozzájárulást annak érdekében, hogy enyhítse a globális felmelegedést.

az ehhez szükséges irányítási rendszereket. A *strukturális elemek* kialakítása adja azt a dinamizmust, amely a fejlődés hajtóereje lesz a következő tervezési időszakban.

A koncepció célja a város polgárai életminőségének javítása, amely az életminőség objektív és szubjektív oldalának egyidejű fejlesztésével érhető el, és a „város ahol jó élni”, valamint „a város, ahol szeretnek élni” kifejezésekkel jellemezhető. Ez több a magas életszínvonal biztosításánál. A magas életszínvonal az egyén szempontjából objektív, míg az „ahol szeretnek élni” szubjektív kategória; másrészt nem a város „kínálja” a jólétet, ami az egyén szempontjából passzív, elfogadó állapotot feltételez, hanem együttesen alakítják ki – a város és a lakosai, dinamikusan, együttmozogva a mindig változó környezettel.

A Koncepció biztosítja a lakosok, a gazdaság szereplői, a szakértők és a politikusok közös véleményformálását. Ezzel a szemlélettel a telepítésfejlesztési célok is teljesen mások, mint egy mérnöki szempontú centralizált várostervezési szemlélet esetén. Ennek a szemléletnek a közvetlen haszna az is, hogy a kevesebb több lehet: a fizikai javak alacsonyabb szintje biztosíthat jobb, kellemesebb szubjektív érzést.

A Koncepció megtartja a funkcionális területek szerinti felosztást, és jövőképből származtatott stratégiai célokat egy-egy funkcionális területre rendeli. Ezekhez a célokhoz is tartozik egy-egy jövőkép, amelyekből az adott stratégiai cél származtatható. A könnyebb megkülönböztetés/azonosítás érdekében az egyes területeket külön színekkel jelöltük. A természeti környezet (illetve a későbbiekben a hozzá rendelt stratégiai cél) zöld, a társadalom okkersárga, a gazdaság kék, az épített környezet narancssárga, a kormányzás pedig barna színnel jelölt.

Az egyes területek jövőképből egy-egy stratégiai célt származtatunk a stratégiai célrendszer egyszerűsítése érdekében.

2.2.1 Egészséges környezet biztosítása – karbonsemleges város

A természeti környezet jövőképe egy olyan város, ahol a lakók egészséges környezetben élnek. A város épített és természeti környezetével együtt élő egységet alkot. A természeti környezete nyújtja számára a tartós humánbiológiai léthez elengedhetetlen jó minőségű levegőt, vizet és a testi, lelki és szellemi megújuláshoz szükséges esztétikus és inspiráló miliőt. A városban elegendő biológiailag aktív felületnek kell lennie ahhoz, hogy biztosítani lehessen a szükséges kondicionáló hatást megfelelő hőmérséklettel, páratartalommal, minimális környezeti ártalommal. Az egészséges városi környezet kialakulásához fontos, hogy a közlekedés és a fűtési rendszerek levegőszennyezése, zaj- és porszennyezése csökkenjen. **Cél a karbonsemlegesség⁴¹ elérése**, melynek legjobb útja az elektromos hajtásra való áttérés, majd a ma még fejlesztési stádiumban lévő, de várhatóan gyorsan elterjedő hidrogénüzemű hajtás alkalmazása, valamint a fotovoltaiikus energiatermelés mennyiségének és arányának jelentős emelése.

A tájkép vonzóbb, esztétikusabb lesz azáltal, hogy a tájszerkezet mozaikosabbá válik, vagyis több zöldfelületi és erdőfolt lesz látható. Megszűnik a tájfelszín továbbtördelése, azaz nagy bevágással illetve feltöltéssel járó átalakítások nem történnek. Végbemegy a tájsebek rekultivációja, újabb külfejtések nem nyílnak. A Mecseken folyamatossá válik az erdőborítás.

Az egészséges környezet biztosításában kulcsszereppel bíró biológiailag aktív felületek, ezen belül a kiemelt szerepet játszó közhasznú zöldfelületek: az erdők, a közparkok és köztertek nagysága, valamint a kínált szolgáltatások száma és minősége (azaz a városi zöld életterek diverzitása) megnő. Megvalósul a meglévő zöldterületek rehabilitációja és a fenntartás színvonalának javítása. Az ellátatlan területeken és a zöldfelület-hiányos városrészekben új, közcélú zöldterületek kerülnek kialakításra.

A városi élet minőségét leginkább befolyásoló, a globális klímaváltozás trendjei szerint romló klimatikus feltétel: az emelkedő napi maximum és minimum hőmérsékletek, hőhullámok alakulása részben városépítészeti, építészeti, kertépítészeti és vízrendezési módszerekkel mérséklésre kerül. A várható nyári és őszi csapadékhiányt egyrészt a városi csapadékvizekkel történő tervszerű gazdálkodás, másrészt a zöldfelületek és a beszivárgást segítő nem burkolt felületek városi arányának növelése részben orvosolja.

A városi élet minőségét leginkább befolyásoló, a globális klímaváltozás trendjei szerint romló klimatikus feltétel: az emelkedő napi maximum és minimum hőmérsékletek, hőhullámok alakulása részben városépítészeti, építészeti és kertépítészeti módszerekkel mérséklésre kerül. A várható nyári és őszi csapadékhiányt egyrészt a városi csapadékvizekkel történő tervszerű gazdálkodás, másrészt a zöldfelületek és a beszivárgást segítő nem burkolt felületek városi arányának növelése részben orvosolja.

A város levegője, elsősorban a közlekedési eszközökhöz kapcsolható nitrogén-oxidok, ózon és szálló por (PM10) tekintetében tisztábbá válik, köszönhetően az átgondolt tömegközlekedési stratégiának és korszerűbb technológiák alkalmazásának. Az allergén pollen kibocsátók termőterülete csökken, pollenjük terjedése korlátozottabbá válik, végső soron az allergiás, asztmatikus és a tüdő egyéb megbetegedéseivel kapcsolatos kóros esetek száma csökken a

⁴¹ A karbonsemlegesség azt jelenti, hogy megvalósul az egyensúly a kibocsátott szén-dioxid, illetve a légkörből kivont és **szénelnyelőkben tárolt** szén-dioxid mennyisége között. <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20190926STO62270/mit-jelent-a-karbonsemlegesség-es-hogyan-erheto-el-2050-ig>

városban. A levegőminőség javításának lefgontosabb eszköze az elektromos hajtású járművek mielőbbi tömegessé válása (2022-től az öt vidéki nagyváros csak elektromos autóbuszokat vásárolhat).

Távlati szempontból a „clean tech” alkalmazások más területeken való elterjesztése és a kör-körös gazdaság alkalmazása a város környezeti minőségét és működésének gazdaságosságát jelentősen javíthatja.

Pécsett az egy főre jutó vezetékes vízfogyasztás mértéke tovább csökken. A keletkezett szennyvíz tisztítását követően a szennyvíziszapot a felépült biogáz üzemben használják fel. A Pécsi-víz és egyéb városi vízfolyások megtisztulnak. A városban a meglévő vizes felületek megmaradnak, a város életéhez funkcionálisan is jól illeszkedő továbbiak létesülnek. A vízfolyások mellett azok medre is megtisztul, az invázióra képes agresszív idegenhonos növények visszaszorítása megtörténik. A medrek eredeti élőhelye rehabilitálódik.

A természeti környezet rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Egészséges környezet.**

2.2.2 Fenntartható, fejlődő helyi társadalom

Az, hogy a város *éljen* (pezsegjen, forgalma legyen, állandó mozgásban legyen), nem elsősorban gazdasági kérdés (bár nem független tőle). Az emberek tenni akarása, a közösségi szellem, a városlakók által alkotott kapcsolatrendszer (hálózat) szorossága, egy másfajta hozzáállás az, ami igazán élővé teszi a várost. A városlakók ki tudják elégíteni alapszükségleteiket, kiteljesedik az individuum szabadsága, és így felelősséget tudnak vállalni önmagukért, a közvetlen és tágabb környezetükért és felelős tagjai azoknak a *közösségeknek*, amelyben élnek. A város lakosai között, valamint a lakosok és a városvezetés között *bizalom* alakul ki. Megerősödnek a város vezetésével állandó kapcsolatot tartó *közösségek*, az emberek akkor is figyelnek egymásra, ha az intézményesített rendfenntartók nem elérhetők. Így nagy a fizikai biztonság, de a szubjektív biztonságérzet is.

A társadalom jövőképeének további jellemzői:

- erős a helyi társadalom tagjai, csoportjai közötti, illetve a társadalmi intézményekkel szembeni bizalom,
- nő a helyi társadalom, és a helyi társadalmat alkotó csoportok alkalmazkodó képessége,
- nő az innovációs hajlam, illetve az innováció iránti nyitottság,
- normaadó, normaalakító, ellenőrző funkcióin keresztül alakul a kulturális, illetve társadalmi tőke tartalma (a fenntarthatóság irányába is)
- a társadalom kontrolláló funkciója kiterjed a társadalmat szétziláló korrupció mérséklésére, a csoportnyomáson keresztül a csoportok és egyének magatartásának befolyásolására is,
- a negatív hatású, méltánytalan társadalmi különbségek mérséklésének igénye, a szegregáció kialakulását megelőző helyi társadalompolitikai gyakorlat.

A helyi társadalom erősítése nemcsak kiadásokat előzhet meg, de további pótlólagos erőforrást is teremt, és javítja az életminőséget. (Pl. a kapcsolati dimenziókat, a mentális jólét kérdéseit, stb.)

A helyi társadalom fejlesztése áttételesen hatást gyakorol a város és vonzáskörzete kapcsolatára.

Életminőség

A fenntartható helyi társadalom életminősége folyamatosan javuló tendenciát mutat, melynek belső forrásai:

- maga a helyi társadalom, amely folyamatosan törekszik az életminőséget hátrányosan befolyásoló, és a helyi társadalomból magából eredeztethető hatások felszámolására,
- a mennyiségi szempontok helyett a minőségi szempontok előtérbe állítása,
- a rendelkezésre álló erőforrások felhasználásának ezzel összefüggő újragondolása.

Az életminőség folyamatos fejlesztésének alapja a mindenki számára rendelkezésre álló javak - mint pl. a természeti környezet javai - társadalmi igazságosság elveinek megfelelő elosztása, az ezekből a javakból való részesedés esélyegyenlőségének biztosítása.

Az életminőség szempontjából a helyi társadalom kettéosztottsága tovább erősödött, ami munkaerőpiaci és szociális szempontból is hátrányos. A szegregációs folyamatok megállítása, társadalmi és környezeti háttérük helyreállítása, **a társadalom integráltságának javítása a városrehabilitációs tevékenység erősítését igényli.**

A megalapozottan pozitív jövőkép és a fejlődő életminőség az alapja annak, hogy a város képes legyen megőrizni fiatal és a munkaerőpiacon elhelyezkedni képes fiataljait, s javuljon a családalapítási és gyermekvállalási kedv. A demográfia tényei arra figyelmeztetnek, hogy az alacsony születési arány és a fokozatosan romló vándorlási egyenleg miatt nagyon **nagy figyelmet igényelnek a fiatalok, különösen a képzetek megtartását szolgáló tevékenységek.**

A fiatalok és az időskorúak arányát rontó tényező a várható élettartam növekedése is, amely egy oldalról öröndetes tény, más oldalról azonban felhívja a figyelmet a város által nyújtott szolgáltatási igények (egészségügy, oktatás, helyi közlekedés, akadálymentesített közterületek, pihenőzónák kialakítása, stb.) arányeltolódására is, amellyel a városfejlesztési koncepció időhorizontján már számolni kell. Az élettartam növekedésével ellentétesen a nyugdíjakra és az egyéb ellátásokra fordítható költségvetési forrás csökken, így az érintett korosztály részéről várhatóan növekvő arányban jelentkezik igény kiegészítő jövedelmet eredményező, nem szokványos munkavégzési lehetőségekre.

A társadalmi terület rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Integrált helyi társadalom**

2.2.3 Pécs gazdasági célja: A város gazdasági alapjainak újjáépítése

A gazdaság elemzésére, az ipartelepítési tényezők, a tőkefinanszírozás, az ökoszisztéma fejlesztése és a jövedelemáramlás keresztmetszetében került sor.

STRATÉGIAI IRÁNYOK KIJELÖLÉSE			
OFFENZÍV (S+O)	DIVERZIFIKÁLANDÓ (S+T)	VÁLTOZTATANDÓ (O+W)	DEFENZÍV (W+T)
GAZDASÁG			
Ipartelepítési tényezők			
- Gazdaságfejlesztési és befektetésösztönzési stratégia készítése - Befektetési célú professzionális városmarketing prioritásként való kezelése - A teljes oktatási vertikum összehangolása, a stratégiákhoz igazodva - Regionális szerepek és célok egyeztetése; a regionális ipari park-hálózat munkamegosztása és együttműködése - Az innovációs potenciál fejlesztése, gazdaságfejlesztő szerepének megalapozása - A környezetipari, ásványvagyon-hasznosítási, energetikai kutatás-fejlesztés integrált megalapozása	- A gazdaságfejlesztés időbeli prioritásának érvényre juttatása a leépülési folyamatok gyorsulásának megelőzése érdekében	- Vállalkozás-fejlesztési program kidolgozása - A szakképzés színvonalának és munkaerőpiaci megfelelőségének javítása - Az fejlesztési infrastruktúra erőteljes megerősítése: zöld- és barnamezős területek akvizíciója - Az SSC (BSC) szektor letelepedésének elősegítése a pécsi irodakapacitás fejlesztésével	- A barátságtalan vállalkozói környezet enyhítése a város rendelkezésére álló kompetenciakörben (helyi adók csökkentése)
Tőkefinanszírozás			
- Kormányzati kapcsolatok javítása (lobby) a térségbe érkező támogatások összegének markáns növelése érdekében - Global Grant típusú városi fejlesztési alap létrehozása	- A közszolgáltatások fejlesztésének a finanszírozását is lehetővé tevő (kecskeméti típusú) tőkealap létrehozása	- Befektetésösztönzési ügynökség létrehozása a Megyével, az Egyettemmel és a Kamarával - A vállalkozói szektor pályázati tevékenységének szakmai és lobby támogatása (EKD)	- Kezdeményezés a hitelintézetekkel való egyeztetésre, pályázati önrész és biztosíték nyújtásának a segítése érdekében (banki termékfejlesztés)

STRATÉGIAI IRÁNYOK KIJELÖLÉSE			
OFFENZÍV (S+O)	DIVERZIFIKÁLANDÓ (S+T)	VÁLTOZTATANDÓ (O+W)	DEFENZÍV (W+T)
vállalkozásfejlesztési céllal			
Ökoszisztéma fejlesztése			
- Egyetem-város kapcsolat stratégiai szintre emelése (stratégiák egyeztetése a szinergiák kihasználása céljából) - Közlekedésfejlesztési Kerekasztal létrehozása a Megyével és a Kamarával - Szakképzési Kerekasztal létrehozása a Kormányhivatallal, a Szakképzési Centrummal és az Egyetemmel	- A város-kamara kapcsolatban rejlő potenciál kiaknázása	- Pécs és a várostérség együttműködése nagyvolumenű ipar telepítését lehetővé tevő iparterület kialakítása céljából Pécs közigazgatási határain kívül is	- Gazdaságfejlesztési célú együttműködés kezdeményezése a Megyével, az Egyetemmel és a Kamarával (Gazdaságfejlesztési ügynökség)
Jövedelemáramlás			
- A város regionális turisztikai központszerepének stratégiai megalapozása - A turisztikai potenciál térségi lehetőségeinek egységes turisztikai termékrendszerként való piacra vitele - Az alkonygazdaság (silver economy) fejlesztése	- A város gazdaságának erősítése, központi költségvetés való függőségének csökkentése - A város regionális kereskedelmi-gazdasági központ szerepének stabilizálása - A helyi termék-előállítás és kereskedelem fejlesztése - Az Egyetem kapacitásfejlesztési akcióinak támogatása, - A város közszolgáltatásainak egyetembarát átalakítása	- Kiskereskedők képzése - KKV versenyképessé fejlesztési program készítése (megyével együttműködve) - Patrióta helyi gazdaságpolitika a településeken - A helyben maradó jövedelem arányának növelése - Helyi termékek fejlesztése és piacra juttatása	- A jövedelmek nagy részének a városból történő kiáramlását okozó vásárlási szokások megváltoztatása, a családiház építésekhez vonzó telek- pénzügyi és adminisztratív feltételek biztosítása
Egyéb			
-	-	- A térségi együttműködési hajlandóság növelése a kölcsönös előnyök azonosítása és érvényre juttatása révén	-

3. táblázat: A gazdaság stratégiai irányai

A **jövedelemáramlás** megítélését jelzi, hogy e témakörben nem szerepel offenzív stratégiai irány. A követendő stratégiai irányok: a város gazdaságának erősítése, a jövedelmek helyben tartásának igénye, a helyi vállalkozói potenciál növelése (pl. képzéssel, kedvező fejlesztési és szolgáltatási feltételekkel), patriotá, gazdaságidegen szempontokat nélkülöző helyi gazdaságpolitika, a kereskedelmi kultúra javítása és a vásárlói szokások patriotizmus irányába történő megváltoztatása.

Az **ipartelepítési tényezők** közt dinamikus előrehaladásra van szükség az egyetem és a város közti stratégiai együttműködése terén, a szakképzés, a középfokú és felsőfokú oktatás összehangolása, a regionális célok és feladatok, a gazdaságfejlesztés stratégiai kezelése, az innováció terén, ezen belül különösen egy integrált környezetipari, energetikai, ásványvagyon-hasznosítási jellegű kutatás-fejlesztési irány és bázis megalapozása témakörében.

A **tőkefinanszírozás** minőségi és mennyiségi fejlesztése magába foglalja új típusú finanszírozási eszközök meghonosítását, úgy mint a tőkealapok, vagy a global grant típusú támogatási formák, a hitelintézeti szolgáltatások pályázat-barát fejlesztését, és a kormányzati kapcsolatok javításán keresztül az Város érdekérvényesítő képességének a lényegi javítását.

Az **ökoszisztéma fejlesztés** az Egyetemmel, a Kamarával és a Megyével fenntartott gazdaságfejlesztési fókuszú együttműködések megerősítését és új egyeztetési fórumok létrehozását igényli (Paktum, Befektetés-ösztönzési ügynökség, stb.).

A gazdaságfejlesztésben nagy figyelmet kell fordítani a szakképzésnek a fejlesztési stratégiával összhangban várható igények irányába történő elmozdítására a minőség és a szakmástruktúra tekintetében.

E téren fontos az önkormányzat aktivitásának jelentős fokozása, a kamarával, a potenciális innovátorokat, finanszírozókkal és az érintett vállalkozói csoportokkal való együttműködés javítása, a KKV-k üzleti környezetének javulását eredményező helyi eszköztár kimunkálása.

2.2.4 Kompakt város

Az épített környezet, a közlekedési, a közmű infrastruktúra és az energiaellátás együttesen biztosítja azt a városi térszerkezetet, amelyben optimális eljutási idővel, a közösségi és nem motorizált közlekedés arányának növelésével biztosítható a fenntartható mobilitás igény kielégítése. Az arányos funkció megosztáson alapuló, policentrikus szerveződésű település, a feladataikat önállóan is ellátni képes gazdaság-szolgáltatói központokat fejleszt és működtet.

A jövő városa az épített környezet és a közlekedési infrastruktúra szempontjából

A **kultúra városa**⁴² mindenkor egészséges, kényelmesen lakható, rendezett és igényes települési környezetet és **magas életminőséget kínál** a természeti környezetükkel harmóniában élő polgárainak. A város lakosságszámának csökkenése megáll, és 150 000 fő körül stabilizálódik. A város történetiségére és kultúrájára alapozott imázs összekapcsolódik a **korszerűség és megújulás** fogalmaival.

A város **szerepe az elkövetkező évtizedekben folyamatosan erősödik**, intézmény hálózata, kereskedelmi és szolgáltatási kínálata regionálisan és interregionálisan is komplex

⁴² Országos fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió 3.1.4.5

főközponti, nemzetközi kapu szerepet tölt be, Feladatainak ellátását közúti, vasúti közlekedési kapcsolatainak fejlesztései, és a működő Pécs-Pogány repülőtér hatékonyan segítik elő.

A beépített és nem beépített területek rendezett és igényes kialakítása, a biztonságos ellátást nyújtó közlekedési és közmű infrastruktúra, valamint ezek környezetet kímélő üzemeltetése együttesen **biztosítja a város épített környezetének fenntartható fejlődését.**

A város **térszerkezeti problémáinak kezelése** (a várostest szétszakítottságának megszüntetése, kapcsolatok javítása, a gazdátlan területek megszüntetése, városrész központok fejlesztése, zöld, kék és közterületi hálózatok kialakítása) csökkenti az átlagos eljutási időt, ezzel csökken a fajlagos közlekedési igény és a motorizált közlekedés által okozott környezet terhelés. A rendezettség, az elérhetőség és a kiegyenlített ellátottság növeli a társadalmi esélyegyenlőséget.

A logisztikai, építőipari és turizmusbeli húzóágazatai mellett kitörési pontokká válnak a kulturális ipar és turizmus, az innovatív egészségipar, környezetipar, gép és az elektrotechnikai ipar, melynek fejlesztései **hatékonyan hasznosítják a város térszerkezetében arányosan elosztott gazdasági területeket.**

A területfelhasználás kiegyensúlyozottá válik, a rosszul, vagy alulhasznált területek folyamatos rehabilitálásával a várostestek kohéziója erősödik, **a város beépített területe ok nélkül nem növekszik. A zöldfelületi hálózat** biztosítja a használatban a differenciált hozzáférés lehetőségét és hatékonyan közreműködik a levegő minőség elvárt minőségének fenntartásában. A város egyezteteti a területfelhasználatra vonatkozó terveit a várostérség településeivel annak érdekében, hogy a zöld és mezőgazdasági területek beépítése megálljon, és a városon belüli alulhasznált, vagy barnamezős területek megújuljanak.

A policentrikus városszerkezet arányosan és a közösség igényeit szolgálva használja ki a területfelhasználásban rejlő sokszínű lehetőséget, ezzel teret engedve a helyi közösségek fejlődésének, és azok kezdeményezői készségének kibontakozására. **A városrészek központjai** viszszerterik szerepüket, funkciókban gazdagodnak, **megőrzik építészeti értékeiket és fejlesztik egyedi arculatukat.** A Belváros lakhatóságát és különleges értékeit az intézmények, a kereskedelem és a szolgáltatás értékteremtő beruházásokkal növeli.

A város lakosainak szemléletében általánossá válik **az igényes épített környezet elvárása és tisztelete**, a klímaváltozás, az energia tudatosság és a saját tevékenységük környezeti hatásainak ismerete.

A helyi kormányzás a városfejlesztést, településrendezést, mérnöki és építészeti tervezést kiemelt fontosságú szakmai munkának tekinti. A városfejlesztés folyamatait kutatásokkal, felmérésekkel kíséri, az épületállományról katasztert készít és a közösség számára is hozzáférhető **térinformatikai rendszert** működtet.

A városfejlesztés kérdéseiben stratégiai együttműködés alakul ki a város legfontosabb partnereivel, elsősorban az Egyetemmel és a szomszédos településekkel. A város és térsége kapcsolatában kialakulnak az együttműködéshez elengedhetetlen fejlesztési platformok, melyek keretében a résztvevők közös üzemeltetést és kölcsönösen előnyös fejlesztési célokat valósítanak meg.

A korszerű zöldfelületi előírások, a zöld- és vízfelületi infrastruktúra fejlesztése, az épületek energetikai tulajdonságainak javulása, a racionális, a várostérséget integráló közlekedési kapcsolatok és a korszerű tömegközlekedés **javítják a környezet állapotát:** hatékonyan

csökkentik az energia felhasználást, a zajterhelést és a széndioxid kibocsájtást, csökkentik a levegőbe jutó egyéb szennyeződések mértékét és javítják a levegő minőségét.

A Mecsek oldal beépítése mennyiségi helyett minőségi kérdéssé válik, terjeszkedését az elérhető infrastruktúra figyelembevételével a helyi építés szabályozás erősen korlátozza úgy a beépítés mértékében, mint az építmények magasságában. Kereteit az építészeti mértéktartás, a táji és természeti környezet megóvása, továbbá a belvárosi területek levegő minőségének biztosítása szabja meg.

A város őrzi és ápolja kulturális – ezen belül épített - örökségét, ugyanakkor **korszerű eszközökkel fejleszti kialakult építészeti arculatát.** A beruházások mellett **kellő hangsúlyt kap a fenntartás és üzemeltetés,** ami a közállapotok jelentős javulását eredményezi.

A vízi közművek hálózata a legkorszerűbb környezetvédelmi elveknek megfelelően folyamatosan fejlesztett és karbantartott. A kiépített rendszerek hatékonyan kihasználta, és fejlesztésre ösztönzi a terület használóit. A kommunikációs és info-technikai rendszerek nem csak a lakosság széleskörű ellátását biztosítják, de a térinformatikán keresztül városüzemeltetés és fenntartás területén is hatékonyan támogatják a munkát. **A szelektív hulladékgyűjtés és újrahasznosítás a város területén teljes körűvé válik, mely rendszerbe a vonzáskörzet települései is bekapcsolódnak.**

A térszerkezet – területhasználat – mobilitás problémakört egyik oldalról vizsgálni és értelmezni kell az életmód és a tényleges térhasználat szempontjából, míg a megoldáshoz vezető utat a helyesen kiválasztott operatív célok, ezekhez megfogalmazott stratégiák és a rendelkezésre álló településrendezési eszközök jelölik ki.

Energetikai szempontból a város a következő fontos feladatokat valósítja meg:

- o A külső energiaforrásoktól való függőség csökkentése,
- o Az energiaellátás biztonságának fenntartása,
- o A teljes energiahatékonysági mutató (termelt/befektetett energia) maximalizálása a veszteségek minimalizálása érdekében (0 veszteség elve)
- o Közösségi energiarendszerek kialakítása,
- o A megújuló energiák részarányának növelése a biodiverzitás és a természeti tőke fenntartása, növelése mellett.

A **város energiastratégiájában** megfogalmazott hosszú távú jövőkép szerint olyan városi energetikai rendszer alakul ki, amely csökkenti az üvegházhatású gázok mennyiségét, miközben külső energiaforrások hiányában is biztosítani tudja az energiabiztonságot, rugalmas és diverzifikált energia portfólión alapszik, és minimális energiavesztésre törekszik.⁴³ Ennek érdekében decentralizált energiaköröket hoz létre, amellyel elősegíti az önállóan is életképes városrész központok fejlődését.

Az épített környezet rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Kompakt város.**

A várostervezés, -monitoring és -irányítás kompakt rendszere: a SMART CITY modell – digitális alapokon

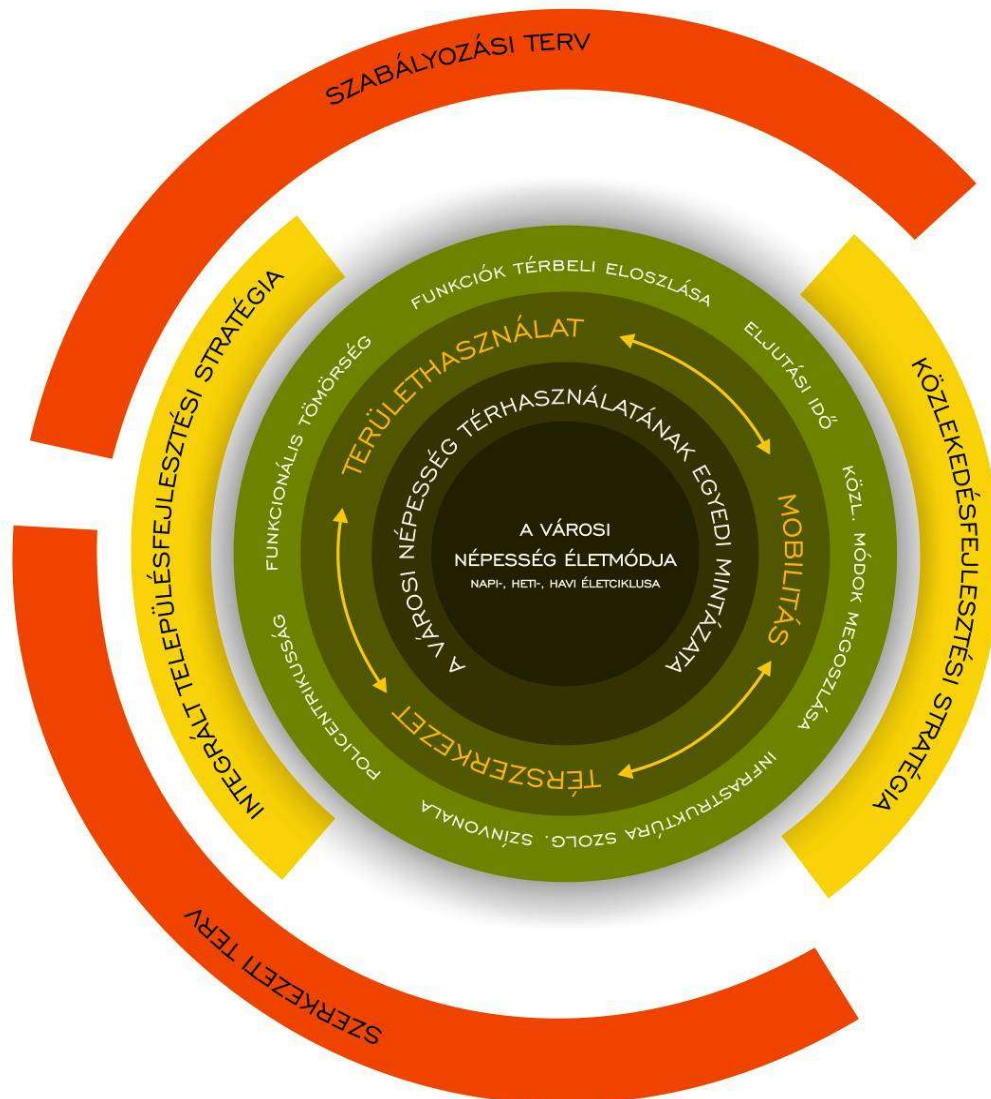
⁴³ Pécs MJV Energiastratégiája, 2013

Karbonsemleges város: Clean tech technológiák, új energiatermelési- és ellátási modell (SMART GRID),

Digitális város koncepció

KOMPAKT VÁROS

ÉPÍTETT KÖRNYEZETI ASPEKTUSAI

26. ábra: Kompakt város

2.2.5 Városgormányzás – Ko(o)rmányzás

Az *együttes kormányzás* a következőkben a *Koormányzás* szóval jelöljük. Az irányítás és a felelősség a városvezetés kezében van, de a döntéshozatalhoz olyan módon alakítja ki a hátteret, amelyben támaszkodik a város aktív résztvevőire, beleértve a város lakosait is.

Az összes lakosnak lehetősége van arra, hogy ha kíván élni a közvetlen környezete formálásával, a közösségalakítással, azt megtehesse, van olyan szervezeti megoldás, ahol a

javaslatait meghallgatják, értékelik, és amennyiben megvalósításra érdemes, akkor segítik a megvalósulását. Társadalmi tekintetben együttműködésre van szükség a társadalom metszeteit megjelenítő hivatali, nonprofit és civil szerveződésekkel, a történelmi egyházakkal, különösen a helyi lakosság nagy hányadát érintő katolikus keresztény egyházal.

A város és vonzáskörzete együtt alkot életképes egységet, ezért döntéseiket összehangoltan hozzák meg, kihasználva egymás szinergiáit. A város és vonzáskörzete egymást segítve éri el céljait. Pécs támogatja a régiót, a térség gazdaságának fejlődését elősegítő együttműködések kezdeményezésével, a szakértelem és a kultúra régiós szintű, helyhez (a vidéki helyszínekhez) vitt biztosításával.

A városvezetés és az egyetem felismeri, hogy mindkettőnek akkor van esélye jelentős eredmények elérésére, ha közös stratégiát alakítanak ki, amelyben mindkét fél megőrzi az önállóságát és közös célok mentén egymást segítve lépnek fel a város nevében, s szorosan együttműködnek a gazdaság szereplőivel és a képviseletüket biztosító kamarákkal.

A helyi kormányzás jövőképeinek további jellemzői

A helyi kormányzás megfelelő mértékben felismeri a helyi társadalom állapotát, problémáit, és adekvát, hatékony megoldásokat ad a problémákra. Rendelkezésére állnak olyan adatok, felmérések, elemzések, amelyek a helyi társadalom megismerését lehetővé teszik a helyi kormányzás számára. Kialakult az éves monitoring-rendszer, létrejön egy, a helyi társadalommal komplex módon foglalkozó funkcionális szervezeti egység.

A politikai szempontok ésszerű mértékben érvényesülnek, kiküszöbölik a „választás-ciklikus gondolkodásmód”-ot, a hosszú távú gondolkodás megjelenik a helyi kormányzásban. A kormányzás identitása a helyi társadalomhoz kapcsolódik.

A szubszidiaritás elve a lehetséges határokon belül maximálisan érvényesül. Maximális az igény a konszenzusra, a konstruktív kompromisszumokra.

A városkormányzási terület rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Koormányzás.**

2.3 Fenntarthatósági rendező elvek - irányelvek

Mivel a város a geo-bioszféra alrendszere, ezért szerveződésére és működésére érvényesek a létfenntartó rendszer, a természet törvényei. A rendezőelvek nagy része a természetes rendszerek szerveződésének és működésének modelljéből származik. A fenntartható fejlődés és városfejlesztés nemzetközi és hazai szakirodalma és tapasztalatai alapján, amelyek követik a következő rendezőelveket (irányelveket) érvényesítjük az összes funkcionális területre és stratégiai célra:

CSELEKVŐKÉPESSÉG
SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE
RENDSZERHATÉKONYSÁG
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS
POZITÍV KOMMUNIKÁCIÓ

2.3.1 Cselekvőképesség – reziliencia, válaszolóképeség

Egy nyitott város hatékonyan képes hasznosítani az erőforrásait és a megtermelt jövedelmeit igyekszik a saját erőforrásainak gyarapítására és minőségének javítására fordítani, az képes magas minőségű épített és természeti környezetet, minőségi közszolgáltatásokat, ezáltal pedig magas életminőséget biztosítani a polgárainak. Ettől válik fenntarthatóvá és részben függetlenné. Egy *reziliens*, saját lábán álló város saját fejlődési pályát fogalmaz meg, megteremti a környezetéhez való rugalmas alkalmazkodás feltételrendszerét és ez által képes is stratégiai céljait megvalósítani. Reziliencia alatt az urbanisztika szakirodalma egy várost érő sokkhatásra adott rugalmas választ, megújulást, újjászületést értelmaz az élő rendszerekre használt fogalom alapján.

Amint azt Folke et al. (2004)⁴⁴ kifejtik, egy rendszert érhetnek olyan hatások, mint a válaszadásra képes biológiai illetve társadalmi sokféleség eltűnése, a szükséges információáramlás megszűnése, túlzott elszennyeződés, klímaváltozás általi hatások. Ezek hatására a rendszer sokkal sérülékenyebbé válik, és már kisebb hatásra is nagyon érzékenyen és kiszámíthatatlanul reagálhat. Egy nagyobb, vagy hosszabb ideig tartó nem várt hatás – pl. üzemanyaghiány – tartós ellátási, működési zavarokat okozhat a rendszer működésében. Egy reziliens rendszer egy ilyen hatás után megújul, vagy ha nagyobb mértékű volt a hatás és eltűnnek a rendszer eddigi meghatározó elemei, akkor új rendszer jöhet létre. Ennek megfelelően a Koncepciónak olyan új szemléletet kell megfogalmaznia, amelyben a város rugalmasan képes a várható változásokra reagálni. Ehhez egy olyan dinamikusan fejlődő városi struktúrát alakít ki a város a lakóival együtt, amelynek egyik fontos jellemzője a kreatív *cselekvőképesség*, a globális folyamatoktól nem szorosan függő alapszintű működés, és az országos folyamatoktól való relatív függetlenség.

Ez az irányelv a cselekvőképesség, reziliens város, röviden: **CSELEKVŐKÉPESSÉG.**

⁴⁴ Folke, Carpenter, Walker, Scheffer, Elmqvist, Gunderson, Holling (2004) Annu. Rev. Ecol. Evol. Syst. 2004. 35:557–81 doi: 10.1146/annurev.ecolsys.35.021103.105711

2.3.2 Sokféleség növelése

A megújulóképeséget, a rezilienciát elősegíti a sokféleség, azaz a *diverzitás növekedése*. A természeti rendszereket a biológiai, a társadalmi rendszereket a társadalmi sokféleség. Mindkettőre szükség van, mivel a város élhetőségét, egészségességét a gazdagabb, diverzebb természeti környezet fokozza, a működőképes és kreatív közösségek létrejöttének számát, a szegregátumok bevonásának valószínűségét, és sokkhatás esetén a város működőképességi szintjét pedig a társadalmi diverzitás növelése segíti elő. A diverzitás a gazdaságban növeli a fejlődési utak lehetséges számát és csökkenti a kockázatot a váratlan események hatása vonatkozásában. A fejlődés minden formájának egyik fontos feltétele a sokféleség, a változatosság.

Ez az irányelv a sokféleségre törekvő város, röviden: **SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE**.

2.3.3 Rendszerhatékonyság

A természetes rendszerekben rendkívül hatékony anyag- és információcsere megy végbe. Az élő rendszerek birodalmi (állatok, növények, gombák, stb.) a tápanyagot egymás között veszteségmentesen áramoltatják – az egyik természeti birodalom hulladéka a másik birodalom számára tápanyag. A technológiai, gazdasági, társadalmi rendszereinknek is hasonló elven kellene működni a fenntarthatóság elérése érdekében. A város számtalan erőforrással rendelkezik, mind a fizikai, mind a szellemi képességek tekintetében, amelyeket jelenleg hulladékként kezelünk, pedig értékes erőforrásként visszaforgathatnánk a város működési folyamatába. Ilyen lehet gazdasági értelemben az évente az uránbányából kiszivattyúzott vízmennyiség; társadalmi értelemben az itt végzett diplomások foglalkoztatása; a természeti környezet esetén a meglévő zöldterület rendszerbe szervezése; az épített környezet esetében a kihasználatlan ingatlanok; a kormányzás esetében a városi polgárok segítőkészsége, szakértelme. Egy példa a megvalósításra: a város szennyvízkibocsátására tervezett biogáz erőmű. Egy rendszer, egy város hatékonysága jelentősen függ a folyamatok lokalitásától, változatosságától és a gazdaságában alkalmazott technológiák ciklusosságától. Ezeket a rendezőelveket foglalja össze a Kék Gazdaság is.

Ez az irányelv a **RENDSZERHATÉKONYSÁG**.

2.3.4 Esélyteremtő hozzájárulás

A város életének szinte minden területén jelentkező növekvő feszültségek és szélsőségek kiegyensúlyozására szolgál az esélyteremtés és a lehetőségekhez való hozzájárulás. Társadalmi értelemben a leszakadó rétegek fejlődését segítjük elő, gazdasági értelemben a (köz)javakhoz való hozzájárulás esélyét, elsősorban a kis- és közepes méretű helyi vállalkozások számára. A természeti környezetben a leromlott környezeti elemek visszaállítása, az épített infrastruktúra szükséges elemeinek szinten tartása felel meg ennek a rendezőelvnek.

A negyedik irányelv az **ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁJÁRULÁS**.

2.3.5 Felelősségvállalás

A cél az egyéni, közösségi és társadalmi felelősségvállalás. Az egyének felelősséget kell, hogy vállaljanak azokért a közösségekért, amelyeknek tagjai. A közösségek az egyénekért és a társadalomért tartoznak felelősséggel, a városnak pedig felelősséget kell vállalnia a benne élő egyénekért és közösségekért, valamint a jövő generációiért is.

Az ötödik irányelv a **FELELŐSSÉGVÁLLALÁS**.

2.3.6 Pozitív kommunikáció

A város fejlődése, a gazdasági, társadalmi felzárkózás érdekében a belső és külső erőforrások hatékony, célzott feltárása és összefogása szükséges, amelynek az egyik legfontosabb horizontális elve mind az eszközöket, célcsoportokat tekintve is megfelelő kommunikáció. Ennek a pozitív városüzenet, a külső és belső városmarketing, a széles körű társadalmi nyilvánosság biztosítása alapfeltétele. Az ezzel összefüggő városdiplomácia rendszerének kialakítása, a városérdekek rendszerezett képviselése a település fejlődését, a megfogalmazott célok elérését, annak eszközeit, időtartamát alapvetően befolyásolja, adott esetben meg is határozza.

A település kommunikációs szereplőit e tekintetben azonos platformra helyező **városdiplomácia** kiemelt fontosságú. A Smart City (okos város) modellben Helyi partnerségi platformnak nevezett együttműködési körben, melyben a város életére legnagyobb hatást gyakorló szervezetek vezetőinek a részvétele szükséges (a városvezetés mellett legalább a PTE, a PBKIK, Baranya M. Önk. felsővezetői képviselése, a térség országgyűlési képviselői). Az együttműködés célja a stratégiai jelentőségű célok, dokumentumok, fejlesztések, intézkedések egyeztetése, az elfogadott döntések egységes és aktív képviselése a közös érdekek szempontjából lényeges fórumokon, kormányzati tárgyalásokon, döntéselőkészítő folyamatokban és a nyilvánosság felé.

Ez a helyi tömegkommunikációs eszközöknek, de magának a helyi társadalomnak is a jelenlegitől lényegesen eltérő tartalmú és minőségű együttműködését igényli. Ennek egyik alapvető része a gazdaság szempontú PR tevékenység kialakítása a vállalkozások és a lakosság irányába. A pozitív városmarketing, a célcsoportoknak megfelelő üzenetek megfogalmazása, a kommunikációs infotechnikai eszközök és rendszerek általános használata kiemelt jelentőségű kell hogy legyen.

A társadalom döntéselőkészítésbe való bevonása terén az okos város rendszerek kialakulásával eltolódik a szabad véleménynyilvánítás az elektronikus eszközök (alapvetően okostelefon) használatán és kérdőíveken alapuló információáramlás felé. A képviseleti demokrácia önellenőrzésének is tekinthető, hogy a megismert igények, vélemények nem kerülhetők meg az adott küldőterület képviselése keretében.

A kommunikáció meghatározó területei:

- Városmarketing, városimázs építés
- Gazdaságfejlesztés, befektetési marketing, tőkevonás, helyi vállalkozások motiválása

- PR – a célok, eredmények megismertetése, tudatosítása, népszerűsítése, reakciók érzékelése a lakosság, civil szerveződések, vállalkozások, véleményvezérek körében, különösen a közösség érdekét kétségtelenül szolgáló, de az egyén számára nem ismert vagy nem megfelelően értékelt témakörökben (pl. egyének, családok, közösségek konkrét szerepei, lehetőségei a környezetvédelem vagy a turisztikai vendéglátás terén).

2.3.7 A város jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan

2.3.7.1 Pécs, mint regionális vonzasközpont

Egy város területi kisugárzása kétoldalú jelenség. Egyrészt maga idézi elő természeti, építészeti adottságai, mérete, kultúrája, élettereje, fejlődési potenciálja, szélesebb értelemben vett szolgáltatásai, lakóhelyként kínált életfeltételei és promóciói által, másrészt ezt a hatást más települések által gerjesztett vonzások relatív „térereje” is befolyásolja.

Pécs esetében a város széles környezetében – száz-százötven kilométeres távolságban nem található olyan város, amely kultúra, városépítészeti értékek és természeti környezeti mielő tekintetében versenytársa lehetne. Ezek olyan tényezők, amelyek hosszú távon hatnak, rövidebb időszak alatt nem építhetők fel, így a társadalmi tudatban is tartós nyomot hagynak.

A leggyorsabban a nagyrészt a gazdaságon alapuló fejlődési perspektívák, a vitalitás, az jövőre vonatkozó várakozások változhatnak meg, melyek már rövidebb és középtávon is lényegesen befolyásolhatják a város vonzerejét. Ezen szempontokat tekintve más, nagyobb távolságban elhelyezkedő nagyvárosok és a Pécs körülvé regionális városgyűrű középvárosainak egy része abszolút vagy relatív értelemben megerősödött. Pécs fejlődési trendjét megtörte a rendszerváltás időszaka óta bekövetkezett gazdasági potenciálvesztés. A város ezt a veszteséget nem tudta átfordítani egy új, versenyképes gazdasági szerkezetet létrehozó megújulási trenddé, s az elmúlt két évtized országos infrastruktúra-fejlesztési folyamata s a nemzetközi közlekedési folyosók erőtváltozása sem kedvez maradéktalanul a városnak. Az ezekhez a rövidebb távon ható szempontokhoz köthető egyéni magatartásminták a gyakorlati élettel (lakóhelyválasztás, a munkaerőpiacon való elhelyezkedés, vállalkozás számára történő telephelyválasztás, felsőfokú intézményválasztás, stb.) szorosabb kapcsolatban állnak, a rövid távú egyéni döntéseket erősen befolyásolhatják.

A jelenlegi időszak jellegzetessége, hogy a város hosszútávon ható kisugárzása változatlanul érvényesül, széles földrajzi körben tartják térségi központnak, az ország egyik legvonzóbb városának. A személyes döntésekben azonban a gyakorlati előnyök- hátrányok mérlegelése egyre gyakrabban a város szempontjából kedvezőtlen eredménnyel zárul. A tágabb környezet – Dél-dunántúli régió, Dunántúl- szempontjából részben még sokan úgy tekintenek a városra, mint a térség „fővárosára”, amely felelősséggel rendelkezik e térségközponti szerepek betöltésére, s a városnak addig áll módjában megerősítenie, visszaszereznie térségi pozícióit, amíg a hosszú távú előnyök a köztudatban helyet foglalnak.

Néha felmerül az a gondolat, hogy a város élhetősége, békéje, fenntarthatósága szempontjából talán jobb lenne engedni a megkezdődött folyamatoknak, és a méreteket tekintve visszahúzódní egy 80-100 ezer fős középváros nagyságrendjére. Ez a szemlélet egyúttal a nagyobb térség fejlődési perspektívái szempontjából is visszalépést implikál, azaz nem felel meg

annak a felelősségnek, amellyel a város környezete iránt, annak fejlődése érdekében rendelkezik. A város infrastrukturális rendszere másfélszer-kétszer ekkora méretnek megfelelően alakult ki, ami egy lényeges visszahúzó hatás esetén kapacitás-kihasználatlansági, finanszírozási, ellátási feszültségekhez vezetne. Továbbá a visszafejlődési folyamatok „útjukra engedése” olyan mértékű perspektíva-vesztésbe torkolthat, amely nem szabályozható nagyságrendű visszaeséshez, akár összeomláshoz vezethet.

Egy város nem mondhat le arról, hogy fejlődni akar, nem hagyhatja figyelmen kívül környezetét, lakosságát, vállalkozásait, fiatalságát, s jövőjét nem tervezheti szigetként.

A térsévesztés, potenciálvesztés már folyamatban lévő realitásaival természetesen számolni kell, azonban a meglévő térségi szerepek megtartása és az elvesztettek visszaszerzése érdekében határozottan szükséges fellépni, s ilyen időszakban van a legkínálkozóbb alkalom és a legnagyobb szükség a minőségi átalakulásra, megújulásra.

Térségi tekintetben a negatív tendenciák megállítása, a pozíciók erősítése az önfenn-tartó, megújuló képesség visszaszerzésén, új fejlődési folyamatok elindításán múlik. Jelen városfejlesztési koncepció e megújulás jegyében készült, s a város térségi szerepeit is ez a gondolat kör motíválja.

A város hosszú távú fejlődési jövőképeinek elsősorban lakóira kell koncentrálnia, azonban távlati, átfogó jellegű céljai közt már meg kell jelennie a térbeli konkrétságnak, miszerint a város egyensúlyos, harmonikus, fenntartható fejlődése csak a környezettel összhangban lévő fejlődésként képzelhető el, melynek keretében érvényesülnek az integráló képesség, az egymásra utaltság, a szinergia tényezői.

Ezért a városnak meg kell szilárdítania regionális vonzásközpont szerepét, dinamikusan fel kell vállalnia térségfejlesztő funkcióit, s tevékenységének hatókörét ki kell terjesztenie a határon túli kapcsolatrendszerekre is.

2.3.7.2 A nagytérségi csomóponttá válás nemzetközi és regionális infrastrukturális összefüggései

Baranya megye- felismerve a földrajzi elhelyezkedésében rejlő lehetőséget- a Budapest-Belgrád- Zágráb háromszög középpontjaként e nagytérség csomóponttá válását tűzte ki célul. ***Megyeközpontként Pécs predesztinált e déli-délnyugati kapu szerep elsődleges betöltésére. Ehhez Pécsnek össze kell hangolnia működését a terület centrumának logisztikai, elérhető-ségi szempontból meghatározó városaival, településeivel, s ki kell alakítania azt a munkamegosztást, amely biztosítja a komplex fejlődési feltételeket.***

A szerepkör betöltésének feltételeként át kell gondolni és erősíteni szükséges a nagytérségi közlekedési kapcsolatrendszert. A közlekedési és logisztikai hálózatfejlesztési tervek első-sorban az északi kapcsolati irányokat erősítik, melyek szempontjából Baranya és Pécs perem-területi helyzetbe került, fejlődési lemaradásában ennek a ténynek is jelentősége van. A balkáni kapu szerep lehetősége és a nagytérségek összekötő szerepének fontossága már koráb-ban is felmerült, azonban az országos infrastruktúra-fejlesztési döntések és megvalósulások ezt eddig nem tudták hatékonyan támogatni. Abból adódóan, hogy a Pán-Európai Korridorok magyarországi szakaszait úgy határozták meg, hogy tovább erősítik a sugaras, Budapest-

központú irányokat, a transzverzális közlekedés lehetőségeinek megteremtését közút tekintében hazai keretek közt kell biztosítani. Erre az M9 megvalósulása ad egy lehetőséget, azonban a távolság miatt fennáll a kockázat, hogy nem annyira a megyébe vonzza, mint inkább elszívja onnan az erőforrásokat⁴⁵, mivel annak északi peremén halad- a balkáni kapu-szerep szempontjából éppen ellenkező irányú területen.

Magyarország gyorsforgalmi úthálózata 2030. évben (az OTrT szerint)

17. ábra: Magyarország gyorsforgalmi úthálózata 2030. évben (az OTrT szerint)

Városunknak elsősorban az V/C korridor kapcsolódási lehetőségeit kell kihasználnia⁴⁶, ezért elsődlegesen fontos –sürgős- az M6 déli irányú horvátországi összeköttetésének megvalósítása, mely közvetlen eljutást biztosít majd a Xa kiemelt transzbalkáni útvonalon fekvő Ljubljana, Zágráb, Belgrád irányokba.

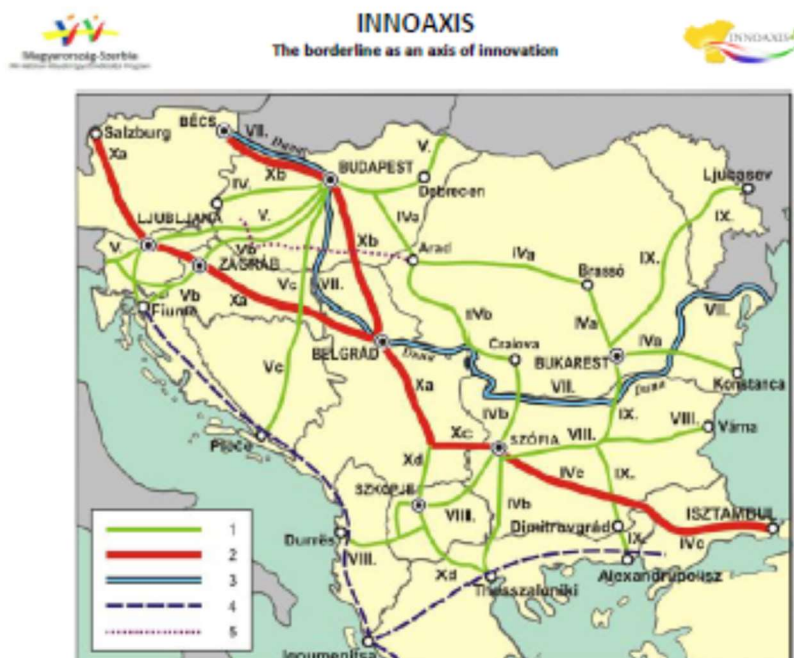
A Szeged felé vezető kapcsolat igényli a mohácsi Duna-híd megépítését is. Pécs és a megye balkáni kapu-szerepe szempontjából a Barcs- Pécs-Mohács- Szeged és a Szigetvár – Kaposvár gyorsforgalmi útfejlesztéssel az M9 révén Kaposvár- Pécs- Mohács – Szeged logisztikai

⁴⁵ Az autópálya 50km-es körzeten túl már az elszívó hatás erősebb lehet, mint a fejlesztő

⁴⁶ **A Transz-Európai Közlekedési Hálózat magyar elemei:**

- A IV. folyosó az osztrák és szlovák határtól Budapesten keresztül Románia felé halad, 487 km vasútvonalat és 410 km közutat tartalmaz.
- Az V. folyosó a délnyugati országhatártól észak-keleti irányban halad. A fő ág Szlovénia, az V/B ág Horvátország, míg az V/C ág Bosznia-Hercegovina felől lépi át az országhatárt, és Budapesten egyesülve folytatódik Ukrajna felé. A vasúthálózat 996 km, a közúthálózat 784 km hosszú.
- A VII. folyosó a Duna Ausztriától Romániáig terjedő vízi útja, mely magyarországi szakaszának hossza 378 km.
- A X. folyosó X/B ága Budapestről indul, Szerbia és Montenegró határáig a vasúti szakaszok hossza 156 km, a közúti szakaszoké 171 km.
- Három repülőtér: Budapest- Ferihegy, Debrecen, Sármellék
- Hét kikötő: Győr-Gönyű, Komárom, Budapest-Csepel, Dunaújváros, Baja, Mohács, Szeged (Forrás: http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozossegi_politikak&id=22)

irány felértékelődik. Szeged a balkáni kapcsolat szempontjából a hármashatár-szomszédság és a tervezett hálózatfejlesztések következtében csomóponti szerepbe kerül, fejlődésre predesztinált, Arad irányában is kapcsolódási pontot jelent, így Pécs számára is hangsúlyos partnerré válhat.

1. sz. ábra: A Transzeurópai Hálózat (TEN) integrált vonalas infrastruktúra rendszere (nemzeti fővonal-hálózata) a Balkánon (1 – szárazföldi korridorok, 2 – kiemelt fontosságú transzbalkáni útvonal, 3 – dunai víziút, 4 – nem korridor autópályák)

18. ábra: A Transzeurópai Hálózat integrált vonalas infrastruktúra rendszere a Balkánon
Forrás: INNOAXIS

A szegedi irányhoz kapcsolódik a Mohács által több évtizede szorgalmazott Duna-híd, s nyer értelmet az M6-M60 közötti metszéspont, mely jelenleg csupán egy zsákutca-helyzetet alapoz meg Pécs szempontjából. A mohácsi Duna-híd megépülése lehetővé teszi az M9 Pécs érintésével, a mohácsi Duna-hídon Szeged irányába tartó vonalvezetését, mely Szegeden túl Nyíregyházáig biztosítja a határközeli nagyvárosi gyűrű K-NY irányú összeköttetését.

Pécs számára döntő, hogy az M9 Kaposvár után a Dombóvár- Szekszárd -Szentlászló hídon át, vagy Kaposvár- Szigetvár – Pécs- Mohács nyomvonalon éri-e el Bács-Kiskun megyét. A szekszárdi változatban Mohácsra túl továbbra is közúton lesz elérhető Szeged, vagy kerülővel a szekszárdi hídon át autópályán. A szekszárdi vonalvezetés esetén a mohácsi híd hasznossága is gyengül.⁴⁷

A háló kiterjesztéséhez, az M7-hez való kapcsolódás érdekében ugyancsak fontos az M60 Barcsig történő meghosszabbítása, mely tervezés alatt áll. A Kaposvár – Szigetvár kapcsolat koncepcionális fázisban van.

Az EU fejlesztéseiben a vasút növekvő jelentőségű. A Zágráb- Pécs- Szeged- Arad vonal Ny-K irányú lehetősége, valamint a Budapest- Pécs- Eszék- Szarajevó É-D irányú útvonal

⁴⁷ <https://www.janoshalma.hu/index.php/hu/hirek/kozerdeku/megallapodtunk-az-m9-es-nyomvonalaban>

egyenként fejlődési lehetőséget biztosít. Szerepel az EU fejlesztési projektjei közt a Duna magyarországi szakaszának fejlesztése is, ami ugyancsak megerősíti a mohácsi kapcsolat fontosságát. A vasúti és vízi közlekedés előtérbe helyezését részben fenntarthatósági, környezeti célok eredményezik, részben pedig a hosszú hatótávolságú közlekedés tekintetében a vasúti pályaépítés és szállítás gazdaságosabbnak bizonyul. Ezen túlmenően kormánybiztos foglalkozik a tervek előkészítésével egy déli vasúti összeköttetés megteremtése céljából a Debrecen–Nagyvárad–Nagyszalonta–Gyula–Békéscsaba–Hódmezővásárhely–Szeged–Szabadka–Baja–Bátaszék–Mohács–Pécs útvonalon.

Az utóbb évek lényeges közlekedésfejlesztési döntése a **mohácsi Duna híd** megépítése és a **kikötőfejlesztés**, amely a Baja vs. Mohács dilemma feloldását a két város párban történő kikötőfejlesztésében találta meg. Tekintve, hogy Mohács a növekedési centrumtér egyik oszlopa, a fejlesztés Mohács vonatkozásában a közút és a víziút ipartelepítési vonzerejét erősíti, a rövidtávú autópályaösszeköttetés alapján azonban Bóly, Kozármisleny, és különösen Pécs logisztikai szerepét is fokozza.

Pécs **repülőterének** fejlesztése ugyancsak kormányzati szándék, mely a helyszínt közvetlenül trimodális logisztikai központtá változtatja. Nagyobb eséllyel a fejlesztés cargo jellegű lehet, mely erősebben támogatja az ipari- logisztikai parkfejlesztést, ugyanakkor nem zárja ki a személyforgalom tekintetében a regionális jellegű személyforgalmi funkció betöltését sem.

A közlekedési fejlesztési változások a mohácsi kikötővel együtt multimodalitást eredményeznek, ezzel megnyitják Pécs előtt az utat a nagytérégi logisztikai, ipari vonzásközponttá válás felé. Pécs térségfejlesztő hatása a közvetlen dél-dunántúli területen kívül kihathat a fejlesztési hiányossággal küzdő határon túli, horvátországi területekre is, egyúttal piacokat nyerve Dél–Délkelet-Európában. Erre a leggyorsabban logisztikai, kereskedelmi tekintetben nyílhat lehetőség.

19. ábra: A 10 Pán-Európai Közlekedési Folyosó térképe – sugaras magyarországi szerkezet
(Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Pan-European_corridors.svg)

20. ábra: ERTMS (European Rail Traffic Management System, Egységes Európai Vasúti Közlekedésirányítási Rendszer)

A fejlesztendő kapcsolati irányok hálózati rendszerének fejlesztése, gazdasági, társadalmi tartalmi elemekkel való megtöltése konkrét elemzéseken alapuló programfejlesztést igényel, melyet a meglévő kapcsolatokra szükséges alapozni és folyamatban lévő programokhoz (Délkelet-Európai Transznacionális Együttműködési Program, Duna Stratégia, stb.) célszerű hozzákapcsolni.

2.3.7.3 A város regionális szerepkörében rejlő lehetőségek és feladatok

Pécs és a várostérség

Pécs és az agglomeráció viszonyát az elmúlt évtizedekben a szuburbanizáció jellemezte. A környező települések lakosságnövekedésével párhuzamosan Pécs lakossága csökkent a kiköltözések következtében. A kiköltözött lakosság jelentős mennyiségű beruházást valósított meg ezeken a településeken, miközben Pécs egyes területeinek leértékelődése volt megfigyelhető. A szuburbanizáció az utazási távolságokat növelte, mivel a munkahelyek döntő többsége továbbra is Pécsen található. Ezzel együtt az agglomerációhoz tartozó településeken nemcsak a lakásépítések, hanem a beruházások is nőttek, gyarapítva a helyi foglalkoztatást. A Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás és a keretében működő jóléti együttműködések mellett összehangolt, integrált fejlesztés kiindulópontja lehet. Fontos annak a ténynek a figyelembe vétele, hogy az agglomerációs gyűrűn túli települések –bár földrajzi távolságuk nem jelentős– már nem élvezték a szuburbanizáció kedvező hatásait.

Az összehangolt fejlesztés előfeltétele a kölcsönös érdekek tudomásulvételén és a közös érdekek felismerésén alapuló együttműködési gyakorlat, mely fejlesztésre szorul. A Pécs Környéki Települések LEADER Akciócsoportja az együttműködés hatékony keret-partnereként jelenhet meg.

A városnak és térségének elsősorban egy **Várostérségi Fejlesztési Platformra** van szüksége, egy olyan helyre ahol a fejlesztési elképzelések összehangolhatók, integrálhatók, a problémák kiküszöbölhetők, a rendelkezésre álló források egymást kiegészítve használhatók fel.

Pécs megyei-regionális súlya, szerepei

Pécs fejlődését össze kell kötni a környezet fejlődésével, különösen megyei szinten. Szellemi, kulturális kisugárzásán túl képessé kell válnia arra, hogy egyeteme, gazdasága, vállalkozásgeneráló képessége, nemzetközi és hazai kapcsolatrendszere és területfejlesztési szellemi potenciálja révén hasson környezet fejlődésére. Célkitűzései közt a nyertes-nyertes szemléletmódnak kell érvényre jutnia, jelentősen javítva a más városokkal való együttműködést.

A lehetséges együttműködési területek:

- a) A foglalkoztatás jelentős növelése az agrárszektor helyi termékek termelése, kereszti kultúrák és az állattenyésztés fejlesztése, termékfeldolgozás, logisztika kapacitásainak fejlesztése és a termékek piacra juttatása terén. Pécs belső piaca eleve kiindulópontként szolgálhat a fejlesztésekhez. Cél a humán és természeti erőforrások minél magasabb hozzáadott értékhez vezető innovatív, a

gabonatermesztésénél magasabb megtérülést és kisebb átlagkockázatot eredményező hasznosítása, jelentősen növekvő foglalkoztatás mellett.

- b) A meglévő ipari parkok elvben regionális hálózatot alkotnak. A valóságban érdemi együttműködést nem folytatnak. Az együttműködésben rejlő potenciálok, melyek kiaknázásában Pécs jelentős mozgatórugó lehet:
 - i. Munkamegosztás, stratégiai együttműködés az ipari parkokba telepíthető vállalkozások, befektetések terén. Ehhez együttműködésben végzett marketingtevékenység, gazdaság-diplomácia társulhat. Az együttműködés eredményeképpen elő lehet segíteni egyes stratégiai szempontból preferált ágazatok gyorsabb fejlődését és a helyi vállalkozások beszállítói hálózatának fejlődését.
 - ii. Együttműködés az energetikában. Különösen a megújuló energia-hasznosítás (biomassza, napenergia, geotermikus energia) és a szénbázis sokoldalú hasznosítása, valamint ezek összekapcsolása jelent komoly fejlesztési potenciált. Az ipari parkok hálózata ehhez jó infrastrukturális háttérrel biztosíthat.
- c) Az ipartelepítési tényezők rendszerszerű fejlesztése a megyében, majd ehhez illeszkedő összehangolt gazdaságdiplomáciai, befektetés-ösztönzési és –szerzési tevékenység
- d) Nagy- ("mega") ipari beruházás telepítési helyének kiválasztásában való együttműködés
- e) Hulladékgazdálkodás, a hulladékok újrahasznosítása, a környezetipar innováció-orientált fejlesztése. Kék gazdaság típusú fejlődési körök kialakítása és megvalósítása.
- f) A megyei kompetencia-központok, fejlődési csomópontok K+F-tevékenységének fejlesztése, ösztönzése. Az energetikában és más stratégiai ágazatokban a meglévő fejlődési potenciálok kiaknázását elősegítő K+F+I tevékenységek fejlesztése. Erős stratégiai együttműködési keretek kialakítása Pécs város, a PTE és Baranya megye között.
- g) A turizmus terén a megye, mint desztináció szerepének erősítése, a desztináció-menedzsmentek összehangolása, hosszabb tartózkodási időt megalapozó turisztikai termékek kifejlesztése és a turizmus hazai és nemzetközi rendszerébe való integrálása. A területi szemlélet súlyának erősítése a turizmusban, a belső versengés helyett a közös kínálatbővítés szemléletének elterjesztése. A termékek turisztikai tengelyek mentén történő kialakítása, feltárva ezzel a tengelyek jelenleg kevésbé exponált sávjainak településeit.
- h) A tájtervezés, tájhasználat egyeztetése. Megyei táji hangulat, jelleg kialakítására illetve erősítésére való törekvés, ennek megjelenítése a települési tervezésben és szabályozásban.
- i) Együttműködés a szegénységben élők és más, hátrányos helyzetű rétegek helyzetének javítása terén.

Az EU prioritásaihoz való igazodás, az ebből adódó lehetőségek kihasználása felveti azt az igényt, hogy a város az intermodális logisztikai lehetőségek fejlesztése révén képes legyen kapcsolódni a nemzetközi hálózatokhoz. Megvizsgálandó a város déli területén fejlesztés alatt lévő ipari park környezetében reálisan egy az autópálya- vasút- repülőtér kapcsolatot integráló logisztikai-gazdaságfejlesztési bázis kialakításának lehetősége, amely kapcsolódást képes biztosítani minden fő közlekedési irányhoz közúton és vasúton egyaránt.

A város dunai kapcsolódása érdekében a Pécs- Mohács fejlesztési együttműködés erősítése szükséges.

A regionális léptékű hazai kapcsolatrendszerben a Pécs- Bóly Mohács és Pécs- Komló logisztikai- gazdaságfejlesztési zóna jelentősége értékelődik fel.

Attól függetlenül, hogy az úthálózatfejlesztési tervek teljes egésze megvalósul-e, a városnak erősíteni kell déli kapcsolódását, a határ átjárhatóságát, ennek érdekében a zártság oldását segítő határátkelőhelyek és drávai átkelőhelyek számát sűríteni szükséges.

A nagytérégi szerepkör sikeres teljesítésének feltétele a bemutatott infrastrukturális fejlesztések tényleges megvalósulása és tartalommal való megtöltése.

Különösen a hazai (kormányzati irányú) és nemzetközi városdiplomácia keretében lehet és szükséges elérni a tervezett fejlesztések mielőbbi, de minimálisan a betervezett időszakban történő megvalósítását.

3 CÉLRENDSZER

3.1 A célrendszer áttekintő ismertetése

Ismertettük a Konceptió készítésének hátterét, azokat a kihívásokat, amelyekre választ kell adnia a városnak a jövőbeni megfelelő szintű működése érdekében. Felvázoltuk azokat a forgatókönyveket, amelyek bekövetkezése várható a jövőben. Ezeknek megfelelően határoztuk meg a város jövőképét, mind átfogó módon, mind funkcionális területek szerint. A város előtt álló globális kihívásokra adott, más városok által már kipróbált válaszok segítenek abban, hogy olyan irányelveket fogalmazzunk meg, amelyeknek horizontális célokként mindegyik stratégiai cél kidolgozásánál érvényesülnie kell.

A jövőképekből származtattuk a stratégiai célokat, amelyek meghatározzák azt a célrendszert, amelyet ebben a fejezetben fejtünk ki. Mindegyik stratégiai cél integrált megközelítést igényel külön-külön is. *A Konceptió kialakítja a stratégiai célok közötti kapcsolatrendszert, ahol az egyes célok egymással összhangban képesek az együttműködésre a jövőképnek megfelelően, és városvezetés a lakossággal együttműködve biztosítja ezt az összehangolt működést.* Ennek érdekében az egyes stratégiai céloknak a többi stratégiai célhoz való kapcsolódását külön pontban tárgyaljuk, mint ahogy külön pontban tárgyaljuk az irányelvek teljesülésével kapcsolatos összefüggésüket is.

Az egyes stratégiai célok kibontása adja az operatív célokat, amelyek számát 3 és 5 között határoztunk meg. Először az adott operatív céllal kapcsolatos aktuális helyzet rövid ismertetése történik meg, majd az adott cél indoklására kerül sor. Ezután vesszük végig a rendelkezésünkre álló eszközrendszert, ami meghatározza, hogy milyen feladatok által valósíthatók meg a kitűzött célok. Ezután kerül sor az egyes funkcionális területekhez, azok stratégiai vagy, operatív céljaihoz való kapcsolódások tárgyalására. Itt kerül értékelésre az adott cél és az irányelvek kapcsolata, majd a feladat teljesülésének a nyomon követése, az indikátor kifejtése, mérése, és az adott céllal kapcsolatos határértékek (kritikus helyzet esetén, 2020-ig és 2030-ig várt értékek) zárja az operatív célok ismertetését.

A stratégiai és az operatív cél közötti kapcsolat logikai jellegű, és nem függvényyszerű. Az indikátorok nem magyarázzák teljes körűen a célokat, nem tökéletes a reprezentativitásuk. A célok összefüggésrendszerét a következő táblázat tartalmazza.

A táblázat tartalmazza az egyes célok tervezéséhez és monitorozásához szükséges indikátorok adatigényét is, így az adatigény a Konceptió további részében nem kerül kimutatásra.

JÖVŐKÉP	PÉCS LEGYEN OLYAN VÁROS, AHOL JÓ ÉLNI, ÉS LAKÓI SZERETNEK IS ÉLNI. AZ ÉLETMINŐSÉG KÖZELÍTSEN AZ EURÓPAI ÉLVONALHOZ. A VÁROS LAKOSSÁGA FORMÁLÓDJON KÖZÖSSÉGGÉ. A VÁROS SZEREZZE VISSZA TÖRTÉNELMILEG KIALAKULT TÉRSÉGI, NAGYTÉRSÉGI SZEREPEIT ÉS SÚLYÁT. <i>Pécs vonzó életperspektívát nyújtó foglalkoztatási feltételeket kínáljon, és egyúttal a lakosságnak a városhoz fűződő pozitív érzelmi viszonya, elégedettsége, a városért való tenni akarása is járuljon hozzá a város megtartó- és fejlődőképességéhez. A város legyen vonzó a mindenkori lakói és az ide érkezők számára is, magas szinten biztosítsa a kor követelményeinek megfelelő környezeti, anyagi, szolgáltatási feltételeket.</i>			
ÁTFOGÓ CÉL	PÉCS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRE KÉPES TÉRSÉGI VONZÁSKÖZPONT <i>Hosszú távon a természeti és épített környezet, a gazdaság és a társadalom egyensúlyos, a regionális környezethez harmonikusan kapcsolódó fejlődésére van szükség.</i> <i>Az egyensúly hiánya a fenntarthatóság ellen hat. A fenntarthatóság és a fejlődés elválaszthatatlan követelmények, mivel fejlődés hiányában a fenntarthatóság megkérdőjeleződik, a fenntarthatósági követelmények figyelmen kívül hagyása mellett pedig a fejlődés ütközik korlátokba. A városnak meg kell erősítenie történelmi távlatokban kialakult regionális vonzerejét, integratív és fejlődés-ösztönző szerepét, mert a város és környezete az erőforrások tekintetében erősen egymásra utalt, s Pécs a régió legnagyobb városaként felelősséggel is rendelkezik a térségi fejlődés segítése, ösztönzése terén.</i>			
STRATÉGIA	EGÉSZSÉGES, KARBONSEMLEGES VÁROS	A FENNTARTHATÓ, FEJLŐDŐ TÁRSADALOM	A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK újjáépítése	KOMPAKT VÁROS Kiegyensúlyozott városszerkezet
OPERATÍV CÉLOK	1. Klímaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás	1. Integrált helyi társadalom	1. A gazdaság befektetési tényező-ellátottságának javítása	1. Kiegyensúlyozott térszerkezet és optimális területhasználat kialakítása
	2. Zöld és kék felületek összefüggő rendszerének kialakítása	2. Fenntartható módon javuló életminőség	2. A tőke-ellátottság javítása	2. Mobilitás, az elérhetőség növelése. Tiszta energiával működő közösségi közlekedés általánossá tétele.
	3. A környezeti ártalmak csökkentése	3. A helyi társadalom kulturális tőkájének gyarapítása	3. Jövedelem-egyenleg javítása	3. Építmények állapotának javítása
		4. Közösségek fejlesztése	4. A gazdasági ökoszisztéma fejlesztése	4. SMART-CITY: a városirányítási új modellje

		5. „Társadalom-monitoring		5. Energiabiztonság tiszta, fenntartható energiaforrásból
HORIZONTÁLIS CÉLOK		CSELEKVŐKÉPESSÉG		
		SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE		
		RENDSZERHATÉKONYSÁG		
		ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS		
		FELELŐSÉGVÁLLALÁS		
		POZITÍV KOMMUNIKÁCIÓ		

4. táblázat: Áttekintő célrendszer

STRATÉGIAI CÉL	EGÉSZSÉGES, KARBONSEMLEGES VÁROS		
	1. Klimaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás	2. Zöld és kék felületek összefüggő rendszerének kialakítása	3. A környezeti ártalmak csökkentése
RÉSZCÉLOK	Csapadék helyben tartása, a gyűjtött csapadékvizek és hulladékvizek komplex hasznosítása	Kondicionáló zöldfelületek intenzitásának növelése	A levegőtisztaság javítása
	A város átszellőzésének javítása, tájépítészeti, építészeti, városépítészeti megoldásokkal	Kondicionáló vízfelületek növelése	A városi felszíni vizek tisztaságának biztosítása
	A klímaadaptációs képesség irányelvgyűjteményének kidolgozása és alkalmazása	Közcélú, humán aktivitást kiszolgáló zöldterületi funkciók biztosítása	A felszín alatti vízbázis védelme
	A klímatudatosság növelése és ösztönzése	Közcélú zöldterületi ellátottság minőségének és elérhetőségének javítása	A zajszennyezés mérséklése
		A természetes, természetközeli és kultúrtáj tájrészletek ökológiai és képi tájpotenciáljának, valamint a tájkarakter megőrzése, lehetséges növelése, védelme	A szelektív hulladékgyűjtés részarányának további növelése
			Clean tech technológiák alkalmazása a körkörös gazdaság elvei szerint
			A fényszennyezés mérséklése

STRAT. CÉL	FENNTARTHATÓ, FEJLŐDŐ TÁRSADALOM				
OPE- RATÍV CÉLOK	1. Integrált helyi társadalom	2. Fenntartható módon ja- vuló életminőség	3. A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítása	4. Közösségek fejlesztése	
RÉSZ- CÉLOK	A városhoz kapcsoló pécsi iden- titás alakítása, erősítése, a város lakosságát közösséggé formálása	Szociális városrehabilitáció: Az életminőségre hatást gya- korló - természeti és épített - környezeti tényezők alakí- tása, a hozzáférés esélyeinek növelése	A családok támogatására irányuló intézményesített, vagy közösségi alapú programok annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító ké- peségük fejlődjön	A területi ala- pokon kelet- kező kezdemé- nyezések elő- segítése közös- ségfejlesztési eszközökkel	
	A közbizalom erősítése	A materiális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatással lévő közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatókozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése	A formális és nem formális civil szerveződések támogatása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító tevékenységeik hatékonyak legyenek	A közös értékrend alapján szerveződő közösségek erősítése	
	A bizalom erősödésének elősegítése a magán-viszonyok alakításában	A mentális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatást gyakorló közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatókozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése	A kulturális tőke tartalmának és minőségének a foglalkoztathatóságot javító fejlesztése intézményi, illetve közösségi támogatás révén		
	A részvételi demokrácia erősítése, a közéleti aktivitás és a társadalmi együttműködés kultúrájának fejlesztése az állampolgárok, a lakosság körében	Az egészség megőrzését szolgáló ismeretek, magatartásmodellek bővítése, az adekvát intézményrendszer meglévő feltételeinek optimalizálása, fejlesztése	A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító képességük fejlődjön		
	A köz- lét- és magánbiztonság érzetének javítása a nyilvánosság eszközeinek használatára támaszkodva	A helyi társadalom életminőségét alakító tényezők folyamatos monitorozása, a korrekciós beavatkozások megalapozása	A megfelelő intenzitású és minőségű társadalmi nyilvánosság kialakulását szolgáló kommunikációs eszközrendszer kialakítása és működtetése		

STRAT. CÉL	FENNTARTHATÓ, FEJLŐDŐ TÁRSADALOM				
OPE- RATÍV CÉLOK	1. Integrált helyi társadalom	2. Fenntartható módon ja- vuló életminőség	3. A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítása	4. Közösségek fejlesztése	
	A civil aktivitás növekedésének támogatása, a közösségek fejlesztése, a szükséges infrastrukturális és dologi háttér biztosításának támogatása révén	A szociális biztonság erősítése, a humán közszolgáltatások rendszerének összehangolt működtetése hatékonyságuk javítása érdekében	A helyi társadalom kulturális tőkéjének tervezett gyarapítását feladatként elismerő szemlélet kialakítása a helyi kormányzás intézményrendszerében		

STRATÉGIAI CÉL	A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK újjáépítése			
OPERATÍV CÉLOK	1. A gazdaság befektetési tényező-ellátottságának javítása	2. A tőke-ellátottság javítása	3. Jövedelem-egyenleg javítása	4. A gazdasági ökoszisztéma fejlesztése
RÉSZ-CÉLOK	A gazdasági infrastruktúra fejlesztése: • Közlekedési infrastruktúra fejlesztése • Üzleti infrastruktúra fejlesztése • Innovációs infrastruktúra fejlesztése • A turizmus ágazat infrastruktúrájának fejlesztése	A fejlesztések finanszírozási forrásainak azonosítása és megteremtése • Egyedi kormánytámogatás elérése a kiemelt, térségi, és kiemelt, Pécsre érintő fejlesztésekhez • Pályázati rendszerben elérhető források maximális kihasználása • Az Önkormányzat saját fejlesztési forrásainak optimális felhasználása • Pénzügyi és innovatív finanszírozási formák alkalmazása	A helyi gazdaság fejlesztése: • Helyi piacok, termékek fejlesztése • Helyi (termékeket forgalmazó) kereskedelem, vendéglátás fejlesztése • Szociális, közfoglalkoztatási rendszer továbbfejlesztés • Internet alapú kereskedelem fejlesztése Körkörös gazdaság fejlesztése, REL fejlesztés	A vállalkozások ökoszisztémába történő integrálódásának elősegítése, a klaszterszerűség további támogatása
	Kedvező befektetési feltételrendszer kialakítása • A befektetések költséghatékonyságának javítása	Középtávú városfejlesztési felzárkózási és modernizációs program kidolgozása és elfogadtatása (szükség szerint egyedi kormánydöntéssel támogatott programként)	A turizmus fejlesztése: • termékfejlesztés • attrakciófejlesztés • értékesítési és marketing folyamatok fejlesztése	Helyi együttműködési rendszer kereteinek kialakítása, elmélyítése

STRATÉGIAI CÉL	A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK újjáépítése			
OPERATÍV CÉLOK	1. A gazdaság befektetési tényező-ellátottságának javítása	2. A tőke-ellátottság javítása	3. Jövedelem-egyenleg javítása	4. A gazdasági ökoszisztéma fejlesztése
	• Vonzó üzleti környezet kialakítása, a tőkebefektetéseket ösztönző eszközrendszer kidolgozása és alkalmazása • A települési környezet fejlesztése			
	A humán tőke-ellátottság strukturális és minőségi fejlesztése: • Az oktatási- képzési rendszer fejlesztése ○ a képzési szintek közötti lépcsők csökkentése, áthidalása ○ a lemorzsolódás csökkentése ○ A piaci és fejlesztési igényekhez igazodó képzési struktúra, különös tekintettel a nyelvi és infrastruktúra, különös tekintettel a nyelvi és informatikai képzésre • Az üzleti- foglalkoztatási célú lakhatási feltételek javítása • Szociális bérlakás állomány fejlesztése a munkavállalók számára	KKV-k számára pénzügyi ösztönzőrendszer kidolgozása	Alkonygazdaság fejlesztése (Stratégia és megvalósítás)	Regionális együttműködési platform kialakítása és működtetése
			Fiatal vállalkozók, vállalkozások segítése	

STRATÉGIAI CÉL	KOMPAKT VÁROS Kiegyensúlyozott városszerkezet				
OPERATÍV CÉLOK	1. Kiegyen-súlyozott térszerkezet és optimális területhasználat kialakítása	2. Mobilitás, az elérhetőség növelése	3. Építmények állapotának javítása	4. OKOS VÁROS: új városirányítási modell	5. Energiabiztonság tiszta, fenntartható energiaforrásból
RÉSZCÉLOK	Policentrikus városszerkezet erősítése, a belváros tehermentesítése (új decentrumok, zöld és épített közösségi és szolgáltatási központok, terrek, rekreációs hálózat kialakítása)	Az átlagos eljutási idő csökkentése. A belvárost elkerülő nagy kapacitású elkerülő és feltárási út létesítése	Az épületek energetikai állapotának javulása	Új rendszertervezési és irányítási modell kidolgozása és alkalmazása	Az energiafüggőség csökkentése, új, karbonsemlegességre épülő, egységes, tervszerű városi energia- és másodnyersanyag-gazdálkodási rendszer kidolgozása és bevezetése
	A közlekedési hálózat szolgáltatási szintjének javítása. P+R parkolókat létesítése, a városon belüli közlekedésterhelés csökkentése.	A modal split arányainak javítása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára	Üresen, kihasználatlanul álló épületek arányának csökkentése, a műemlék ingatlanok kulturális, kreatív ipari, turisztikai hasznosítása	Digitális város koncepció és program kidolgozása	Megújuló energia-használat bevezetésének ösztönzése a vállalkozások és a lakosság körében
	Funkcionális tömörség, a felhagyott, rendezetlen, barnamezős területek hasznosításának előtérbe helyezése				
	Funkcionális változatosság növelése				
	Szociális városrehabilitáció, szegregátumok kialakulásának megelőzése, meglévő szegregátumok és szegregációs pontok rehabilitációja				
	Új építési területek bevonása (csak indokolt esetekben lakosságmegtartás, gazdaságfejlesztés céljából)				

5. táblázat: Stratégiai, operatív és részcélok rendszere

3.2 A stratégiai, operatív és részcélok rendszerének kifejtése

3.2.1 A természeti környezet fenntarthatósági helyzete

3.2.1.	
1. STRATÉGIAI CÉL	EGÉSZSÉGES, KARBONSEMLEGES VÁROS
HELYZETÉRTÉKELES	A tájszerkezet megbontásával a város átszellőzése sérült, a szennyezés mértéke viszont nőtt, így az egészséget leginkább veszélyeztető légszennyezés mértéke magas, gyakori az egészségügyi határérték túllépése is. A Mecsek erdőtümbje értékes adottság, azonban a városon belül korántsem biztosított az egészséges környezet. Kevés és funkcionálisan gyenge kínálatú a zöldterületek száma. Alacsony a zöldfelületi intenzitás, vagyis nem elegendő a fás növényzet borítottsági aránya. Az egészség megőrzésében fontos szerepet játszó rekreációs- és sportterületben is hiány mutatkozik. Kevés a városban a vízfelület. A túlzott arányú szilárd burkolatok csapadék-visszatartás és árnyékhataz híaán nyáron erőteljesen felforrósodnak. A lakóépületek és munkahelyek klímája nyáron sokszor elviselhetetlen.
A STRATÉGIAI CÉL INDOKLÁSA	Pécs élhetőségének, lakói egészségének és munkaképességük megőrzésének terén alapvető szerepet játszik az egészséges környezet. Ennek megléte jelentős befolyást gyakorol a városlakók fizikai és szellemi teljesítőképességére, így a város versenyképességére is. Az egészséges környezet biztosításának alapja a megfelelő mennyiségű és intenzitású biológiai aktív kondicionáló zöld- és vízfelület; a környezeti elemek megfelelő állapota; valamint a klímaváltozás már most észlelhető, de a jövőben várható hatásaihoz történő alkalmazkodás. A stratégiai cél operatív céljai: • klímaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás • zöld- és kék felületek összefüggő rendszerének kialakítása • Környezeti ártalmak csökkentése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET	
TÁRSADALMI HÁLÓZAT	Az egészséges környezet a városlakóknak kedvező testi és lelki életfeltételeket biztosít, kreativitásra és munkára serkent; kedvező lakó- és munkakörnyezetet nyújt. Biztosítja a közösségek fejlődésének fizikai terét. A zöldfelületek létrehozása és fenntartása munkalehetőséget teremt. A tudatformálás révén az emberek jobban átértzik az egészséges környezet fontosságát, motiváltabbak lesznek az egészségtudatos életmódra, saját környezetük megóvására, jobbá tételére.
GAZDASÁGI ALAPOK	Az újraparosítás az egészséges környezet biztosításának sérelme nélkül valósuljon meg, a gazdaság szereplőinek érdeke fűződjön ehhez a körülményhez. Az üzleti tevékenységek több motivált munkaerőt vonzanak, illetve tartanak vissza egészséges környezetben. Az egészséges környezet csökkenti a betegség miatti hiányzást, növeli a munkatermelékenységet.
KOMPAKT VÁROS	Egészséges, szennyezéstől mentes környezetben valószínű meg a funkcionális sokféleség. Az épített környezetet összefüggő zöldfelületi rendszer szője át, amelynek kondicionáló és esztétikai hatását a szintén összefüggő vízhálózat rendszer erősíti. Az épületek tájolása, zöld növényvel történő árnyékolása, illetve installálása segít a klímaváltozás hatásainak mérséklésében. Szükséges a környezetbarát, energiatakarékos építési technológiák alkalmazása, különös tekintettel az anyaghasználatokra és a szigetelésre. Az épületekről és burkolatokról lefolyó csapadékvíz kerüljön összegyűjtésre, majd felhasználásra. Csökkentendő a burkolt felületek és növelendő a csapadékot helyben tartó zöldfelületek aránya.

KOORMÁNYZÁS	A fenntartható város egy többváltozós komplex rendszer, a „resilient city” ideája pedig mind a tervezők, döntéshozók és végrehajtók részéről gyors, adekvát és kreatív válaszokat kíván, a rendelkezésre álló, strukturált, integrált adat-halmazok alapján. A helyi kormányzati szervezeteknek rendelkezniük kell a környezeti állapotra vonatkozó integrált adatbázissal. Olyan strukturált, egymásra rétegszerűen épülő adatbázisra van szükség, mely a környezeti adatokat egyéb tényezőkkel (demográfiai, közlekedési, közmű adatok stb.) összefüggésben, a fellépő kölcsönhatásokat térinformatikai rendszerben képes megjeleníteni. Ilyen összefüggő rendszerrel még egyetlen magyar város sem rendelkezik. A város területén a jelenleginél lényegesen több ponton szükséges a víz-, lég-, zaj- és fényszennyezés valamint a városklíma integrált monitorozása, a kritikus helyzetekre vonatkozó intézkedési tervekben vállaltak folyamatos megvalósítása. A helyi önkormányzatnál mind a környezetvédelem, mind a zöld- és vízfelületek területén megfelelően képzett szakembergárdát kell alkalmazni.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – A városi élettér alapvetően antropogén környezetet jelent, elképzelésünk szerint a városi élet minőségét, a környezeti elemek (pl. levegő, víz, talaj) egészségének fenntartását, egészségesebbé válását biztosítja a városban már meglévő és még létrehozandó biológiaiilag aktív felületek rendszere. A zöld felületek, integrálva a kék infrastruktúra elemeit együttesen alkalmasak lehetnek arra, hogy külön beavatkozás nélkül is, pusztán az élő rendszerekre jellemző autonóm regulációs mechanizmusokon keresztül mérsékeljék környezetük szélsőségeit, és a humán populáció optimális környezeti feltételeivel összeegyeztethető állapotokat generáljanak. Ennek keretében mérsékelhetik a klímaváltozás és a folyamatos intenzív emberi használat negatív következményeit is.
SOKFÉLESÉG	Erősíti - Az egészséges környezet létrehozásának előfeltétele egy a városi életterek tekintetében is sokféle megjelenéssel bíró, differenciális szerkezeti képű, eltérő funkciókkal rendelkező zöld- és kékfelületi rendszer létrehozása. Ennek elemei az épített környezetbe ékelődve együttesen alkalmasak lehetnek a város klímájának javítására, a klímaváltozás trendjeibe illeszkedő negatív folyamatok hatásának mérséklésére, az egészségtelen levegő minőségének javítására, és a városi élettel szemben eltérő igényekkel fellépő városlakói csoportok különböző rekreációs, esztétikai igényének kielégítésére.
HATÉKONYSÁG	Erősíti.– A klímahatás mérséklésében és a levegőtisztaság-védelemben szerepet játszó zöld- és kékfelületi infrastruktúra fenntarthatóságát részben azok egymásra gyakorolt kedvező hatása biztosítja. A várható, szaporodó intenzív esők víztömegének elvezetése és kezelése komoly anyagi és vízkormányzási feladatot jelent a város számára. Ez a vízmennyiség alapja lehetne a súlyosbodó aszályos időszakok vízhiánya kezelésének is. A háztartások szintjén megfogott csapadékvíz csökkentheti a csapadékelvezető rendszerek terhelését, miközben értékes és drágán előállítható ivóvizet vált ki. A csapadékvizekkel együtt szükséges hasznosítani a városban keletkező nagy mennyiségű hulladékvizet is.
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti - A városi zöld- és kék életterek számának, funkcionális és esztétikai sokféleségének növekedése, területi megoszlásuk egyenletesebbé válása egészségesebb levegőt, temperált klímát, vagy esztétikus és egészséges rekreációs területet biztosít minden városrészben. Mérséklődik a különbség a város zöldövezeti negyedeinek számító Mecsek-oldal és a zárt belvárosi, vagy sűrű beépítésű lakóövezeti városrészek között. A zöld- és kék infrastruktúra kiterjesztése a város legtöbb részében hozzájárulhat a klimatikusán szélsőséges (leginkább nyári) hónapok könnyebb túléléséhez, a szellemi és testi frissesség alapjának számító éjszakai nyugodt pihenés feltételeinek megteremtésével.
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti - Pécs aktuális és előreláthatólag a jövőbeli legnagyobb környezeti problémája is minden bizonnyal a város jelenlegi életmódjából fakadó szennyezett abiotikus környezet és a klímaváltozás emberi populáció szempontjából negatív tendenciái lesznek. A környezeti problémák egy részének kezelése (pl. felszíni vizek tisztítása) megfelelő és rendszerint költséges technológiával megoldható lehet, de a környezeti problémák zömét (pl. levegőtisztaság-védelem, klímaváltozáshoz történő

	alkalmazkodás) sokkal inkább jelenlegi életmódunk gyökeres átalakítása révén való-síthatjuk csak meg. Ezzel elérhető, hogy az aktuális – egészségre leginkább ártalmas – környezeti problémák kezelése is megtörténjen, de sokkal fontosabb lehet, hogy azok újratermelődését is megakadályozzuk, jelentős tehertételtől szabadítva meg ez-zel az utánunk következő nemzedékeket.			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Lásd az operatív célok indikátorainál.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Az operatív célok indikátoraiból képzett komplex indikátor.			
ADATGYŰJTÉS	Évente egyszer			
ELNEZVEZÉS/ HA-TÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.1.1.	
1. OPERATÍV CÉL	KLÍMAVÁLTOZÁS HATÁSAIHOZ TÖRTÉNŐ ALKALMAZKODÁS
HELYZETÉRTÉKELÉS	A következő évtizedekben folyamatosan növekvő átlaghőmérséklettel és csökkenő csapadékmennyiséggel kell számolnunk. Megnő az emberi egészségre különösen ár-talmas hőségriadós napok és a hóhullámok száma valamint hossza, és növekszik a napi minimumhőmérséklet is. A lehullott csapadék időbeli változatossága megnő, hosszabb aszályos időszakot rövid idő alatt lehulló jelentősebb csapadék követhet, ami a villámárvizek problémájának súlyosbodását vetíti előre. A fokozódó szárazság miatt jelentősen nő a nyári időszakban az ivó- és öntözővíz iránti igény, megsza-porodhatnak az erdő- és bozóttüzek. A vegetációs időszak meghosszabbodása miatt a korai és a késői fagyok kártétele megnő. Az enyhe tél miatt a kártevők növekvő meny-nyiségével kell számolni.
AZ OPERATÍV CÉL IN-DOKLÁSA	A klímaváltozás trendjei néhány évtizeden belül csak mérsékeltebb változásokat je-leznek, de a szaporodó szélsőséges időjárási események, az egyre változékonyabb év-járási hatások már most ésszerűvé teszik a várható negatív trendekhez történő alkalmazkodást. A klímaváltozás valószínű hatásainak mérséklését biztosító adaptációs képesség növelése annál is inkább aktuális feladat, mert Pécs városának klímája már jelenleg is komoly kihívást intéz a városlakók tűrőképessége ellen. A város adaptációs képességének kialakítása, a potenciális mitigációs eszközök telepítése, az ez irányú társadalmi elfogadás megteremtése önmagában is évtizedekben mérhető feladatot jelent.
RÉSZCÉLOK	Egy város klimatikus jellemzőit leginkább a kiterjedt, komplex zöld felületek (több szintes lombkorona, meghatározó cserjeszint), vagy fizikailag aktív állandó vízfelüle-tek, felszíni vízfolyások képesek befolyásolni. Jelenlétük kedvezően hat a közeli vá-rosrész hőmérsékletére, levegőjének páratartalmára. A beépítettség ezzel éppen el-lenkezőleg hatva növeli a felmelegedést kialakítva a hősziget jelenségét. A zöld és kék felületek témaköre fontosságánál és a globális klímaváltozásnál szélesebb körű indo-koltságánál fogva külön operatív célként (ld. 2. operatív cél) adtuk meg, ott kerül ki-fejtésre, ezért jelen operatív cél rész céljai közt nem szerepel. Természetesen a klíma-adaptációs stratégiai térkép készítésénél ezt a szempontot is figyelembe vettük. 1. Csapadék helyben tartása, a gyűjtött csapadékvizek és hulladékvizek komp-lex hasznosítása 2. A város átszellőzésének javítása, tájépítészeti, építészeti, városépítészeti megoldásokkal. 3. A klímaadaptációs képesség irányelvgyűjteményének kidolgozása és alkalmazása
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A városi parkok revitalizációjához, a városrészenkénti könnyen elérhető minőségi zöld rekreációs terek megteremtéséhez kapcsolódik..

TÁRSADALOM	a klímaváltozás problémakörének társadalmi megismertetése közösségformáló erővel bír, a társadalom adaptációs kapacitásai jelentős hatással vannak a város klímaadaptációs képességére.			
GAZDASÁG	A városkörzet, a várost körülölelő régió egyre inkább hozzájárul a város ellátásbiztonságához. A klímaváltozás hatásai ezt az alapot gyengíthetik, ezért a város fogyasztási struktúrájának tudatos átalakítása hozzájárulhat a klímaváltozás késleltetéséhez alkalmas természeti környezet kialakításához (pl. az energiatermelési mód megváltoztatása). A város gazdasági kapacitásai befolyásolják adaptációs eszközrendszerét.			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A kiegyensúlyozott területhasználat fontos eleme a zöldfelületek pontos megtervezése, amelyben már a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásnak is szerepelnie kell. Klímabarát építészeti megoldások használata.			
VÁROSKORMÁNYZÁS	Az operatív cél végrehajtása összehangolt tevékenységet igényel, ezért fokozott feladat hárul ebben az önkormányzatra. A városvezetés adaptációs kapacitásai jelentős hatással vannak a város klímaadaptációs képességére.			
CSELEKVŐKÉPESÉG	Erősíti – megteremti a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklési lehetőségét, és fokozza a város alkalmazkodóképességét			
SOKFÉLESEG	Erősíti – az egészséges városi környezet létrehozásának előfeltétele egy, a városi életterek tekintetében is sokféle megjelenéssel bíró, differenciális szerkezeti képű, eltérő funkciókkal rendelkező zöld- és kékfelületi rendszer létrehozása			
HATÉKONYSÁG	Erősíti – a klímaregulációban szerepet játszó zöld- és kékfelületi infrastruktúra fenntarthatóságát részben azok egymásra gyakorolt kedvező hatása biztosíthatja. A csapadékvizek kormányzásával egyszerre szüntet meg egy környezeti problémát, és talál megoldást a súlyosbodó aszályos időszakok kezelésére			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti - A városi zöld- és kék életterek számának, funkcionális és esztétikai sokféleségének növekedése, területi megoszlásuk egyenletesebbé válása olyan városrészekben is egészségesebb levegő, temperált klíma, vagy esztétikus és egészséges rekreációs felület könnyebb elérését hozhatja az ott élők számára, ahol az addig nem vagy csak nehezen volt elérhető			
FELELŐSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – a város mikroklimájának kedvezőbbé válása a következő generációk életminőségét alapvetően befolyásolja			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Nyári hónapban készült mikroklima-felmérés adatai.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Évente egyszer			
ADATGYŰJTÉS	A lakosságszámmal súlyozott, városrészenként vett nyár közepi átlagos minimum lég-hőmérséklet. Csapadékvíz mennyiségi adatai, vízhozam-adatok.			
ELNEVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
A város napi, nyár közepén mért minimum felszíni átlaghőmérséklete városrészenként	NINCS ADAT	20	19	18

3.2.1.1.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	CSAPADÉK HELYBEN TARTÁSA, A GYŰJTÖTT CSAPADÉKVIZEK ÉS HULLADÉKVIZEK KOMPLEX HASZNOSÍTÁSA
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A klímaváltozás egyik valószínű negatív következménye az éves csapadékmennyiség csökkenése lesz. Ennek a hatásnak a mérsékléséhez, a várhatóan növekvő területű

	városi zöldfelületek vízzel való ellátásához, a burkolt felületek tisztításához, így a városi levegő tisztán tartásához szükséges vízmennyiség biztosítását szolgálja ez az intézkedés. A csapadék visszatartása a városklímát is kedvezően befolyásolja. A helyben tartott csapadék nem terheli a csatornahálózatot és mérsékeli a lezúduló csapadék okozta károkat.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- szakkép (BIOKOM Nonprofit Kft., Tettye Forrásház Zrt.,) - Pécs helyi és térségi jelentőségű vízvédelmi rendszerek fejlesztése, DDOP-5.1.5/B-11 pályázat (400 millió Ft) - szaktudás megléte - meglévő csatornahálózat, csapadékvíz-elvezető hálózat - egyetemi tudásbázis - meglévő csapadék- és felszíni vízhozam-mérő berendezések (PTE – Tettye Forrásház Zrt. – Biokom Nonprofit Kft.)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- anyagi források (költségvetési, pályázati) - tervezői-mérnöki kapacitás - természettudományi szaktudás - jogász szaktudás
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- a városi vízháztartást leíró tanulmány elkészítése - csapadék- és vízfolyásadatok reprezentatív mérésére szolgáló mérőhálózat kialakítása és folyamatos üzemeltetése az egész városra vonatkozóan - a villámárvizek városi modelljének kidolgozása - villámárvíz-védelmi rendszer kiépítése - források és felszíni vízfolyások kataszterének elkészítése, aktualizálása - városi csapadékvízgyűjtő rendszer karbantartása, az aktuális igényekhez igazítása, - karsztvíz-bázis feletti területek burkolt felületeinek csapadékelvezető-rendszerrel történő ellátása - zárt és nyitott városi csapadékgyűjtő ciszternák létesítése az erre alkalmas városrészekben - kertesi lakóépületek esővízgyűjtővel történő ellátása - a beépítetlen területek beépítésének rendeleti tiltása, rendezési terv és építési szabályzat aktualizálása - burkolt felületek burkolatának cseréje vizet áteresztőre (pl. parkolóknál, lakóingatlanok környezetében) - az elvek szabályozásban történő megjelentetése - lakossági tudatosság formálása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Gyűjtött csapadékvíz aránya a város közütemi, zöldfelületi, rekreációs, háztartási és gazdasági célú vízhasznosításában (%). Csapadékvíz mennyiségi adatai, vízhozam-adatok A városi költségvetésből a köz- és magánintézmények által a környezetvédelmi kutatásra és fejlesztésre (különösen az ökoinnovációra) szánt részesedés (%) Víz-újrahasznosítási kezdeményezések (db)	

3.2.1.1.2.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A VÁROS ÁTSZELLŐZÉSÉNEK JAVÍTÁSA, TÁJÉPÍTÉSZETI, ÉPÍTÉSZETI, VÁROS-ÉPÍTÉSZETI MEGOLDÁSOKKAL.
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A várhatóan emelkedő átlaghőmérséklet és növekvő besugárzás hatásának mérsékléséhez - a városi zöld- és kékfelületek jótékony szerepén túl - elengedhetetlenül fontos a város természetes átszellőzésének biztosítása. Ez a természetes légcseré, mely mára

	már jelentősen lecsökkent a beépítettség növekedésével, mérsékelheti a nappali felmelegedést, és növelheti az éjszakai lehűlést a humán-egészségügyi szempontból fontos alacsonyabb hőmérsékleti értékekre.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- egyetemi tudásbázis - mérnöki, építész kamarák
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Pécs városklíma-modelljének készítése (incl. mikroklima térkép, légáramlási modell stb.) - a város átszellőzését biztosító légcsatornák restaurálása városépítészeti módszerekkel (akár épületek visszabontásával is).
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
1. A levegőáramlás átlagos sebessége a városra reprezentatív területi vonatkozásban.	

3.2.1.1.3.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A KLÍMAADAPTÁCIÓS KÉPESSÉG IRÁNYELVGYŰJTEMÉNYÉNEK KIDOLGOZÁSA ÉS ALKALMAZÁSA
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A klímaváltozás negatív hatásait csak úgy van esély valamelyest is mérsékelni, ha a város jövőbeni fejlesztésének minden területén előnyben részesítik azokat a megoldásokat, melyek a túlzott felmelegedés, a szélsőséges időjárási jelenségek, a csökkenő csapadékmennyiség stb. hatásait képesek ellensúlyozni. A cél elérése egy szakmailag megalapozott, gyakorlatban is kivitelezhető javaslatgyűjtemény összeállításával, annak széles körű szakmai megvitatásával és konszenzusos elfogadtatásával, majd következetes alkalmazásával lehetséges.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- kamarák, szakmai szervezetek, közüzemi cégek - mérnök- szakemberek - egyetemi tudásbázis
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- szaktudás az érintett szakmai területekről (mérnöki, természettudományos, kertészeti, agrár, egészségügyi, gazdasági) - anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- irányelvgyűjtemény készítése - városi rendeletalkotás - lakosság tájékoztatása (fórumok, hirdetések, weboldal) - tudatosság formálása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Irányelvgyűjtemény megléte zöldfelület nagysága (m ² /lomb m ³) terület/kerület arány (fragmentáltság) talajfelszín jellege (beépített, szilárd burkolatú területek aránya) zöldfelületi ellátás (m ² /fő) fák egyedszáma egységnyi utcahosszon fák egészségi állapota (egészséges/beteg ha/db) levélfelületi index	

3.2.1.1.4.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A KLÍMATUDATOSSÁG NÖVELÉSE ÉS ÖSZTÖNZÉSE
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A klímaváltozás negatív hatásait csak úgy van esély valamelyest is mérsékelni, ha a város jövőbeni fejlesztésének minden területén előnyben részesítik azokat a megoldásokat, melyek a túlzott felmelegedés, a szélsőséges időjárási jelenségek, a csökkenő csapadékmennyiség stb. hatásait képesek ellensúlyozni. A klíma adaptációs képesség irányelvgyűjteményére alapozva PR akció indításával lehet a legszélesebb körben elérni a klímatudatosságot. Az elmúlt évtizedben a világ lakosságának klímatudatos-sága látványosan nőtt. Ezt ugrásszerűen megerősítette a COVID pandémia, mivel a tudóstaadalom révén általánosan ismertté vált, hogy a világjárványok veszélyét a természetes környezet mértéktelen visszaszorulása növelte meg. Helyi szinten a kommunikáció célja annak a tudatosítása, hogy a város vállalkozásai, családjai, intézményei és az egyes lakosok mit tehetnek és mit kell, hogy tegyenek azért, hogy a város környezeti biztonsága javuljon. Ehhez az irányelvgyűjteményen felül konkrét ösztön-zőrendszert érdemes párosítani, mely napirenden tartja a témát és súlyt ad a megvalósításának.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- kamarák, szakmai szervezetek, közüzemi cégek - mérnök- szakemberek - egyetemi tudásbázis - működő kommunikációs csatornák - városi tulajdonú és irányítású szervezeti egységek szakemberei
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- klímaadaptációs irányelvgyűjtemény - a rendelkezésre áll erőforrásokon felül a kommunikáció és az ösztönzőrendszer működtetéséhez szükséges forrás
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- kommunikációs terv kidolgozása - ösztönzőrendszer kidolgozása - A rendszerbe történő önkéntes regisztráció és a környezeti állapotkövetés és - mérés módszertanának kidolgozása (a SMART CITY rendszer részeként) - A feladatok delegálása a releváns szervezetekhez
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
kommunikációs terv megléte ösztönző rendszer megléte zöldfelület nagysága (m2 /lomb m3) terület/kerület arány (fragmentáltság) talajfelszín jellege (beépített, szilárd burkolatú területek aránya) zöldfelületi ellátás (m2/fő) fák egyedszáma egységnyi utcahosszon fák egészségi állapota (egészséges/beteg ha/db) levélfelületi index	

3.2.1.2.	
2. OPERATÍV CÉL	ZÖLD ÉS KÉK FELÜLETEK ÖSSZEFÜGGŐ RENDSZERÉNEK KIALAKÍTÁSA
HELYZETÉRTÉKELES	Pécs városa számára a Mecsek erdőtömbje kiváló adottság, ugyanakkor a városban nem kielégítő a zöldfelületek mennyisége, minősége és intenzitása. Az egyes zöldfelületek szétszórtnak, elszigetelten, területileg kiegyenlítetlen módon helyezkednek el; a foltszerű, vonalas és pontszerű zöldfelületek kapcsolata nem biztosított. A burkolt felületek túlzott arányban vannak jelen a zöldfelületekhez képest, kismértékű a helyben tartott csapadék mennyisége.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A zöld- és kék (víz) felületek összefüggő rendszere multifunkcionalitásánál fogva sokoldalúan hasznosítható, számtalan szerepet képes egyidejűleg betölteni. Nyaranta hűti a várost, javítja a levegőt, segít a klímaváltozás hatásainak kivédésében, közreműködik a csapadék helyben tartásában. A rekreációs és sporttevékenység ideális helyszíne, ugyanakkor az élelmiszertermelés helyszínéül szolgál. Ahogy a növekvő közösségeknek elengedhetetlen szürke infrastruktúrájuk (utak, csatornahálózat, elektromos hálózat, stb.) fejlesztése, a növekedés ütemével párhuzamosan szükséges a zöld- és vízfelületeik kiterjesztése, növelése is. Akárcsak a közlekedési rendszer esetében az utak, vasutak, ugyanúgy ennek az egyesített rendszernek is megvannak a fizikai összetevői, amelyek lehetnek: • felületek (közparkok, közkertek, intézményi- és magánkertek, temetőkeretek, rekreációs és sportterületek; de ide sorolhatjuk az erdőket, gyepeket és a mezőgazdaságilag művelt felületeket is; tavak, víztározók, medencék) • vonalas (fasorok, mezővédő erdősávok, vízfolyások menti parti sávok; vízfolyások) • pontszerű (szoliter fák, apró zöld foltok; források, kutak, csobogók) elemek A zöld- és kék infrastruktúra felsorolt elemei egymással szinergikusan működve kedvező környezetminőséget, a biológiai sokféleség megőrzését, illetve növelését képesek elérni.
RÉSZCÉLOK	1. Kondicionáló zöldfelületek intenzitásának növelése. 2. Kondicionáló vízfelületek növelése 3. Közcélú, humán aktivitást kiszolgáló zöldterületi funkciók biztosítása 4. Közcélú zöldterületi ellátottság minőségének és elérhetőségének javítása 5. A természetes, természetközeli és kultúrtáj tájrészletek ökológiai és képi tájpotenciáljának, valamint a tájkarakter megőrzése, lehetséges növelése, védelme
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A zöld és kék felületek kondicionáló hatása összeadódik, így a klímaváltozás hatásainak kivédésében a hőmérséklet csökkentő, páratartalom növelő és árnyékoló hatásai által jelentős szerepet játszik. Nagyarányú a növényzet szennyezőanyag megkötő és zajcsökkentő hatása.
TÁRSADALOM	A városlakók fizikai, lelki és szellemi állapotát pozitívan befolyásolja; munkahelyet terem. Elősegíti az egészség megőrzését, lehetőséget nyújt a sportra és rekreációra.
GAZDASÁG	A munkavállalók szívesebben dolgoznak harmonikus zöld környezetben, ez a teljesítményükre is pozitívan hat.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A zöldbe ágyazott épített környezet egészségesebbé, ingergazdagabbá, esztétikusabbá teszi a települést.
VÁROSKORMÁNYZÁS	Megfelelően képzett szakembergárda és releváns adatbázis, továbbá elegendő anyagi forrás segítségével valósítható meg és tartható fenn ez a rendszer.
CSELEKVŐKÉPESÉG	Erősíti – A megfelelő mennyiségű és intenzitású biológiailag aktív kondicionáló zöld- vízfelületek megléte kedvező hatást gyakorol a városlakók testi, lelki állapotára, növeli kreativitásukat és cselekvőképességüket.
SOKFÉLESÉG	Erősíti – A zöld és kék infrastruktúra elemei a növények és a közöttük megjelenő élőlények (madarak, rovarok) önmagukban is diverzitást mutatnak. Ez az épített környezet elemeihez kapcsolódva, azok sokféleségével párosulva a település sokféleségét erősíti

HATÉKONYSÁG	Erősíti - Kondicionáló és kiegyenlítő hatása révén a klímaváltozás hatásainak kivédését hatékonyan segíti elő.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – Az egységes rendszerbe foglalt, a területi kiegyenlítettségre és a minél igazságosabb hozzáférhetőség biztosítására törekvő zöld és kék infrastruktúra a városlakók lehető legszélesebb rétegének képes nyújtani kellemes és egészséges zöld környezetet.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – A városlakók kedvező testi, lelki, szellemi környezetének biztosítása; a városban található élőlények (növények és állatok) létfeltételeinek biztosítása			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	A zöldfelületek alapterülete önmagában nem mutatja reálisan a rajta folyó biológiai aktivitás mértékét. Egy adott terület biológiai aktivitása attól függ, hogy mennyi rajta a növényzet (fa, cserje, fű) abszolút értékben összeadódó lombfelület mennyisége, amit a nemzetközi irodalom lombköbméterben fejez ki.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	zöldfelületek lombköbméter értéke			
ADATGYŰJTÉS				
ELNEVEZÉS/HATÁR-ÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
zöldfelületek lombköbméter értéke	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.1.2.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	KONDITIONÁLÓ ZÖLDFELÜLETEK INTENZITÁSÁNAK NÖVELÉSE
A RÉSZCÉL RÖVID INDOK-LÁSA	Az egyes zöldfelületek biológiai aktivitását, egyúttal klíma- és környezetjavító hatását a rajta levő növényzet lombfelületének (az egyes levelek) abszolút összege adja. Eből következően minél több növény (gyep, fölötté cserje, fölötté fa) található egy adott területen annál több oxigént termel, széndioxidot és port köt meg, több párat bocsájt ki, így hűti környezetét. A műholdas felvételek alapján jól látható, hogy Pécsen a zöldfelület (m ²) nem kevés, ellenben sok a kopár, csak gyeppel fedett, vagy gyér faállományú terület.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- meglévő, alacsony intenzitású városi zöldfelületek - városkörnyék zöldfelületei - rekultivált bányaterületek - zöldfelületi borítottsági adatok (NDVI) - erdészeti nyilvántartások és üzemtervek - mezővédő erdősávok nyilvántartásai - szaktudás és szakértelem (BIOKOM Nonprofit Kft., Mecsekerdő Zrt.) - városi faiskola - meglévő komposzt (BIOKOM Nonprofit Kft.-nél)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- fakataszter (az egész városra kiterjedő) - integrált zöldterületi nyilvántartás - egészségügyi és oktatási intézmények zöldfelületeinek felmérése - fellelhető korábbi tervek - PTE hallgatók bevonása - anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- fás növényzet nagy számban történő telepítése - növények minőségi cseréje - külfejtések rekultivációja - felszín alatti közművezetékek kivezetése a zöldsávok alól

	- zöldfelületek új formában megjelenítve (befuttatott falak, lugasok, soliter fák burkolatban) - alacsony intenzitású városi zöldfelületek intenzív fásítása (szabad felhasználású erdőként) - erdőterületeken a folyamatos borítottság biztosítása - szántókon erdőfoltok telepítése - mezővédő erdősávok és út menti fasorok telepítése - város és városkörnyék zöldfelületeinek összekapcsolása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
-zöldfelület m2 /lomb m3 -zöldfelület/burkolat m2 - fasorok db/ha - párologtatás mértéke, ha/m3 - várostűrő fajok aránya, ha/db - fák egészségi állapota, egészséges /beteg ha/ db - invazív fajok aránya, ha/db - allergén fajok aránya, ha/db Zöld területek minősége (felújított m2)	

3.2.1.2.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	KONDITIONÁLÓ VÍZFELÜLETEK NÖVELÉSE
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A zöldfelületek mellett a vízfelületek is rendelkeznek kondicionáló hatással: port és szennyeződéseknek kötnek meg, párologásukkal hűtik a levegőt, ezen felül jótékony hatást gyakorolnak az ember testére-lelkére. Nagyon javítják a növényzet életkörülményeit, ezen keresztül a város mezo- és mikroklimáját. A kondicionáló zöldfelületekkel szinergiában működve növelik egymás esztétikai és környezetjavító hatását.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- meglévő vízfelületek a városban és a városkörnyéken - túlfolyó, illetve elfolyó karszt- és forrásvizek - elfolyó csapadékvizek - csapadékcatornák vize - meglévő adatok összegyűjtése (akár levéltári) - vízügyi nyilvántartások - szakcég (BIOKOM Nonprofit Kft.) és szaktudás megléte
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- téradatbázis létrehozása - vízfelületek rendszerének kidolgozása a városban és a városkörnyéken - Pécsi víz medrének megújítása, revitalizálása - Pécsi víz mentén a mélyen fekvő területek elárasztásával mikrotó rendszer létrehozása - Pécsi vízhez kapcsolódva a Tüskésréttől Pellérdig húzódó szakaszon záportározók létesítési lehetőségeinek vizsgálata - csapadékvíz tisztítás utáni ivóvízként való használati lehetőségének vizsgálata
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTEL FELADATOK	- természetes vízfolyások medrének rendezése - mesterséges tározó tó (tavak) létesítése a Pécsi vízhez kapcsolódóan - csapadékvíz levezető csatornahálózat bővítése a Mecsekoldal csapadékvizeinek összegyűjtésére - csapadékvíz tározók kiépítése meglévő hegyoldali ivóvíz tározók közelében a Mecsekoldal csapadékcatornái által összegyűjtött vizek tározására

	- csapadékcatornák építése a csapadékvíznek a tározókból a záportározó tórendszerbe juttatására - mesterséges városi vízfelületek létesítése (csobogók, medencék, szökőkutak)
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
- vízfelületek nagysága, m² - vízfelületek aránya, m² - vízminőség - mesterséges városi vízfelületek (csobogó, medence, szökőkút) nagysága, m² helybentartott csapadékvíz mennyisége Kék területek minősége (felújított m²) A teljes vízfogyasztás (köbméter/év és liter/fő/év) a különböző ágazatokra lebontva (háztartások, ipar, energia, mezőgazdaság, kisvállalatok, turizmus, állami szektor) Mind a hazai, mind a nem hazai vízmérővel ellenőrzött városi vízellátás aránya (%) A víz forrása (felszíni víz, talajvíz - víztározók és a vízgújító-gazdálkodás) (%) Az ivóvíz minősége Vízvesztesség a vezetékekben, szivárgás kezelése és a hálózat felújítása (m³, Ft)	

3.2.1.2.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	KÖZCÉLÚ, HUMÁN AKTIVITÁST KISZOLGÁLÓ ZÖLDTERÜLETI FUNKCIÓK BIZTOSÍTÁSA
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A meglevő városi zöldfelületek legyenek magasabb színvonalúak, ápoltabbak és jobban installáltak.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- meglevő kihasználatlan vagy alulhasznált közcélú zöldterületek - meglevő jó minőségű humán aktivitásra alkalmas zöldfelületek - oktatási intézmények (iskolák, óvodák, egyetem) udvarai és sportpályái
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- funkciót tartalmazó zöldterületi kataszter (játszó, sport, szabadidő) - oktatási intézmények játszó- és sportudvarainak katasztere - funkcionális zöldterületi ellátás terve (babától az öregkorig) - közösségfejlesztésre alkalmas zöldterületek létrehozása - meglevő jó minőségű humán aktivitásra alkalmas zöldfelületek megismertetése - aktivitási igény felmérése - oktatási intézmények (iskolák, óvodák, egyetem) udvarainak és sportpályáinak korszerűsítése, felújítása - adott funkció elérhetőségének biztosítása - PTE oktatói és hallgatói - anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDelt FELADATOK	- adatállomány kiegészítése, karbantartása - meglevő értékes zöldterületek felújítása pl. Balokány liget - meglevő lehetőségek kihasználása (iskolák, óvodák, egyetem) udvarainak és sportpályáinak délutáni, hétvégi iskolaszünet idejére való megnyitása - tematikus, korosztályos kertek építése és fenntartása - PTE hallgatók szakdolgozati témaválasztása (dolgozat anyaga felhasználható legyen pl. fakataszter) - közösségi kertek létrehozásához helyszín biztosítása - új szabadtéri sport és szabadidős létesítmények építése

	- létesítmények fenntartása, kezelése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
többfunkciósság (állandó+ideiglenes) látogatottság, fő/nap, fő/m² rekreáció (mire, mennyi ideig, mely napszakban használják) sport és/vagy játék lehetőségek biztonság (körülkerített, bűncselekmények száma) elérhetőség közösségi események, rendezvények száma/év esztétikai megjelenés (lakosság véleménye) zöldterületi humán aktivitást kiszolgáló funkciók száma m²/db ismertség	

3.2.1.2.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	KÖZCÉLÚ ZÖLDTERÜLETI ELLÁTOTTSÁG MINŐSÉGÉNEK ÉS ELÉRHETŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A zöldterületeknek a kondicionálás mellett az embert az egészséget szolgáló, szabadban végzett cselekvésre kell ösztönözniük, illetve erre lehetőségeket kínálniuk. Ennek formái a játszó- és sportkertek, sportpályák, ligetek és az idősebbek számára kialakított pihenőhelyek. Az oktatási intézmények (óvodák, általános- és középiskolák, illetve egyetemek udvarainak, illetve sportpályáinak hétféle, sőt iskolaszüneti időben történő megnyitása potenciális játszóterek és sportpályák bevonását kínálja.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- meglévő közcélú zöldterületek - lakosság partneri hozzáállása - lakosságra vonatkozó KSH adatbázis - meglévő részadatok - részben meglévő gyalogos és kerékpár úthálózat - szakkép (BIOKOM Nonprofit Kft.) és szaktudás megléte
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- nem rendeltetésszerűen használt zöldterületek - potenciális zöldterületek (intézményi: óvodák, iskolák udvarai) - integrált zöldterületi kataszter készítése - növényanyag egészségi állapotának javítása - gyalogos és kerékpár úthálózat bővítése - akadálymentesítés kiterjesztése - szegregált területek megfelelő zöldfelületi ellátása - szociális esélyegyenlőség biztosítása - anyagi források (költségvetési, pályázati) - lakosság nagyobb mértékű bevonása
A RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- növénytelepítés - létesítmények fenntartása, kezelése - parkfenntartás színvonalának emelése - túlhasználat elkerülése - várostűrő fajták alkalmazása - invazív és allergén fajok visszaszorítása - mecseki fekete fenyő helyén természetes újulat felnövekedésének biztosítása - rongálás megelőzése, őrzés - tudatosság erősítése - elérhetőség biztosítását helyi szabályzatba kell foglalni - információs rendszer kidolgozása - több funkcióú zöldfelületek építése szegregált területeken - <u>tudatosság formálása</u>

JAVASOLT INDIKÁTOROK	
esztétikai megfelelés, kérdezés elérhetőség időben, perc biztonságosság (pl. gyerekeknek) közbiztonság őrzés őrzött/nem őrzött területek, m2 terheltség kiszolgáló zöldterület, m2/fő A város határában lévő, erdősítésre alkalmas területek közül hány hektár erdősítésére kerül sor.	

3.2.1.2.5	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL	A TERMÉSZETES, TERMÉSZETKÖZELI ÉS KULTÚRTÁJ TÁJRÉSZLETEK ÖKOLÓGIAI ÉS KÉPI TÁJPOTENCIÁLJÁNAK, VALAMINT A TÁJKARAKTER MEGŐRZÉSE, LEHETSÉGES NÖVELÉSE, VÉDELME
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A tájhasznosítás és a természeti értékek felhasználása során meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát, továbbá gondoskodni kell a tájak esztétikai adottságait és a jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és az egyedi tájértékek fennmaradásáról.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - természeti értékek, területek nyilvántartása
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- téradatbázis létrehozása - potenciális természeti értékek, természeti területek felmérése
A RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- Tájvédelmi program kidolgozása - Tájgazdálkodási módszertan kidolgozása - Természetes, természetközeli állapotú tájrészletek művi befolyástól, terheléstől való lehetséges maximális mentesítése - Földhasználati módok során az érintett követelmények betartása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Tájkép-terv megléte Tájvédelmi program megléte Természeti és biológiai sokféleség védelmét szolgáló területek (m2) Városi és városkörnyéki Natura 2000 terület (db, m2), és gazdálkodási terv (élőlények, fajok, területek védettségére kitérve)	

3.2.1.3	
3. OPERATÍV CÉL	A KÖRNYEZETI ÁRTALMAK CSÖKKENTÉSE
HELYZETÉRTÉKEZÉS	A legsürgősebben megoldandó probléma a főként közlekedési eredetű nitrogén-dioxid, szállópor (PM10) és felszín közeli ózon határértékeinek rendszeres túllépése. Az allergén pollenű növények elterjedését a várost övező mezőgazdasági területeken mérsékelni kell. A tuskésréti zagytározó, valamint a pellérdei uránzagy-tározó folyamatos monitorozását fent kell tartani, ami a város vízbázisát részben adó rétegvizek megóvása miatt is fontos. Felszíni vizeink tisztaságának megőrzése, medrük revitalizálása nemcsak környezetvédelmi, hanem városképi célok elérése miatt is sürgető. A települési szilárd hulladék egy része még napjainkban is újrahasznosítás nélkül kerül ártalmatlansításra. A zaj- és fényszennyezéssel érintett városi területek aránya jelentős.

AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	Az egészséges városi környezet a városlakók hosszú távú testi egészségének egyik alapja. A fennálló környezetvédelmi problémák megoldása nemcsak a városlakók jólétének biztosítása miatt fontos. Jelentős teherterheléstől szabadíthatja meg a várost kiszolgáló egészségügyi ellátórendszert, tartósan fennállva pedig hozzájárulhat a városról kialakított vonzó, pozitív kép megerősödéséhez, mely nagyobb időtávlatban jelentős vonzerővel bírhat. Az aktuális környezetvédelmi problémák felszámolása, újratermelődésük megakadályozása pedig a jövő városlakói generációinak teremti meg az egészséges környezethez való hozzáférést.			
A Z OPERATÍV CÉL- HOZ RENDELT FEL- ADATOK	1. A levegőtisztaság javítása. 2. A városi felszíni vizek tisztaságának biztosítása. 3. A felszín alatti vízbázisok védelme 4. A zajszennyezés mérséklése. 5. A szelektív hulladékgyűjtés részarányának további növelése. 6. Clean tech technológiák alkalmazása a körkörös gazdaság elvei szerint 7. A fényszennyezés mérséklése.			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ				
TERMÉSZETI KÖR- NYEZET	Erősíti – a város egészséges környezete növeli az egyéb stressz-tényezők, pl. a klímaváltozás hatásaival szemben a humán populáció ellenálló képességét. A városi zöld felületek mennyiségének és minőségének javítása hozzájárul a környezetvédelmi problémák megoldásához.			
TÁRSADALOM	Erősíti - A városi közösségi terek és zöldfelületek optimális kihasználásához járul hozzá. Hiányában Pécs városa még az összes többi városi szolgáltatás optimális szintjén is jelentős vonzerőt veszít.			
GAZDASÁG	Semleges - egyszer erősíti, mivel a vállalkozásokat környezettudatos magatartásra, innovációra sarkallja, másrészt gyengíti, mert a vállalatok nem mindig innovációval reagálnak, így a környezetvédelmi büntetések gyengítik a gazdasági erejüket.			
ÉPÍTETT KÖRNYE- ZET	Erősíti – eddig egészségtelennek tartott városrészekben, főbb közlekedési utak mentén a lakóingatlanok felértékelődhetnek, kevésbé preferált lakótömbök válhatnak újra kedvelté			
VÁROSKORMÁNY- ZÁS	Erősíti - a tudatosság formálása elősegíti a közösségi cselekvést.			
CSELEKVŐKÉPE- SÉG	Erősíti – a városi környezet tisztábbá válása csökkenti a légszennyezéssel kapcsolatos betegségek gyakoriságát, egy egészségesebb városi társadalom pedig alkalmazkodóképesebbé válik.			
SOKFÉLESÉG	Erősíti - A tisztább környezet és a zöld növényzet telepítés elősegíti a biológiai sokféleség növelését.			
HATÉKONYSÁG	Erősíti - A tisztább, zaj- és légszennyezés-mentes környezetben nő az emberek teljesítőképessége.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – megszűnnek a városrészek között jelenleg fennálló különbségek az elérhető levegő tisztaságának tekintetében.			
FELELŐSSÉGVÁL- LALÁS	Erősíti – generációkon átívelő jótékony hatása lehet az egészségtelen pécsi levegőkörnyezet megváltozásának			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉG- LET	Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat standard adatsorai			
SZÁMÍTÁSI MÓD	évente a város valamennyi mérőpontját figyelembe véve egy mérőállomásra átlagolva			
ADATGYŰJTÉS	Folyamatos			
ELNEZVEZÉS/ HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
Az ózon, nitrogén-dioxid és a szállópor (PM ₁₀) esetén a határérték-túllépések száma	122,6 ²⁰¹²		60	30

3.2.1.3.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	A LEVEGŐTISZTASÁG JAVÍTÁSA
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Pécs városának levegőtisztasági mutatói országos összehasonlításban is a legrosszabbak közé tartoznak. Habár az utóbbi 5 évben többször készült levegőminőségi intézkedési terv (pl.2008, 2013), a helyzet lényegében nem sokat változott, a város legsűrűbben lakott, legnagyobb közlekedési terhelésnek kitett részein a mai napig gyakoriak a határérték-túllépések a szállópor (PM ₁₀), a nitrogén-oxidok és a felszín közeli ózon tekintetében.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat mérőállomásai - Dél-dunántúli Vízügyi Hatóság - Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - TELEMÓD-rendszer
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- szaktudás az érintett szakmai területekről (mérnöki, műszaki, természettudományos, kertészeti, agrár, egészségügyi, gazdasági, erdészeti) - anyagi források (kötségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- a meglévő városi mérőhálózat működésének támogatása (pl. anyagi, infrastrukturális, humán erőforrásbeli javak biztosításával), - a légszennyezettségi monitorozás folytatása - szükség esetén új mérőállomás felállítása - a mért adatok elérhetőségének biztosítása a városi szakemberek és a lakosság számára - a levegőszennyezettség csökkentésével kapcsolatos intézkedések meghozatala: kibocsátások csökkentése, forgalomtechnikai változtatások, várostervezési beavatkozások – átszellőzés biztosítása, biogáz és elektromos meghajtású városi tömegközlekedési eszközök bevezetése, gyalogos és kerékpáros forgalom arányának növelése, korszerűbb járműtechnológiák alkalmazása) - városkörnyéki mezőgazdasági területeken az erdők és gyepek arányának növelése, pollenszennyező növények visszaszorítása - biológiailag aktív felületek növelése a város érintett részein
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Ózon-célértéket a tényleges érték meghaladta (8 órás átlagérték, nap/év) A PM₁₀-határértéket a tényleges érték meghaladta (napi átlagérték, nap/év) Egy órára jutó NO₂ határértéket a mért érték meghaladta (óránkénti átlagérték, nap/év) A NO₂, PM₁₀ és PM_{2.5} éves átlagkoncentrációja, és ehhez milyen arányban járultak hozzá a helyi források, a távolsági szállítás. Az évi egy főre jutó CO₂ kibocsátás (tonna)	

3.2.1.3.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A VÁROSI FELSZÍNI VIZEK TISZTASÁGÁNAK BIZTOSÍTÁSA.
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Pécs városának felszíni vízkészlete viszonylag szegényes. Néhány kisebb mesterséges vízfelületet leszámítva csak hegylábi források és néhány vízfolyás található a város területén. Fontos, hogy vizüket megóvjuk a szennyeződésektől, medrüket rehabilitáljuk

	és az inváziós gyomoktól mentesítsük. Így alkalmassá válhatnak a városi zöldfelületek fenntartására, a városi élettér sokféleségének gyarapítására, és a városklíma alakításában is szerepet játszhatnak. A városiakok rekreációs és esztétikai igényét is szolgálni tudják.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Dél-dunántúli Vízügyi Hatóság - Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - BOKOM Nonprofit Kft., - egyetemi tudásbázis
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A felszíni vizekkel kapcsolatos szabályozási környezet felülvizsgálata - A felszíni vizek részletes kataszterének elkészítése (aktív és alvó források, patakok, medrek stb.) - felszíni vízfolyások és mesterséges állóvizek vízminőségének folyamatos mérésére szolgáló hálózat kialakítása - a víztisztaságot biztosító beavatkozások megtétele - a vízfolyások menti inváziós gyomok elterjedtségének felmérése, az inváziós gyomok visszaszorítása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A tiszta vízü felszíni vízfolyások hosszának aránya a város teljes felszíni vízfolyás-hosszához képest (%). Az inváziós gyomok által elfoglalt terület nagysága (m²).	

3.2.1.3.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL	
3. RÉSZCÉL	A FELSZÍN ALATTI VÍZBÁZIS VÉDELME
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Pécs város ivóvízellátását a mecseki karsztforrások után legnagyobb mértékben a toryogói rétegvizek biztosítják. A hosszú távú egészséges és jó minőségű városi ivóvíz alapjának megőrzése fokozott törődést kíván. Ennek része kell, hogy legyen a karsztforrások mennyiségét és minőségét befolyásoló mecseki erdők egészségének és kiterjedésének megővése és a toryogói vízbázist fenyegető pellérdi uránzag-tározók és egyéb uránbányászati objektumok szivárgó vizeinek folyamatos monitorozása.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Dél-dunántúli Vízügyi Hatóság - Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - Egyetemi tudásbázis - Tettye Forrásház Zrt. - MECSEKÉRC Zrt. szakmai tudása és mérőhálózata - Mecsekerdő Zrt.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- monitorozás - esetenként a szükséges kármentesítés elvégzése - a karsztvíz-bázis feletti erdőterületeken a folyamatos erdőborítás biztosítása - a karsztvíz-bázis, pellérdi és a toryogói vízbázis szivárgó szennyeződésektől való fokozott védelme
JAVASOLT INDIKÁTOROK	

A felszín alatti vizek szennyezettségének területi kiterjedése.

3.2.1.3.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	A ZAJSZENNYEZÉS MÉRSÉKLÉSE.
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az ipari fejlődéssel párhuzamosan Pécs zajterhelése folyamatosan nő, a zaj a városi élet állandó kísérőjévé vált. A zaj káros hatással van a kikapcsolódásra, csökkenti a munkavégző képességet, növeli a reakcióidőt, ingerlékenységet és alvászavarokat okoz az idegrendszer állandó túlterhelése által, a zajos környezetben való hosszabb távú tartózkodás a hallószervek károsodásához vezet. Pécs városában 65 600 fő azon érintettek száma, akik zajvédelmi határértéket meghaladó környezetben élnek. A környezeti zajterhelés növekedésével párhuzamosan, az EU és köztük Magyarország, felismerve az addigi zaj elleni intézkedéseinek nem kellő hatékonyságát, a 100 000 főnél több lakosú városok önkormányzatait stratégiai zajtérképek, valamint intézkedési tervek készítésére kötelezte. Az intézkedési tervben foglaltak betartása kulcsfontosságú a részfeladat teljesítésének eredményességéhez.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Dél-dunántúli Vízügyi Hatóság - Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - Pécs Megyei Jogú Város stratégiai zajtérképére épülő intézkedési terve - KÖZOP 5.5.0-09-2010-0006” Intermodális közösségi közlekedés csomópont kialakítása Pécssett” - „Ököváros-Ökorégió Program” – Megújított stratégia 2012 - „Pécs Megyei Jogú Város és környéke hosszú távú térségi közlekedésfejlesztési terve”
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	A zajvédelmi feladatok megoldása nem csupán környezetvédelmi kérdés, több szakterület szoros együttműködését igényli és feltételezi, a komplex szemléletű tervezés elengedhetetlen. (építészeti hatóság, várostervezés, tömegközlekedés, környezetvédelem, utügyi hatóság stb.) - zajkibocsátási adatok rendszeres mérése, a kapott adatok feldolgozása, egységes szerkezetbe foglalása, az elkészült stratégiai zajtérkép folyamatos „karbantartása” - a várostervezési és döntési folyamatok rendszerébe a kapott adatokat kötelezően be kell építeni - anyagi források (elkerülő út, útfelújítás)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTEL FELADATOK	- zajmérő-hálózat telepítése és folyamatos üzemben tartása, az adatállomány folyamatos aktualizálása - nehézgépjárművek forgalmkorlátozási lehetőségeinek rendszeres vizsgálata a folyamatosan aktualizált zajtérképi adatok alapján - forgalomszabályozási lehetőségek rendszeres vizsgálata a folyamatosan aktualizált zajtérképi adatok alapján (forgalomcsillapítás, sebességkorlátozás) - elkerülő utak építése - tervszerű útfelújítási programok - tömegközlekedés folyamatos fejlesztése (modal-split növelése, P+R parkolók, menetrend fejlesztése, folyamatos felülvizsgálata, elővárosi közlekedés feltételeinek javítása, új autóbuszok beszerzése) - kerékpárút-hálózat fejlesztése, kerékpár-használat és gyalogos közlekedés ösztönzése - növényi intenzitás növelése (zajvédelmi szempontból mérvadóak a legalább 30-50 m széles sűrű aljnövényzettel benőtt fás területek) - szemléletformálás (egyéni közlekedés módjának, mobilitási igények befolyásolása)

	- lakosság folyamatos támogatása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
ÉM (érintettségi mutató) ÉM= küszöbérték feletti terheléssel érin-tett lakosok száma (fő) x a küszöbérték feletti terhelés mértéke (dBA) Az 55 dB(A) és a 65 dB(A) feletti Lden zajértékeknek (nappali–esti–éjjeli zaj mutató) kitett lakosság részaránya A 45 dB(A) és az 55 dB(A) feletti Ln zajértékeknek (éjjeli zaj mutató) kitett lakosság részaránya A csendes helyektől 300 m-en belül élő polgárok %-os aránya	

3.2.1.3.5	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL	A SZELEKTÍV HULLADÉKGYŰJTÉS RÉSZARÁNYÁNAK TOVÁBBI NÖVELÉSE.
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A fenntartható fejlődés egyik feltétele, hogy minél kevesebb hulladék keletkezzen, a hulladékok visszakerüljenek a természet és a gazdaság és a technológiák körforgásába. A tiszta környezet feltétele az egészségnek, az élhető és esztétikus város kritériumainak.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- BÍOKOM Nonprofit Kft. szakmai tudás - BÍOKOM Nonprofit Kft.technikai eszközei - BÍOKOM Nonprofit Kft.hulladékgyűjtő hálózata - BÍOKOM Nonprofit Kft.hulladéklerakó és hulladékudvarok - Magánkertek komposztálási tapasztalata - Községi kertekben komposztálás - ÖKOVÁROS-ÖKORÉGIÓ tudatosságot formáló tevékenysége - oktatási intézmények tudatosságot formáló tevékenysége - Mecsek-Dráva Hulladékgazdálkodási Program keretében megvalósult létesítmények, eszközök
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A Kék Gazdaság elmélete – PTE - Kék Gazdaság Innovációs Klaszter - BÍOKOM Nonprofit Kft.rugalmas számlázás - több és nagyobb hulladékgyűjtők pl. buszmegállóknban, parkokban, tereken - recycling arányának növelése - technikai eszközök bővítése - gyűjtőhálózat fejlesztése (házhoz menő gyűjtési mód kiterjesztése az egész városra) - hulladékszegény és Kék Gazdaság technológiák kidolgozása és alkalmazása a gazdaságban - Újrahasznosítás helyi megvalósítása, vállalkozások létrehozása és támogatása
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- kereskedelem motiválása a kevesebb csomagoló-anyag használatára és a lebomló csomagoló-anyagok használatára - kedvezményes komposztládák - komposztálás intézményi kertekben - komposztfelhasználás a zöldfelületek minőségének javításában - BÍOKOM Nonprofit Kft.-komposzt kedvezményes lakossági értékesítése - tudatosság formálása: ne vásárolj szemetet, csökkentsd a műanyagok arányát
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Az újrahasznosított és komposztált hulladékok aránya a keletkező összes városi hulladék %-ában Egy főre jutó keletkező háztartási és kommunális hulladék (t) A hulladéklerakóba szállított összes hulladék aránya (%)	

A hulladéklerakóba szállított biológiailag lebomló hulladék aránya (%)

3.2.1.3.5	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	Clean tech technológiák alkalmazása a körkörös gazdaság elvei szerint
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A régió gazdaságának a legsikeresebb kitörési pontjai azok lehetnek, amelyek képesek összekapcsolni a meglévő tudást a vállalkezési háttérrel, és fejlődési perspektívával rendelkeznek. Jelen koncepció keretében olyan fejlesztési irányok támogatandók, amelyek összhangban állnak a fenntarthatósági célokkal. A clean tech irány minden szempontból illeszkedik ehhez az elváráshoz, mivel vagy a fejlesztést megvalósító cég maga megfelel ennek a fogalomnak (pl. hulladékmentesen vagy körkörös modell részeként dolgozik, ökológiai lábnyoma alacsony stb.), vagy olyan termékellátással, szolgáltatással foglalkozik, amely javítja a környezet meglévő terhelési állapotát (szennyezést hárít el, hulladékot hasznosít, olyan új technológiát használ, amely nagyobb szennyezéssel járó megoldást vált ki stb.) A PTE elindított egy projektet ezen a címen, melynek célja, hogy meglévő tudását olyan cégekkel együttműködve kamatoztassa, akik a kísérletek, fejlesztések eredményeként új, tiszta technológiát tartalmazó termékeket állítanak elő. Az önkormányzat saját tulajdonú cégei révén közvetlenül is tud csatlakozni a programhoz a profiljukhoz illeszkedő szakmai területeken (hulladékhasznosítás, víz tisztítási és szennyvíziszap-hasznosítási technológiák fejlesztése, hidrogéncellás hasznonjárművek fejlesztése, fűtéstechnológiák fejlesztése, új városi energiagazdálkodási rendszer fejlesztése stb.) A cél megvalósítása esetén javul a gazdaság teljesítőképessége, az egyetem gazdasági téren hasznosítja tudását, javul a környezeti állapot és új foglalkoztatási formák honosodhatnak meg. Mindez magas innovációtartalmat hordoz és az ország, az EU és a nemzetközi piac céljainak is megfelel. Figyelemmel az ágazat támogatottságára, várható, hogy ebben az ágazatban befektetők is megtalálják a várost, mint megfelelő befogadó környezetet.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- PTE K+F+I kapacitása - Pécs Clean tech témában érintett cégei (Biokom, Lafarge, Kontakt Elektro, gépipari vállalkozások, megújuló energiával foglalkozó cégek stb.) - PTE végzett hallgatói
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Kutató-fejlesztő infrastruktúra - K+F+I támogatások - Clean tech technológiák ismerete - PTE és vállalkozások együttműködése új termékek, technológiák kidolgozásában - Clean tech ipari befektetők megjelenése - Kör-körös modellek kifejlesztése és a szereplők koordinációja a hulladék-hasznosítás, mezőgazdasági termelés, élelmiszergazdaság, építőipar stb. körében - K+F+I források biztosítása
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Koncepció felállítása - Induló résztvevőgárda (vállalkozások, K+F szervezetek) részvételének megszervezése - Induló kutatóhely(ek), helyszín(ek) biztosítása - Tematika, munkaprogram kidolgozása - Pályázati tevékenység, forrásszervezés - Működtető személyek, személyzet toborzása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	A programhoz csatlakozott cégek száma Résztvevő kutatók száma

	Résztevő egyetemi hallgatók száma Elindult (folyamatban lévő) projektek száma Befejezett eredmények (szabadalom, termék, technológia) száma Hasznosításból származó befektetések értéke és értékesítések bevétele

3.2.1.3.6	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	A fényszennyezés mérséklése.
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az élővilág a nappalok-éjjelek ritmusában alakult ki. Ez a ciklus azonban a mesterséges világítás következtében megváltozik és az élőlények optimális életfeltételeit befolyásolja, biológiai funkcióikat megváltoztatja, mentális viselkedésüket megzavarja. Az éjszakai fény a városlakók számára alvásproblémákat, neuro-hormonális problémákat és más betegségeket is okozhat. Az éjszakai városképet is kedvezőtlenül befolyásolhatja. Olyan közvilágítási rendszert kell kidolgozni és megvalósítani, amely csak valóban indokolt mértékben és optimális technológiával világítja meg a közterületeket. Ez egyben jelentős energia-megtakarítást is jelent.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	Korszerű világítástechnika, amely nem okoz fényszennyezést Pécs energiastratégiája, ahol a módszertan részletes ismertetése, megvalósítási tanulmánya szerepel.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	EU-pályázatok
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- fényszennyezés-térkép készítése - A legkritikusabb helyekről kiindulva a világítás lecserélése. - a fényszennyezés problémájának a tudatosítása.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A nem otthoni világításra vonatkozóan: A lecserélt, fényszennyezést okozó világítások aránya az összes világításra vonatkozóan. LED-lámpák aránya a közvilágításban (%)	

3.2.2 A fenntartható társadalom célrendszere

3.2.2	TÁRSADALMI HÁLÓZATOK
STRATÉGIAI CÉL	A fenntartható, fejlődő társadalom
HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécs társadalmát számos, a fenntartható fejlődést akadályozó probléma jellemzi. A torzuló demográfiai struktúra és következményei, a kellő mértékű integráltság hiánya, a köz- és magánszférában jellemző bizalom-deficit, a mentális és materiális jólét problémái, a gazdasági környezet hatásaira is visszavezethető bizonytalanságérzet, az egészségben maradás feltételeinek súlyos hiánya, a természeti és közösségi javak egyenlőtlen eloszlása mind a fenntartható társadalom kialakulása ellen hat. A város számára rendelkezésre álló (nem gazdasági jellegű) javak eloszlásában mutatókozó egyenlőtlenségek tovább gyengítik a társadalom integráltságát.
A STRATÉGIAI CÉL INDOKLÁSA	A fenntarthatatlan pályán létező helyi társadalom esetében nem beszélhetünk a város fenntartható fejlődéséről sem. A helyi társadalom fenntartható fejlődési pályára állítása magába foglalja a jelen problémáinak fenntartható folyamatok által történő megoldásait, a kialakuló problémák kellő időben történő felismerését és kiteljesedésük megakadályozását, a helyi társadalomnak a jövő szempontjaira is figyelő, minőségi kritériumok mentén történő fejlesztését is.
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET	A fenntartható fejlődési pályára állt helyi társadalom védi a természeti és épített környezetet, folyamatosan fejleszti annak minőségét. A fenntarthatóság kritériumainak is megfelelő természeti és épített környezet erőforrást jelent a fenntartható módon fejlődő helyi társadalom számára. Az egészséges természeti és épített környezethez, annak fenntarthatóságához kötődő, azt szolgáló egyéni, illetve csoportszintű cselekvés integráló hatású.
TÁRSADALMI HÁLÓZAT	A fenntartható helyi társadalom lényegi eleme a társadalom integráltsága, azaz különböző léptékű "hálózatok" kialakulása, e hálózatok minőségének folyamatos fejlesztése, illetve létezésük újratermelése.
GAZDASÁGI ALAPOK	A helyi gazdaság állapota számos dimenzióban befolyásolja a helyi társadalom integráltságának állapotát, minőségének alakulását. A helyi társadalom állapota, mint erőforrás, támogatja, vagy gátolja a helyi gazdaság fenntartható fejlődését.
KOMPAKT VÁROS	A város épített környezete a helyi társadalom működésének térbeli kerete, így az alakuló térszerkezet erősítheti, vagy gyengítheti a helyi társadalom, illetve csoportjai fenntartható fejlődését. A helyi társadalom működése igényeket fogalmaz meg a város térszerkezetét illetően, egyúttal e szerkezet fenntartása, fejlesztése lehet pozitív, vagy negatív hatások forrása is.
KOORMÁNYZÁS	Pécs – beleértve a helyi társadalmat is – fenntartható pályára állításához szükséges feladatok megtervezésében, e feladatok megvalósításának menedzselésében az egyik kulcsszereplő a helyi kormányzás. A fenntarthatóság elvei szerint fejlődő város (és társadalma) minőségében és tartalmában is megújult helyi kormányzást feltételez. E megújulás néhány fontosabb dimenziója: a városhoz kötődő identitás, a folyamatosan megújuló szakszerűség, az átláthatóság, az offenzivitás, a kooperáció és partnerség.
CSELEKVŐKÉPESÉG	A fenntartható helyi társadalmat egészében, de elemeiben is a cselekvőképesség jellemzi. Ez a cselekvőképesség a társadalmi értelemben vett fenntarthatóság szükséges tartalmi eleme.
SOKFÉLESEG	A fenntartható helyi társadalom nem homogén, az e társadalmat alkotó csoportok jellemzője és eredménye a folyamatosan változó sokféleség.

HATÉKONYSÁG	A fenntartható helyi társadalom hatékony társadalom, a rendelkezésre álló erőforrások optimális és felelősségteljes felhasználása jellemzi.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A fenntartható helyi társadalom dinamikus, s e dinamizmus biztosításának egyik fontos eszköze az esélyteremtő hozzáférés.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	A fenntartható helyi társadalmat egészében, az alkotó csoportok szintjén és egyéni szinten is a jelenben érvényesülő, illetve a jövővel szemben megnyilvánuló felelősségvállalás jellemzi.			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Jelenleg nem állnak rendelkezésre megfelelő mennyiségű és megfelelő minőségű adatok Pécs társadalmáról, így az adatok lehető legszélesebb körű, szisztematikus, és ciklikusan ismétlődő gyűjtése szükséges.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Kidolgozása szükséges			
ADATGYŰJTÉS	E célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő állapot-, illetve véleménykutatás a városi társadalom tagjai, gazdasági szervezetei, illetve intézményei körében.			
ELNEZVÉZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat

3.2.2.1	
1. OPERATÍV CÉL	Integrált helyi társadalom
HELYZETÉRTÉKELES	A helyi társadalom integráltsága általában véve alacsony fokon áll. A társadalmi integráció szempontjából fontos dimenziókban hosszú ideje kedvezőtlen tendenciák érvényesülnek. Alacsony a köz- és magánbizalom szintje, kevésbé elterjedtek, illetve hiányoznak a kooperációt, a felelősségvállalást, a különböző típusú közösségi aktivitásokat is magukba foglaló magatartásmodellek. A hétköznapi életet is jelentős mértékben áthatja a társadalmat szétfelzárkózó korrupció.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	- A helyi társadalom integráltságának növelése a fenntartható fejlődés elengedhetetlen előfeltétele, az integráló hatású tényezők kiegyensúlyozott fejlesztésének az eredménye. Az operatív cél a következő eredmények elérését szolgálja: - közösségfejlesztés, a helyi társadalom tagjaiból szerveződő különféle csoportok aktivitási lehetőségeinek szélesítése, a tevékenységeik körének bővítése a támogató háttér fejlesztése révén, - a társadalmi integrációt támogató, releváns társadalmi nyilvánosság kialakítása, feltételeinek javítása, - a város életét befolyásoló döntések előkészítésének nyilvánosságán keresztül a bekapcsolódás, a közéleti aktivitás lehetőségeinek, illetve területeinek a szélesítése, - erőteljes fellépés a társadalom integráltságát romboló korrupció ellen, - a hátrányos megkülönböztetés, a diszkrimináció visszaszorítása, - társadalmi csoportok leszakadását eredményező folyamatok kialakulásának megakadályozása, az ilyen folyamatok hatásainak mérséklése, felszámolása deprivált, vagy hátrányos helyzetbe került csoportok reintegrációjának támogatása.
RÉSZCÉLOK	- A közbizalom erősítése az állami és önkormányzati intézményekkel, a helyi kormányzás, a közélet és a gazdaság szereplőivel szemben - A bizalom erősödésének elősegítése a magán-viszonyok alakításában releváns programok megismertetése, illetve elterjedésük támogatása révén - A közéleti aktivitás növelése, a különböző szintű döntések előkészítésébe, megvalósításába való bekapcsolódás lehetőségeinek szélesítése, az együttműködés kultúrájának fejlesztése - A civil aktivitás növekedésének támogatása, a közösségek fejlesztése, a szükséges infrastrukturális és dologi háttér biztosításának támogatása révén - A közbiztonság érzetének javítása a nyilvánosság eszközeinek használatára támaszkodva - A lét- és magán-biztonság érzetének javítása - A városhoz kapcsoló pécsi identitás alakítása, erősítése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A város társadalmának fenntartható fejlődéséhez szükséges, de nem elégséges feltétel a fenntartható természeti és épített környezet megléte. A helyi társadalom működése során maga is hat a környezetre, ronthatja, vagy javíthatja annak minőségét.
TÁRSADALOM	A fenntartható helyi társadalom integrált társadalom. Ez az integráció - más feltételek mellett - a különböző metszetekben értelmezhető közösségek létében, minőségében, működési sajátosságaiban, illetve egymáshoz való viszonyukban nyilvánul meg.
GAZDASÁG	A helyi társadalom fenntarthatóságának egyik pillére a fenntarthatóság elvei szerint működő helyi gazdaság. Az a helyi társadalom, amely maga is fenntartható pályán fejlődik, erőteljesen támogathatja a fenntartható gazdaság létét.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A fenntartható helyi társadalom harmonikus összhangban létezik az épített környezettel, tudatosan használja, fejleszti és védi e környezet elemeit. A megfelelően tervezett és működtetett épített környezet támogatja a helyi társadalom fenntartható fejlődését.

VÁROSKOR-MÁNYZÁS	A fenntartható helyi társadalom és a helyi kormányzás érdemi, dinamikus, partneri kapcsolatban állnak egymással. A kormányzás igényli a helyi társadalom közreműködését, a helyi társadalom különböző csoportjai e csoportok sajátosságaira is figyelemmel alkalmasak és hajlandóak e közreműködésre. A helyi kormányzás és a helyi társadalom közötti kapcsolatot a bizalomra épülő kooperáció és nem a konfrontáció jellemzi.			
CSELEKVŐKÉPES-SÉG	Az integrált helyi társadalom cselekvőképességét az integráltságból adódó sajátosságok - a kooperációs hajlandóság, a kirekesztés, a diszkrimináció lehetőségeinek mérséklése, visszaszorítása, a sokszínűség, sokféleség elfogadása, beépítése - jelentős mértékben növelik.			
SOKFÉLESEG	A helyi társadalom sokfélesége a cselekvési potenciált, az innovációs és reagáló képességét növeli, inspiráló hatása a cselekvés egyik fontos motiváló ereje.			
HATÉKONYSÁG	A helyi társadalom integráltsága következményeképpen hatékony, mivel erőforrásként használni tudja a különböző társadalmi csoportokban rejlő lehetőségeket.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Az integráltság már önmagában esélyteremtő hatású, ez az egyik lényegi eleme.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Az integrált helyi társadalmat - integráltságából adódóan - a felelősségvállalás jellemzi mind az alkotó társadalmi csoportokkal, mind a természeti, az épített és a gazdasági környezettel szemben.			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Jelenleg nem állnak rendelkezésre Pécs város társadalmára, e társadalom integráltságának, az integrációt alakító egyes hatótényezők jellemzéséhez szükséges adatok, így azok lehető legszélesebb körű gyűjtése szükséges.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Kidolgozása szükséges			
ADATGYŰJTÉS	Erre a célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő véleménykutatás a városi társadalom tagjai, intézményei körében.			
ELNEVEZÉS/HATÁR-ÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.2.1.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	A városhoz kapcsoló pécsi identitás alakítása, erősítése, a város lakosságának közösségé formálása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A városhoz kapcsoló identitás a fenntartható fejlődés érdekében mobilizálható erőforrás. Az identitás a társadalmi integráció fontos eleme. Erősítése a kötődést elősegítő városi léptékű, illetve csoportszintű közéleti, illetve egyéb jellegű programok előkészítésébe, illetve megvalósításába való bekapcsolódás lehetőségeinek szélesítésén keresztül történhet.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A pécsi identitást erősítő, már működő programok módszerei, eredményei - A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A helyi kormányzás identitásának, illetve szemléletének a megváltozása - A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése és adaptálása - Az identitás alapjául szolgáló városi önmeghatározás, és annak stabilitása
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és adaptálása

JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Nő a lakosság pécsi identitástudata. Mért értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően.	

3.2.2.1.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A közbizalom erősítése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A közbizalom, amely a társadalmat szervező, irányító, létezésének feltételeit alakító intézményekkel, ezeket az intézményeket reprezentáló személyekkel szemben nyilvánul, egyik alapvető feltétele a társadalom integráltságának.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A közbizalom erősítése során erőforrásként támaszkodhatunk az egyes intézményekkel szemben jelenleg meglévő bizalomra, a társadalmi nyilvánosságot létrehozó tömegkommunikációs eszközökre, illetve egyéb kommunikációs formákra. A közbizalom erősítése során fontos erőforrás az egyén és a társadalom intézményei közötti kapcsolatok teremtő közösségek tevékenysége.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A helyi kormányzás, illetve a társadalmat szervező, irányító, létezésének feltételeit alakító intézmények, ezeket az intézményeket reprezentáló személyek szemléletének a változása - A társadalmi nyilvánosság biztosítását szolgáló tömegkommunikációs eszközök palettájának bővítése, illetve tevékenységük minőségének javítása - A közösségek, civil szervezetek, szerveződések szerepének erősítése a közbizalom erősítését eredményező kontroll-funkciók gyakorlása, illetve a társadalom intézményei közötti kapcsolatok működtetése terén - A hétköznapi jogbiztonság következetes erősítése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A helyi kormányzás közbizalmat javító átláthatóságának a kialakítása, - A helyi kormányzás közbizalmat erősítő munkamódszereinek a kialakítása - Péccsett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A helyi társadalom különböző csoportjait elérő kommunikációs eszközök számosságának növelése, tevékenységük tartalmának javítása - A különböző közösségek kompetenciáinak fejlesztése, e fejlődés támogatása a közbizalmat szolgáló kontroll funkciók, illetve együttműködési módszerek hatékony alkalmazása érdekében
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Mérhetően nő a közbizalom (bizalmi index) az állami és önkormányzati intézményekkel, a helyi kormányzás, a közelet és a gazdaság szereplőivel szemben, A kiinduló érték meghatározása, a közbizalom változásait tükröző mért értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során	

3.2.2.1.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A bizalom erősödésének elősegítése a magán-viszonyok alakításában

A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az elmúlt évtizedekben a magán-viszonyokat jellemző bizalom fokozatos leépülését jelzik az erre irányuló kutatások. A magán-viszonyokban hiányzó bizalom a társadalmi integráció gyengülését eredményezi.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A magán-viszonyok terén a bizalmat erősítő, elsősorban közösségi, illetve civil kezdeményezések szórványos előfordulása (pl. különféle önszervező csoportok, önkéntes munka stb.) - A városban meglévő jó gyakorlatok - A társadalomban érzékelhető (kutatások által igazolt) igény a bizalom erősítése iránt a magán-viszonyokban is
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete - A magán-viszonyokban a bizalom erősítését szolgáló egyéni és közösségi kezdeményezések felkarolása - A jogbiztonság a hétköznapi életben (pl. közlekedés, fogyasztóvédelem, stb.)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A helyben már létező konkrét egyéni, közösségi kezdeményezések felkutatása, elemzése, bemutatása - A magán-viszonyokba a bizalmat romboló, jogsértő illetve deviáns magatartásformák elleni közösségi, civil, illetve önkormányzati, állami fellépés hatékony formáinak kimunkálása, a gyakorlatba való átültetése - Önszervező közösségek, csoportok alakulásának kezdeményezése, támogatása különösen a peremhelyzetekben, illetve kritikus helyzetben lévő csoportok esetében, e csoportok működésének ismertetése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A magánviszonyokat jellemző bizalom erősödését szolgáló programok száma emelkedik, új programok indulnak. Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően.	

3.2.2.1.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	A részvételi demokrácia erősítése, a közéleti aktivitás és a társadalmi együttműködés kultúrájának fejlesztése az állampolgárok, a lakosság körében
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalomhoz kötő kapcsolatok erősítésének egyik eszköze a részvételi demokrácia, a közéleti aktivitás növelése, döntések kezdeményezésébe, előkészítésébe, megvalósításába való egyéni, közösségi szintű bekapcsolódás lehetőségeinek, illetve esélyeinek szélesítésén keresztül. A döntésekbe való bekapcsolódás lehetőségei fejlesztik az együttműködés kultúráját, pozitív irányba befolyásolják a közbizalom alakulását, stb. – végső hatásait tekintve a társadalom integráltságát.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A helyi kormányzás, ha korlátozott mértékben is, de rendelkezik tapasztalatokkal a helyi társadalom egyes csoportjainak, szervezeteinek a közéletbe való bevonását illetően. A részönkormányzatok rendszere az egyik megfelelő kiindulópont a helyi társadalom különböző döntésekbe való közvetett bevonásához. A társadalmi nyilvánosságot biztosító kommunikációs csatornák egy része rendelkezésre áll. Néhány pécsi közösség esetében rendelkezésre állnak az általánosítható érvényű tapasztalatok is
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete - A helyi társadalom különböző csoportjait elérő kommunikációs eszközök számosságának növelése, tevékenységük tartalmának, minőségének javítása a szükséges nyilvánosság, illetve a visszacsatolás lehetőségeinek megteremtése érdekében

	- A különböző közösségek kompetenciáinak fejlesztése a közéleti aktivitásukat támogató funkcióik, illetve együttműködési módszerek hatékony alkalmazása érdekében - A helyi kormányzás identitásának, fogadóképességének, szemléletének változása, a bevonás jogi és technikai feltételek megteremtése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A helyi kormányzás számára az érdemi bevonás feltételeit létrehozó nyilvánosság megteremtése (kommunikációs eszközök, technológiák, kommunikációs tartalmak) - Közösségfejlesztő tevékenység a közéleti aktivitás növelése, a döntésekbe való bekapcsolódáshoz szükséges magatartásmodellek fejlesztése és terjesztése érdekében - A helyi kormányzás struktúrájának tartalmi és szervezeti újragondolása a bevonás iránti nyitottság megteremtése érdekében - A helyi kormányzásban tevékenykedő szakemberek fogékonyságának, kooperáció-képességének fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során, a közéleti aktivitás számára teret biztosító rendezvények számának növekedése, a vélemények kifejezését szolgáló lehetőségek növelése (pl. online, stb.)	

3.2.2.1.5	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
CÉL 1. OPERATÍV 5. RÉSZCÉL	A köz-, lét és magánbiztonság érzetének javítása a nyilvánosság eszközeinek használatára támaszkodva
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A közbiztonság és annak érzete nem mutat szoros kapcsolatot. A közbiztonsággal kapcsolatos lakossági vélekedést/észlelést a közbiztonság tényleges helyzete mellett számos olyan tényező is befolyásolja, amely kívül esik a közbiztonságért felelős szervek tevékenységi körén. A (köz) biztonságérzet javítása a helyi kormányzás, a város üzemeltetését végző szervezetek, a helyi gazdaság szereplőinek, a lakosság különböző csoportjainak, a helyi tömegkommunikációs eszközöknek és a közbiztonságért felelős szerveknek, de magának a helyi társadalomnak is a jelenlegitől lényegesen eltérő tartalmú és minőségű együttműködését igényli. A biztonságérzet egyik fontos dimenziója az a fajta biztonságérzet, amely nem a közbiztonság állapotához kötődik, hanem a lét biztonságának érzetét jelenti. Ez a fajta biztonságérzet magába foglalja azoknak a hétköznapi kockázatok észlelését (pl. a munka megtartásának biztonsága, az elszegényedéstől, az elmagányosodástól, a kritikus helyzetek kezelhetetlenségétől, a baleset vagy bűncselekmény áldozatává válástól stb. való félelem), amelyekkel nap, mint nap szembesülnünk kell.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A közbiztonságért felelős szervezetek létező programjaira (pl. SZEM – Szomszédok Egymásért Mozgalom, kábítószer-ellenes programok, közlekedési biztonsági programok stb.) vonatkozó tapasztalatok - A közbiztonság érzetét javító közösségi kezdeményezések (pl. polgárőr-ség, szomszédfigyelő közösségi együttműködés stb.) tapasztalatai - A városüzemeltetés (köz)biztonságérzetre is kiható tevékenységei (pl. középületek, közterületek karbantartása, közvilágítás, várostervezési tevékenység stb.)

	A helyi társadalom esetében jelenleg rendelkezésre álló erőforrások korlátozottak. Erőforrásként említhetők pl. olyan önszervező közösségek, csoportok, amelyek közül néhány speciális helyzetben lévő társadalmi csoportok érdekévélmét is ellátja (pl. fogyatékosok szervezetei). - Ezeknek az önszervező közösségeknek, csoportoknak a tapasztalatai elemzést és adaptálást követően jól alkalmazhatóak a lét- és magánbiztonság érzetének javítására.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok - A társadalom működésének ismerete a közbiztonságért közvetlenül, vagy közvetve felelős szervezetek tagjai körében - A társadalom működésének ismerete a város üzemeltetéséért közvetlenül, vagy közvetve felelős szervezetek tagjai körében - A támogató közösségi háló (pl. családi, baráti, szomszédsági, munkahelyi, szabadidős, illetve rekreációs tevékenységekhez kapcsolódó stb.), amely relatíve erős, folyamatos megújulásra képes, és integráló hatása következtében a biztonság, a stabilitás érzetét, szükség szerint tényleges támogatást biztosít - Az öngondoskodást megalapozó életmódra és magatartásmodellekre vonatkozó ismeretek, magatartásmodellek - Az élet különböző területein tevékenykedő önszervező csoportok működésének támogatása, új csoportok alakulásának elősegítése - A szolidaritás érzésének erősítése a helyi társadalom különböző csoportjaiban más csoportok, különösen a hátrányosabb helyzetben lévő csoportok tagjaival szemben - A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A közbiztonságért közvetve, vagy közvetlenül felelős szervezetek működésének láthatóvá, átláthatóvá tétele, e szervezetek szemléletének változása - A hétköznapi jogbiztonság garantálása a közbiztonságért felelős szervezetek részéről, fellépés a hétköznapi korrupció ellen - A közbiztonság alakulására hatást gyakorolni képes közösségi, illetve civil kezdeményezések támogatása - A közbiztonság alakulását jól tükröző, hatékony kommunikációs tevékenység feltételeinek kialakítása, illetve működtetése - A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és adaptálása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	Nő a lakosság szubjektív biztonságérzete. Mért értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően.

3.2.2.1.6	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	A civil aktivitás növekedésének támogatása, a közösségek fejlesztése, a szükséges infrastrukturális és dologi háttér biztosításának támogatása révén
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A különböző jellegű közösségek, civil szervezetek fontos kapcsolatot jelentenek az egyének, illetve az egyének és a helyi társadalom között. E közösségek, illetve civil szervezetek fejlesztése, aktivitásuk növelése a társadalom integráltságát fejlesztő fontos eszközök egyike, ebben az értelemben a társadalom fenntartható fejlődésének is fontos feltétele.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A jelenleg is működő, funkcionális vagy területi alapon szerveződő különböző közösségek, civil szerveződések gyakorlata, tapasztalatai - A már működő közösségek, civil szerveződések hagyományai, működésük tapasztalatai - Színvonalas közösségfejlesztő kapacitások, illetve jók képzett szakemberek - A már létező, a közösségek, civil szervezetek működését támogató infrastruktúra, dologi háttér (pl. Civil Községek Háza stb.) - Ha korlátozott mértékben is, de rendelkezésre állnak kommunikációs eszközök
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete - A közösségek, civil szervezetek működését támogató infrastruktúra, dologi háttér fejlesztése, az elérhetőségükben mutatkozó egyenlőtlenségek mérséklése - A közösségfejlesztő kapacitások bővítése, illetve e kapacitások tervszerű, következetes igénybe vétele - A társadalmi nyilvánosságot a közösségek, civil szervezetek számára is megnyitó, már meglévő tömegkommunikációs eszközök fejlesztése, új csatornák nyitása, új módszerek kidolgozása
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A helyi közösségfejlesztő kapacitások feltérképezése - A közösségek, civil szervezetek működését támogató, már meglévő infrastruktúra, dologi háttér feltérképezése, illetve szükség szerinti fejlesztése - A közösségi tevékenységek érdekében történő aktivizálhatóság egyéni és csoportmotivációinak, a motiválhatóság tényezőinek azonosítása, a motiválás tervezése - A közösségi aktivitások számára – e közösségekkel közösen megvalósítandó feladatként – célok kitűzése - A helyi kormányzás kapacitásainak a közösségekkel való kapcsolatát hatékonyabbá tévő fejlesztése - A társadalmi nyilvánosság szélesítését szolgáló kommunikációs tevékenység (eszközök köre, módszerek stb.) fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A civil közösségek tevékenységére irányuló anyagi támogatás (pályázatok) mértékének regisztrálható emelkedése, a civil tevékenységek támogatására kiírt és odaítélt pályázatok számának növekedése, a civil szervezetek számára szervezett capacity building-programok illetve inkubációs jellegű programok számának emelkedése, e programokban részt vevő civil szervezetek számának emelkedése a civil szervezetekkel kötött feladat-ellátási szerződések száma a városfejlesztési célok megvalósítása érdekében a civil szervezetek által végzett feladatok, akciók száma a civil szervezetek ismertségi indexének alakulása a civil szervezetek működési feltételeit javító tárgyi feltételek bővülése - igénybe vehető infrastruktúra (helyiségek, depók, rendezvény-terek stb.) számának emelkedése a civil aktivitások lakossági észlelésének változása	

3.2.2.2	
2. OPERATÍV CÉL	Fenntartható módon javuló életminőség
HELYZETÉRTÉKELÉS	Az életminőséget alakító tényezők jelen állapotukban nem támogatják a helyi társadalom fenntartható fejlődését. Az épített és természeti környezet állapota, a materiális jól-létet alakító tényezők, a mentális jól-létet befolyásoló hatások, az egészség megőrzésének lehetőségei, a város lakosságát alkotó csoportok egészségmagatartása többnyire kedvezőtlen jellemzőket mutat. További problémák forrásai az életminőség javítását szolgáló materiális és nem materiális javakhoz való hozzáférésben mutatkozó egyenlőtlenségek, illetve a kulturális tőke tartalmának egyes társadalmi csoportok esetében jellemző szegényessége.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	Az életminőséget alakító egyes tényezők befolyásolásán keresztül javítható a helyi társadalom különböző csoportjainak életminősége. Ennek módja különösen: - A természeti környezetet érintő beavatkozások, melyek célja e környezet minőségének, a helyi társadalmat alkotó lakossági csoportok szempontjából megfogalmazható használati értékének, városon belüli területi eloszlásának, illetve fenntarthatóságának javítása (parkosítás, új zöldfelületek kialakítása, folyamat szinten tartó karbantartás stb.), - Az épített környezetet érintő beavatkozások, e környezet minőségének megővése, javítása melyek célja e környezet minőségének, a helyi társadalmat alkotó lakossági csoportok szempontjából megfogalmazható használati értékének, városon belüli területi eloszlásának, illetve fenntarthatóságának javítása, - A városszerkezet optimalizálása az életminőség szempontjaira figyelemmel (a közlekedés, a zöld felületek, a közterek, az intézményrendszer, a gazdasági jellegű szolgáltatások, a munkahelyek elhelyezkedése stb.), - Az elszegényedett, illetve az elszegényedés és elszigetelődés veszélyének kitett társadalmi csoportok azonosítása, a leszakadásukhoz vezető tényezők feltárása, lehetőség szerinti megelőzése, a kialakult helyzetek megoldása - A helyi társadalom különböző - különösen a leszakadó, a hátrányos helyzetben lévő, a diszkriminációnak kitett, illetve a demográfiai okok miatt veszélyeztetett - csoportjait jellemző egészségmagatartás elemeinek gyarapítása az ismeretek, magatartásmodellek (azaz a kulturális tőke elemeinek) bővítésével a kommunikációs eszközök, az intézményrendszer és a közösségek működési sajátosságai-ból adódó lehetőségek újrarendelt felhasználásával.
RÉSZCÉLOK	1. Szociális városrehabilitáció: Az életminőségre hatást gyakorló - természeti és épített - környezeti tényezők alakítása, a hozzáférés esélyeinek növelése 2. A materiális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatással lévő közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése 3. A mentális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatást gyakorló közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése 4. Az egészség megőrzését szolgáló ismeretek, magatartásmodellek bővítése, az adekvát intézményrendszer meglévő feltételeinek optimalizálása, fejlesztése 5. A helyi társadalom életminőségét alakító tényezők folyamatos monitorozása, a korrekciós beavatkozások megalapozása 6. A szociális biztonság erősítése, a humán közszolgáltatások rendszerének összehangolt működtetése hatékonyságuk javítása érdekében 7. A pandémia társadalmi hatásainak felmérése és elemzése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	

TERMÉSZETI KÖR- NYEZET	A természeti és épített környezet alapvető jelentőségű a helyi társadalom életmi- nőségének alakításában. Az életminőséget tükröző/alakító életmód egyes elemei jelentős visszahatást gyakorolnak a természeti és épített környezet állapotára.			
TÁRSADALOM	Az életminőséget - kontrolláló, normaalkotó, magatartásmoделlek megvalósítását támogató, vagy akadályozó hatásai révén - nagymértékben befolyásolja a helyi tár- sadalom, illetve annak közösségei, valamint a társadalmi nyilvánosság.			
GAZDASÁG	A materiális és mentális jól-lét, az egészségben maradás feltételei, de az egészség- magatartásnak számos eleme a gazdaság helyzetének függvényében alakul maga is, így a gazdaság állapota fontos hatást gyakorol a helyi társadalom egyes csoportjait életminőségére. A hatás fordítva is jelentkezik: az életminőség tükröző/alakító élet- mód számos eleme támogathatja, vagy korlátozhatja a helyi gazdaság fenntartható fejlődését.			
ÉPÍTETT KÖRNYE- ZET	A helyi társadalmat (ki)szolgáló, életminőségüket alakító közösségi szolgáltatások (pl. közlekedés, oktatás, egészségügyi ellátás, a közösségi és közterületek állapota stb.) intézményrendszerének minőségében, illetve a hozzáférhetőségben mutat- kozó egyenlőtlenségek alakulása jelentős hatást gyakorol a helyi társadalom egyes csoportjainak az életminőségére.			
VÁROSKOR- MÁNYZÁS	A kormányzás legfontosabb céljainak egyike a helyi társadalom életminőségét ala- kító tényezők hatékony, és a helyi társadalom különböző csoportjaival együttműkö- désben megvalósuló javítása, e tényezőkhöz való hozzáférés esélyeinek növelése.			
CSELEKVŐKÉPES- SÉG	Az életminőséget alakító tényezők, ha nem egyforma mértékben is, befolyásolják - erősíthetik, vagy gyengíthetik - a helyi társadalom egyes csoportjainak cselekvőké- pességét.			
SOKFÉLESEG	Az életminőséget befolyásoló tényezők esetében az egyes társadalmi csoportokra jellemző sajátosságok a sokféleség irányában hatnak. (A sokféleség nem jelentheti azonban az esélyek olyan egyenlőtlenségét, amely kizárást, kirekesztést eredmé- nyezhet.)			
HATÉKONYSÁG	Az egyes társadalmi csoportok megfelelő életminősége javítja e csoportok mentális és materiális jól-létét, egészségi állapotát, egészségben maradásuk esélyeit.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Az életminőséget alakító tényezők esetében a fenntartható fejlődés elengedhetet- len feltétele az esélyteremtő hozzáférés lehetőségeinek biztosítása a helyi társadal- mat alkotó csoportok mindegyike számára.			
FELELŐSSÉGVÁL- LALÁS	Az életminőséget alakító tényezők mindegyike megkívánja a közösségi szintű, szá- mos elemében pedig az egyéni szintű felelősségvállalást is, melyek hiányában a fenntarthatóság feltételei ezen a területen nem teremthetők meg.			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉG- LET	Jelenleg nem állnak rendelkezésre Pécsre vonatkozó adatok, így azok lehető legszé- lesebb körű folyamatos, vagy rövid ciklusidejű gyűjtése, illetve elemzése szükséges.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Kidolgozása szükséges			
ADATGYŰJTÉS	Erre a célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, cik- likus rendszerességgel ismétlődő véleménykutatás a városi társadalom tagjai, intéz- ményei körében.			
ELNEVEZÉS/HATÁR- ÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.2.2.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL	Szociális városrehabilitáció: Az életminőségre hatást gyakorló - természeti és épített - környezeti tényezők alakítása, a hozzáférés esélyeinek növelése

1. RÉSZCÉL	
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A természeti és épített környezet, azon túl, hogy kereteket ad a város lakóit jellemző életminőségnek, aktívan alakítja is annak egyes összetevőit. A helyi társadalom egyes csoportjainak életminősége az életmódon keresztül visszahat a természeti és épített környezet állapotára.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A város meglévő természeti és épített környezetének elemei, ezekhez az elemekhez való hozzáférésben ma is meglévő lehetőségek, illetve a természeti és épített környezet fejleszthetőségében rejlő potenciális lehetőségek.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A város kormányzását jellemző, a természeti és épített megóvására, fejlesztésére vonatkozó, a fenntarthatóság elveinek érvényesülését szolgáló szemlélet - A város társadalmát jellemző, a természeti és épített megóvására, fejlesztésére vonatkozó, a fenntarthatóság elveinek érvényesülését szolgáló szemlélet - A város természeti és épített környezetének alakítására hatást gyakorló szakmai csoportok szemléletének megváltoztatása - A helyi gazdaságot jellemző, a természeti és épített megóvására, fejlesztésére vonatkozó, a fenntarthatóság elveinek érvényesülését szolgáló szemlélet - A lakosság különböző csoportjainak a természeti és épített környezethez való viszonyának alakítása - A Pécssett és más településeken létező jó gyakorlatok ismerete
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A más településeken létező és adekvát jó gyakorlatok megismerése, Pécsre történő átvételmeze - Az életminőségre hatást gyakorló - természeti és épített - környezeti tényezők helyzetének, a hozzáférés esélyeinek komplex felmérése - E tényezők körének bővítésére, minőségének javítására, a hozzáférésben mutatkozó esélyegyenlőtlenségek mérséklésére szolgáló stratégiai terv kidolgozása, illetve alkalmazása - A helyi kormányzás kompetenciáinak fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Javul a környezet szomatikus egészség szempontjából releváns dimenziókban mérhető állapota (környezetszennyezettség, zajterhelés, hőterhelés stb.) Javulnak a természeti és épített környezet mentális egészség szempontjából fontos elemei (pl. leromlottság, elhanyagoltság). Javul az életminőségre hatást gyakorló környezeti tényezők szubjektív megítélése. Mért értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően.	

3.2.2.2.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A materiális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatással lévő közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalom materiális jól-létét nem csupán az egyénileg birtokolható javak, illetve az ezekkel kapcsolatos szubjektív érzések alakítják, de hatnak rá az elérhető „közjavak”, azok számossága, minősége, illetve elérhetősége is.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A helyi gazdaság, mint foglalkoztató - A materiális jól-lét érzetére hatást gyakorló közjavak (pl. közösségi, egészségügyi, kereskedelmi szolgáltatások stb.) - Állami, önkormányzati, illetve civil támogató szolgáltatások
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A helyi kormányzás szemléletének megváltozása

	- A materiális jól-lét érzetét befolyásolni képes intézményrendszer működésének áttekintése, újraértelmezése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A Pécsen, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A materiális jól-lét érzetének befolyásolására képes intézmények (egészségügy, szociális ellátás, időskori ellátórendszer stb.) városi társadalom sajátosságaira figyelemmel megvalósuló kapacitás-fejlesztése - A materiális jól-lét érzetének befolyásolására képes intézmények, közösségek, civil szervezetek és kommunikációs tevékenység komplex alkalmazási stratégiájának elkészítése, e stratégia megvalósítása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A köz-javak (közterületek, közintézmények, közszolgáltatások) minőségének növelése A köz-javak elérésében mutatkozó (idő, költségek, információk) mérséklése Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően	

3.2.2.2.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A mentális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatást gyakorló közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A mentális jól-létre hatást gyakorló közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése fontos feltétele az életminőség alakításának.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A mentális jól-létre alakító közösségi és civil szervezeti struktúrák
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete, adaptálása - A helyi kormányzás, illetve a kormányzati intézmények szemléletének alapvető megváltozása, releváns kompetenciáik fejlesztése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A helyi kormányzás kompetenciáinak komplex fejlesztése - A mentális jól-lét érzetének befolyásolására képes intézmények (egészségügy, szociális ellátás, időskori ellátórendszer stb.) városi társadalom sajátosságaira figyelemmel megvalósuló kapacitás-fejlesztése - A mentális jól-létre alakító közösségi, civil szervezeti lét támogatása (nem csak speciális közösségekről van szó, mindenféle közösségről), a támogatásra vonatkozó stratégia kimunkálásához szükséges információk összegyűjtése, a stratégia kidolgozása és alkalmazása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Javulnak a természeti és épített környezet mentális egészség szempontjából fontos elemei (pl. leromlottság, elhanyagoltság, illetve ezek lakossági észlelése) Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően	

3.2.2.2.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	Az egészség megőrzését szolgáló ismeretek, magatartásmodellek bővítése, az adekvát intézményrendszer meglévő feltételeinek optimalizálása, fejlesztése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az életminőség egyik fontos meghatározó dimenziója az egészség (illetve betegség-állapotok). Az egészségi állapot alakulásának csak egyik, nem is legjelentősebb összetevője a betegellátás. Az egészség megőrzését szolgáló aktivitások döntő többségét nem a tárgyi ismeretek, hanem az értékek, beállítódások, illetve a megfelelő magatartásmodellek megléte vagy hiánya, és a tárgyi feltételek jellemzői alakítják.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Az egészségmagatartás háttérül szolgáló szabadidős és rekreációs infrastruktúra - Községi, illetve civil szervezeti háttér, ideértve a különböző önszolgáltató csoportokat is (pl. különböző betegszervezetek) - Más települések jó gyakorlatai
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A Pécs és más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete, ezeknek a pécsi viszonyokra való adaptálása - A helyi kormányzás szemléletének megváltozása, a rendelkezésre álló kompetenciák bővítése, fejlesztése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- A Pécs és más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A városkormányzás szemléletének megváltozása, az egészségmagatartás komplex feltételeit feltáró helyzetfelmérés, illetve fejlesztési stratégia elkészítése és megvalósítása - Az egészségmagatartás alakításában, befolyásolásában szerepet játszó közösségek, civil formációk működésének kezdeményezése, támogatása, tevékenységük hatékonyságának monitorozása - A helyi gazdaság szereplőinek az egészségmagatartás területén végzett tevékenységei (pl. egészséges munkahelyek mozgalom, munkahelyi egészségterv programok megléte stb.) értékelése, elemzése, illetve e tevékenységekre vonatkozó stratégia kidolgozása, illetve alkalmazása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	Bővül az egészségfejlesztés szolgáló civil és nem civil (egészségügyi, iskolai, munkahelyi) programok száma Javul az egészségügyi ellátásban az egészségfejlesztést szolgáló tevékenységek intenzitása Javul a helyi társadalom egészségi állapota Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően

3.2.2.2.5	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL	A helyi társadalom életminőségét alakító tényezők folyamatos monitorozása, a korrekciós beavatkozások megvalósítása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalom életminőségéről (különösen a nem anyagi tényezők tekintetében) nem készülnek rendszeres adatfelvételek, s egyedi felmérésekre is csak elszórtan kerül sor, így nem áll rendelkezésre elegendő információ a problémák megismeréséhez és az elvégzendő feladatok azonosításához.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A PTE rendelkezik mindazokkal a személyi és intézményi kapacitásokkal, amelyek segítségével az állapotfelmérések és az elemzések elvégezhetők.

A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A más településeken meglévő jó gyakorlatok
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Kiépül a város monitoringrendszere (regisztratív adatbázisok, a helyi társadalomra irányuló, rendszeresen ismétlődő kutatások)	

3.2.2.2.6	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	A szociális biztonság erősítése, a humán közszolgáltatások rendszerének összehangolt működtetése hatékonyságuk javítása érdekében
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A humán közszolgáltatások (pl. oktatás, egészségügy, szociális szolgáltatások, kommunális szolgáltatások, városüzemeltetés, közbiztonság, tömegkommunikáció, de bizonyos értelemben a kormányzás is stb.) egyes intézményi struktúrái közvetlenül is képesek befolyásolni az életminőség alakulását. Ezeknek az intézményi struktúráknak az összehangolt működése a szinergikus hatások kiaknázása révén javíthatja a rendszerek egészének működését, csökkentheti a működés társadalmi költségeit, kimenetét tekintve pozitív módon befolyásolja a helyi társadalom életminőségének alakulását. A lakosság döntős többségének szociális biztonságát a humán közszolgáltatási rendszer biztosítja. A rendszer a jogszabályok által lefedett körben az egyéni élethelyzet-változásokból eredő kockázatok többségére is rendelkezik válaszokkal (pl. munkahely vagy munkaképesség elvesztése, fogyatékosok egyenlőségét támogató intézkedések stb.), ezen túlmenően a halmozott vagy kiugró egyéni problémák kezelésére is léteznek támogatási, segélyezési formák. A helyi társadalom döntő többségét érintően a gazdasági szférában a munkahelyekkel való ellátottság magas szintje jelenti a szociális biztonság alapját. A humán közszolgáltatások (szociális, , egészségügyi oktatási, kulturális szolgáltatások, intézmények, jogosultságok, juttatások) fejlesztése nem csupán a jól-lét, hanem a szociális biztonság feltételrendszerét is képezik. Általában a legnagyobb kockázatok a humán feltételrendszer több területén egyszerre jelentkező negatív változásokkal függnek össze (pl. a gyermek iskolai teljesítményhiánya mögött családi tragédia, egészségügyi probléma, a szülő munkahely-vesztése stb. átfedésben áll), ezért az önmagukban jól működő humán közszolgáltató intézmények egymástól elkülönült működése e kiemelt kockázatokat nem képes kezelni. Tekintve, hogy a városban a társadalmi leszakadás jelei növekvő mértékben jelentkeznek, ilyen típusú problémakezelési igények is növekvő számban és súllyal jelentkeznek. Az intézményfejlesztés keretében tehát nem csupán az intézmények infrastruktúra-, eszköz- és humán erőforrás-ellátottságának növelése fontos, hanem a halmozott problémák felismerését és komplex kezelését szolgáló képességek fejlesztése is, mely egyrészt az intézményrendszer együttműködési képességében, másrészt az alkalmazott eljárások, beavatkozási módszerek fejlesztésében ragadható meg.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A meglévő humán közszolgáltatásokat nyújtó szervezeti struktúrák, illetve működésük tapasztalatai.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése - A meglévő, humán közszolgáltatásokat nyújtó szervezeti struktúrákra, illetve működésük tapasztalataira vonatkozó értékelő elemzések

	- E szervezeti struktúrák irányítóinak szemléletváltása, a koordináció és a kooperáció iránti igény kialakítása - A városkormányzás szemléletváltása e szolgáltatásokkal szemben
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Az egyes intézmények működését befolyásoló jogi háttér elemzése, az összehangolást gátló pontok meghatározása, a jogi háttér szükség szerinti módosításának kezdeményezése - A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A meglévő humán közszolgáltatásokat nyújtó szervezeti struktúrákra, illetve működésük tapasztalatai vonatkozó értékelő elemzések elkészítése - Integrált rendszerként működő humán közszolgáltatási modell kidolgozása és bevezetése - A helyi kormányzás szemléletének megváltozása - A helyi kormányzás
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A közszolgáltatások komplex elégedettségi indexének változása A közszolgáltatások szolgáltatásonkénti elégedettségi indexének alakulása A közszolgáltatások elérhetőségi indexének alakulása szolgáltatásonként, városi szinten A közszolgáltatások elérhetőségi indexének különbségei (szórása) városrészenként A közszolgáltatások árindexének alakulása A közszolgáltatások jövedelmezőségének alakulása A közszolgáltatások humán erőforrás-hatékonyságának alakulása (személyi jövedelem/összes költség)	

3.2.2.5.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 7. RÉSZCÉL	A pandémia társadalmi hatásainak felmérése és elemzése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A váratlanul kitört és elhúzódó járvány felkészületlenül érte a társadalmat. A helyzet komolyságának, a vírus veszélyességének felmérése a szűke számára is időt igényelt, a társadalom számára pedig végül is csak a harmadik hullám során tárult fel az egyénre, a családra és a tágabb társadalomra leselkedő veszélyesség. A helyzet újdonsága miatt nem mérhető fel pontosan az átfertőzöttség mértéke. Fontos a város átlotságának mértéke is. A város önismeretéhez hozzátartozik, hogy a megbetegedések és a különböző társadalmi jellemzők közt milyen összefüggések figyelhetők meg. Fontos tudni, hogy az emberek hogy gondolkodnak a járványról, saját maguk, családtagjaik és mások helyzetéről, hogyan változtak meg egészségügyi, kapcsolat-tartási stb. szokásaik. Ezek ismerete segíti egy esetleges következő hullám, járvány megelőzését, kezelését. A korlátozások következtében sokan elvesztették a munkájukat, sok vállalkozás tönkrement, az érintettek esetleg tartós támogatást igényelhetnek. Fontos annak ismerete, hogy az egyének, családok anyagi és lelki szempontból hogyan élték meg munkahelyük elvesztését, az otthonról végzett munkát, hogyan oldották meg a keletkeztetett helyzetet (pl. külön lakó rászoruló rokon gondozását), stb. Ezek az ismeretek jelentős előnyt jelenthetnek egy esetleges következő hullám vagy járvány esetén, melyek bekövetkezését a szakemberek nem zárják ki.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Kormányhivatal, Egészségügyi intézmények, családvédelmi szolgálat, NAV, civil szervezetek, oktatási intézmények
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Pénzügyi forrás, a felmérésre és elemzésre alkalmas társadalomkutató szervezet(ek)

AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Feladat megfogalmazása - Pénzügyi forrás elkülönítése - Szakmai szervezet kiválasztása - A kutatás végrehajtása, elemzés, jelentéskészítés, javaslatok megfogalmazása - A jelentés és a javaslatok megismertetése a döntéshozókkal - Feladatokkal kapcsolatos döntések, intézkedések meghozatala
JAVASOLT INDIKÁTOROK	Elkészült tanulmány, jkeleltetés, feladatterv Meghozott intézkedések

3.2.2.3	
3. OPERATÍV CÉL	A helyi társadalom kulturális tőkéjének* gyarapítása
HELYZETÉRTÉKELÉS	A helyi társadalom - kulturális tőke felől közelített - kulturális színvonala, képzettsége szélsőséges különbségeket mutat, a társadalmi csoportok és a generációk közti különbségek is nagyok. A lakosság egyes csoportjainak iskolázottsága alacsony, ismeretei hiányosak, viselkedéskultúrája kedvezőtlen, és a meglévő tudásszint is egyenetlen. Különösen fontos problémát jelent, hogy egyes társadalmi csoportok tagjai a munkavállalást nehezítő értékfelfogást, magatartásmintát képviselnek.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A helyi társadalom, a helyi társadalmat alkotó csoportok, illetve az egyének kulturális feltőkésítése elengedhetetlen feltétele a helyi társadalom fenntartható pályára állításának. A kulturális tőke tartalma alapvetően befolyásolja a helyi társadalom minőségét, integráltságának mértékét és esélyeit, a természeti és épített környezethez való viszony alakulását, a gazdaságban való foglalkoztathatóságot, ezen keresztül a helyi gazdaság fejlődési lehetőségeit, illetve közvetve és áttételes módon is az életminőség alakulását. A cél elérésének kritériumai: - A foglalkoztathatóság követelményeit teljesítő munkaerő rendelkezésre állása, a munkaerő szakmai és társadalmi kompetenciáinak megléte a kulturális tőke tartalmának és minőségének a foglalkoztathatóságot javító fejlesztése, intézményi, illetve közösségi támogatás révén - A családok – különösen a valamilyen szempontból hátrányos helyzetűek - támogatására irányuló programok kialakítása és megvalósítása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító képességük fejlődjön, - A legkülönbözőbb formális és nem formális civil szerveződések, közösségek támogatása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító tevékenységeik hatékonyak legyenek, - A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító képességük fejlődjön, - A megfelelő intenzitású és minőségű társadalmi nyilvánosság kialakulását szolgáló kommunikációs eszközrendszer kialakítása és alkalmazása, - A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítását célként kezelő a helyi kormányzás/ intézményrendszer.
RÉSZCÉLOK	- A családok támogatására irányuló intézményesített, vagy közösségi alapú programok annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító képességük fejlődjön - A formális és nem formális civil szerveződések támogatása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító tevékenységeik hatékonyak legyenek - A kulturális tőke tartalmának és minőségének a foglalkoztathatóságot javító fejlesztése intézményi, illetve közösségi támogatás révén - A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító képességük fejlődjön - A megfelelő intenzitású és minőségű társadalmi nyilvánosság kialakulását szolgáló kommunikációs eszközrendszer kialakítása és működtetése

	- A helyi társadalom kulturális tőkéjének tervezett gyarapítását feladatként elismerő szemlélet kialakítása a helyi kormányzás intézményrendszerében			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ				
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítása - különösen annak a környezet-hez való viszonyulásra ható tartalma - befolyásolja az egészséges környezet megővásával, gyarapításával kapcsolatos egyéni, illetve csoportszintű cselekvést, fejlesztheti vagy rombolhatja a környezet állapotát. A környezet állapota, negatív vagy pozitív irányba befolyásolva maga is hat a kulturális tőke tartalmára			
TÁRSADALOM	A kulturális tőke helyi társadalomra vonatkozó tartalma, különösen a kooperációra, a konfliktuskezelésre, a társas- és közösségi kapcsolatokra, a közéleti magatartásra vonatkozó része erősítheti a társadalom integráltságának a fokát. A helyi társadalom egyes csoportjainak kulturális tőkéje eltérő tartalmakat foglal magába, amelyek gátolják vagy támogatják e csoportok leszakadásának mérséklését, felszámolását, de az adott csoporthoz illeszkedő életmódmodellek sokszínűbbé válását is.			
GAZDASÁG	A kulturális tőkén belül a gazdasági aktivitás, foglalkoztatathatóság javításának legfontosabb része a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő kompetenciák fejlesztése, az azok változásához való rugalmas alkalmazkodás képességének javítása.			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A helyi társadalom kulturális tőkéjének tartalma igényeket támaszt az épített környezettel szemben, ezzel párhuzamosan lehetővé teszi ennek a környezetnek a hatékony használatát, megővését is.			
VÁROSKORMÁNYZÁS	A kulturális tőkének a közéletben való részvételre vonatkozó elemei a fenntarthatóság, a hatékonyság irányában befolyásolhatják a helyi kormányzás tevékenységét, gátolhatják vagy támogathatják a helyi társadalom kontrollját a helyi kormányzás felett, mérsékelhetik a korrupciós kockázatokat stb.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A kulturális tőke egyes társadalmi csoportokat jellemző adekvát tartalma a hatékonyság feltétele, egyúttal forrása is			
SOKFÉLESÉG	Az életminőséget befolyásoló tényezők esetében az egyes társadalmi csoportokra jellemző sajátosságok a sokféleség irányában hatnak. (A sokféleség nem jelentheti azonban az esélyek olyan egyenlőtlenségét, amely kizárást, kirekesztést eredményezhet.)			
HATÉKONYSÁG	A kulturális tőke egyes társadalmi csoportokat jellemző adekvát tartalma a hatékonyság feltétele, egyúttal forrása is			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A kulturális tőke gyarapítása igényli az esélyteremtő hozzáférést, egyúttal maga is forrása az esélyteremtő hozzáférésnek.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	A megfelelő minőségű kulturális tőke a felelősségvállaló magatartásmodellek kialakulásának forrása			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Jelenleg nem állnak rendelkezésre Pécsre vonatkozó adatok, így azok lehető legszélesebb körű folyamatos, vagy rövid ciklusidejű gyűjtése, illetve elemzése szükséges.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Kidolgozása szükséges			
ADATGYŰJTÉS	Erre a célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő véleménykutatás a városi társadalom tagjai, intézményei körében.			
ELNEVEZÉS/HATÁR-ÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.2.3.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	A családok támogatására irányuló intézményesített, vagy közösségi alapú programok annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarápító képességük fejlődjön
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A családnak, mint elsődleges szocializációs intézménynek, alapvető jelentősége van a gyermekek által birtokolt kulturális tőke tartalmának befolyásolása szempontjából. A család nem csupán tudást, ismereteket, magatartásmodelleket közvetít, de az olyan beállítódások kialakulásában is döntő jelentőségű, amelyek nagymértékben befolyásolják a kulturális tőke későbbi gyarápításához való egyéni hozzáállást is. A család közvetíti azokat az értékeket (pl. szolidaritás, kooperáció stb.), amelyek a kulturális tőke gyarápítása mellett alapvetően hatnak az egyének társadalomba való integrálhatóságára is.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A családok megfelelő működését, ha nem is a szükséges intenzitással, hatékonysággal, de ma is számos „hivatalos” intézmény segíti (bölcsőde, óvoda, oktatási rendszer, a peremhelyzetekben élők esetében az állami, vagy civil szervezetek szociális vagy más jellegű programjai stb.). A „hivatalos” intézmények mellett ismertek közösségi, illetve civil kezdeményezések is, mint pl. különböző baba-mama klubok, szülői közösségek, beteg gyermekek családjainak önszervező csoportjai stb.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése - A helyi kormányzás megfelelő szemlélete
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A helyi kormányzás stratégiájának kimunkálása és megvalósítása - A helyi kormányzás szemléletének megváltoztatása, kompetenciáinak fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A családok támogatására irányuló intézményesített vagy közösségi alapú programok száma, gyakorisága, a rendelkezésre álló erőforrások (db. illetve Ft.) A családok támogatása érdekében szervezett programokba bekapcsolódó személyek/családok száma A programok tartalmi sokfélesége Mért illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően	

3.2.2.3.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A formális és nem formális civil szerveződések támogatása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarápító tevékenységeik hatékonyak legyenek
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A kulturális tőke tartalma döntő mértékben nem az oktatási intézményekben elsajátítható ismeretekből, hanem értékekből, beállítódásokból, illetve magatartásmin-tákból áll. A kulturális tőke ezen tartalmának gyarápítása – a család mellett – hatékonyan a különböző közösségekben, civil szerveződésekben valósul meg.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A Pécssett tevékenykedő közösségek, civil szervezetek - Másutt megvalósuló jó gyakorlatokból leszűrhető tapasztalatok
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása

	- A formális és nem formális civil szerveződések támogatására vonatkozó helyi kormányzati stratégia kimunkálása, melynek célja e szervezetek bevonása a rész cél elérését szolgáló feladatokba
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A civil szervezetek/szerveződések támogatását szolgáló pályázatok számának emelkedése (db. illetve Ft.) A helyi társadalom különböző csoportjainak kulturális tőkéjét fejlesztő programok számának növekedése (db)	

3.2.2.3.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A kulturális tőke tartalmának és minőségének a foglalkoztathatóságot javító fejlesztése intézményi, illetve közösségi támogatás révén
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalom egyes csoportjai esetében a kulturális tőke tartalma nem csak a megszerezhető tárgyi tudás, de a foglalkoztathatóság szempontjából fontos értékek, beállítódások illetve magatartásmodellek tekintetében is szegényesnek tekinthető. E többnyire többszörösen hátrányos helyzetű csoportok esetében különösen fontos, speciális feladat a foglalkoztathatóságuk esélyeit javító tőkeelemek gyarapítása.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A foglalkoztathatóságot javító intézményi tevékenységek (alapképzések, átképzések, továbbképzések, tájékoztatás, pályaaorientáció, stb.), amelyek az ismereti elemek bővítésére, a hiány- illetve keresett szakmák iránti figyelemfelhívásra, a munkaerőpiaci kompetenciák és azok előnyeinek bemutatására, stb. irányulnak - Közösségi, illetve civil szervezetek tevékenysége, melynek célja a foglalkoztathatóság esélyeit alakító értékek, beállítódások alakítása, magatartásmodellek kimunkálása, illetve begyakoroltatása - Másutt bevált jó gyakorlatok
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A Pécs, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete - A helyi kormányzás és a helyi gazdaság tervezett, hosszú távon következetesen megvalósuló erőfeszítései - A helyi kormányzás szemléletváltása, illetve kompetenciáinak fejlesztése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - Az egyes társadalmi csoportok foglalkoztathatóságát javító erőfeszítésekre vonatkozó, komplex szemléletű stratégia kidolgozása, illetve megvalósítása - A közösségek, civil szervezetek, illetve a helyi gazdaság adekvát szereplőinek, mint erőforrásoknak a bevonására vonatkozó, kimunkált stratégia elkészítése és megvalósítása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A civil szervezetek/szerveződések támogatását szolgáló pályázatok számának emelkedése (db. illetve Ft.) Munkáltatói programok támogatása (db. illetve Ft.) A foglalkoztathatóságot javító egyéb programok (gazdasági kamara) számának növekedése (db. illetve Ft.) Az élethosszig tartó tanulás tartalmi és intézményi feltételeink kialakulása	

3.2.2.3.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
------------------	------------------------------

3. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarápító képességük fejlődjön
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarápító képességük fejlődjön, e tőke tartalmához való hozzáférésben mutatkozó egyenlőtlenségek mérséklődjenek, illetve megszűnjenek
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A rész cél elérése érdekében a város és az állam jelenleg is számos, erőforrás két értékelhető intézményt működtet. Ilyen intézmények pl. az önkormányzat által működtetett bölcsődék, óvodák, illetve az állam által működtetett különböző oktatási intézmények. A másodlagos szocializációs intézmények közül fontos kiemelni a munkahelyeket, illetve az ezeken a helyeken zajló spontán szocializációt. A másodlagos szocializáció kitüntetett jelentőségű színterei azok a közösségek, civil szervezetek, amelyek tagjaik számára referencia-csoportként értelmezhetőek.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A helyi kormányzás intézményi szereplőinek (mint fenntartó, irányító, ellenőrző stb. szervezetek) megváltozott szemlélete - A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete - Közvetve az egyes társadalmi csoportok kulturális tőkéjét gyarápító, munkahelyeken megvalósuló programok (pl. egészséges munkahelyek stb.)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A helyi kormányzás intézményi szereplőinek (mint fenntartó, irányító, ellenőrző stb.) szervezetek szemléletének a megváltoztatását szolgáló programok kimunkálása - Az egyes intézmények működését befolyásoló jogi háttér elemzése, a releváns szabályozás szükség szerinti módosításának kezdeményezése - A Pécssett és más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A másodlagos szocializációs folyamatok intézményi hátterének áttekintése, elemzése a fenntartható fejlődés szempontjaira figyelemmel - Stratégia kidolgozása és megvalósítása ebben az intézményrendszerben zajló folyamatok adekvátságának, hatékonyságának növelése érdekében
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A másodlagos szocializációs intézmények (bölcsődék, óvodák) infrastruktúrájának minőségivé fejlesztésére indított programok, illetve költségvetés (db. illetve Ft.) Ezekben az intézményekben dolgozó szakemberek képzésére, továbbképzésére indított programok száma, költségvetése (db. illetve Ft.) Az intézmények szakmai kapacitásainak fejlesztése, kiegészítése Az intézményekben indított, a gyermekek és szüleik kulturális tőkéjét gyarápító programok száma, gyakorisága (db. illetve Ft.) A hátrányos helyzetű (deprivált, munkanélküli, nagycsaládos stb.) szülők bevonása az intézményi munkába a szülők e csoportjainak integrálása céljából A fejlesztések, programok folyamatos hatásvizsgálata	

5	3.2.2.3. ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL	A megfelelő intenzitású és minőségű társadalmi nyilvánosságot szolgáló kommunikációs eszközrendszer kialakítása és működtetése

A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalmat hatékonyan elérő kommunikációs eszközök, módszerek alkalmazása annak érdekében, hogy a fenntartható fejlődési pályára álláshoz szükséges kulturális tőke tartalma gyarapodjék
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Önkormányzat által finanszírozott tömegkommunikációs eszközök, illetve webes tartalomszolgáltatás - Civil szervezetek, közösségek által már működtetett kommunikációs eszközök, webes felületek, illetve az ezekkel kapcsolatos tapasztalatok.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése - A helyi kormányzás intézményi szereplőinek (mint fenntartó, irányító, ellenőrző stb. szervezetek) megváltozott szemlélete - Az helyben meglévő, adekvát kommunikációs eszközrendszer állapotára, lehetőségeire vonatkozó ismeretek
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A Pécssett és más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A társadalmi nyilvánosság megteremtéséhez igénybe vehető, már működő kommunikációs potenciál felmérése - Szükség szerint új kommunikációs csatornák kialakítása, illetve működtetése, tartalomfejlesztés - A helyi kormányzásnak a társadalmi nyilvánosság terjedelmével, funkcióival stb. kapcsolatos szemléletváltása, a szükséges kompetenciák fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A helyi társadalom informálódását, szerveződését támogató médiamix létrejötte (eszközök száma, alkalmazások gyakorisága, az elért célcsoportok becsült száma)	

3.2.2.3.6	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	A helyi társadalom kulturális tőkéjének tervezett gyarapítását feladatként elismerő szemlélet kialakítása a helyi kormányzás intézményrendszerében
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítását szokásszerűen ágazati feladatként (szinte kizárólag az oktatáshoz kapcsolva) kezelve, vagyis a komplex megközelítést mellőzve, néhány intézmény-rendszer végzi. Még ezekben az intézményekben is a tervszerű tudásátadás mellett a szocializáció már spontán folyamatok keretei között zajlik. Az intézményrendszereken kívül zajló folyamatok nagyobb részt ugyancsak spontán folyamatok, melyek alakítására vonatkozóan hiányzik a megfelelő intézményi struktúra, a szándék, és a szükséges kompetenciák.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A kulturális feltőkésítésben jelenleg is tevékenységeket végző intézményrendszer (bölcsőde, óvoda, oktatási intézmények, kulturális intézmények) - A városban tevékenykedő civil szervezetek, közösségek - A társadalmi nyilvánosságot fenntartó kommunikációs eszközök
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A Pécssett és más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése - A helyi kormányzás megfelelő szemlélete, illetve szakmai kompetenciája - A kulturális feltőkésítésben jelenleg is tevékenységeket végző intézményrendszer (bölcsőde, óvoda, oktatási intézmények, kulturális intézmények) tevékenységének elemzése a fenntartható fejlődés szempontjaira figyelemmel
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A Pécssett és más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása - A helyi kormányzás kapacitásfejlesztése, a rész cél megvalósítását szolgáló komplex kompetenciák kialakítása - A helyi társadalom kulturális tőkéjének fejlesztésére irányuló komplex koncepció kidolgozása

JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A helyi kormányzásban bekövetkező szemléletváltás A helyi kormányzás struktúrájának a feladathoz történő igazítása (szervezeti átalakítás, mátrix-szervezet létrehozása)	

3.2.2.4	TÁRSADALMI HÁLÓZAT
4. OPERATÍV CÉL	Közösségek fejlesztése
HELYZETÉRTÉKELÉS	Az elmúlt évtizedek társadalmi, politikai és gazdasági változásai következtében a magyar társadalomban fokozatosan csökkent a közösségek, a civil szervezetek szerepe, mérséklődött a közösségi aktivitás, ezzel párhuzamosan feledésbe merült a közösségi léthez kapcsolódó magatartásminták nagyobb része is. Ez a tendencia jellemzi a korábban ezen a területen igen komoly hagyományokkal rendelkező (pl. bányász közösségek, nemzetiségi közösségek stb.) pécsi társadalmat is. Egy 2012-ben Pécsen végzett reprezentatív vizsgálat adatai szerint a felnőtt pécsiek mindössze 7%-a (többé-kevésbé) aktív tagja valamilyen civil szerveződésnek, míg döntő többségük (86%) soha nem vett részt ilyen közösségek tevékenységében, nem szerzett személyes tapasztalatokat ezen a területen.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A fenntartható társadalom kialakításához érdemi változásokra van szükség, amelyekhez elengedhetetlen a társadalom – így a város – lakóinak aktív közreműködése. Az aktív közreműködés egyik feltétele a megfelelő motiváltság. Nem elég, ha irányítják a társadalmat, a várost, a lakosoknak a saját, önálló kezdeményezésére van szükség az igazán tartós változások eléréséhez. Ehhez a motiváltsághoz a közösségek erősítése/fejlesztése szükséges feltétel. A lokális közösségek, civil szervezetek létrejöttének ösztönzése, tevékenységeik támogatása valamennyi rész cél esetében fontos feladat. E feladatok külön rész célban történő összefoglalását e feladatok fontossága indokolja. A közösségek, civil szervezetek tevékenysége erőforrás a Pécs városa számára, melynek használata a város elemi érdeke. A területi alapon szerveződő, szervezetekhez (pl. iskola, munkaszervezethez stb.) kötődő, vagy közös célok megvalósítása érdekében, szabadidős- vagy hobbi-tevékenységek mentén, de akár a virtuális térben alakuló közösségek kiemelkedő jelentőségűek lehetnek a helyi társadalom integráltsága, a kulturális tőke gyarapítása, a közéleti aktivitás növekedésének elősegítése szempontjából. A közösségekhez való kötődések pozitív irányban befolyásolják az életminőség alakulását pl. a mentális jólét, köz- és magánbiztonság, az egészségmagatartás stb. területén is. A közösségek működése kikényszerítheti a helyi kormányzás hatékonyabb működését is.
RÉSZCÉLOK	• A területi alapon szerveződő közösségek fejlesztése • A közös értékrend alapján szerveződő közösségek erősítése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszanak a természeti környezethez való, a fenntarthatóságot támogató viszonyulás kialakításában, magatartásminták kimunkálásában, illetve elterjesztésében. Ennek során a közösségek, civil szervezetek fontosak a természeti környezet állapotának megóvásában, illetve javításában is.
TÁRSADALOM	A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszanak a helyi társadalom fenntartható fejlődésének alakításában (pl. integráció, szolidaritás), az ehhez szükséges magatartásminták kimunkálásában, illetve elterjesztésében.
GAZDASÁG	A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszhatnak a helyi gazdaság fenntartható fejlődésének alakításában (pl. a foglalkoztathatóságot támogató értékrend, innovativitás, vállalkozó kedv, fogyasztási szokások befolyásolása, szolidaritás szempontjai a fogyasztás során stb.), a megfelelő magatartásminták kimunkálásában, illetve elterjesztésében.

ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszanak az épített környezetre vonatkozó fenntartható használati módok alakításában (pl. védelem, karbantartás, többfunkciós használat), minták ki-munkálásában, illetve elterjesztésében. A városi decentrumok életképességének egyik záloga a megfelelő közösségi háttér			
VÁROSKORMÁNY-ZÁS	A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszanak a helyi társadalom és a helyi kormányzás egymáshoz való viszonyának alakításában, a közéleti aktivitás serkentésében, a társadalmi ellenőrzés hatékonyságának növelésében stb. Ezek a formációk a társadalmi nyilvánosság sajátos szegmenseként kapcsot jelentenek a városkormányzás és a helyi társadalom között. A részvételi jellegű tervezésalapjait jelenthetik. Fejlett, az önkormányzattal való partnerségben működő, területi dimenziókkal is rendelkező civil társadalom alapjain a lakosság által közvetlenebb módon elérhető részönkormányzatiság is új, demokratikusabb tartalmat kaphat.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A közösségek, civil szervezetek léte növeli a helyi társadalom, végső soron Pécs városa cselekvési potenciálját (erőforrás). A reziliencia egyik alapfeltétele az empátia, mások értékeinek, érdekeinek figyelembe vétele, és az ezt a szemléletmódon is érvényesítő közösségi részvétel és felelősségvállalás.			
SOKFÉLESÉG	A közösségek, civil szervezetek leképezik, megjelenítik a helyi társadalom sokféleségét, alakítják a különböző csoportok egymáshoz való viszonyát (tolerancia, kooperáció, hatékonyabb konfliktuskezelés stb.)			
HATÉKONYSÁG	A közösségek, civil szervezetek léte, tevékenysége javíthatja a város, különösen a helyi kormányzás hatékonyságát. A helyi beruházások működésének hatékonysága nagyban függ az érintettek motivációjától, befogadóképességétől. A közösségi tervezéssel megvalósított projekteket sokkal szívesebben látják, így azok hatékonyabbak is.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZ-ZÁFÉRÉS	A közösségi kapcsolatok alapeleme a mindenkire történő odafigyelés.			
FELELŐSSÉGVÁLLA-LÁS	A közösségek, civil szervezetek léte, tevékenysége, normaképző funkciói erősíthetik a felelősségvállalást a társadalmon belül és a város iránt.			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	A vitatható tartalmú mennyiségi adatok mellett nem állnak rendelkezésre Pécs közösségeinek, civil szervezeteinek minőségét, az ebben a szférában zajló folyamatokat is jellemző adatok.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Megfelelő mutatót kell kidolgozni. A közösségek száma esetén az egyszerű számérték használata javasolt.			
ADATGYŰJTÉS	Erre a célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő véleménykutatás a városi társadalom tagjai, intézményei körében.			
ELNEVEZÉS/ HATÁR-ÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
A közösségek (pl. ut-caközösségek, szak-mai közösségek) száma	becslés alatt	becslés alatt	becslés alatt	becslés alatt

3.2.2.4.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	A területi alapokon keletkező kezdeményezések elősegítése közösségfejlesztési eszközökkel
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az egymásrautaltság jellegének átalakulása a személyes kapcsolatokon alapuló közösségek fontosságának átértékelődését, gyakran leértékelődését eredményezte. Ezeknek a közösségeknek azonban meghatározó szerepük lehet az egyén, illetve a város életében is. Ennek a tudatosítása történhet közösségfejlesztési eszközökkel, hogy azután a már működő közösségek kifejtessék hatásukat mind az egyénre, mind a város működőképességére. A területhez tartozó közösségek tagjai egymás mellett élnek, nem léphetnek ki ebből a viszonyrendszerből egyik napról a másikra, és emiatt bizonyos kényszerítő erő is mutatkozik a tartós, rendezett kapcsolat megteremtése érdekében. Ez indokolja a területi (jellemzően szomszédsági) kapcsolatokon alapuló közösségek erősítését. Ezek a közösségek lehetnek az alapjai a részvételi demokráciának, amelyet az Európai Unió is támogat az önkormányzatok esetében. A részvételi demokrácia megvalósult példái láthatók Németországban (pl. Bajorország), Budapest egyes részein (pl. Kőbánya), vagy vidéki településeken (pl. Aba). A részvételi demokrácia fontos eleme lehet egy város önállóságának. Ehhez azonban szükséges van azoknak a képességeknek az elsajátítására, amelyek lehetővé teszik a közösségi tervezésbe és a részvételi kormányzásba való bekapcsolódásukat.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A már működő Civil Kapuk rendszere - A városban található nagyszámú civil közösség - Már működő, alakulóban lévő területi alapú szomszédsági/városrészi civil szerveződések (Kertváros, keleti városrész több területe, belváros) - szomszédünnep 2010-től (European neighbours' day 1999-től) - Baranya Megyei Önkéntes Centrum
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Tudatosság formálása (különös tekintettel a döntéshozói oldalra) - Közösségfejlesztők - A részvételi kormányzásra és közösségi tervezésre kiírt EU-s támogatások lehívása - A szomszédsági közösségek összejöveteleinek virtuális és fizikai tere (honlapok és közösségi házak)
A RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Közösségfejlesztők képzése - A szomszédságon alapuló közösségek lehetőségeinek bemutatása - Szomszédságon alapuló közösségek kezdeményezése/létrehozása ott, ahol erre hajlandóság mutatkozik - A közösségeknek a közösségi tervezésre, a részvételi kormányzásra való felkészítése - Az önálló cselekvés jutalmazása: érje meg kezdeményező polgárnak lenni. - A politikusok és hivatalokban dolgozók felkészítése, a vélt ellenérdekeltséggel kapcsolatos tévhitek felszámolása - A városban jelenleg létező, illetve ezek közül ténylegesen működő közösségek, civil szervezetek kataszterének felállítása, illetve elemzése - Pécssett és a más településeken létező, a közösségekkel, azok tevékenységének integrálásával, támogatásával kapcsolatos jó gyakorlatok feltárása, elemzése, illetve adaptálása - A város közösségfejlesztéssel kapcsolatos közvetlen és közvetett kapacitásainak feltárása, e kapacitások felhasználásának tervezése

JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A városban aktívan működő közösségfejlesztők száma A térségi alapon szerveződött közösségek száma A szabadon elérhető közösségi terek (sportpályák, parkok, közösségi házak) száma és eloszlása a városban A szervezetek közötti kapcsolati hálózat A közösségek tagságának száma A közösségi kezdeményezések száma és minősége	

3.2.2.4.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A közös értékrend alapján szerveződő közösségek erősítése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az alulról szerveződő közösségek másik nagy csoportja a közös érdeklődésű, értékrendű emberek közössége. A virtuális tér felerősíti ezeknek a közösségeknek a létrejöttét. Ezek között sok olyan közösség alakul ki, főként a szakmai alapon szerveződők között, akiknek a tevékenysége, tapasztalata kapcsolatos a város fejlődésével. Sokat javulhat a város döntéshozatali folyamatának minősége, ha biztosítjuk számukra a beavatkozás lehetőségét. Ebben az esetben kidolgozható az a működési keretrendszer, amelyen keresztül bekapcsolódhatnak a döntéshozatali folyamatokba.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A már működő Civil Kapuk rendszere - A Városkooperáció kialakult szervezete - A városban található nagyszámú civil közösség - Az önkormányzat civil ügyekkel foglalkozó részlege - Internet-alkalmazások (pl. Facebook)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A részvételi kormányzásra és közösségi tervezésre kiírt megfelelő léptékű, a helyi szervezetek igényeihez és szükségleteihez alkalmazkodó EU-s és helyi pályázatok - A döntéshozatali folyamatban való részvételt lehetővé tévő internetes felület.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A szakmai alapokon szerveződő közösségek működő hálózatának létrehozása. - A döntéshozatali folyamatban való részvételt lehetővé tévő internetes felület kidolgozása. - A részvételi kormányzás eszközrendszerének bemutatása - A már működő közösségek díjazása, segítése - A kialakult közösségek esetén közösségi tervezéssel készült projektek megvalósítása - Rendszeres előadások, közös aktivitásra építő, a kölcsönös, probléma- és élmény-alapú tanulást célzó workshopok szervezése az azt igénylőknek a részvételi demokráciáról, közösségi tervezésről - A döntéshozói pozícióban lévő személyek (pl. politikusok) és a hivatalok dolgozóinak közösségfejlesztő szemléletű továbbképzése - A városkormányzás különböző típusú és célú közösségekhez való viszonyának újraértékelése, a kooperációra vonatkozó stratégiai elképzelések kidolgozása és alkalmazása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A közösségi tervezéssel megvalósult projektek száma A részvételi kormányzást alkalmazó szabályzatok, intézkedések száma; a konkrét alkalmazhatóságra vonatkozó pozitív tapasztalatok	

A közösségi tervezéssel megvalósult projektek értéke
A szervezetek közötti kapcsolati hálózat sűrűsége
A találkozásra alkalmas, elérhető terek bővülése

3.2.3 A fenntartható gazdaság célrendszere

3.2.3. STRATÉGIAI CÉL	A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK ÚJJÁÉPÍTÉSE
HELYZETÉRTÉKELÉS	A Város és térsége erőforrás-hiányos állapotban van, viszont a rendelkezésére álló erőforrásokat sem képes a megfelelő hatékonysággal hasznosítani. A város jövedelemtermelő-képessége gyenge, a város jövedelem-megtartó és jövedelemvonzó képessége úgyszintén (negatív jövedelem-egyenleg). Mindezek következtében a pécsi egy főre jutó jövedelem a 100 ezer fő feletti lakosságú városok átlagos értékének 73 százalékát teszi ki (Budapest nélkül), szemben az 1993-as 100 % körüli értékkel. Pécs leszakadó félben van.
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A város gazdasági teljesítményének a javulása lehetővé teszi a természeti- és épített környezet állapotának a megtartását, illetve jelentős javítását.
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A város és lakói jövedelmének bővülése forrásokat teremt a civil tevékenységek finanszírozására, a kulturális, rekreációs tevékenységek fejlesztése és finanszírozása számára. A helyi gazdaság fejlődése javítja, erősíti a társadalmi kapcsolatokat, a helyi társadalmat.
GAZDASÁG	-
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A város gazdasági alapjainak újjáépítése révén az Önkormányzat képessé válik a közszolgáltatások decentralizálásával együtt járó esetleges többletköltségek finanszírozására, forrásokat képes a szükséges fizikai infrastruktúra-fejlesztésekre és a közösségi közlekedés fejlesztésére allokálni. A Helyi Gazdaság fejlesztése révén a rurális jellegű városi perifériák bekapcsolódhatnak a város gazdaságába, ezáltal megerősödvé képesek lehetnek a részleges önfinanszírozásra.
KOORMÁNYZÁS	A sikeres gazdaságfejlesztés elképzelhetetlen a gazdaság szereplőivel folytatott érdemi, intézményesített kommunikáció nélkül (Egyetem, Kamara, VOSZ, KIOSZ, stb.). A fejlesztéspolitikai intézményrendszer átalakítása, az innovatív fejlesztési eszközök és intézmények létrehozása is fontos feladat (Befektetési Ügynökség, SZIT48, stb.). A Város aktív vagyongazdálkodásának (ingatlan, cégek) rendszerét is újra kell gondolni a város vagyonának üzletszerű hasznosítása és vagyonának érdemi gyarapítása érdekében (vagyonkataszter).
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Az a város, amelyik hatékonyan képes erőforrásokat magához vonzani és megtartani, amelyik képes ezeket hatékonyan hasznosítani, az képes magas minőségű épített és -természeti környezetet, minőségi közszolgáltatásokat, ezáltal pedig magas életminőséget biztosítani a polgárainak. Ettől válik fenntarthatóvá és áll a saját lábára. A reziliens, saját lábán álló város lehet képes megteremteni a környezetéhez való rugalmas alkalmazkodás feltételrendszerét.
SOKFÉLESÉG	A városnak befektetés-akvizíciós tevékenységével célszerű törekedni arra, hogy a megtelepülő vállalkozások mind tevékenységük, mind méretük tekintetében sokszínűek legyenek. A gépípai fókuszú, ám diverz ágazati struktúrának beszállító kis- és közepes vállalkozások hálózata például, válságálló gazdasági struktúrát hozhat létre. Az erős helyi gazdaság is javítja a város gazdaságának diverzitását, a gyors reakcióképességű mikro- és kisvállalkozások sokszínű tevékenység-portfóliójuk és ezáltal rugalmasságuk révén növelik a város ellátásbiztonságát.
HATÉKONYSÁG	A város hatékony, a vesztéseket, redundanciákat kiküszöbölő működ(tet)ése jelentősen javítja az erőforrások felhasználásának a hatékonyságát, ezáltal pótlólagos jövedelmeket generálva hozzájárul a városi életminőség javításához.

⁴⁸ Szabályozott Ingatlanbefektetési Társaság, amely a vonatkozó jogszabály rendelkezési értelmében adómentesen, illeték-kezdvezménnyel képes a város ingatlanainak a fejlesztésére.

ESÉLYTEREMTŐ HOZ- ZÁFÉRÉS	A helyi gazdaság fejlesztése révén a városi perifériák bekapcsolása a pécsi gazdaságba, a köz- és szociális foglalkoztatás programjai javítják a leszakadó rétegek esélyeit. A kompetitív gazdaság fejlesztése révén a helyi KKV-k helyzetbe hozása a cél. Fontos a helyi vállalkozásokat preferáló, patrióta önkormányzati beszerzési gyakorlat meghonosítása is.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS				
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	összes jövedelem (TEIR/NAV adatbázis), év közepi népesség száma (KSH adat)			
SZÁMÍTÁSI MÓD ÉS JAVASOLT HATÁRÉRTÉ- KEK	A pécsi egy főre jutó jövedelem a 100 ezer fő feletti lakosságú városok átlagos értékének százalékában. (Budapestet nem számítva)			
ELNEVEZÉS	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
JÖVEDELEM-INDIKÁTOR %	73	75	80	100

3.2.3.1.	
1. OPERA- TÍV CÉL	A gazdaság befektetési tényező-ellátottságának biztosítása
HELYZETÉRTÉ- KELÉS	A város gazdasági fejlettségi hiányait jelentős arányú új tőkebefektetések pótolhatják. Ezek előfeltétele a telepítési tényező-ellátottság lényeges javítása. Jelenleg a város nemzetközi és országon belüli közlekedési elérhetősége erősen korlátozott, mivel a közeli országhatár irányába és a nagyvárosok felé nem rendelkezik gyorsforgalmi kapcsolattal. Repülőtér nem működik. Vasúti elérhetőség ugyan van, de a határ irányába az is alárendelt állapotú. A munkaerőellátás terén a város potenciálisan többre képes, mint amit a jelen mutat, mivel erős oktatási intézményrendszerrel rendelkezik a szinte teljes képzési spektrumon, s munkaerőhiánya elsősorban nem a képzési oldalon, hanem a munkaerőpiaci oldalon keletkezik az erős perspektívák hiányában elvándoroltak nagy számából adódóan.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A jelentős tőkebefektetések általában külső befektetőktől származnak (jellemzően pl. Németország), akik széles földrajzi területen válogatnak. Számukra az anyagok és termékek szállítási lehetőségei elsődlegesek, ezért a befektetési helyválasztás elsődleges szempontjai közt szerepelnek a megközelítési viszonyok, a szükséges munkaerő elérhetősége, valamint a konkrét telephelyi viszonyok. A megközelíthetőség (autópályák, vasút, repülőtér, víziút) javítása országos (kormányzati) kategória, sőt, a jelentős méretű és értékű telephelyi kínálat is általában meghaladja egy település erőforráskeretét. Ezen túlmenően a befogadó település is sokat tehet a befektetési vonzerő megjelenéséért a helyi adók, az oktatási-képzési rendszer, a helyei szereplőkkel, önkormányzattal való együttműködési lehetőségek stb. terén.
RÉSZCÉLOK	1. A gazdasági infrastruktúra fejlesztése 2. Kedvező befektetési feltételrendszer kialakítása 3. A humán tőke-ellátottság infrastrukturális és minőségi fejlesztése
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	Az új befektetések elősegíthetik a korábbi iparok megszűnéséből hátra maradt barnamezők revitalizálását. A város későbbi, a telepítési tényezők alapján, befektetések révén keletkező többletbevételei támogatják a célok közt szereplő zöldfelületek fejlesztését. Nagy méretű ipari-logisztikai park létesítése új mezőgazdasági terület bevonását igényelheti, ami főként szomszédos településeket érinthet. A gazdaságfejlesztés clean-tech célja javíthatja a város környezeti állapotát a hulladékok újrahasznosítási arányának növekedése, a kibocsátási értékek csökkenése és a környezeti kultúra javulása révén.
TÁRSADALOM, KUL- TÚRA	Az új befektetések több és igényes munkahely megjelenésével járnak. A környezeti kultúra javulása várható a clean tech ipar tervezett térnyerése révén.

GAZDASÁG	
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A gazdaság fejlődése a barnamezős területek csökkenését eredményezi. Az új iparok igénylik az úthálózat, a közlekedési rendszer fejlesztését. Törekedni kell arra, hogy a lakóterületekbe ékelődött barnamezős területek új városi jellegű funkciókat (lakóterület, zöldtőfelület, közterület, irodai- intézményi terület) kapjanak, melyek harmonizálnak a városi környezettel és javítják annak összetételét.
KOORMÁNYZÁS	A telepítési tényezők fejlesztése révén nőnek a tőkebefektetések és a bevételek, ezért a városkormányzásra háruló feszültségek enyhülnek.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A telepítési tényezők fejlesztése növeli a városvezetés mozgásterét a tőkeszervezés, városmarketing terén, mivel nagyobb eséllyel tudja elérni a potenciális befektetői kört.
SOKFÉLESEG	Az új infrastruktúra és a kiaknázatlan barnamezős területek lehetővé teszik, hogy a város gazdasága változatos szakmai és vállalkozásméretbeli összetételben épüljön újra, s a város különböző pontjain keletkezzenek eltérő kompetenciákkal rendelkező munkertőt igénylő munkahelyek.
HATÉKONYSÁG	A telepítési tényezők fejlesztése révén hatékonyabbá válik a befektetésszervezés és javul a város humán erőforrásának hasznosítása.
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Az egyik legfontosabb telepítési tényező a humán erőforrás, ezért a befektetésszervezés sikeressége érdekében az oktatási- képzési rendszert is fejleszteni szükséges. A világtrendek alapján a munkaerővel szembeni kompetencia-követelmények erősödnek. Ez eredményezheti egyes rétegek kiszorulását a munkaerőpiacról, ezért a befektetésszervezés keretében nemcsak a legmagasabb hozzáadott értéket előállító munkahelyek létesítésére kell törekedni. Más oldalról erőfeszítéseket kell tenni a munkaerőpiaci kompetenciák fejlesztésére, a lehető legszélesebb körben.
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Amennyiben a kormányzati finanszírozású külső (térsgégi) közlekedési hálózatok megépülnek, ez lehetőségeket is teremt, egyúttal felelősséget is keletkeztet a városvezetés irányában azért, hogy a saját kompetenciakörébe tartozó területeken hatékony intézkedéseket hozzon a gazdaság fellendítése, az infrastrukturális befektetések mielőbbi megtérülése révén.
ADATSZÜKSÉGLET	Fejlesztési területek ingatlankatasztere Munkaerőbázis adatai Oktatási – képzési rendszer adatai Tervezéshez szükséges adatok, fejlesztési tervek – rendezési- szabályozás tervek
SZÁMÍTÁSI MÓD	Műszaki és pénzügyi tervezés
ADATGYŰJTÉS	Beruházási adatok alapján
ELNEVEZÉS/HÁ-ÁRÉRTÉKEK	
Átadott úthálózat hossza Fejlesztett iparterület mérete (Ha) megépült ipari- logisztikaicsarnok kapacitás (m2) Befektetésösztönző intézkedések meghozatala Üzleti célú bérházak száma	

3.2.3.1.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZ-CÉL	A gazdasági infrastruktúra fejlesztése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A város rendszerváltás időszakában megszűnt gazdaságának reorganizációja megkésett, lényegében elmaradt a városnak – egyúttal a megyének és a régió nagy részének- a nagyterségi közlekedési hálózatokba való bekapcsolása. A közlekedési elzártság egyértelműen a külföldi befektetések elmaradásához vezetett, a tőkehiányos gazdaság pedig lassú növekedési trendet, elvándorlást, egyensúlyhiányos önkormányzati működést eredményezett. A rendszerváltás óta eltelt három évtized alatt a nagyterségi közlekedés és a logisztika szerepe tovább nőtt, az európai és a magyar hálózat fejlődéséhez képest a relatív elmaradás erősödött. A helyzet megváltoztatásnak elsődleges kulcskérdése tehát a hazai és nemzetközi közlekedési hálózatokhoz való csatlakozás megoldása, enélkül lendületes gazdasági fejlődés nem várható. Az ipari- logisztikai telepítési tényezők második legfontosabb infrastrukturális eleme az üzleti infrastruktúra fejlesztése. A több évtizedes gazdasági lemorzsolódást átlag feletti befektetési- fejlesztési ütem ellensúlyozhatja, ehhez nagy kapacitású fejlesztési terület: ipari- logisztikai park szükséges, mely képes jelentős nagyságrendű új befektetések fogadására is. A város jelenleg működő ipari parkjai nem alkalmasak erre a szerepre – nem csupán méretük, hanem domborzati helyzetük miatt sem. A nagy befektetések fogadására is alkalmas parknak célszerűen a pécs-pogányi repülőtérhez és a legközelebbi teherpályaudvarhoz (Pécsbányarendező) is csatlakoznia kell a multimodalitás érdekében. Az ipari- logisztikai bázis potenciáljának kiaknázásához e kapcsolódó elemek fejlesztése és a vasút esetében a gyorsforgalmi úthoz való megfelelő kapacitású és minőségű közúti csatlakoztatása is indokolt. Tekintve, hogy az elzártság és a fejlődési hiány az egész megyét és tágabb értelemben a régiót is érinti, Pécs, mint megyszékhely és regionális központ hivatott arra, hogy a vidéki Magyarország egyik legnagyobb munkaerőbázisával és egyetemével regionális, akár nemzetközi jelentőségű befektetéseket fogadjon. A gazdaság globális fejlődése mindinkább innováció- és kutatás-fejlesztés függő. E szempontból a versenyképes gazdaság üzleti infrastruktúrájának részeként tekintjük, hogy a régió az egyetemnek otthont adó régióközpontban az Ipar 4.0. folyamat innovációs igényeit kielégíteni képes háttérintézményként tudományos- technológiai parkkal rendelkezzen. A külső infrastruktúrafejlesztés önmagában nem elegendő a fejlesztési fordulat megvalósításához. A város üzemeltetési fejlesztési forrás-szűkössége a közigazgatási határokon belüli, belső infrastruktúrák terén is elmaradást okozott, továbbá a korábbi üzemek, intézmények, laktanya megszűnése következtében hátramaradt nagy számú kisebb-nagyobb barnamezőnek a város szövetébe való visszaintegrálása, a városba „beszorult” KKV-k fejlődésére lehetőséget nyújtó korszerű elhelyezés feltételeinek megteremtése is szükséges. Erre a legjobb lehetőség a volt ÁPER laktanya rekonstrukciója és fejlesztése révén kínálkozik. A fejlesztés célja, hogy a KKV-k számára vállalkozói falu, park jellegű infrastrukturális környezetet hozzon létre a következő célok érdekében: • Általánosan a városi, városkörnyéki vállalkozások ökoszisztémájának fejlődése • A munkaerőutánpótlás, továbbképzés céljára központi átképző központ és gyakorlati képzőhely kialakítása a gazdaságfejlesztési irányokhoz és a KKV-igényekhez kapcsolódó szakmai területeken

	• Vállalkozói inkubátorház létesítése az alábbi célokkal: ○ a kezdeti fázisú vállalkozások számára infrastruktúra-háttér biztosítása mellett tanácsadási és ökoszisztéma-háttértámogatás nyújtása, mely segíti őket az első évekre jellemző nehézségek („halál völgye időszak”) áthidalásában ○ innovatív ötlet megvalósítására vállalkozókat segíti a termék piacra jutásáig tartó fázisában a piacképes termék kialakításában ○ a stabilizációhoz, nagyságrendi piaci megjelenéshez, illetve az innováció termék formálásához és piaci bevezetéséhez szükséges tőke-szervezésben segítséget nyújt (pályázat, hitel, crowdfunding, támogatás). ○ Az inkubátorháznak célszerű saját innovációs alappal rendelkezni a fejlesztés pályázati források elérésére még nem alkalmas előkészítési szakaszban. A fentiekben túlmenően a fejlesztési célként meghatározott ipari- logisztikai parknak a vasúti logisztikai ponttal (teherpályaudvar), a KKV-kat tömörítő „vállalkozói faluval”, mint beszállítói háttérrel, és a várossal, mint munkaerőbázissal megfelelő kapacitású és minőségű belső útkapcsolatokkal kell rendelkeznie. A belső infrastruktúra fejlesztését a város saját erőforrásaira épülő gazdaságfejlesztési tevékenysége is indokolja, a térségi közlekedési infrastruktúra nagy szabású fejlesztése és egy új, nagy kapacitású ipari-logisztikai park megépülése további fejlesztési követelményeket támaszt az áruk szállítása, a munkaerő közlekedési feltételei és az új üzleti beruházások keretében a városba érkező munkaerő lakhatási feltételeinek megteremtése terén. A betelepülő cégek számára fontos az is, hogy megfelelő partneri, beszállítói vállalkozó háttér álljon rendelkezésre. Ehhez a város meglévő cégeinek infrastrukturális feltételeit is fejleszteni kell. A város célja, hogy a betelepülő cégek közt a clean tech cégek aránya magas legyen; ennek érdekében magának is „clean tech-nek” kell lennie (megújuló energia használat, energiahatékony építési módok, clean tech közlekedés, összefüggő, jól érzékelhető zöldfelületi rendszer stb.), és városüzemeltetési, energetikai feltételrendszerét is fejleszteni kell. A főbb, Pécszet közvetlenül érintő (szolgáltató) infrastrukturális fejlesztési elemek összefoglalva: - közlekedési úthálózat fejlesztése (M60- Pécs- Komló) - Kapcsolódás a 6-os főközlekedési út – M60 irányhoz a várost elkerülve – Tüskésréti út kiépítése - ipari- logisztikai befektetők fogadására alkalmas üzleti infrastruktúra bővítése - Pécsbányarendező teherpályaudvar fejlesztése és kapcsolatának megteremtése a főközlekedési vonalakhoz (M60) - közösségi közlekedés fejlesztése - kkv ipari – logisztikai - kereskedelmi infrastruktúra („vállalkozói falu” és átképző központ - gyakorlati képzőhely az ÁPER laktanya rekonstrukciójával) - barnamezős területek, foghíjtelkek integrálása a város szövetébe a legjobb illeszkedést biztosító céllal (gazdasági vagy egyéb) - Pécsi víz völgye tengely vegyes célú (gazdasági- zöld-kék infrastr.- lakóterület) fejlesztése, integrálása a városszerkezetbe - Bérlet kínálat, szükség esetén munkásszállás létesítése a betelepülő munkaerő számára - Megfelelő állapotú szociális bérlet kapacitás létesítése a szociálisan rászoruló munkaerő számára
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Mérsékelt mennyiségű önkormányzati fejlesztési forrás - Szervezeti háttér (Pécsi Vagyonhasznosító ZRt, Pécsi Városfejlesztési Nonprofit Rt, Pécs-baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, Pécsi Tudományegyetem, IPark Pécs Kft) - Településfejlesztés és településtervezés terén alkalmas tanácsadó vállalkozások
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna program

	○ A térségi jelentőségű közlekedési infrastruktúrafejlesztési feladatok várhatóan a Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna program keretében kerülnek nevesítésre és a program keretében kerül meghatározásra a finanszírozás forrása (gyorsforgalmi utak, vasút, repülőtér, ipari-logisztikai park) ○ A belső infrastruktúra tételei közül azonosítani szükséges a Zóna programhoz közvetlenül és közvetetten (a működésének feltételrendszeréhez) tartozó elemeket, és csatlakoztatni szükséges a programhoz (pl. közigazgatási határon belüli útfejlesztések, vasúti teherpályaudvar, vállalkozói falu, dolgozók elhelyezését biztosító bérlakás kapacitás) - A város saját fejlesztési forrásai - A város saját fejlesztési forrásait kiegészítő pályázati és egyéb finanszírozási források (finanszírozási terv készítése) - Megfelelő szintű együttműködés a stakeholder szervezetek között - Szervezeti és humán kapacitás biztosítása az állami fejlesztési körhöz kapcsolódó kooperáció, kommunikáció, a saját kompetenciakörbe tartozó elemek tervezése, bonyolítása, koordinációja céljából
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- A közlekedési infrastruktúra fejlesztése - Az üzleti infrastruktúra fejlesztése - Az innovációs infrastruktúra fejlesztése - A humán kapacitásfejlesztés infrastruktúrájának fejlesztése (kompetenciafejlesztés és lakhatás) - A turizmus ágazat infrastruktúrájának fejlesztése - A közvetlen kormányzati (állami kezdeményezésű) infrastruktúrafejlesztési programok forrásaiból megvalósuló és a helyi szervezésű forrásokból megvalósuló fejlesztések azonosítása - Gazdaság centrumú középtávú felzárkózási program kidolgozása, a kapcsolódó társadalmi, környezeti, városfejlesztési feladatokkal együtt, az egyensúlyos fenntarthatóság érdekében.) - Partnerség kialakítása a tervezéshez és a megvalósításhoz (helyi cégek bevonásával) - Pályázati, piaci források felmérése - A program megvalósításához kormányzati együttműködési keret (pl. felzárkózási program) előterjesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	- Új csatlakozások száma gyorsforgalmi utakhoz - Repülőtér rekonstrukció és kifutópályahosszabbítás megvalósulása - Városon belül négysávúra bővített és/vagy új átkötő utak száma, hossza - A Pécs-Mohács növekedési centrumtérsg fejlesztési forrásain belül a közvetlenül Pécsre érintő fejlesztési források nagysága - Munkaerőbázis növelését szolgáló új és vásárolt bérlakások száma - Letelepült külső befektetők száma - Ipari parkba, vállalkozói faluba települt helyi (térségi) vállalkozások száma - Létrehozott turisztikai attrakciók száma - Létrehozott új turisztikai szálláshelyek száma - Helyi forrásokból támogatott vállalkozások száma és beruházásaik nagysága - Beruházások összege Baranya megyében és Pécs városban

3.2.3.1.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZ-CÉL	Kedvező befektetési feltételrendszer kialakítása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A befektetések ösztönzéséhez a fizikai infrastruktúrán felül a szoft feltételrendszer fejlesztése is hozzá tartozik. A jelentősebb befektetők egy város meglátogatásakor a szakember, korrekt város- és feltételrendszer-ismertetés, az ügyintézés, tervezés, munkaerő-ellátás, toborzás során várható segítség, kamarai háttér szolgáltatások, a fogadtatás és a környezet alappján szerzik első benyomásaikat, s előre meghatározott szempontrendszer szerint értékelik az infrastrukturális és egyéb telepítési tényezőket. A települési környezetről szerzett benyomások lényegesen befolyásolhatják a befektetők véleményét, ezen belül a negatív tapasztalatok súlya erősebb, így a településképmaga is ipartelepítési tényezőként működik. Az ezzel kapcsolatos feladatokat ld. a Kompakt város stratégiai cél alatt.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Ipari parki tapasztalatok (Pécsi Ipari Park- PVHZRt, PVIPARK Kft, városvezetői, hivatali tapasztalatok, PBKIK tapasztalatai és szervezeteik, munkaerőpiaci szervezetek) - Szervezeti kapacitások üzlet-előkészítési, beruházás-előkészítési- bonyolítási, pályázati, adminisztratív- számviteli, pénzügyi, piackutatási, munkaerőtoborzási, képzési területeken - Korlátozott nagyságrendben bevonható önkormányzati források
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Befektetésszervező szervezet létrehozása vagy külső szervezet megbízása - Humán erőforrás - Befektetőtájékoztató „technológia” kidolgozása ill. tovább fejlesztése - Stratégiai együttműködési megállapodások a kapcsolódó szervezetekkel (PBKIK, PTE, oktatási- szakképző intézmények) - Továbbképző, átképző központ - Reklám anyagok - Városmarketing, befektetési marketing stratégia és módszertan
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- Városmarketing- és befektetésösztönző marketing stratégia kidolgozása - A befektetők szempontjából költséghatékony ár- és üzleti konstrukciók kidolgozása - Vonzó üzleti környezet kialakítása - A települési környezet fejlesztése - A befektetésszervező szervezet feladatkörének, mozgásterének meghatározása - Döntés saját szervezet létrehozásáról vagy külső szervezet megbízásáról - Átképző ill. továbbképző szervezet felállítása - Új befektetők számára nyújtandó kedvezmények és szolgáltatások rendszerének kidolgozása és bevezetése (ügylve arra, hogy a meglévő vállalkozásokat nem érje kár) (pl. egyablakos ügyintézés tovább fejlesztése, pályázati tanácsadás, szükség esetén kormányzati partnerség segítése, bérelhető lakás, munkaerőtoborzás, képzés, közlekedésszervezés, partnerkeresés stb.) - A befektető fogadási, tájékoztatási módszertan kidolgozása és bevezetése (a tárgyalásra jogosítottak felkészítése), tájékoztató anyagok készítése

JAVASOLT INDIKÁTOROK	- Befektetésszervező szervezet létrejötte - Befektetőtájékoztató módszertan megléte - Stratégiai együttműködési megállapodások megléte, száma - Betelepült új vállalkozások száma - Betelepült vállalkozások által felvett munkaerő létszáma - Betelepült vállalkozások által végzett beruházások értéke - GDP éves értékének változása

3.2.3.1.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZ-CÉL	A humán tőke-ellátottság strukturális és minőségi fejlesztése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A tényezőellátottság egyik legfontosabb eleme a befektetés eredményes működéséhez szükséges humán erőforrás rendelkezésre állása. A befektetők igénye előzetesen nem ismert, ezért a tipikus befektetési igények, valamint a város által preferált fejlesztési irányok figyelembe vételével lehet felkészülni. Pécs előnyös helyzetben van azért, mert széles képzési spektrummal rendelkezik közép- és felsőszintű oktatás terén egyaránt, továbbá a rendszer rendelkezik azzal a rugalmassággal, ami ahhoz szükséges, hogy jelentősebb egyedi igényekhez képes legyen alkalmazkodni, az esetek többségében inkább hasznossági, megtérülési megfontolás kérdése egy ilyen beavatkozás, mint képesség. Ez jelentheti új képzési szak indítását vagy továbbképzési- átképzési jelleggel történő felkészítést egyaránt. A rugalmasság és alkalmazkodóképesség keimelten fontos, mivel egy beruházás esetén nem képzelhető el, hogy új szakirány indításával évek múlva álljon rendelkezésre a munkaerő, így gyors megoldásokra van szükség, melyek toborzás és gyors, átmeneti képzések keretében valósulhatnak meg. A reagálóképességhez mindenkor az oktatási rendszer és a munkaerőpiac pontos ismeretére van szükség. A legjobb rugalmasságot (gyors át- ill. ráképezhetőséget) a kevésbé speciális irányú, széles spektrumú, erős alaptudást nyújtó képzés biztosítja a tapasztalatok szerint, amely a legyorsabb alkalmazkodást teszi lehetővé új befektető megjelenése esetén. A bőséges ipari parki kínálat és a transzeurópai közlekedési hálózat kiépülése következtében a telepítési tényezők hangsúlya mindinkább áttelepszik a munkaerőkínálat minőségére és mennyiségére. Számításba kell venni, hogy a bérek emelkedése, a munkaerőhiány miatt is emelkedő bérek miatt egyre kevésbé rendelkezünk bérköltség oldali versenyelőnnyel. Nem is lehet hosszú távú cél, hogy lakosságunk alacsony bére legyen a város befektetési vonzerje. A munkaerő legfőbb versenytársa mindinkább a robotika és a mesterséges intelligencia, semmint más városok vagy országok munkaerőkínálata. Versenyelőnyt mindinkább a munkaerő felkészültsége, új munkakörökhöz, munkaterületekhez való alkalmazkodási rugalmassága terén kell elérnünk, melyet egy erős és széles spektrumú alapképzés és minél magasabb szintű iskolai végzettség tesz lehetővé. A jövő szempontjából előny a gimnáziumi képzésbe jelentkezők magas aránya. A megoldás része, hogy az alap- és középfokú végzettséggel rendelkező munkaképes korúak végzettségét és tudását egy szinttel feljebb kell emelni.

A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Pécs Mj. V. Humán Erőforrás Csoport - Baranya Megyei Önkormányzati Hivatal - PTE, középfokú oktatási intézmények - Baranya M. Kormányhivatal Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztálya - PBKIK - Munkaerőpiaci szervezetek (cégek)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Együttműködési keretek a partner szervezetekkel - Humán erőforrásfejlesztési stratégia kidolgozása, különös tekintettel a gazdaságfejlesztés és a munkaerőpiac fenntarthatósága szempontjára
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	Gazdaságfejlesztési szempontú humán erőforrás-fejlesztési stratégia kidolgozása, és megvalósítása, ezen belül: ○ az oktatási, képzési rendszer fejlesztése ▪ a képzési szintek összehangolása strukturális és követelményszint szempontból ▪ az oktatási rendszer vizsgálata a Zóna program, különösen a Pécs-Mohács növekedési centrumtér és a Pécs-Villány turisztikai térség fejlesztési céljai által generált munkaerőpiaci szempontokra, összehangolás megyei szinten ▪ hiány- és fejlesztendő szakmák, szakirányok, felnőttképzési igények azonosítása ▪ a hallgatói lemorzsolódás csökkentését szolgáló intézkedések, támogatások kidolgozása ▪ a tanulók magasabb képzési szintre való alkalmasságának támogatása ▪ az infrastruktúra-fejlesztési igények azonosítása és megoldásuk programba állítása ▪ A hátrányos helyzetből induló tanulók segítése a képességeikhez mérten legmagasabb képzési fokozat megszerzésében ○ az üzleti és foglalkoztatási célú lakhatási feltételek javítása ○ a szociális bérlakás állomány fejlesztése a munkavállalók számára
JAVASOLT INDIKÁTOROK	Új ill. megváltoztatott képzések száma Munkaerőhiány miatt meg nem valósult befektetések száma A Pécssett elhelyezkedő pályakazdók száma A Baranya megyében elhelyezkedő pályakazdók száma A lemorzsolódott tanulók, hallgatók száma A pályakazdók aránya a végzetekhez

3.2.3.2.	
2. OPERATÍV CÉL	A tőkeellátottság javítása
HELYZETÉRTÉKELÉS	Az elmúlt évtizedekben/ évszázadban az ország régiói egyenlőtlenül fejlődtek. A sugaras közlekedési hálózati szerkezet, a termelési hagyományok és az elérhetőség különbözősége a régiók eltérő fejlődési üteméhez vezetett. A kialakult térbeli viszonyok alapján nem aknázható ki megfelelően az ország gazdasági potenciálja. „A kormány 2020-ban döntött a gazdaságfejlesztési zónák létrehozásáról annak érdekében, hogy a gazdaságilag és kulturálisan is egységes területet képező történelmi régiók

	nemzetközi összehasonlításban is versenyképes gazdasági egységként fejlődhesse-nek.”⁴⁹ A programok tartalmára a miniszteri biztosok tesznek javaslatot a beérkező anyagok alapján, a finanszírozás kormánydöntés alapján történik. A régiók a zóna programhoz kapcsolódó, annak fejlesztései közt nem szereplő belső, helyi fejleszté-seik finanszírozásáról gondoskodnak a pályázati rendszerek, saját forrásaik és a tőke-piaci források igénybe vételével. „A kormány szándékai szerint a gazdaságfejlesztési zónák meghatározó szerepet töl-tenek be a gazdaság megerősítésében, növekedésének vírusválság utáni, gyors hely-reállításaiban. A széles körű társadalmatisítás keretében kidolgozott helyi fejlesztési stratégiák és projektjavaslatok a közeljövőben a kormány elé kerülhetnek.”⁵⁰ A zóna program várhatóan részben a térség külső kapcsolati hálózatát finanszírozza, részben a Pécs-Pogány Ipari- Logisztikai Központ és ehhez kapcsolódóan a repülőtér fejlesztését, részben olyan, a városon belüli projekteket, amelyeket a város fejlődése szempontjából kiemelten fontosnak ítél. Emellett a 2021-027 fejlesztési ciklus támo-gatásrendszere keretében lesznek pályázati lehetőségek, melyek segítik a város cél-jainak elérését.
AZ OPERATÍV CÉL IN-DOKLÁSA	A zóna program mellett megyei- települési források terhére a korábbiakhoz hasonló módon indulhatnak fejlesztések. A Konceptióban és a célrendszerben szükséges a Zóna program fő fejlesztési céljainak szerepeltetése is -attól függetlenül, hogy nem helyi döntések és finanszírozás keretében kerül rájuk sor- mivel e meghatározó ele-mekkel együtt értelmezhető a helyi fejlődés.
RÉSZCÉLOK	1. A fejlesztések finanszírozási forrásainak azonosítása és megteremtése 2. Középtávú városfejlesztési felzárkózási program készítése és finanszírozási tervének kidolgozása és elfogadtatása 3. KKV-k számára pénzügyi ösztönzőrendszer kidolgozása

3.2.3.2.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	A fejlesztések finanszírozási forrásainak azonosítása és megteremtése
A RÉSZCÉL RÖVID IN-DOKLÁSA	A fejlesztési igények megvalósításának lehetősége a finanszírozási forrásoktól függ. Az ITS-ben szereplő projekteket be kell sorolni a lehetséges források szerinti kategó-riákba. A Zóna programba bekerülő elemek finanszírozása állami döntés(ek) alapján történik. A program elbírálása meghatározza a program keretében finanszírozásra ke-rülő fejlesztési elemek körét. A Zóna programon kívüli fejlesztések a TOP keretében megjelenő pályázatok, nem-zetközi EU-s pályázatok, saját önkormányzati fejlesztési forrás, fejlesztési hitelek, köl-csönök, lakossági és vállalkozói- befektetői magánérő bevonása, sajátos forrásgyűjté-sek segítségével valósulhatnak meg. Az önkormányzat szűkös pénzügyi mozgásteré-nek maximális kiaknázása igényli az optimális forrástervezést és -szervezést. A városdiplomácia jelentős szerepet játszik a jelentős befektetések allokációja és tá-mogatásuk terén. (HIPA és kormányzat felé). E téren a város egységes külső képvise-lete hozhat eredményt. A cél a jelentős, a város saját erőforrásai figyelembe vételével meg nem valósítható infrastrukturális fejlesztések megalapozását szolgáló források

⁴⁹ <https://kormany.hu/hirek/feladataik-elorehaladasarol-egyeztettek-a-negy-gazdasagfejlesztési-zona-kormanybiz-tosai>

⁵⁰ <https://kormany.hu/hirek/feladataik-elorehaladasarol-egyeztettek-a-negy-gazdasagfejlesztési-zona-kormanybiz-tosai>

	megszerzése, ezen belül a más városokban kormányzati forrásból megvalósított fejlesztésekhez hasonló konstrukciók elérése.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Városfejlesztési dokumentumok - Fejlesztési projektek listája - Önkormányzati társaságok és intézmények - Polgármesteri Hivatal és Önkormányzat szervezeti egységei, cégei - Kormányzati információs források - Pénzügyi szervezetek - Hazai és nemzetközi pályázati rendszer - Más városban, térségekben megvalósított fejlesztések példái - Kormányzati kapcsolatrendszer
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Fejlesztési projektek katalógusa, ITS, VFK - Városfejlesztési és ingatlanhasznosítási szervezetek - Pénzügyi terv, egyeztetve a stakeholderekkel (Baranya m. , PTE, PBKIK) - Program- és projekt-bemutató anyagok - Lobby tevékenység megszervezése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Az egyedi kormánytámogatás elérése kiemelt térségi és kiemelt, Pécsset érintő fejlesztésekhez a Zóna programban - A pályázati rendszerekben elérhető források maximális kihasználása - Az önkormányzat saját fejlesztési forrásainak optimális felhasználása - A pénzügyi és innovatív finanszírozási formák alkalmazása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	

3.2.3.2.2.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Középtávú városfejlesztési felzárkózási és modernizációs program készítése, finanszírozási tervének kidolgozása és elfogadtatása (szükség szerint egyedi kormánydöntéssel támogatott programként)
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A város a rendszerváltás időszakában elveszítette gazdaságát. A bányabezárásokon felül gyakorlatilag a teljes könnyűipar és élelmiszeripar, valamint az építő- és gépipar megszűnt. A város nagytérségi gyorsforgalmi útkapcsolatok híján kimaradt a nemzetközi tőkebefektetési hullámokból, és program jellegű gazdaság szerkezeti rekonstrukcióra a mai napig nem került sor. A gazdaság a belső automatizmusok erejével fejlődött, a fejlődés üteme tartósan az országos átlag alatt maradt, az országos és a helyi fejlődés trendje ollójának szétnyílása következtében a megye és a város a felső harmadból lecsúszott és sereghajtóvá vált. A lakosság munkaerőpiaci szempontból értékes részét érintette elsősorban az elvándorlás (fiatalok, magasabb iskolai végzettségűek, keresett szakmával rendelkezők). A lakosságcsökkenés és a gazdasági elmaradás miatt az önkormányzat bevételei tartósan elmaradnak a nagyobb lakossághoz és teljesítőképességhez kiépült kapacitásokból adódó kiadások mögött. Változást hozhat, amennyiben a Dél-dunántúli gazdaságfejlesztési zóna program keretében a város gyorsforgalmi úthálózati elérhetősége kedvezően változik, megépül egy nagy kapacitású ipari-logisztikai park, fejlődik a repülőtér és mindez megalapozza, hogy az országot választó nagybefektetők egy része Pécsset válassza telephelyként. Mindez azonban kedvező szolgáltatási, belső infrastrukturális, képzési feltételrendszert kíván, melyhez hiányoznak a belső fejlesztési források. Szükség van arra, hogy az újabb kormányzati adósságrendezési kényszerhelyzet megelőzéseként középtávú

	felzárkózási program (terv) készüljön, melynek keretében a város erőforrásai felmérésre kerülnek, megvalósulnak egy hatékony városműködési modell létrehozásának feltételei. A program keretében megvalósítandó főbb célok: - Az önkormányzati tervezés és gazdálkodás középtávra való kiterjesztése - SMART CITY rendszer alapján történő komplex információs, irányítási és működési modell bevezetése - A városszerkezet főbb problémáinak megoldása (kettéosztott városszerkezet, elhanyagolt „középvonal” funkcióváltása és rendezése, vasút átjárhatóságának megoldása, barnemezős területek funkcióváltásának megalapozása, K-Ny irányú belső elkerülőút megépítése, fejlesztési területek előkészítése (mindez egy új városrész alapjait vetheti meg) - Vállalkozásösztönzési, támogatási program kidolgozása és működésbe helyezése (helyi források és pozitív pályázati diszkrimináció révén) - A helyi vállalkozások működéséhez az infrastrukturális feltételrendszer fejlesztése - Lakosságmegtartó program kidolgozása, ezen belül kiemelten - o a fiatal diplomások és a középvégzettségűek életpályaprogramja a PTE-vel együttműködve - o bérlakásépítési program piaci és szociális céllal - a lakás- és ingatlanállomány szerkezeti megújítása és önfinanszírozóvá tétele - a város közszolgáltatási vállalatainak profittermelővé tétele az alrendszerek nyereségessé tétele révén - o a város új energiagazdálkodási (energia termelési és ellátási) rendszerének kidolgozása és megvalósítása - o körkörös gazdaságra való áttérés keretében a hulladékgazdálkodási- feldolgozási- újrahasznosítási rendszer továbbfejlesztése - a városmarketing
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Magas szakmai színvonalon álló, de tőkehiányos közszolgáltató vállalatok - Kötési lehetőségek a gazdasági szerkezetváltás terén a városi cégek számára - Felkészült szervezetek, szakemberállomány, tanácsadó szervezetek a váltás előkészítése és megvalósítása szempontjából
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Kompetens szakemberek - Programfejlesztés forrása - Egységes önkormányzati elhatározás és támogatottság
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A finanszírozás a következő fő fejlesztéseket szolgálja: - o Belső infrastruktúra fejlesztése (a Zóna programban nem szereplő fontos elemek) - o A turizmus infrastruktúrájának, attrakcióelemeinek és rendszerének (termékeinek) fejlesztése (a Zóna programba be nem kerülő fontos elemek) - Kedvező befektetési feltételrendszer kialakítása - A város energiagazdálkodási rendszerének felmérése és új alapokra helyezése a városi tulajdonú vállalatok aktív részvételével - A város közüzemi, anyagfolyamati rendszereinek áttekintése és szerkezeti reformja, modernizációja a körkörös gazdálkodás elvei alapján, ezen belül: - o hulladékgazdálkodás továbbfejlesztése - o a vízgazdálkodás komplex rendszerének fejlesztése, incl. a nem ivóvizek széles körű hasznosítása (csapadékvíz, tisztított vizek) - Aktív, profitábilis ingatlanpiaci modell kidolgozása és bevezetése az önkormányzat számára - A humán tőke-ellátottság strukturális és minőségi fejlesztése, ezen belül - o az oktatási- képzési rendszer fejlesztése - o az üzleti célú és a munkaerő-ellátást javító lakhatási feltételek javítása (piaci és szociális bérlakások építése)

	- A finanszírozás forrásösszetétele: - o saját források - o EU-s pályázati források - o magánbefektetések - o (új típusú) pénzügyi elemek - o EKD
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
	Programkidolgozásról szóló helyi döntés Kidolgozott és helyileg elfogadott program A helyi erőforrásokkal és a központi támogatással megvalósítható feladatrészek elkülönítése Kormányzati támogatottság elérése a középtávú fejlesztések megvalósításához

3.2.3.2.3..	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	KKV-k számára ösztönzőrendszer kidolgozása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A város gazdasági elmaradásának egyik fő oka a tőkehiány. A vállalkozások döntő többsége mikro- és kisvállalkozás, kevés a versenyképes vállalkozás, aminek egyik gátja a növekedést gátló fejlesztési forrás-hiány. A vállalkozások jelentős része a hazai átlagra kalibrált pályázatok feltételrendszerében nem képes sikeres versenyt folytatni a támogatási forrásokért sem, mivel induló feltételeik és vállalható fejlesztési eredményeik alapján mérsékelt pontszámot érhetnek el. A foglalkoztatás szempontjából is fontos szerepelt játszanak munkaadóként és többségük esetén önfoglalkoztatóként is. Különösen az inováció terén nem tudják áttörni azt a kezdeti szintet, amel elegendő ahhoz, hogy K+F pályázatokban részt vehessenek. A probléma megoldási útjai a következők lehetnek: - az elmúlt évek gyakorlatához képest markánsabb pozitív diszkrimináció alkalmazása az ország hátrányos térségeiben a gazdaságfejlesztési pályázatok körében - helyi kiegészítő támogatás, egyedi ösztönzőrendszer alkalmazása a működő vállalkozások, az induló vállalkozások számára - a fejlesztési célú inkubációs szolgáltatásokban való részvétel ösztönzése (pozitív ösztönzés) - hatékony és testra szabott inkubációs és egyéb szolgáltatások nyújtása - életszerűen működő inkubátorház létesítése - könnyen elérhető telephelyszolgáltatások nyújtása
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Önkormányzat saját forrásai - Előkészítés alatt álló kormányzati pályázatelőkészítési folyamat - Pozitív várakozások, a vállalkozói szférában - Optimális időpontban készülő városfejlesztési stratégia, mely kezelni képes a komplex ösztönzési csomagot - Az ösztönző rendszer kidolgozására alkalmas helyi szakértelem - Virtuális inkubátorszolgáltatást, tanácsadást nyújtó helyi szervezet(ek) - Vállalkozások helyzetének, igényeinek ismerete

A SZÜKSÉGES ERŐ- FORRÁSOK	- Elkülönített helyi forrás - Támogató kormányzati hozzáállás a pozitív pályázati diszkrimináció terén (korábbi MKIK- ITM felmérés keretében a szükségesség már ismert) - Inkubátorházhoz, telephelyszolgáltatáshoz szükséges ingatlan háttér
AZ RÉSZCÉLHOZ REN- DELT FELADATOK	- Vállalkozók igényeinek alaposabb megismerése - Ösztönző rendszer kidolgozása, a szükséges és reálisan nyújtható önkormányzati forrás azonosítása és elkülönítése - Helyi lobby (intézményi, politikai együttműködés) megszervezése a hatékony érdekérvényesítés érdekében - Kormányzati kapcsolatok felvétele a gazdaságfejlesztési és innovációs pályázatok terén alkalmazandó pozitív diszkrimináció kezdeményezése céljából - Önállóan (kormányzati pozitív diszkrimináció hiányában) is működőképes és hatékony helyi ösztönzőcsomag elkülönült kidolgozása, elfogadása és bevezetése - A vállalkozásokkal való kommunikáció felépítése és működtetése (egyedi PR és marketing projekt az ösztönzőrendszer ismertté tétele érdekében)
JAVASOLT INDIKÁ- TOROK	
	- benyújtott pályázatok száma - benyújtott fejlesztési igények összege - elnyert támogatási igények összege - megvalósult fejlesztések összege - támogatásban részesült vállalkozások átbevétel-növekedésének összege

3.2.3.3.	
3. OPERA- TÍV CÉL	A JÖVEDELEMEGYENLEG JAVÍTÁSA
HELYZETÉRTÉKELÉS	Amíg a helyi gazdaság fejlesztése gátolja, lassítja a jövedelmek kiáramlását a városból, addig az egyetem (a nem pécsi hallgatók költsége révén), a turizmus és az alkonygazdaság a nem Pécssett képződő jövedelmek Pécsre vonzásával javítja a Város jövedelemegyenlegét.
AZ OPERATÍV CÉL IN- DOKLÁSA	A Helyi Gazdaság (helyi termékek előállítása, helyi piacok, kiskereskedelem, vendéglátás, stb.) és más, a városba jövedelmeket vonzó tevékenységeket erősíteni kell (turizmus, egyetem). Ezek a tevékenységek a város jövedelemmegtartó és -vonzó képességét segítik. A szociális- közfoglalkoztatási rendszer célja a munkaerőpiacról tartósan kiszorult rétegek munkához juttatása, munkakultúrájának javítása, a munkaerőpiacra való visszatérésre való kompetenciák fejlesztése. Rendszeres jövedelem-ellátottságuk javítja a közteherviselő képességet, a közszolgáltatás és a lakhatás körében felmerülő fizetési kötelezettségek teljesítését. Az Internet alapú kereskedelem fejlesztésének ösztönzése javítja a vállalkozások jövedelempozícióit, nő a városba beáramló jövedelem, nő a helyi vállalkozások termékei iránti kereslet, nő az adófizetőképességük.

	A kör-körös gazdaság jellemzően helyi- térségi összefogásban működik, így a résztvevők jövedelme helyben marad. A zárt gazdasági lánc alkalmazása csökkenti a veszteségforrásokat, növeli a jövedelmet. A turizmus fejlesztése részben növeli a környékbéli (térségi, régiós) jövedelmek helyben való elköltését, részben máshol megtermelt jövedelmek „importját” növeli.
RÉSZCÉLOK	1. A helyi gazdaság fejlesztése 2. A turizmus fejlesztése 3. Az alkonygazdaság fejlesztése 4. Fiatal vállalkozások, vállalkozók segítése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A jövedelemegyenleg javítása növeli a zöld- és kékinfrastruktúra fenntartására, fejlesztésre fordítható forrásokat.
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A jövedelemegyenleg javítása növeli a társadalom és a kultúra fenntartására, fejlesztésre fordítható forrásokat.
GAZDASÁG	-
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A jövedelemegyenleg javítása növeli az épített környezet fenntartására, fejlesztésre fordítható forrásokat.
KO(O)RMÁNYZÁS	A jövedelemegyenleg javítása csökkenti a kormányzásra nehezedő konfliktusjellegű terheket.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A jövedelmek emelkedése javítja a társadalom mozgásterét.
SOKFÉLESG	A helyi gazdaság fejlődése színesíti a termékválasztékot.
HATÉKONYSÁG	A jövedelemegyenleg javulása a tőkehatékonyságra is kedvező hatást gyakorol.
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A jövedelemegyenleg javulása, különösen Szociális, közfoglalkoztatási rendszer továbbfejlesztése javítja a társadalom periferiájára szorult réteg munkahelyekhez és jövedelmekhez való hozzáférését.
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	A jövedelemegyenleg javítását szolgáló tevékenységek a résztvevők felelősségvállalását igénylik.
INDIKÁTOROK	
ADATSZÜKSÉGLET	A Pécs MJV Önkormányzat Adóügyi Osztályának adatai
SZÁMÍTÁSI MÓD	A Pécssett székhellyel rendelkező vállalatok Pécsre osztott iparűzési adó alapjának összessége viszonyítva a Pécssett székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalatok Pécsre osztott iparűzési adó alapjának összességéhez
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést Pécs önkormányzata végzi évente.

3.2.3.3.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL	A helyi gazdaság fejlesztése
1. RÉSZCÉL	
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi gazdaság kör-körös gazdaság irányú fejlesztése javítja a városon, térségen belüli jövedelem- és tőke-akkumulációt, erősíti a termelők piaci biztonságát, piacuk kiszámíthatóságát, a jövő tervezhetőségét. A helyi gazdaság támogatása révén a

	közsféra közvetlenül tudja erősíteni a helyi gazdaságban résztvevő vállalkozások fejlődését anélkül, hogy maga is aktív piaci szereplővé válna, vagy eltorzítaná a piac működését. A kör-körös gazdaság kialakulásának elősegítése javítja a környezet állapotát az által, hogy csökkenti a szállítási távolságokat, mérsékli a hulladékképződést és le-rövidíti a kereskedelmi utakat, segíti a rövid ellátási láncok kialakulását. Az önkormányzat közreműködésének optimális hátteret biztosít, ha a az új támoga-tási ciklusban a vállalkozásoknak szánt ösztönzőrendszerét összehangolja ezzel a cél-lal, azaz előnyben részesíti a helyi piaci szereplők együttműködését, egymásnak tör-ténő beszállításukat, és teret biztosít a helyi termékek értékesítésének. A lakosság is jól jár, és helyi identitását erősíti, ha tudomása van arról, hogy helyi terméket vásárol, s ezzel támogatja más helybeliek, különösen a fiatalok helyben maradását, más csa-ládok megélhetését. Hozzá tartozik e cél sikeréhez, hogy az önkormányzati és a megyei kamarák kommunikációja keretében a vállalkozóknak, helyi termelőknek és a vásárlóközönségnek egyaránt meg kell ismernie e programot, a bekapcsolódás helyszíneit, lehetőségeit, kapcsolatfelvételi kereteit, előnyeit ahhoz, hogy akár vásárlóként, akár termelőként vagy kereskedőként bekapcsolódjon a programba. A rendszer működtetéséhez információs- kereskedelmi platformra van szükség, mely az eladók és vevők számára is részben a tájékozódás forrása, részben a marketing, részben az e-kereskedelem felülete. Szükséges egy integrátor szervezet is, mely a termelőket csoportokba szervezve elő-segíti hatékonyabb termékfejlesztésüket, pályázati tevékenységüket, közös, így ol-csőbb marketingjüket, s biztosítja az értékesítés feltételrendszerét, támogatja minő-sítési rendszerekben való sikeres részvételüket, márkák kialakulását. Az erős mező-gazdasági háttér és a tudás-örökség alapján az aprófalvas településrendszerű és soknemzetiségű vidék hátrányaiból előny kovácsolható. A szervezet célja lehet, hogy a növeli a lakosság helyi termék-tudatosságát, megismerteti a termékeket a la-kossággal és a tágabb piaci környezettel. Sajátos fejlődési pályája lehet ennek a szerveződési formának, hogy a helyi, majd tá-gabb térségi turizmus, közétkeztetés, a pandémia alatt népszerűvé vált kiszállító me-nüztetés, helyi éttermek alapanyagellátójává válva visszaszerzi az import termékek által már teljesen elfoglalt piacokat is, és mennyiségi tekintetben is számottevő piaci tényezővé válik. E tekintetben kevésbé a piac felvevőképessége, inkább a termelési háttér mennyiségi és minőségi felfejlődése lehet a keményebb korlát az utóbbi évti-zedekben lezajlott elvándorlási folyamat nyomán kialakult munkaerő-szűkösség kö-vetkeztében. Az innováció lehetőségei is fenállnak – ahogy ezt néhány helyi cég példája mutatja-elsősorban a rohamosan erősödő környezet- és egészségtudatosság jegyében kifej-leszthető élelmiszertermékek terén. A versenyképesség támogatása terén a termelői oldalon a hatékony, vegyszermentes, energia- és vízhatékony technológiák alkalmazásának megismertetése, ösztönzése és támogatása szükséges.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Termelői kör, helyi termékek köre - Hagyományok - Szakmai ismeretek széles palettája a termeléstől a tudományos kutatási szintig és a piaci, marketing- ismeretekig - Termőföld- háttér megléte - Nagyvárosi, bővülő felvevőpiac, működő helyi termék piacokkal - A termelésbe, kereskedelembe bevonható szociális- közfoglalkoztatási munka-erő - Működő önkormányzati és kamarai kommunikációs platformok és szervezetek
A SZÜKSÉGES ERŐ-FORRÁSOK	A fejlesztést megalapozó adatbázis, ismeretanyag Rendszerfejlesztési program (megvalósíthatósági tanulmány) A fejlesztés megvalósításához szükséges önkormányzati forrás Előkészítést végző szakmai szervezet

	Támogató megoldások (szakmai és pénzügyi támogatás)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Helyi piacok, termékek fejlesztése - Helyi (termékeket forgalmazó) kereskedelem, vendéglátás fejlesztése - Szociális, közfoglalkoztatási rendszer továbbfejlesztés - Internet alapú kereskedelem fejlesztése - Körkörös gazdaság fejlesztése, REL fejlesztés - Kommunikációs és kereskedelmi platform létesítése - Marketing- PR tartalomfejlesztés és megvalósítás - Működtetést és akommunikációt végző szervezet - Tudásbázis létrehozása, képzés elősegítése - A fizikai infrastruktúra fejlesztése (értékesítési piacok, gyűjtő- előkészítő) a kultúralt termék- előkészítés és értékesítés érdekében - Támogatások elérésének elősegítése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	

3. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A turizmus fejlesztése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A turizmus fejlesztése tipikusan a városon kívül termelt jövedelmek Pécssett való elköltésének, a "jövedelem importjának" az ösztönzése. A turizmus jövedelmi és foglalkoztatási multiplikátora 2 és 3 között van, jellemzően helyi erőforrásokat használ (helyi munkaerő, helyi termék, helyi szolgáltatások). A város és a megye jelentős tartalékokkal rendelkezik ezen a téren. Egyrészt a fő attrakciók egyedi kiaknázása, másrészt ezek (komplex) turisztikai termékkel való összekapcsolása hozhat jelentős forgalombővülést, ami főként a turizmus sajátos ökoszisztémájának és marketingjének fejlesztését igényli, tekintve, a forgalom terén tapasztalható elmaradásunk a nagyobb forgalmú városoktól és térségektől nem az attrakciókínálat, hanem az imázs és főleg a marketing körében eredeztethető. A megye és Pécs attrakciói potenciálisan legalább is versenyképesek más, nagyobb forgalmú attrakciókkal szemben (pl. Eger, Debrecen, Szeged), következésképp a szereplők együttműködési rendszerében és a marketing hatékonyságában találhatjuk meg az eltérés okait. További lehetőség az attrakciófejlesztés, melyre a Pécs- Villány turisztikai térség kormányzati fejlesztési determinációja nyújt lehetőséget, melyet elsősorban a turisztikai bevételek növelése, ezzel párhuzamosan a helyi lakosság életminőségének javítása érdekében kell kamatoztatni.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- természeti, építészeti, kulturális adottságok, vonzerők, - magas szintű, sokoldalú turisztikai és vendéglátó szolgáltatások - turisztikai tapasztalatok
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- turisztikai marketing - turisztikai csomagok kialakítása - turisztikai klaszter - magas színvonalú, korszerű turizmust generáló egyedi programok, rendezvények, attrakciók fejlesztése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Turisztikai termékfejlesztés - Turisztikai attrakciófejlesztés - Értékesítési és marketingfeladatok fejlesztés

	- turisztikai stratégia- aktualizálása - turisztikai monitoringrendszer
JAVASOLT INDIKÁTOROK	Vendégéjszakák számának növekedése idegenforgalmi adóbevételek növekedése

3.2.3.3.4.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	Alkonygazdaság fejlesztése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOK- LÁSA	Pécs jövedelmi pozícióit elsősorban a reálgazdaság jövedelemtermelési aktiv- tása determinálja, de a várost érintő jövedelemáramlások ronthatják, vagy ép- pen javíthatják a jövedelem-egyenlegét. Amíg a helyi gazdaság fejlesztése gá- tolja, lassítja a jövedelmek kiáramlását, addig a turizmus, a felsőoktatás és az alkonygazdaság (silver economy) kapacitásainak fejlesztése a régióon kívül kép- ződő jövedelmek régióba vonzásával javítja Pécs jövedelemegyenlegét. Pécs és térsége térsége ideális körülményeket biztosíthat az ún. „Alkonygazda- ság” fejlesztése számára, mivel számos az alkonygazdaság fejlesztését segítő erőforrás áll rendelkezésre. Az alkonygazdaság szolgáltatásai nemcsak a térség, hanem a térségen kívülről, akár külföldről érkező idősebb polgárok számára is nyújthat szolgáltatásokat, utóbbiak költségei révén javítva ezzel a térség jövedelem-pozícióit. Az alkonygazdaság ("Silver economy") a demográfiai szerkezet átalakulásában rejlő társadalmi, gazdasági lehetőségek kiaknázására törekszik. Ide tartozik az idősebb korosztály- a 65 éven felüliek- vásárlóerejének mobilizálására, az élet- vitellel, a különböző szolgáltatásokkal szembeni növekvő igényük kiszolgálására fókuszáló szolgáltatások és termékek fejlesztése. Tekintettel az átlagos életkor növekedésére és az idősebb generációk aktivitására, minőségi elvárásának megjelenésére, az alkonygazdaság fejlesztése a gazdasági fejlesztés fontos ágense.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A térség tárgyi adottságai: - természeti környezet - turisztikai vonzereje - kulturális szolgáltatások - vendéglátó szolgáltatások - rehabilitációs kapacitásai - egészségügyi szolgáltatói háttér és szakembergárda
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁ- SOK	- menedzsment szervezet és klaszter létrehozása - szolgáltatói bázis és a szolgáltatások minőségi, mennyiségi fejlesztése - alkonygazdaságba való kis léptékű befektetések ösztönzése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- szükséges erőforrások, hiányok pontos felmérése. - potenciális szereplők beazonosítása, - Stratégia kidolgozása - együttműködés, hálózatok kialakítása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	Alkonygazdaságba bekapcsolódó vállalkozások száma Az alkonygazdasághoz kapcsolódó szolgáltatások köre Az alkonygazdaságba tevékenykedő szakemberek száma Együttműködések, klaszterek száma

3.2.3.3.5.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL	Fiatal vállalkozók, vállalkozások segítése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A kedvezőtlen demográfiai trendekhez, a város elöregedéséhez jelentős mértékben hozzájárul a főként a fiatal, magasabban képzett, mobilis, ambiciózus és vállalkozókedvű fiatalok elvándorlása. A lakosság munkaerőpiaci szempontból egyik legértékesebb rétege, így itt tartásuk a város elemi érdeke, ők a jövő gazdasági alapjainak egyik megteremtői is. A fiatal vállalkozók mellett a fiatal vállalkozások támogatása is indokolt. Statisztikák, és gazdasági felmérések szerint a vállalkozások működésének legkritikusabb időszaka az első három év, amikor segítségük (tőkével, hitellel, tanácsadással, szolgáltatásokkal stb.) kiemelten fontos. Számos jó vállalkozási ötlet, innováció és kezdeményezés a támogató háttér hiánya miatt fut zátonyra. Megfelelő perspektívákkal, lehetőségek és támogatások biztosítása, a programba becsatlakozó szereplők közötti hálózat, a tapasztalatcsere fórumainak kiépítése is szükséges. A fiatal vállalkozások, vállalkozók innovatív iparágakban képesek bevételt és többnyire magas hozzáadott értékű munkahelyeket teremteni. Ez a vállalkozói réteg hozzá tud járulni a régió elöregedő és kiüresedő kistélepüléseinek a revitalizálásához is.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Mérsékelt mennyiségű önkormányzati fejlesztési forrás - Szervezeti háttér (Pécsi Vagyonhasznosító ZRt, Pécsi Városfejlesztési Nonprofit Rt, Pécs-baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, Pécsi Tudományegyetem, IPark Pécs Kft) - Településfejlesztés és településtervezés terén alkalmas tanácsadó vállalkozások és szereplők - városfejlesztési programok és stratégiák
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A város saját fejlesztési forrásai – vállalkozástámogatási alapon belül elkülönített forrásrész a fiatal vállalkozók és START-upok számára (pályázati rendszer kiegészítő forrásaként) - A város saját fejlesztési forrásait kiegészítő pályázati és egyéb finanszírozási források (finanszírozási terv készítése) - Megfelelő szintű együttműködés a stakeholder szervezetek között - Szervezeti és humán kapacitás biztosítása az állami fejlesztési körhöz kapcsolódó kooperáció, kommunikáció, a saját kompetenciakörbe tartozó elemek tervezése, bonyolítása, koordinációja céljából
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- rendelkezésre álló erőforrások (ingatlanok, városi szolgáltatások, adókedvezmények stb.) felmérése - célzott, fiatalokat segítő, több iparágat érintő vállalkozásfejlesztési program kidolgozása - keretek (gazdasági, jogi) meghatározása, eszközök kialakítása - pécsi vállalkozó vagyok életpálya-modell szerű program kialakítása az önkormányzat, klaszterek, a gazdasági szereplők, tanácsadó és vállalkozásfejlesztési szervezetek, az egyetem együttműködésével - szereplők közötti hálózat, együttműködések megteremtése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	40 év alatti vállalkozók száma fiatal vállalkozók által teremtett munkahelyek száma fiatal vállalkozók, vállalkozások által termelt bruttó hozzáadott érték

3.2.3.4.	
4. OPERATÍV CÉL	A GAZDASÁGI ÖKOSZISZTÉMA FEJLESZTÉSE
HELYZETÉRTÉKELÉS	A lokális gazdaságot a nemzetközi gyakorlatban egyre inkább egy olyan a természeti ökoszisztémához hasonló rendszerként kezelik, amelynek alapját a szereplők (a vállalkozások, az önkormányzat és intézményei, a kutatóhelyek és innovációt létrehozó és/vagy tudásátadó intézmények, valamint a lakosság) és a közöttük fennálló kapcsolatok, együttműködések minősége és intenzitása képezi. A szereplők tevékenységén túl ezeknek az interakcióknak az intenzitása, minősége és értékteremtő jellege adja az adott ökoszisztéma érettségét és eredményezi a település vagy térség (általában egy-egy város és agglomerációja/ természetes vonzáskörzete) gazdasági sikerességét. A város és a megye főbb stakeholder-einek (intézmények, gazdasági szereplők) működésére jellemző az együttműködés elégtelen szintje, ami hátráltatja az optimális hatékonyság elérését.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A helyi gazdaság sikertörténete nem csupán egyes vállalkozások sikertörténeteinek összessége, hanem az egész településé, ahol az önkormányzat, a közsféra, a lakosok és a vállalkozások együttműködésével jön létre egy minden fél számára előnyöket biztosító gazdasági környezet (helyi gazdasági ökoszisztéma). Az érett ökoszisztémákban a háromoldalú együttműködések (gazdaság, közsféra, egyetemek / tudásintézmények) egyre inkább felváltják a négyoldalú (a lakossággal kiegészült) kapcsolatrendszereket.
RÉSZCÉLOK	1. A vállalkozások ökoszisztémába történő integrálódásának elősegítése, a klaszteresedés további támogatása 2. Helyi együttműködési rendszer kereteinek kialakítása, elmélyítése („ko(o)rmanyzás”) 3. Regionális együttműködési platform kialakítása és működtetése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	-
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A gazdaság és az intézményrendszer együttműködési kultúrája hatást gyakorol a lakosság együttműködésének minőségére is.
GAZDASÁG	-
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A stakeholder-ek együttműködése megkönnyíti a jelentősebb (városszerkezetet, városképet, stb. befolyásoló) építési döntések meghozatalát.
KOORMÁNYZÁS	Az együttműködési rendszer színvonala a ko(o)rmanyzás egyik fontos minőségjelzője.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Az együttműködési hálózat megkönnyíti a tervezést, a döntéshozatalt és a végrehajtást.
SOKFÉLESÉG	Az együttműködés elősegíti az eltérő vélemények, viselkedésformák harmonizálását.
HATÉKONYSÁG	Az ökoszisztéma kialakulása és működése a szereplők tevékenysége és az erőforrások felhasználása szempontjából egyaránt hatékonyságjavító hatású.
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A gazdaság ökoszisztéma kialakulása közvetetten javítja a munkához, jövedelmekhez való hozzáférést.
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Az ökoszisztéma működése, közös döntések meghozatala és az együttműködés rendszere feyelemezettséget, felelősségvállalást követel a résztvevők részéről a közös célok elérése érdekében.
INDIKÁTOROK	Az önkormányzat helyi szereplőkkel kötött együttműködési megállapodásainak száma
ADATSZÜKSÉGLET	A Pécs MJV Önkormányzat Szervezési és Jogi Főosztályának adatai

3.2.3.4.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZ-CÉL	A vállalkozások ökoszisztémába történő integrálódásának elősegítése, a klaszteresedés további támogatása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A mikro- és kisvállalkozások piaci érvényesülésének egyik fontos gátja a mérethiány, mely alultőkésítettséggel párosul. Piaci szereplésük első éveiben sokan jutnak a megszűnés sorsára, mivel tőke-, kapcsolatrendszer-, tapasztalat- és tudáshiányos állapotuk miatt nem jutnak túl az ún. „halál völgye” időszakon. (Hasonlóan az egyetemi hallgatók lemorzsolódásához.) A működő (érettebb) vállalkozások körében jellemző, hogy a többség nem képes az optimálisához közelítő növekedés és piaci részesedés elérésére. Figyelembe véve, hogy a városban kevés olyan (külföldi) vállalkozás telepedett le, amely beszállítói háttérhálózat szervezése révén megkönnyítené a helyi vállalkozások piaci szereplését, így a piaci szempontból nagy arányban magukra utalt kisvállalkozások fejlődése korlátozott. A fentiek következménye, hogy a városban a rendszerváltás óta kevés kisvállalkozás fejlődött középvállalkozássá. Az ökoszisztéma elemzése során a PTE KTK kutatója arra az eredményre jutott⁵¹, hogy annak számos eleme közül a lehetőségfelismerés, a versenyelőny elérése ill. kiaknázása, a termékinnováció és a finanszírozás gátolják legjobban a sikeres működés elérését. A KTK keretében hallgatói vállalkozói ökoszisztéma is működik, mely hosszabb ideje segíti a hallgatók ötleteinek megvalósítását, vállalkozóvá válásukat. Az országban mindmáig nem megoldott az innovációs ötletek korai finanszírozása, hatékony menedzselése. A gazdasági pályázatok döntő többsége ugyan az innováció fogalomköre köré szerveződik, azonban a korai időszakban, amikor az innovációs ötlet későbbi piaci sikeressége még nem igazolható, a magas kockázat miatt az ötletgazda nem kap sem pénzügyi, sem szakmai támogatást, s az ötlet verifikálása elmarad. Lényegében csak a tőkeerős vállalkozások innovációi jutnak el a megvalósulásig. (Az egyetemi innovációk a belső érdekeltségi mechanizmusok sajátosságai és gazdasági beágyazottság, hasznosítási mechanizmus hiánya miatt rekednek egy adott kutatási eredmény színjén.) A vállalkozások együttműködési késztetettsége alacsony szintű. A jól működőhelyi cégek többsége a rendszerváltáskor alakult családi vállalkozás, mely az alapító egyéni vállalkozóképeségére, kitartására épülve fejlődött, az együttműködésben sokan nagyobbak értékelik a kockázatot, mint az elérhető előnyöket. Sokan fizikai elkülönültségben és szűk körű beszállítói- technológiai hálózatban működnek, így elesnek a közös fejlesztések, piaci akciók, beszerzések és tudásmegosztás előnyeitől. Az elszigeteltség az új technológiai és foglalkoztatási, piaci trendektől való almaradással járhat. A home office, a folyamatosan bővülő szolgáltatásokat kínáló SSC és a freelancer⁵² foglalkoztatási – munkavégzési és egyben szolgáltatási formák rohamosan terjednek, városunkban való megjelenésük is jelentős és dinamikus növekvő. A munkavállalók egy vállalkozás keretében eltöltött ideje rohamosan csökken, ami mindinkább a köztes időszak tanulási céljából adódik, s a gyakorlás- tanulás- gyakorlás – tanulás ismétlődésből álló életpályafolyamattá áll össze a technológiák felezési idejének csökkenése és a sokszor merőben új megoldások piacra kerülése miatt. A szabadúszó munkavállalók hálózata olyan vállalkozásközi hálózattá áll össze, mely a speciális tudások hozzáférhetőségét és együttműködését biztosítja a technológia trendekkel lépést tartani kívánó vállalkozások körében, tehát egy-egy speciális tudással rendelkező szakember vagy közös vállalkozásuk nem egy vállalkozást, hanem egy szélesebb szakmai kört szolgál ki, velük együtt széles szakmai ökoszisztémát alkotva. Ez a kapcsolatrendszer csak részben van

⁵¹ Szerb László: A VÁLLALKOZÓI ÖKOSZISZTÉMA MAGYARORSZÁGON A 2010-ES ÉVEKBEN

⁵² 2015-ben 54millió amarikai volt szabadfoglalkozású

	lefedve szerződésekkel, hozzáadott értéke az informálisan egymásnak átadott információ, gondolatcsere, ötletgazdagság is. A változások mértékét és jelentőségét jellemzi, hogy a 2016. évi Világgaazdasági Fórum is napirendjére tűzte.⁵³ A jelenség arra utal, hogy a városunkra jellemző elszigetelt vállalkozói működési minta piaci sikeressége már rövid távon is kétséges, hosszútávon pedig valószínűtlen. A fenti jelenségekre való effektív válaszadás maga is ökoszisztéma jellegű, és több stakeholder együttműködését igényli. A vállalkozói szféra érdekképviselőt ellátó PBKIK rendelkezik az érintettek legközvetlenebb elérését biztosító információval és kapcsolati hálóval. A PTE rendelkezik a térségben -feltételezhetően egyetlenként- elméleti tudással, felmérési- elemzési, hallgatói körben szervezett ökoszisztémával kapcsolatos tapasztalatokkal. A város önkormányzata rendelkezik vagy képes rendelkezni azokkal az infrastrukturális és pénzügyi eszközökkel, amelyek biztosítják a spontán folyamatok gyorsítását szolgáló beavatkozások kereteit.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Vállalkozásokat tömörítő érdekvédelmi szervezetet, széles körű tapasztalatokkal és kapcsolati hálóval - A vállalkozói ökoszisztémák működésével kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok a PTE KTK körében - Önkormányzat lehetőségei a vállalkozói ökoszisztéma fejlődéséhez szükséges fizikai- pénzügyi háttérfeltételek kialakítása terén
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- KKV vállalkozói falu, inkubátorház, át- és továbbképző központ léte - A feltételrendszer létrehozását, működtetését biztosító pénzügyi forrás, és az innovációtámogatás megvalósítását biztosító pénzügyi alap - A fő stakeholderek közös akarata, együttműködése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- A stakeholder-partnerek megkeresése, egyeztetés a vállalkozói falu ökoszisztéma-fejlesztési céljairól - A Vállalkozói falu küldetésének, programjának kidolgozása - Az ökoszisztéma fejlődését elősegítő intézmény- és eszközrendszer kidolgozása - o Át- és továbbképző központ - o Inkubátorház - o Ösztönző rendszer a kezdő és innovatív vállalkozások, start-up-ok számára - o Vállalkozói klub szervezése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
	Át- és továbbképző központ létrejött Inkubátorház létrejött Ösztönző rendszer megléte Ösztönzést és innovációt támogató alap létrejött Vállalkozói klub létrejött

3.2.3.4.2.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Helyi együttműködési rendszer kereteinek kialakítása, elmélyítése

⁵³ <https://www.weforum.org/projects/future-of-work>

A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A Konceptió a fenntarthatóság keretében hangsúlyozza az együttműködések fontosságát a környezeti, épített környezeti, gázadási és társadalmi területen egyaránt. A leszakadási folyamatok megfordítása érdekében elengedhetetlen, hogy a tudományos- technikai, innovációs erőforrásokkal bíró, kiemelkedő fejlesztési forrás-ellátottsággal, széles körű autonómiával rendelkező, a hallgatók és az oktatók révén jelentős vásárlóerőt reprezentáló PTE és az Önkormányzat közt olyan stratégiai együttműködés jöjjön létre, mely a hétköznapiakban is működik. A megyeszékhelynek a területi infrastruktúra-fejlesztések, az agglomerációs településekkel való átfedő működése és a megyeszékhely területi kisugárzása kapcsán a megyei önkormányzattal is szoros együttműködésre, egyeztetésekre van szüksége, különösen a forráselosztás, térségi fejlesztések, oktatási rendszercélok terén. A gazdaságfejlesztés az országos és a helyi fejlesztési célok fókuszában áll, a vállalkozásokat tömörítő kamarákkal, különösen a PBKIK-val szükséges a gazdaságfejlesztési és a gazdaságot érintő infrastruktúra-fejlesztési, intézményfejlesztési célok és gyakorlat egyeztetése. További szoros kapcsolatrendszer szükséges a nem városi irányítású, de a város lakosságát és fejlődését jelentősen befolyásoló egyéb szervezetekkel. (Pl. az oktatás és a gazdaságfejlesztési célok egyeztetése céljából szükséges a KLIK bekapcsolása.) Városon belüli együttműködési szerepeket jelent a közüzemi szolgáltatások fejlesztése és működtetése terén fontos koordináció, mely részben önkormányzat irányítás alatt álló, részben külső (nemzetközi tulajdonú) cégeket (Veolia, EON) érint. A támogató lakossági magatartás, a lakossági szükségletek megismerése és a lakosság öntevékeny energiáinak a kisközösségi problémák megoldása, a városérdek irányába való terelése szempontjából fontos a lakosság bevonása a a részvételi demokrácia fokozása a tervezési, döntéshozatali folyamatokba. Az együttműködést szervezett, intézményesített keretek közé szükséges terelni annak érdekében, hogy azt külső hatások ne befolyásolják és a folyamatos információk kapcsolat, az egymásra hatással levő döntések meghozatala a közös érdekek alapján történhessen. Az együttműködést a SMART CITY irányítási modell Stakeholder Platform alrendszerébe érdemes becsatornázni, tekintve, hogy a platformnak a szűkebb értelemben vett gazdaságon kívüli egyéb fontos területeket is le kell fednie. (A SMART CITY Modell kialakítása a Kompakt Város stratégiai cél 4. operatív céljaként szerepel)
A RENDELKEZÉSERE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Meglévő kapcsolatrendszer - Partnerek által irányított alrendszerek, információrendszerek, elért hálózatok, stratégiai fejlesztési tervek
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Egyeztetett stratégiák, hosszú- és középtávú programok, fejlesztési célok - Egyeztetett érdekek - Megállapodás az együttműködés tárgyáról, tartalmáról, céljairól és rendszeres, intézményi kereteiről, a rendszeres együttműködésről
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- Az együttműködés rendszertervének (konceptiójának) kidolgozása, összehangban a SMART CITY programmal - Egyeztetési dokumentum(ok) előkészítése - Kapcsolatfelvételek a célnak megfelelően - Egyeztetések lefolytatása, megállapodások előkészítése - megállapodások megkötése - Intézkedések megtétele
JAVASOLT INDIKÁTOROK	

3.2.3.4.3.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	Regionális együttműködési platform kialakítása és működtetése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A Koncepció a fenntarthatóság keretében hangsúlyozza az együttműködések fontosságát a környezeti, épített környezeti, gazdasági és társadalmi területen egyaránt. A kormánydöntés alapján kidolgozás alatt álló Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiai programja, valamint az ennek részét képező, de e programot megelőzően kialakított Pécs-Villány turisztikai térség fejlesztési elvei is területfejlesztési szemléletet hordoznak. Az elmúlt évtizedekben Pécs -paradox módon a Dél-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség működése időszakában régióközpontként is- veszített területi jelentőségéből. Az Ügynökség megszűnésével a közös területi érdekek, melyek leegyszerűsítve a perifériális helyzetek felszámolása, a nagytérségi közlekedési és üzleti infrastruktúra hálózatokhoz való csatlakozás, a fejlesztési forrás-allokáció és a tőkebefektetések állami orientálása, segítése körében jelölhetők meg, nem szűntek meg. Az idők során igazolható a közös, egyeztetett fellépés szükségessége, melynek keretében a megyék és megyei jogú városok egymást erősítő érdekek kialakítására és képviselésére törekszenek. Szükséges olyan rendszerezett egyeztetési és együttműködési platform kialakítása, amely tematizáltan lehetővé teszi a közös és eltérő érdekek, a szükséges kompromisszumok azonosítását, a stratégiai és operatív ügyek elkülönített kezelését, a megállapodások megkötését, programok, tervek egyeztetését, a közösen képviselendő álláspontok és lobbyszükségletek azonosítását és megszervezését.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Meglévő kapcsolatrendszer és együttműködési alap
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Egyeztetett közös érdekek alapján kialakított együttműködési szándék a régió három megyéjének önkormányzatai részéről
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Regionális gazdaságfejlesztési, infrastrukturális, innovációs érdekek, témák előzetes felmérése, azonosítása - Együttműködési területekre szóló javaslat kidolgozása - Javaslat előkészítése az együttműködés intézményesített kereteire vonatkozóan - Kapcsolatfelvétel a partnerekkel, egyeztetés kezdeményezése - Egyeztetések lefolytatása, az együttműködés kereteinek, témáinak, munkatervének elfogadása - Az együttműködés megállapodás szerinti folytatása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
	- Kapcsolatfelvétel megtörténte - Az együttműködésről szóló megállapodás

3.2.4 A fenntartható épített környezet célrendszere

3.2.4 STRATÉGIAI CÉL	KOMPAKT VÁROS			
HELYZETÉRTÉKELÉS	A városra értelmezett kompaktság elsősorban a rendelkezésre álló területek tervszerű használatát, az egyes funkciók saját környezetükkel és a tágabb térszerkezettel való harmonikus és kiegyensúlyozott működését, tehát összességében a tömör, de funkcionális térbeliséget jelenti, ahol “minden a helyén van”. A várostesten belül vannak a fejlődés során kialakult szerkezeti hiányosságok és jelentős kiterjedésben fordulnak elő rosszul vagy alul-használt területek, melyek működési és kapcsolati zavarokat, felesleges forgalomnövekedést, érték-vesztést jelentenek. A fenntartható városfejlesztés ezeket a zavarokat olyan módon oldja fel, illetve új igényeket úgy elégít ki, hogy a természeti környezet erőforrásaiból csak az elkerülhetetlenül szükséges nagyságrendet használja fel			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ				
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A városszerkezet-fejlesztés egyik eredményének kell lennie a zöld és kék hálózat kialakításának, mely hatással van a városi klímára és a környezeti ártalmak csökkenésére.			
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A jól szervezett városi tér növeli a funkciókhoz való hozzáférés esélyét. A funkciókban gazdag városrész központok javítják az életminőséget és fejlesztik a közösségeket.			
GAZDASÁG	A város egyik legnagyobb erőforrása a saját területe és az azon elhelyezkedő építészeti-műszaki infrastruktúra. Ennek építése, fenntartása, üzemeltetése közvetlenül és áttételesen is hatással van a helyi gazdaság fejlődésére, és a foglalkoztatásra. A gazdaság térbeli elhelyezése, urbanisztikai szabályozása a gazdaság hatékonyságát, a lakókörnyezet minőségét és a forgalmat érzékenyen érinti.			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A jó városszerkezetben felértékelődnek a kisebb egységek, ami ösztönzőleg hat a külső és belső befektetői forrásokra. A jól szervezett várostesten belül a területhasználatok funkcionálisak, arányosak és egymást jól kiegészítik.			
KOORMÁNYZÁS	A város a szerkezeti tervvel határozza meg a területfelhasználást és a helyi építési szabályzattal a részletes előírásokat. A településrendezési döntések előkészítésben fokozni kell a lakosság szakszerűen irányított részvételét.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – a fejlesztések előrelátóan tervezhetők és jól hasznosulnak			
SOKFÉLESÉG	Erősíti – az egyik kitűzött cél a területek sokrétű használata			
HATÉKONYSÁG	Erősíti – a jól működő egészben a részek is jobban működnek			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – az arányosság jobban elérhetővé teszi a városi funkciókat			
FELELŐSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – az erős lakóközösségekben nő a környezettudatosság			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	A 2 x 4 + 1 rész indikátor azonos időszakokra vonatkozó számítása, adatgyűjtés alapján			
SZÁMÍTÁSI MÓD ÉS JAVASOLT HATÁRÉRTÉKEK	Az öt operatív cél indikátorainak változása, %-ban kifejezve (a változás abszolút értékei) súlyozott átlaga			
ELNEVEZÉS	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
KOMPAKT VÁROS				

3.2.4.1.	
1. OPERATÍV CÉL	Kiegyensúlyozott térszerkezet és optimális terület-használat kialakítása
HELYZETÉRTÉKELÉS	A város belső kapcsolatait és közlekedési hálózatát a táji és domborzati adottságok, az ezzel összefüggésben kialakult városszerkezet és a terület-használat kultúrája határozza meg. Míg a terület-használati kultúrát számos külső tényező, vagy szokás alakítja, addig a térszerkezet hibái és hiányosságai csak tervszerű beavatkozásokkal javíthatók. Ideális esetben a központi funkciók a centrumban és annak közvetlen közelében, míg az alapellátást biztosító szolgáltatások térben szórtnak, nagyjából egyenletesen helyezkednek el. Pécs esetében a Belváros mellett az alközpontok csak részben valósultak meg (Kertváros), illetve vesztek szerepükből (Meszes). A városrészi központ a legteljesebb mértékben Uránvárosban épült ki, míg például Újhegy esetében teljesen hiányzik.
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A fenntartható, alacsony energiafogyasztású környezet létrehozásának egyik kulcsa, a települések/településrészek optimális sűrűsége és racionális térbeli szervezése. A nyitott hálózatként működő, több kisebb központtal rendelkező policentrikus városszerkezet jelentősen csökkentheti a kényszerközlekedést, és ezzel a káros anyagok kibocsátást. Az a város, amely mérsékeltén függ az autóhasználatától, gazdaságosabb, egészségesebb és emberibb is.
RÉSZCÉLOK	1. Policentrikus városszerkezet erősítése, a belváros tehermentesítése 2. A közlekedési hálózat szolgáltatási szintjének javítása. P+R parkolók létesítése, a városon belüli közlekedésterhelés csökkentése. 3. Funkcionális tömörség, a felhagyott, rendezetlen, barnamezős területek hasznosításának előtérbe helyezése 4. Funkcionális változatosság növelése 5. Szociális városrehabilitáció, szegregátumok kialakulásának megelőzése, meglévő szegregátumok és szegregációs pontok rehabilitációja 6. Új építési területek bevonása (csak indokolt esetekben lakosságmegtartás, gazdaságfejlesztés céljából)
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	Erős kapcsolódás a zöld és kék hálózat kialakításában
TÁRSADALOM, KULTÚRA	Kapcsolódás az elérhetőség, és egyenlő esélyek területén
GAZDASÁG	Kapcsolódás az erőforrások jobb kihasználása területén
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	Erős kapcsolódás a fő közlekedési tengelyekhez, infrastruktúrához
KOORMÁNYZÁS	Kapcsolódás a településtervezés, szabályozás területén
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – a felszabaduló erőforrások más feladatokra fordíthatóak
SOKFÉLESÉG	Erősíti – a választás lehetősége jelentősen bővül
HATÉKONYSÁG	Erősíti – jobb elérhetőség kevesebb, hatékonyabb mobilitást igényel
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – a választás szabadsága
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – a választás tudatossága
INDIKÁTOR	
ADATSZÜKSÉGLET	1. Policentrikus városszerkezet erősítése - az elvárt és meglévő városrészi, alközponti funkciók jelenléte, forgalomvonzó létesítmények száma, városrészszerinti mérve, városi szinten összesítve 2. A hálózati infrastruktúra (közlekedési) szolgáltatási szintjének javítása. Mértékadó óraforgalom vizsgálata a K-Ny-i és az É-D-i városi főtengely kiemelt keresztmetszetén.
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést az Önkormányzat (esetleg a PMMIK bevonásával) és a helyi közút kezelője végzi évente.
SZÁMÍTÁSI MÓD	- Az operatív cél teljesülésének mérése százalékos formában történik: % = pillanatnyi / elvárt - A hálózati infrastruktúra mértékadó óraforgalmának vizsgálata: - É-D-i főtengely kiemelt keresztmetszetén, - K-Ny-i főtengely kiemelt keresztmetszetén.

ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
POLICENTRIKUS VÁROSSZERKEZET ERŐSÍTÉSE	0	-5 %	+5 %	+10 %
A KÖZLEKEDÉS HÁLÓZATI INFRASTRUKTÚRA SZOLGÁLTATÁSI SZINTJÉNEK JAVÍTÁSA	É-D főtg. 2167 E/h K-Ny főtg. 3273 E/h	4500 E/h 5500 E/h	2700 E/h 3800 E/h	3500 E/h 4500 E/h

3.2.4.1.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Policentrikus városszerkezet erősítése, a belváros tehermentesítése (új decentrumok, zöld és épített közösségi központok, terek, rekreációs hálózat kialakítása)
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A nyitott hálózatként működő, több kisebb központtal rendelkező policentrikus városszerkezet jelentősen csökkentheti a kényszerközlekedést, és ezzel a káros anyagok kibocsátást. Az a város, amely mérsékeltén függ az autóhasználatától, gazdaságosabb, egészségesebb és emberibb is. A belváros túlzott forgalomterhelését csökkenteni kell. Ennek egyik megoldása az átmenő forgalom áterhelése külső (elterelő) útvonalra. A belső átmenőforgalom négysávos csatornáján (Nagy Lajos Király utca, József Attila utca, Rákóczi út, Zsolnay Vilmos utca) túlmenően szükség van egy, a belvárost délről elkerülő nagykapacitású K-Ny irányú átvezető útra, mely a város távolabbi pontjai közti gyors elérést biztosítja a belváros érintése nélkül. (Tüskésréti út kibővített változata). Ezzel reális lehetőség nyílik a belváros forgalomtechnikai, szabályozási eszközökkel történő tehermentesítésére is (személygépkocsik kiszorítása az elektromos tömegközlekedés javára.) Az új út a funkciók „kihúzását” is elősegíti. A másik lehetőség a nagyforgalmú funkciók elosztása a város decentrumaiba, ami a lakosság számára kényelmesebb és időtakarékosabb, a város számára egyenletesebb eloszlást és csökkentett forgalmat biztosít, ugyanakkor a többpontos szolgáltatások üzemeltetése drágább lehet. Ennek ellensúlyozása érdekében ahol megvalósítható, elektronikus megoldásokat kell alkalmazni (pl. ügyfélforgalmi területeken.) A közlekedésen túlmenően a változó környezeti és társadalmi igényekre is reagálni szükséges. Az éghajlat változás miatt a burkolt felületek felmelegedése erősödik, a tárolt hő éjszaka visszasugározzák a környezetbe. A sűrű beépítésű területeken, különösen Kertvárosban növelni kell a fákkal borított zöldfelületek, rekreációs, pihenőterületek számát, melyek gyorsan elérhetők a lakosság által, és ahol hosszabb időt tölthetnek a felmelegedett falakon kívül. Ez a megoldás egyúttal a közösséggé formálódást is támogatja. A város kialakult településszerkezetében számos értékes központi és alközponti elem megtalálható: közel teljes értékű központok Belváros, Uránváros. Fejlesztendő központok: Kertváros, Meszes, Pécs Vasas, továbbá a belváros körüli Szigeti, Siklósi és Budai külvárosi alközpontok. Vizsgálat tárgya kell, legyen pl. Újhegy, és további településrészek alapfokú ellátását biztosító alközpontok kialakítása.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A város szerkezeti terve, szabályozási terve, fejlesztési dokumentumai - Jól működő alközpontok tapasztalatai
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Vizsgálatok és felülvizsgált településszerkezeti terv készítése - Szabályozási terv frissítése - Felmérések készítése a lakosság körében az igények megismerése céljából - A területhasználat – térszerkezet – mobilitás összefüggéseinek alapuló tervezési módszertan elsajátítása és alkalmazása. - Pályázati rendszer révén elérhető támogatások
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTEL FELADATOK	- Városi stratégiai szintű, a területi tervezés és a településszerkezeti terv közötti átmenetet jelentő terv kidolgozása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	POLICENTRIKUS VÁROSSZERKEZET ERŐSÍTÉSE

Működő városi alközpontok száma.

Az évi teljes CO₂-kibocsátás egyenértéke (tonnában)

Új beruházások: a zöldövezetek, természetes és természetközeli területek és barnamezős területek aránya, ahol az új épületek és/vagy ipari és kereskedelmi területek építése az elmúlt 10 évben ment végbe (%)

3.2.4.1.2.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A közlekedési hálózat szolgáltatási szintjének javítása, P+R parkolók létesítése, a városon belüli közlekedésterhelés csökkentése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A közlekedési rendszerre és a mobilitási igényekre ható külső tényezők ismeretével és a lehetséges szintű befolyásolásával erősíteni lehet a városkörnyéki és nagytérsgyi kapcsolatokat, ezzel a város térségi szerepét. A javuló szolgáltatási szint felértékeli a városi környezetet, ezzel fékezi a szuburbanizációt és a szétterülést. A közúti közlekedési rendszer hatékonysága növeli a gazdasági teljesítményt, ezzel együtt a lakosság életkörülményeit, és csökkenti a környezetre gyakorolt negatív hatást.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	Országos és térségi közúthálózat, benne az autópálya és repülőtér. A közlekedés létező szervezeti, intézményi háttere, a közúthálózat és a város működő forgalomszabályozása, forgalomcsillapítása parkolási rendszere.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A területhasználat – térszerkezet – mobilitás összefüggésein alapuló tervezési módszertan elsajátítása és alkalmazása. - PUSH & PULL (az egyéni közlekedés háttérbeszorítása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedési módok előnyben részesítésének módszertana) párhuzamos beavatkozások.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Mobilitás-menedzsment központ létrehozása. - Tudatformálás és a mobilitási igények befolyásolása - A területi funkcióknak megfelelő forgalomcsillapítás - Parkolási rendszer felülvizsgálata: neurálgikus pontok azonosítása és kezelése - P+R parkolók létesítése a belső gépkocsiforgalom csökkentése érdekében - Nem motorizált közlekedési módok feltételeinek javítása és alkalmazásuk ösztönzése egészségpropaganda révén - Elektromos hajtású járművekre való váltás: autóbuszok alkalmazása a városi tömegközlekedésben, kis haszonjárművek bevezetése az intézményi mobilitásba - Töltőállomás rendszer kiépítése az elektromos hajtású járművekhez, (különös tekintettel az autóbuszokra), - A töltőállomások villamos energia-ellátásának integrálása a kidolgozásra kerülő városi energiagazdálkodási rendszerbe - Együtt- tervezés az elektromos energia termelőkkel és szolgáltatókkal (Erőmű, EON, bevásárlóközpontok és üzemanyag töltőállomások tulajdonosai, az önkormányzat saját tulajdonú vállalkozásai) - SMART GRID rendszer előkészítése és az áttérés megtervezése - A repülőtér és az ipari-logisztikai park tömegközlekedési elérhetőségének biztosítása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	A KÖZLEKEDÉS HÁLÓZATI INFRASTRUKTÚRA SZOLGÁLTATÁSI SZINTJÉNEK JAVÍTÁSA
Mértékadó óraforgalom vizsgálata a K-Ny-i és az É-D-i városi főtengely kiemelt keresztmetszetén. Az évi egy főre jutó CO₂-kibocsátás egyenértéke (tonna), A közlekedésben használt üzemanyagból származó egy főre jutó CO₂-kibocsátás egyenértéke (tonna) Az eladott hibrid vagy teljes mértékben elektromos autók részaránya a város tulajdonában lévő teljes járműállományban (db) A magántulajdonban levő autók rendelkezésre álló töltőhelyek száma (db)	

3.2.4.1.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	Funkcionális tömörség, felhagyott, rendezetlen, barnamezős területek hasznosításának előtérbe helyezése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A város használatba vett területének hatékony kihasználását, és ezzel együtt a dinamikus működését is segíti az optimális szintterület-sűrűség közelítése az adott terület-felhasználási egységben. A város beépített területének terjeszkedése megállítható, az erőforrások a már használatba vett területekre koncentrálhatóak. A város funkciótlanná vált és városszekezeti szempontból tervezett funkcióval soha nem rendelkező területei tetemes nagyságrendet képviselnek. A szénbányászat felhagyott telephelyei, a tájrendezett és tájrendezés alatt álló területei, a megszűnt iparágak telepelyei (húsüzem, bőrgyár, tejüzem stb.), a megszűnt intézmények épületei, az erőmű volt zagyterületei, a Balokány- Basamalom - Tüskésrét egybefüggő területe egyik oldalról a város rendezetlen állapotát mutatják, másrészt elsődlegesen használatba veendő potenciális fejlesztési területként szükséges őket számon tartani. A várostesten belüli területbőség tág lehetőséget biztosít a városszerkezet funkcionális átrendezésére, megfiatalítására. A korábbi funkciók környezete általában nem determinálja a korábbi funkció újratermelését, ezért a környezeti és városszerkezeti feltételrendszer figyelembevételével szükséges megválasztani a jövőbeli funkciókat, a város egyensúlyos, arányos fejlődésének célját szem előtt tartva. A vasúttól délre elhelyezkedő szabad illetve újrahazsnosítható terület méreténél fogva egy új városrész kialakításának lehetőségét kínálja.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	Az erőforrást egyrészt a város fizikai keretei biztosítják, melyben nagy arányban megtalálhatóak a rosszul vagy alulhasznált területek. A másik jelentős erőforrás a helyi urbanisztikai és műszaki tudás, melyrészletes vizsgálatokkal feltárhatja a tartalékokat és megoldási javaslatokat tud kidolgozni hasznosításukra.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	Településszerkezeti terv, Szabályozási terv, ITS, telepítési tanulmányok a kérdéses területekre. A fejlesztések lebonyolítására hatékonyan működő városfejlesztő társaság(ok).
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	A térszerkezeti összefüggések tisztázása után az egyes területek részletes szabályozása és telepítési tanulmánytervekkel való előkészítése. A fejlesztések megalapozásához ajánlott a lehetséges megoldási irányokat tervpályázatokkal előkészíteni.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	FUNKCIONÁLIS TÖMÖRSÉG – SZINTTERÜLETSŰRŰSÉG TELJESÜLÉSE AZ ADOTT TERÜLETFELHASZNÁLÁSI EGYSÉGBEN
A megvalósításra kerülő építés mértéke, m2 Nyilvános városi zöldövezetek 300 m-es körzetén belül élő polgárok (%) Zöld-, kék-, lakó-, ipari-gazdasági-, vegyes területek, barnamezők aránya a város területén (%) Népsűrűség (lakosok száma hektáronként) a beépített területeken (városterület mínusz zöld és kék területek) Népsűrűség (lakosok száma hektáronként) az új beruházások vonatkozásában Áteresztő vagy félig áteresztő anyagok és az azok által lefedett területek (m2)	

3.2.4.1.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV	Funkcionális változatosság növelése

CÉL	
4. RÉSZCÉL	
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A monofunkcionális területhasználat (pl. csak kereskedelem, vagy tisztán lakó funkció – lakótelep) mára bizonyítottan városszerkezeti feszültségeket és térhasználati problémákat okoz. Egy változatos területhasználat biztosításával a városrészek „kihasználtsága” időben és térben is hatékonyra válik.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A területhasználat elemzésével megállapíthatóak a hiányok, és megjelölhetőek az egymást hasznosan kiegészítő funkciók (pl. lakó + rekreáció + kisvállalkozások területe, intézmény + kereskedelem, stb.)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	Településszerkezeti terv, Szabályozási terv, ITS, telepítési tanulmányok a kérdéses területekre
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	A térszerkezeti összefüggések tisztázása után az egyes területek részletes szabályozása és telepítési tanulmánytervekkel való előkészítése. A fejlesztések megalapozásához ajánlott a lehetséges megoldási irányokat tervpályázatokkal előkészíteni.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	FUNKCIONÁLIS VÁLTOZATOSSÁG NÖVELESE
Funkciók jelenléte és aránya – városrész szinten az egyes funkciók, százalékos megoszlása.	

3.2.4.1.5. ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK	
3. OPERATÍV CÉL	Szociális városrehabilitáció, szegregátumok kialakulásának megelőzése, meglévő szegregátumok és szegregációs pontok rehabilitációja
5. RÉSZCÉL	
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A természeti és épített környezet, azon túl, hogy kereteket ad a város lakóit jellemző életminőségnek, aktívan alakítja is annak egyes összetevőit. A helyi társadalom egyes csoportjainak életminősége az életmódon keresztül visszahat a természeti és épített környezet állapotára. A szociális városrehabilitáció az épített környezet fejlesztése mellett az ott élők társadalmi mobilitását, gazdasági felemelkedését is kell, hogy segítse, hiszen az elért eredmények, a város térbeli és társadalmi struktúrájának fejlődése, elérhető város csak így érhető el. A leszakadó területek nem csak az ott élők életére, hanem a város más területén élők életére is kedvezőtlenül hatnak, emellett potenciális, gazdasági, turisztikai célterületeket értékelhetnek le.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- A város kormányzását jellemző, a természeti és épített megóvására, fejlesztésére vonatkozó, a fenntarthatóság elveinek érvényesülését szolgáló szemlélet - A város társadalmát jellemző, a természeti és épített megóvására, fejlesztésére vonatkozó, a fenntarthatóság elveinek érvényesülését szolgáló szemlélet - A város természeti és épített környezetének alakítására hatást gyakorló szakmai csoportok szemléletének megváltoztatása - A helyi gazdaságot jellemző, a természeti és épített megóvására, fejlesztésére vonatkozó, a fenntarthatóság elveinek érvényesülését szolgáló szemlélet - A lakosság különböző csoportjainak a természeti és épített környezethez való viszonyának alakítása - A Pécsen és más településeken létező jó gyakorlatok ismerete
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A más településeken létező és adekvát jó gyakorlatok megismerése, Pécsre történő átvétel - Az életminőségre hatást gyakorló - természeti és épített - környezeti tényezők helyzetének, a hozzáférés esélyeinek komplex felmérése

	- E tényezők körének bővítésére, minőségének javítására, a hozzáférésben mutató esélyegyenlőtlenségek mérséklésére szolgáló stratégiai terv kidolgozása, illetve alkalmazása - A helyi kormányzás kompetenciáinak fejlesztése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A más településeken létező és adekvát jó gyakorlatok megismerése, Pécsre történő átvétel - Az életminőségre hatást gyakorló - társadalmi- környezeti tényezők helyzetének, a hozzáférés esélyeinek komplex felmérése - A szociális szolgáltatások bővítésére, minőségének javítására, a hozzáférésben mutató esélyegyenlőtlenségek mérséklésére szolgáló stratégiai terv kidolgozása, illetve alkalmazása - szociális decentrumok kialakítása - civil szervezetek aktívabb bevonása szociális városrehabilitációs tevékenységekbe
JAVASOLT INDIKÁTOROK	SZERGERÁTUMOK, SZEGREGÁCIÓS PONTOK SZÁMA, KITERJEDÉSE A SZEGREGÁTUMOKBAN ÉLŐK SZÁMA, ARÁNYUK A TELJES NÉPESSÉGHEZ

3.2.4.1.6.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	ÚJ építési területek bevonása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A funkcionális tömörségre való törekvés mellett felmerülhetnek olyan területbővítési szükségletek, melyek korábban ipari vagy lakó funkcióra nem használt (elsősorban agrár funkciójú) területek igénybevitelével járnak. Konkrét fejlesztési cél nélkül is feltételezhető, hogy nagyobb ipartelepítési vagy lakóterületbővítési szükséglet esetén felmerülhet ilyen igény, amennyiben az funkcióváltó területeken nem teljesíthető. Viszonylag nagyobb mozgástérrel főként a keleti területen rendelkezik a város a közigazgatási határon belül. Vannak a várostesten belül elhelyezkedő beerdősült, bozotos, gondozatlan területek is, ezek használatba vétele esetén a természetvédelmi szempontból legkedvezőbb és egyben a legesztétikusabb kultúrtáj kialakítására érdemes törekedni, gondoskodva egyúttal az ott élő állatvilág sorsáról.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	Településszerkezeti terv, Szabályozási terv, ITS, telepítési tanulmányok a kérdéses területekre. A fejlesztések lebonyolítására hatékonyan működő városfejlesztő társaság(ok).
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	A térszerkezeti összefüggések tisztázása után az egyes területek részletes szabályozása és telepítési tanulmánytervekkel való előkészítése. A fejlesztések megalapozásához ajánlott a lehetséges megoldási irányokat tervpályázatokkal előkészíteni.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A területigényre vonatkozó alternatív megoldások összevetése - a legkisebb természeti, termőföldvédelmi földhasználattal járó megfelelő megoldás kiválasztása - új terület bevonása esetén a legnagyobb biológiai aktivitást lehetővé tevő beépítési mód alkalmazása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	- Funkciók jelenléte és aránya – városrész szinten az egyes funkciók, százalékos megoszlása. - Újra használatba vett, korábban gazdasági funkcióval rendelkező területek nagysága (ha) - Használatba vont új területek nagysága (ha)

3.2.4.2.				
2. OPERATÍV CÉL	Mobilitás, az elérhetőség növelése			
HELYZETÉRTÉKELÉS	Az elmúlt 20 év mobilitási trendjei aránytalan és hosszú távon fenntarthatatlan közlekedési munkamegosztást eredményeztek. Mindezek következtében jelentősen növekedett a környezetterhelés, az utak zsúfoltsága, a közlekedési balesetek száma és ennek következtében romlott a városi életminőség. Péccsett a közlekedési alágazatok munkamegosztásának aránya (modal split) kedvezőnek mondható. A mobilitási trendek azonban előrevetítik az egyéni közlekedés további térhódítását (még, ha a válság miatt ezt időlegesen megtorpanni is látszik), ebből következően alapvető feladatunk a mobilitási igények és az azok kiszolgálását ellátó rendszerek befolyásolása. Mindannyiunk érdeke, hogy élhetőbb környezetet teremtsünk a magunk és a jövő generációi számára.			
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	Élhetőbb város, esélyteremtő hozzáférés a városi szolgáltatásokhoz.			
RÉSZCÉLOK	1. Az átlagos eljutási idő csökkentése 2. A modal split arányainak javulása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ				
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	egészséges környezet, környezeti ártalmak csökkentése			
TÁRSADALOM, KULTÚRA	fenntartható, javuló életminőség			
GAZDASÁG	anyagi jólét			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A jobb elérhetőség alacsonyabb mobilitás igényt jelent			
KOORMÁNYZÁS	A mobilitásmenedzsment a helyi kormányzás fontos operatív szerve			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – a felszabaduló erőforrások más feladatokra fordíthatóak			
SOKFÉLESG	Erősíti – a választás lehetősége			
HATÉKONYSÁG	Erősíti – a jobb elérhetőség kevesebb mobilitás igényt jelent			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – a választás szabadsága			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – a választás tudatossága			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	1. A városi lakosság helyváltoztatási időszükséglete (a tartózkodási helytől a célig vezető teljes eljutási folyamat időtartama [óra/nap]) 2. A modal split arányainak javulása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára [%]			
ADATGYŰJTÉS	Önkormányzat – az illetékes városi cégek bevonásával			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Közlekedéstervezési számítási módszertan.			
ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
AZ ÁTLAGOS ELJUTÁSI IDŐ CSÖKKENTÉSE	63 000 óra/nap	64 000 óra/nap	62 300 óra/nap	60 800 óra/nap
A MODAL SPLIT ARÁNYAINAK JAVÍTÁSA A KÖZFORGALMÚ ÉS A NEM MOTORIZÁLT KÖZLEKEDÉS JAVÁRA	70% (közforgalmú közl. + nem motorizált közl.) - 30 % egyéni közl.)	65% (közforgalmú közl. + nem motorizált közl.) - 35 % egyéni közl.)	72% (közforgalmú közl. + nem motorizált közl.) - 28 % egyéni közl.)	75% (közforgalmú+ nem motorizált közl.) - 25 % egyéni közl.)

3.2.4.2.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Az átlagos eljutási idő csökkentése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A hivatásforgalomban (munkába-, iskolába járás, hivatalos ügyintézés) eltöltött eljutási idő a városlakó szempontjából improduktív, a feleslegesen generált utazások kedvezőtlenül befolyásolják a területhasználatot, forgalmi torlódásokat okoznak, növelik a közlekedés a környezetre gyakorolt káros hatásait. Az eljutási idő csökkentése adódhat a jól szervezett területhasználatból, az egészséges közlekedési munkamegosztásból, a magas szolgáltatási színvonalat nyújtó közforgalmú és nem motorizált közlekedési módok prioritásából és a társadalmi szempontból kiemelkedően fontos esélyteremtő hozzáférésekből.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A közforgalmú közlekedés hálózata, eszközparkja, humán erőforrása és szaktudása. A meglévő vonalas infrastruktúrák (kiszolgáló létesítmények, megállóhelyek, járműforgalom által használt útfelületek, gyalogos infrastruktúra, kerékpáros infrastruktúra). A közlekedési- és a hozzá tartozó szakterületi szakemberállomány.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- A területhasználat – térszerkezet – mobilitás összefüggésein alapuló tervezési módszertan elsajátítása és alkalmazása. - Hiányzó térszerkezeti kapcsolatok pótlása. - PUSH & PULL (az egyéni közlekedés háttérbeszorítása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedési módok előnyben részesítésének módszertana) párhuzamos beavatkozások.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	Mobilitás-menedzsment központ létrehozása. Tudatformálás és a mobilitási igények befolyásolása.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	AZ ÁTLAGOS ELJUTÁSI IDŐ CSÖKKENTÉSE
A városi lakosság helyváltoztatási időszükséglete (a tartózkodási helytől a célig vezető teljes eljutási folyamat időtartama [óra/nap]) A modal split arányainak javulása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára [%] A saját autóval megtett 5 km-nél rövidebb minden utazás aránya (%)	

3.2.4.2.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A modal split arányainak javítása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Pécssett a közlekedési ágazatok munkamegosztásának aránya (modal split) kedvezőnek mondható. A mobilitási trendek azonban előre vetítik az egyéni közlekedés további térhódítását (még, ha a válság miatt ezt időlegesen megtorpanni is látszik), ebből következően alapvető feladatunk a mobilitási igények és az azok kiszolgálását ellátó rendszerek befolyásolása.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A közforgalmú közlekedés hálózata, eszközparkja humán erőforrása és szaktudása. A meglévő vonalas infrastruktúrák (kiszolgáló létesítmények, megállóhelyek, járműforgalom által használt útfelületek, gyalogos infrastruktúra, kerékpáros infrastruktúra). A közlekedési- és a hozzá tartozó szakterületi szakemberállomány.
A SZÜKSÉGES	PUSH & PULL (az egyéni közlekedés háttérbeszorítása a közforgalmú és a nem

ERŐFORRÁSOK	motorizált közlekedési módok előnyben részesítésének módszertana) párhuzamos beavatkozások. • A közlekedési rendszerre és a mobilitási igényekre ható külső tényezők ismerete és a szükséges és lehetséges szintű befolyásolása • A közlekedés szervezeti, intézményi hátterének fejlesztése • Tudatformálás és a mobilitási igények befolyásolása • Környezetbarát közlekedési rendszerek támogatása • A helyi- és az elővárosi személyszállítási szolgáltatás fejlesztése, szolgáltatási színvonalának javítása • Nem motorizált közlekedési módok feltételeinek javítása • A területi funkcióknak megfelelő forgalomcsillapítás • A térségi közösségi közlekedési kapcsolatok fejlesztése • Közlekedési szövetség és tarifaközösség kialakítása a személyszállítási szolgáltatást nyújtó közszolgáltató társaságok között.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	• Mobilitás-menedzsment központ létrehozása. • Tudatformálás és a mobilitási igények befolyásolása.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	A MODAL SPLIT ARÁNYAINAK JAVÍTÁSA A KÖZFORGALMÚ ÉS A NEM MOTORIZÁLT KÖZLEKEDÉS JAVÁRA
A modal split arányainak javulása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára (%) Kerékpársávok hosszúsága a város összlakosságához viszonyítva (sávok méterben, egy főre) Az óránként (vagy gyakrabban) járó tömegközlekedési szolgáltatástól 300 méteren belül élő lakosság aránya (%-ban)	

3.2.4.3.	
3. OPERATÍV CÉL	Építmények állapotának javítása
HELYZETÉRTÉKELÉS	Az épületállomány legalább 70 %-a felújítást igényel, mivel az általános avuláson túl energetikailag is pazarló. A műszaki állapot, az üres, kihasználatlan épületek száma nem ismert (felmérés nincs). Kevés az önkormányzati lakás, alacsony az ingatlan mobilitás. Kiemelkedő a város épített öröksége, amit óvni kell. A védelmet (kortárs alkotásoknál különösen) nehéz érvényesíteni. Külön említendő a bányák (részben örökségvédelmet is élvező) elhagyott építményei, melyek hasznosítását meg kell oldani.
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A felhasznált összes energia 40%-át az épületeinkben használjuk el, melynek mintegy kétharmada a fűtést és hűtést szolgálja. A korszerűsítés és az új építés növeli a városi épített környezetének értékét, szükségtelenné teszi az extenzív növekedést és már rövidtávon is jelentős megtakarítást jelent az üzemeltetésben.
RÉSZCÉLOK	1. Az épületek energetikai állapotának javítása 2. Üresen, kihasználatlanul álló épületek arányának csökkentése, a műemlék ingatlanok kulturális, kreatív ipari, turisztikai hasznosítása
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	Kedvező, mert csökkenti a természeti erőforrások felhasználását
TÁRSADALOM, KULTÚRA	Jó minőségű, olcsóbban üzemeltethető életkörülményeket teremt
GAZDASÁG	Megtakarítás az üzemeltetésben, munkahelyteremtés az építésben A meglévő

	épületállomány használata megőrzi és növeli az értékét.			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	Segít megőrizni az épített értékeket, az új építés korszerűbb lesz			
KOORMÁNYZÁS	A támogatás és ösztönzés eszközrendszere közösségi célt is szolgál			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti - a külső energiaforrástól kisebb lesz a függőség			
SOKFÉLELÉSÉG	Erősíti – megnöveli a kulturális örökség élettartamát			
HATÉKONYSÁG	Erősíti – ha az üzemeltetés gazdaságos, lehetőség marad más célok megvalósítására			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – a jó épületállomány mindenkinek jobb életkörülményt és olcsóbb üzemeltetési költséget jelent			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – a fenntarthatóság céljainak megvalósulásán keresztül a jövő esélyeit biztosítjuk			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	Építmény kataszter, melyen belül általános értékelés az épület műszaki és energetikai állapotáról adatok a tulajdonlásról és a használat módjáról			
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést az Önkormányzat végzi (esetleg együttműködési megállapodásban a PMMIK-val, illetve megbízva helyi mérnököket).			
SZÁMÍTÁSI MÓD	1. intézmények és lakások felújításában az energetikai előírások megvalósulása, a kalkulálható energiafogyasztás alakulása % = m2 / összes épület m2, vagy % = MJ pillanatnyi / MJ kiindulás 2. üres intézmények és lakások száma, mérete, városrészenként, épületkataszter alapján: % = üres, kihasználatlan m2 / összes épület m2			
ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
AZ ÉPÜLETEK ENERGETIKAI ÁLLAPOTÁNAK JAVULÁSA	bázis %	-5 %	+5 %	+10 %
ÜRESEN, KIHASZNÁLATLANUL ÁLLÓ ÉPÜLETEK ARÁNYÁNAK CSÖKKENTÉSE, AZ INGATLAN-MOBILITÁS NÖVELÉSE	bázis %	-5 %	+5 %	+10 %

3.2.4.3.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Az épületek energetikai állapotának javulása
ARÉSZCÉL RÖVID IN- DOKLÁSA	Az új épületeknek a tervezésükkor meg kell felelniük a hatályos energetikai előírásoknak. Az új építések számának csökkenése különösen felhívja a figyelmet az általános műszaki, ezen belül az energetikai korszerűsítés fontosságára. A felújítás nem egyszerűen meghosszabbítja az épület élettartamát, de gazdaságossá teszi annak üzemeltetését és komfortossá a használatát, egyúttal csökkenti a környezetterhelést és kíméli az erőforrásokat
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A tulajdonos saját forrása mellett jelentős pályázat útján megszerezhető támogatás igényelhető a ma világszerte központi kérdéssé vált épület energetikai korszerűsítésre. Ezen túl számításba kell venni a városban jelen levő műszaki-építészeti szellemi kapacitást, mely a legnagyobb értéktérítő tényező a folyamatban.
A SZÜKSÉGES ERŐ- FORRÁSOK	Az állami, önkormányzati és magán források koordinált és egymást ösztönző igénybevitelének rendszere. A forrás felhasználás lehetősége legyen függvénye az elvárt (az adott épületnél reálisan teljesíthető) és a számítással igazolható eredménynek.
AZ RÉSZCÉLHOZ REN- DELT FELADATOK	Az épületfelújítás meghosszabbítja a létesítmény élettartamát. Támogatni kell az olyan alternatív fűtési-hűtési megoldások terjedését – megújuló energia alapú távfűtés, hőszivattyúk, fototerminikus- és fotovoltaiikus napelemek – amelyek csökkentik a külső energiaforrásoktól való függőségünket. A korszerű megoldásokat alkalmazó, építészetiileg átgondoltan tervezett, megfelelően hőszigetelt épületek energetikailag legalább részlegesen autonóm módon tudnak üzemelni.

JAVASOLT INDIKÁTOROK	AZ ÉPÜLETEK ENERGETIKAI ÁLLAPOTÁNAK JAVULÁSA AZ ÉPÜLETEK VILLAMOS, GÁZ, TÁVFÜTÉSI, ÉS SZILÁRD TŰZELŐANYAG ENENERGIAFORRÁS FELHASZNÁLÁSÁNAK ALAKULÁSA
Az épületenergetikai korszerűsítésre kerülő épületek mennyisége, m² A lakások, intézmények teljes energiafelhasználása (KWh/m²-ben) A CO₂-kibocsátás mennyisége (tonnában) elfogyasztott MWh-ként	

3.2.4.3.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Üresen, kihasználatlanul álló épületek arányának csökkentése, a műemlék ingatlanok kulturális, kreatív ipari, turisztikai hasznosítása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az üres és kihasználatlan vagy rosszulkihasznált ingatlanok rossz befektetésként is értékelhetők. A tulajdonosnak áll benne a pénze, a közösség pedig a környezet zavaró elemként értékeli. A bennük rejlő lehetőség kihasználásával újra lehet hasznosítani a már meglévő értékeket, és csökkenteni lehet a város extenzív terjeszkedési igényét, amivel a mezőgazdasági vagy természeti környezetet óvjuk. A jól karbantartott épületek növelik az ingatlanpiac mobilitását.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	Ebbe a kategóriába tartozó ingatlan nagy számban található a városban (Nádor Szálló, Angster Ház, régi Bóbita bábszínház, Búza téri félbehagyott és megkezdetlen beruházás, volt katonai kollégium, Pécsbányatelepi kórház és parkja, Balokány fürdő lebontott építményei után fennmaradt elhanyagolt terület, húsipari, tejipari vállalatok területek és épületegyüttesek, börgyári terület és épületek, EXPO Center, Verseny utcai sporttelepek, FEMA, volt Tüdőszanatórium, volt bánya épületek, köztük ipari műemlékek, a rekultivációra váró területek, mint a vasasi külfejtés, rekultiváció alatt lévő területek, mint Karolina külfejtés, a Tüskésrét, stb.), de ide sorolhatók a lebontott, de hosszú évek óta be nem épített belvárosi foghíjtelkek is, melyek rossz benyomást keltenek a városról.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	A tulajdoni viszonyok rendezéséhez, a fejlesztési tervek elhatározásainak végrehajtásához szükséges jogi és anyagi kompetencia megteremtése. Egyes esetekben jogi eszközökkel szükséges elősegíteni a városképet vagy a környező funkciókat erősen zavaró helyzetek meghatározott időkeretben történő felszámolását.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	A városszerkezeti összefüggések vizsgálata, a szükséges szabályozási elemek átvezetése. Városmarketing a befektetői szándék felkeltésére. Önkormányzati tulajdonok esetében a megfelelő fejlesztési koncepció kidolgozása, majd a szükséges fejlesztési forrás, támogatás megszerzése. A Városfejlesztő társaság rendeltetésének megfelelő alkalmazása.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	ÜRESEN, KIHASZNÁLATLANUL ÁLLÓ ÉPÜLETEK ARÁNYÁNAK CSÖKKENTÉSE, AZ INGATLAN-MOBILITÁS NÖVELÉSE. A MŰEMLÉK INGATLANOK VÉDELME MŰLTJUKHOZ ILLESZKEDŐ (TURISZTIKAI, KULTURÁLIS, KREATÍV IPARI) HASZNOSÍTÁS RÉVÉN
Üresen, kihasználatlanul álló épületek száma	

A Fenntartható társadalom 5. „Társadalom-monitoring” operatív céljának rész céljai a SMART CITY MODELL keretén belül valósulnak meg, mely az Integrált Településfejlesztési Stratégiában található.

3.2.4.4.	
4. OPERATÍV CÉL	OKOS VÁROS – új városirányítási modell
HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécs városa a rendszerváltáskor az alapokig ható gazdasági szerkezeátalakuláson ment keresztül. A kétezres éves fejlődéstörténeten belül a 20. század háromszorosára dagadó lakossága és gyors iparfejlődése a kompaktságtól lényegesen eltérő városszerkezethez és közel sem optimális területhasználathoz, vonalas infrastruktúra- hosszakhoz és lakosság-eloszláshoz vezetett, melynek hátrányai a teherviselő gazdasági ágazatok megszűnését követően plasztikusan előtérbe kerültek a városüzemeltetés magas költségeiben. Az önkormányzat hivatali rendszere -általános esetként- a kötelező adatszolgáltatásokat kiszolgáló adatgyűjtést végez, mely döntően feldolgozatlan, elemi adatok továbbítását jelenti. A feldolgozott, minőségi információk nagyobb része a KSH és egyéb országos adatbázisok közléseiből kaphatók vissza, melyek részletezettsége és ütemezése messze nem elegendő a tervezéshez és az irányításhoz. Ebből adódóan a belső városismeret szintje jelentősen elmarad attól a szükséglettől, amely „precíziós” tervezési és intézkedési döntéseket alapozhatna meg. Az önkormányzatok számára a kormányzat által rendelkezésre bocsátott ASP informatikai rendszer integrált ugyan, azonban fő célja a kötelező önkormányzati feladatok ellátásának egységes rendszerben történő regisztrálása, a kötelező dokumentumok, jelentések előállítás, a kormányzat részéről történő monitorozás lehetőségének megteremtése, az „életszerű” működési területek, a helyi döntéshozókészítések terén azonban nem nyújt elegendő információt.⁵⁴ Mindezzel együtt egy kibővített rendszert mindenképpen a meglévő rendszerhez kapcsolódva célszerű kialakítani, és a közös információhalmazra épített vezetői jelentéseket célszerű létrehozni a döntéshozókészítések megalapozása érdekében. A város közszolgáltatásai részben saját tulajdonú cégek keretében működnek, a legtöbb információ e területeken áll rendelkezésre, párhuzamos működésük azonban objektíve igényelné a felső szintű koordinációt az optimumhoz való közelítés érdekében. Mielőtt a meglévő rendszer digitalizációjára sor kerül, e területen, s máshol is előzetesen a szervezeti rendszert és az alrendszerek feladatkörét, kompetenciáit, érdekrendszerét is érdemes újragondolni és célok szerint optimalizálni. A külső szolgáltatók által üzemeltetett alrendszerek (pl. villamos energia és gáz-ellátás) esetében egy jól működő szolgáltató esetében is számolni kell azzal, hogy az eltérő üzleti érdekek és az elkülönült működés miatt a rendszer változásokhoz való alkalmazkodóképessége nem feltétlenül rugalmas és nem feltétlenül jövőorientált. Ez különösen akkor tesz szert kiemelt fontosságra, amikor lényeges szerkezeti eltolódások indulnak el, és már rövid távon is intézkedéseket igénylő, de hosszú távon ható változások előrejelzését, majd a rendszer szerkezeti átalakítását kell elvégezni. Ezzel állunk szemben pl. az átalakulás alatt álló energiarendszer terén, ahol az önkormányzat és cégei nemcsak fogyasztóként, de termelőként is meghatározó szerephez juthatnak. Ennél nehezebb a helyzet az oktatás körében, mivel annak irányítása már nem az önkormányzat hatásköre, ugyanakkor a nemzetközi folyamatok és a saját gazdaságfejlesztési stratégia alapján várható lényeges strukturális változásokhoz, melyek a gazdaság révén a munkaerő-összetételt alapvetően érintik, előre igazodni kell. Megfelelő részletezettségű információ híján az

⁵⁴V.Ö. az Operatív cél indoklása blokkban ismertetett EU-rprioritásokkal

	önkormányzat nem tud hatékony érvrendszert kialakítani a szükséges változtatások tartalmát illetően. Jelentős átalakulás kezdődött a lakossági viselkedésminták terén is a választott mobilitási módok, az egészségtudatosság, a szennyező vagy tiszta erőforrások, a környezet minőségével, a közterületi és egyéb szolgáltatásokkal kapcsolatos elvárások, közreműködés, fogyasztás terén, melyekről az önkormányzat ma még kevés információval rendelkezik. A tízévenkénti népszámlálás köztes időszakai alatt ma már olyan mérvű változások zajlanak a helyi társadalomban, melyekre időben szükséges hatékony választ adni, ehhez rendszeres saját információbázissal szükséges rendelkezni. A vállalkozások és az önkormányzat közti kommunikáció jelenleg minimális a szükségeshez képest; főként a gazdasági kamarákon (főleg PBKIK) valósul meg, azonban ez nem jelent élő interakciót a két széra közt, habár a területhasználat, foglalkoztatás, fejlődés, oktatási igények, GDP előállítás, környezeti hatások és a mobilitás terén jelentős hatást gyakorolnak a város működésére. A PTE ugyancsak különleges és erősödő jelentőséggel bír a városban. Az önkormányzathoz viszonyítva kiemelkedőnek tekinthető fejlesztési forrásai, a lakónépesség, a fogyasztás, az innováció és a területhasználat, az ebből következő mobilitás terén jelentős a hatása, ugyanakkor autonómiája kapcsán lehetősége van az alapjában véve elszigetelt működésre. A források optimalizálása, a fejlesztések egyeztetése, a gazdaság és a képzés összehangolása, az innovációs-gazdaságfejlesztési, képzési irányok összehangolása terén azonban élő stratégiai és operatív együttműködésre van szükség, ami évtizedek óta napirenden lévő, de megoldatlan kérdés maradt.
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	Az „okos város” (smart city) fogalom tíz év alatt közismertté vált a városfejlesztési szakirodalomban és gyakorlatban. A fogalmat az Európai Unió is hivatalos rangra emelte az által, hogy definiálta az uniós regionális és várospolitikai fogalomkörében, és „Intelligens városok piactere” néven platformot nyitott a csatlakozó városok számára az alábbi prioritásokkal:⁵⁵ • fenntartható városi mobilitás • fenntartható kerületek és épített környezet • integrált infrastruktúrák és folyamatok az energia-, információs és kommunikációs technológiákban és a közlekedésben • állampolgári fókusz • politika és szabályozás • integrált tervezés és irányítás • tudásmegosztás • alapértékek, teljesítménymutatók és mérőszámok • nyílt adatkezelés • színvonal • üzleti modellek, beszerzés és finanszírozás A prioritások listája már annak a tapasztalatnak a jegyeit hordozza, hogy a digitalizáció által korai fázisban kínált részmegoldások felől elmozdulás történt az optimálisan működő, integrált rendszerfejlesztés felé, melyben a társadalmi szempontok is megjelennek (pl. a digitális érzékelők által irányított közlekedési lámpák által elért megtakarítások nem állnak arányban egy rossz városszerkezetben és közlekedési rendszerben rejlő tartalékokkal). Az EU- prioritások teljes mértékben összhangban állnak városunk jelen koncepciójával, mely a természeti és épített környezet, a gazdaság és a társadalom arányosságára és komplex fenntarthatóságára épül. Az okos város fogalom eredetileg a technológiai újdonságok alkalmazása gondolatkörhöz kapcsolódott, melynek célja a technológiai vállalatok részéről technológiáik értékesítése

⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/city-initiatives/smart-cities_hu

	volt nagyvárosok számára. Ehhez később társultak a társadalmi aspektusok. Az informatika fejlődésével újra előtérbe kerültek a technológiai szempontok, melyek elsősorban a digitalizáció nagy üzleti központjai (informatikai és közüzemi hálózatok fejlesztésével foglalkozó konszernnek) révén betörték a metropoliszok, nagyvárosok tervezési és infrastruktúrafejlesztési alrendszereibe.⁵⁶ A városok oldaláról nézve a városműködtetés integrált, komplex, rendszerszintű optimalizálása fontosabb a részrendszerek priorizálásánál. A jelenleg még hatályba lévő városfejlesztési jogszabály, a 314/2012 (XI.8) Korm. rendelet meghatározása az alábbi: „<i>okos város</i>: olyan település, amelyik az integrált településfejlesztési stratégiáját okos város módszertan alapján készíti és végzi; 5b. <i>okos város módszertan</i>: települések vagy települések csoportjának olyan településfejlesztési módszertana, amely a természeti és épített környezetét, digitális infrastruktúráját, valamint a települési szolgáltatások minőségét és gazdasági hatékonyságát korszerű és innovatív információtechnológiák alkalmazásával, fenntartható módon, a lakosság fokozott bevonásával fejleszti”⁵⁷ A városok – különösen a szervezettség, tervezettség tekintetében még hátrányokkal közdők- általában szívesen veszik az egy-egy szakterületre (közlekedés, közvilágítás, stb.) korlátozódó, könnyebben kezelhető, alapvetően technológiai megközelítésű ajánlatokat, a valóban „okos” városi megközelítés azonban fordított irányba halad: első lépésben az alrendszer logikus tervezési és működési modelljét alakítja ki, majd a stratégiai- operatív tervezési és irányítási alrendszerhez kapcsolódva terjeszti ki a rendszerfejlesztést az egyes fizikai alrendszerekre. A valóságban természetesen mindez iteratív módon, akár párhuzamosan történik, de semmiképp nem a az optimálistól eltérő struktúrájú és működésű alrendszerek felől indulva, engedve a modernség jegyében megjelenő részterületi ajánlatoknak. A legmagasabb minőségi szintet megcélzó rendszer sikeres bevezetése Pécs számára nemcsak hazai, hanem nemzetközi tekintetben is kitörési pontot jelenthet imázs, ismertség és tőkevonzó képesség terén, tekintve, hogy az okos városok, különösen a komplex fejlesztést megcélzók száma Európában még alacsony.⁵⁸ A fejlődés sebessége azonban gyors, az idővesztés a versenyelőny elvesztésével jár.⁵⁹
RÉSZCÉLOK	• Új rendszertervezési és irányítási modell kidolgozása és alkalmazása • Digitális város koncepció és program kidolgozása és bevezetése
EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET	A racionálisabb városműködés javítja a környezeti feltételeket (a város működése, fejlődése minden területen hatékonyabbá válik).
TÁRSADALMI HÁLÓZATOK	A jobb információáramlás révén az egyes társadalmi csoportok szükségletei, problémái hamarabb eljutnak az illetékesekhez, könnyebben érvényesül a részvételi demokrácia
GAZDASÁGI ALAPOK	A város bevételeinek és kiadásainak egyensúlya a hatékonyabb működés következtében javul. Az erőforrások hatékonyabban hasznosulnak. (Főleg a munkaerő és az ingatlanállomány)
KOMPAKT VÁROS	A rendszer fényt derít a beépítési és funkcionális hiányokra, elősegíti a kompakt város irányába mutató építési, közlekedési stb. döntéseket.
KOORMÁNYZÁS	Az informatikai alapokra helyezett (okos) információrendszer a mai kor lehetőségei szerint önkéntességi alapon gyorsabban befogadni az információkat és a véleményeket,

⁵⁶ Baji Péter: Okos városok és alrendszereik – Kihívások a jövő városkutatói számára? Tér és Társadalom, 31. évf. 1. szám 2017

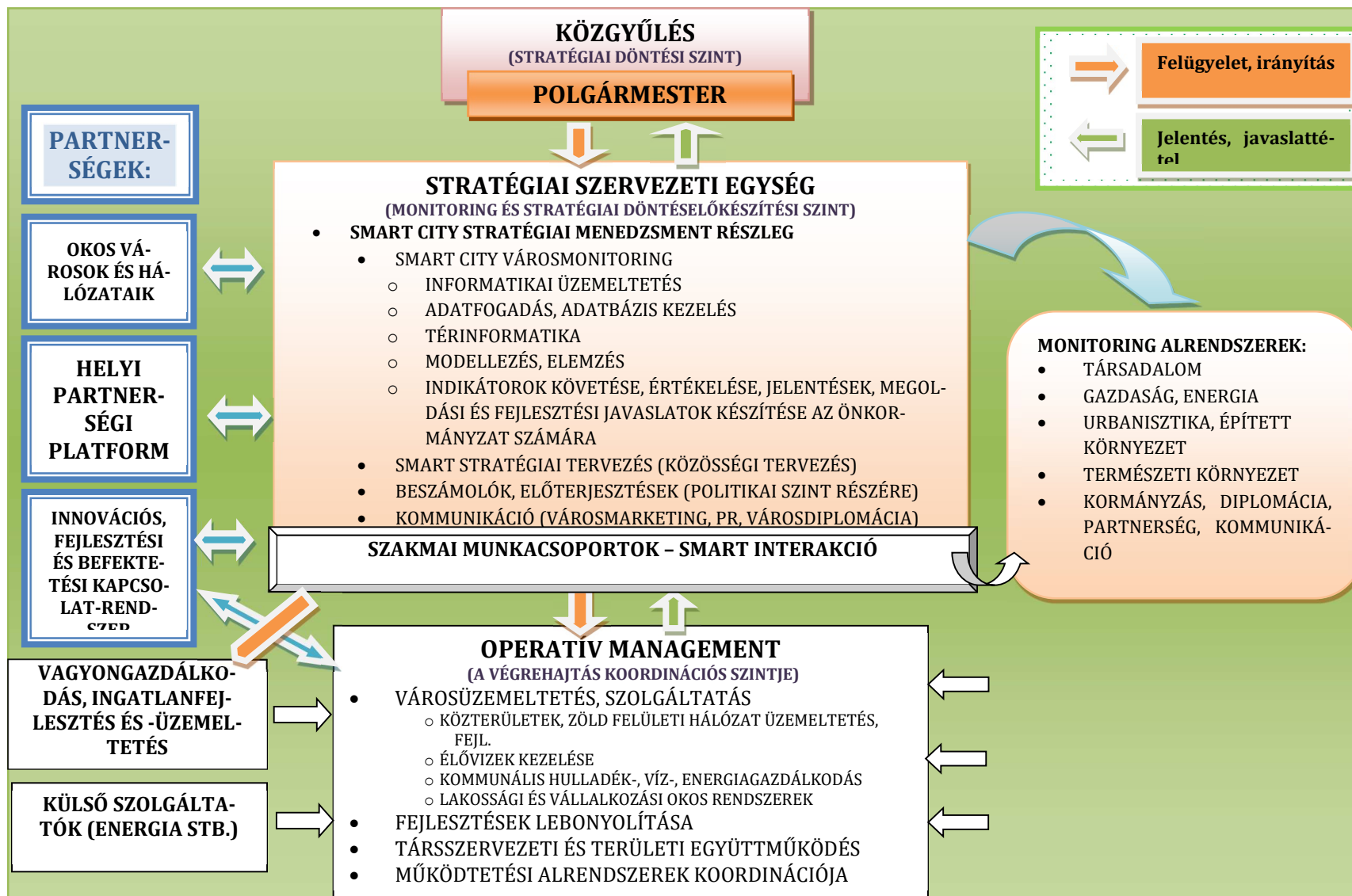
⁵⁷ A Miniszterelnökség az önkormányzatok munkáját az Okos város fejlesztési modell módszertani alapjai c. tanulmány-nyal támogatja. (Kiadó: Lechner Tudásközpont, 2018. http://okosvaros.lechnerkozpont.hu/sites/default/files/2018-10/az-okos-varos-fejlesztési-modell-módszertani-alapjai_online.pdf

⁵⁸ <https://hirlevel.egov.hu/2019/05/05/smart-city-strategy-index-2019-beccs-az-elen/>

⁵⁹ Az okos város cél és projektjei már a Stratégia eredeti változatában is szerepeltek, a megvalósítás azonban nem indult el, 6-7 év idővesztésig keletkezett, és más hazai városok megelőzték bennünket

	javaslatokat (pl.városi applikációk révén)
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Az önkormányzat informáltsága minőségi mértékben javul, ez által megalapozott, igazolhat álláspontokat alakíthat ki, megalapozott döntéseket hozhat és megalapozott igényeket támaszthat külső felek irányában. A rendszer javítja az önkormányzat magabiztosságát, meggyőződését az egyes döntéselőkészítési és képviseleti kérdésekben, hatékonyabb döntéseket hozhat.
SOKFÉLESÉG	A digitális város a jelenleginél differenciáltabb, precízebb struktúrákat alakíthat ki, célcsoport-specifikusabb döntéseket hozhat és szolgáltatásokat nyújthat
HATÉKONYSÁG	A rendszer egyik alapcélja az erőforrások és a működési alrendszerek hatékonyságának javítása, mely a nagyságrendekkel jobb információ-ellátottságra, a rendszerszerűsége, tervezettségére és szervezethez épül.
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A jobb társadalomismeret differenciáltabban tudja kezelni a rászorultak esélyét javító intézkedéseket is.
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	A minőségi információ alapuló döntésekért könnyebb felelősséget vállalni, hiszen kisebb a tévedés kockázata.
ADATSZÜKSÉGLET	A rendszernek nagyságrendekkel nagyobb adatszükséglete van, mint a jelenlegi működési modellnek, ugyanakkor a digitális informatikai alrendszer rögzíti az adatfelvétel, -gyűjtés módját, mely lehetőleg szintén maximálisan digitalizált. A bevezethető digitális technológiák növekvő mértékben támaszkodnak mesterséges intelligenciára, így nem növelik a humán erőforrás igényt, sőt, hosszabb távon csökkenthetik azt.
ADATGYŰJTÉS	Az adatok egy része rendelkezésre áll, de jelenleg nem kerül helyi feldolgozásra, más része működő partner- alrendszerekből átemelhető, de a nagy, hálózatos alrendszerek (pl. közlekedés) esetén új adatfelvételekre is szükség lesz, amit automatikusan működő, internetes hálózatba kötött érzékelőrendszerek révén lehet hatékonyan működtetni. A kamera- és más érzékelők, az Internet of Things (IoT)-adta lehetőségek, a lakosság által önkéntesen, mobiltelefonon küldött és kapott jelzések stb.)
SZÁMÍTÁSI MÓD	Szoftveres
ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	A FEJLESZTÉSRE KERÜLŐ RENDSZER (SZOFTVER) KERETÉBEN HATÁROZANDÓK MEG AZ INDIKÁTOROK

Az okos város modell rendszerábráját a következő ábra szemlélteti.

21. ábra: Okos város modell rendszerábrája

3.2.4.4.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Új rendszertervezési és irányítási modell kidolgozása és alkalmazása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az okos város operatív cél elérésének első részceljaként új rendszertervezési és irányítási modell és rendszerterv kidolgozására van szükség. Ennek keretében kitűzésre kerülnek a fejlesztés céljai, a bevonandó részterületek, szervezeti egységek, partnerek, társadalmi csoportok. A jelen koncepcióban és az arra épülő stratégiában meg kell határozni, hogy az önkormányzat az okos város módszertan fejlődésének mely fokát tűzi ki célul. - Okos város 1.0 szint : technológiai cégek egyes (nem teljes körű) szolgáltatási ágak digitális szervezésére vonatkozó megoldásainak alkalmazása - Okos város 2.0 szint: az önkormányzat a jelentős nagyságrendű szolgáltatások racionalizálása, jobb hozzáférése érdekében vezet be digitális technikákat és informatikán alapuló szolgáltatási rendszert - Okos város 3.0 szint: az önkormányzat stratégiai céllal, hosszú-, közép- és rövidtávú tervezésének, integrált működésének optimalizálása érdekében, a helyi szereplők (stakeholderek, mint lakosság, vállalkozások, egyetem) bevonásával épít informatikai alapon nyugvó, szervezeti és emberi szellemi hozzáadott értékeken (tudáson, igényeken, javaslatokon) is nyugvó interaktív rendszert. Bár az önkormányzati gyakorlat nagyrészt a 2.0 verziónál tart, Pécs szempontjából a 3.0 cél kitűzése indokolt, mivel a megvalósítás időszakában a fejlődés várhatóan ezen a szinten is tovább lép.⁶⁰ A rendszernek öntanulónak, folyamatosan (kialakítás közben is) tovább fejleszthetőnek kell lennie annak érdekében, hogy a város a folyamatos fejlődéssel lépést tudjon tartani.

⁶⁰ Jelen Koncepció és az arra épülő Stratégia eredeti változatának kidolgozása idején a szakkégek kínálata az 1.0 szintnél tartott.

	A 2014-ben készült ITS már eredeti formájában is a 3.0 szintet célozta meg (bár akkor még ez a fogalom nem létezett), s az eltelt idő alatt a fejlődés igazolta az ebben foglalt integrált stratégiai rendszerként való megközelítést, mely messze meghaladja a pusztá digitalizáció szintjét. Az okos város rendszer felülről lefelé haladva az alábbi rétegekből épül fel:⁶¹ 1. Innovációs képesség és gyorsítás 2. Kormányzás, menedzsment és működtetés 3. Politikák, folyamatok, PPP⁶² és programok 4. „Adatpiac” és elemzés – belső, külső és nyílt hozzáférésű adatok 5. Összekapcsolhatóság, elérhetőség és biztonság (belső és külső) 6. Okos Város technológiai infrastruktúra Első lépésben tehát integrált, a stratégiai célrendszerrel összhangban álló, szakstratégiai jellegű rendszermodell kialakítására van szükség, mely lehetővé teszi egy, a jelenleginél lényegesen optimálisabb városszerkezet és működés elérését. Ehhez kell kialakítani a város alapos (jelenleg hiányos) önismeretét eredményező fejlesztési és működési modelljét és rendszertervét, mely az adott alrendszer jellemzőihez igazodó rendszerességgel és részletességgel alapozza meg a döntéseket. Ezáltal elkerülhetők az átfedések és megelőzhető a külön készült alrendszerek utólagos integrálásának rögzös útja. A rendszertervnek a közüzemi szolgáltatásokon túl ki kell terjednie a város életének minden stratégiai fontosságú területére (természeti és épített környezet, gazdaság, társadalom, kormányzási információk, partnerség) az egyensúlyos fenntartható fejlődés érdekében, biztosítani kell a zavartalan, hatékony működtetéshez, a rövid- közép- és hosszútávú folyamatelemzésekhez, értékelésekhez szükséges információkat. Tartalmaznia kell a döntéshozatali rendszer információigényét és a döntések megalapozását szolgáló automatikus jelzéseket és jelentéseket, valamint biztosítani kell a rugalmas egyedi jelentéskészítések lehetőségét. Ez a rész célja a stratégiai alrendszer 1-3. rétegeit foglalja magába.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	ASP Közüzemi cégek tapasztalatai

⁶¹ <https://iiot-world.com/smart-cities-buildings-infrastructure/smart-cities/the-smart-city-ecosystem-framework-a-model-for-planning-smart-cities/>

⁶² Public-Private Partnership, azaz a közösségi és a magánszéra együttműködése

	Más hazai (pl. Nyíregyháza, Szolnok) és külföldi városok, szolgáltatók (pl. T-Systems) tapasztalatai Lechner Tudásközpont tudásanyaga Interneten elérhető legfrissebb tudás
A SZÜKSÉGES ERŐ- FORRÁSOK	Pénzügyi fedezet Egységes értelmezés és támogatottság az önkormányzat belső és partneri körében
AZ RÉSZCÉLHOZ REN- DELT FELADATOK	A rendszermodell és -terv feladat értelmezése, célok kitűzése Kiinduló tanulmány elkészítése és elfogadása Az előkészítésért és a megvalósításért felelős szervezeti egység létrehozása a stratégiai vezetési szinthez rendelve Forrásszerzés (pályázat és/vagy saját forrás, valamint a csatlakozó, tőkével rendelkező partnerek forrásai) Ajánlatkérés, döntés Kidolgozás – a kidolgozás menetében készülő felmérések, eredmények alapján szükségesnek tartott információigények azonosítása, szervezeti, munkamegosztási és egyéb döntések meghozatala és végrehajtása
JAVASOLT INDIKÁ- TOROK	A RENDSZERMODELL ÉS RENDSZERTERV KOMPLEXITÁSA A KÖZÉPTÁVÚ CÉLRENDSZERNEK MEGFELELŐEN INTEGRÁLT VÁROSIRÁNYÍTÁSI RENDSZERBE BEVONT SZOLGÁLTATÁSOK ÉS MUNKATERÜLETEK SZÁMA INTEGRÁLT VÁROSIRÁNYÍTÁSI RENDSZERBEN FELDOLGOZOTT ADATTÍPUSOK SZÁMA INTEGRÁLT VÁROSIRÁNYÍTÁSI RENDSZER ALAPJÁN DOLGOZÓ VEZETŐK SZÁMA

3.2.4.4.2.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Digitális város koncepció és program kidolgozása
A RÉSZCÉL RÖVID IN- DOKLÁSA	A rendszermodell és rendszerterv bevezetését követően kerülnek adaptálásra illetve kidolgozásra az egyes alrendszerek tervei. Az a rész cél az okos város operatív rétegeit tartalmazza (4-6. rétegek). A „digitális város” elnevezés egyrészt arra utal, hogy a rendszer kialakítása nagy arányban támaszkodik digitális adatokra és lényegében onformatikai rendszerként működik, másrészt pedig arra,

	hogy – bár a rendszer egésze koránt sem merül ki a digitalizációban- a lakossági, vállalkozási ügyfelek életét megkönnyítő, a bevezetéskor a lakosság nagy többsége számára könnyebb és elérhetőbb elektronikus, internet alapú szolgáltatások kerülnek bevezetésre (az ügyfelek körül a fizikai és szellemi környezeten kívül átfogó digitális környezet alakul ki.)
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	ASP A város saját stratégiai dokumentumai, céljai, intézményrendszere Közüemi cégek tapasztalatai Más hazai (pl. Nyíregyháza, Szolnok) és külföldi városok, szolgáltatók (pl. T-Systems) tapasztalatai Lechner Tudásközpont tudásanyaga Interneten elérhető legfrissebb tudás
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	Pénzügyi fedezet Egységes értelmezés, támogatottság és döntés az önkormányzat belső és partneri körében Professzionális szakmai szolgáltatók az okos város témakörben
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	A feladat értelmezése, célok kitűzése a rendszerterv értelmében Alrendszerek terveinek adaptálása, át/kidolgozása Kiinduló tanulmány elkészítése és elfogadása Forrásszerzés (pályázat és/vagy saját forrás, valamint a csatlakozó, tőkével rendelkező partnerek forrásai) Ajánlatkérés, döntés Kiépítés, képzés, bevezetés terv szerinti lépésekben
JAVASOLT INDIKÁTOROK	KÖZÜZEMI SZOLGÁLTATÁSOK KÖLTSÉGHATÉKONYSÁGA (ÉVES ÖSSZKÖLTSÉG / FOGLALKOZTATOTT LÉTSZÁM) A KÖZÜZEMI SZOLGÁLTATÁSOKKAL VALÓ ELÉGEDETTSÉG (LAKOSSÁGI ÉS VÁLLALKOZÁSI VÉLEMÉNYEK ALAPJÁN) A VÁROS GDP -TERMELÉSÉNEK ALAKULÁSA

3.2.4.5.	
5. OPERATÍV CÉL	Energiabiztonság tiszta, fenntartható energiaforrásból

HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécsett az energiabiztonság több eleme megvalósult, illetve közel áll a megvalósuláshoz. A fűtés jelentős része a városkörzet biomassza-állományából történik, így a távfűtésbe bekapcsolt lakások ellátásbiztonsága megfelelő. A villamosenergia-ellátás ellátásbiztonságához is közel áll a város. A közlekedés energiaforrása egyelőre továbbra is szinte teljes egészében az importtól függ, az elektromos járművek és az elektromos hűtő-fűtő berendezések rohamos terjedése azonban alapvetően ártrendezi a piacot a következő egy-két évtizedben. A kommunális hulladékok válogatásából és feldolgozásából származó gáz- és szilárd halmazállapotú másodenergiához is mindinkább részt vesznek a város energia ellátásában, az energiafüggetlenséget támogató folyamatként. A PTE keretében előkészítés alatt álló Clean Tech kutatás-fejlesztési program keretében sor kerülhet hidrogénüzemmel működő berendezések, járművek, munkagépek fejlesztésére, melynek eredményei megjelenhetnek a városüzemeltetésben.
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A városkörzet biomassza-állományára alapozott energiaellátást fenntarthatósági szempontból a környezetet féltők közül számosan vitatják, a környezetközpontú gondolkodás mind szélesebb körben terjed, ezért a megújuló és másodlagos energiaforrások felé növekvő figyelem fordul. A távfűtés hatóköre tovább növelhető, a PÉTÁV piaci szerepköre bővíthető. A lokális fotovoltaiikus villamos energia termelés, az elektromos hajtású járművek és a hűtő-fűtő klímák elterjedése termelési és fogyasztási oldalon is radikális ártrendeződést okozhat egy-két évtized alatt, a fogyasztás jelentősen nőhet, melynek mértékét becsülni kell a felkészülés szempontjából. Az erőmű szempontjából a hőenergia-hasznosítás segítheti elő a hatékonyság és a kapacitáskihasználás (villamos energia termelés) növelését. Az önkormányzatnak fel kell készülnie erre a folyamatra, részben a biztonságos energiaellátás, részben az elosztórendszer, az akkumulátor töltési és fogyasztásmérési lehetőségek oldaláról. E téren együttműködésre és közös hosszútávú tervezésre van szükség az energiarendszeri szereplőkkel. A város energiagazdálkodásának jelenleg nincs felelős, megfelelő erőforrásokkal és koordinációs, városi léptékű energiagazdálkodási kompetenciákkal rendelkező önkormányzati szervezeti „gazdája”. Ennek a szükségessége mindeddig nem volt feltűnő, tekintve, hogy a villamos energia-termelést, valamint az áram- és gáz-elosztórendszert is nagy tőkével, tapasztalattal, tudással és erőforrásokkal rendelkező cégek (EON, Veolia) tartják kézben, számottevő termelési – ellátási kockázatok nélkül. Az energiatermelés és -felhasználás terén várható változások irányának, sebességének, mértékének előrejelzéséhez, a feladatok megosztásához, melybe ez esetben már a kisebb méretű, de nagy számú szereplőket” (lakosság, vállalkozások) is be kell vonni, felmérésre, előrejelzésekre, modellezésre van szükség, melyben a városnak koordinátori szerepet szükséges (legalább is

	lehetőségek) vállalnia. A város gazdasági teljesítménye a várható térségi közlekedési infrastruktúra-fejlesztések révén jelentősen nőhet, új vállalkozások letelepedésére kell számítani, ami új villamos energia- és gázigényeket támaszt. Az ÁPER laktanya KKV-ipari park jellegű reaktiválása esetében a távfűtés lehetősége is felmerül. Az átrendeződés és a jelen Konceptióban és a Stratégiában szereplő Okos Város (Smart City) rendszer bevezetése felveti azt a megvizsgálható lehetőséget, hogy az önkormányzat -intézményei és cégei révén- növekvő piaci szerepet vállaljon és javítsa erőforrásai hatékonyságát, pénzügyi egyensúlyát. Saját erőforrásból készülő energiagazdálkodási stratégia birtokában tárgyalási pozíciói is erősebbek lehetnek a piaci partnerekkel kapcsolatban. A változások a városi tulajdonú cégeket is számottevően érinti termelői és fogyasztói oldalról egyaránt, ezért fel kell készülni arra, hogy összehangolt működésük feltételrendszerét ki kell alakítani, és meg kell jelölni (vagy létre kell hozni) a város energiagazdálkodásáért, annak koordinálásáért felelős szervezeti egységet.
RÉSZCÉLOK	- Az energiafüggettség csökkentése, új, karbonsemlegességre épülő, egységes, tervszerű városi energiagazdálkodási rendszer kidolgozása és bevezetése - Megújuló energia-használat bevezetésének ösztönzése a vállalkozások és a lakosság körében
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET	A környezetszennyezés egyik legnagyobb okozója az energiaellátás. A tiszta energia környezetvédelmi hatása a szennyezés csökkentésében érvényesül.
TÁRSADALMI HÁLÓZATOK	A közösségi felügyelet és a lokális energiatermelés erősíti a közösségeket, a helyi városi decentrumokat.
GAZDASÁGI ALAPOK	A helyi energiatermelési kapacitások foglalkoztatás növelő hatással vannak, különös tekintettel a Kék Gazdaság típusú energiatermelési módokra.
KOMPAKT VÁROS	A fotovoltaiikus lokális energiatermelés és a villamos hajtású egyéni közlekedőeszközök és a hűtő-fűtő klímák tömeges terjedése szükségessé teszi a városi villamos energia rendszer újragondolását, mely térben elosztott fejlesztéseket (pl. nagy autóbusz-töltő állomások) indokolhat.
KOORMÁNYZÁS	A városi decentrumok erősödése kedvezően hat a közösségek önállósodására, így az együttes kormányzásra való képességükre.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – A közösségeket és a saját lábára állást.
SOKFÉLELÉSÉG	Erősíti - A helyi megoldások a sokfélesége irányában hatnak.

HATÉKONYSÁG	Erősíti - A decentralizált energiarendszerek a fogyasztás helyéhez való közelségük és a kisebb veszteség miatt hatékonyabb energiaellátást tesznek lehetővé.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – A távfűtő hálózat kiterjesztése és a helyi energiatermelés miatti közelség erősíti az energiaellátáshoz történő hozzáférést.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – A közösségi ellenőrzés lehetővé teszi a közösségi erőforrások ésszerű használatát, a tiszta energiaforrások felé való elmozdulás pedig a jövő generáció számára őriz meg energiaforrásokat.			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	A város CO2-kibocsátása és a város CO2-megkötési kapacitásának mérése.			
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést Pécs önkormányzata szervezi meg, és évente kerül kiértékelésre.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	A CO2-kibocsátás aránya a CO2-megkötéshez viszonyítva. CO2-kibocsátás/CO2-megkötés tonnában			
ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
CO2-MÉRLEG (EGYENÉRTEKEK ALAPJÁN SZÁMÍTVA)	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.4.5.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
5. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Az energiatükrősség csökkentése, új, karbonsemlegességre épülő, egységes, tervszerű városi energia- és másodnyersanyag-gazdálkodási rendszer kidolgozása és bevezetése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A tiszta energiaforrások elterjedése igazán napjainkra jellemző, egyre több ilyen típusú innováció lát napvilágot. Az elmúlt évtizedben nyilvánvalóvá vált a bolygó környezeti állapotának romlása, felmelegedésének gyorsulása, amit rohamosan szigorodó normák, elvárások, a környezettudatosság tömegszerűvé válása, a lakosság elvárásainak érzékelhető erősödése követ. ⁶³

⁶³ Az elektromos tömegközlekedés például jelen Konceptió eredeti kidolgozása és aktualizálása közti 7-8 év alatt az újdonság stádiumától a kötelező elvárásig jutott hazánkban.

	A rész cél révén elérendő eredmények: - Karbonsemleges, tiszta energiákon nyugvó, egységes, új városi energiatermelő, -elosztó és üzemeltetési rendszer kidolgozása és megvalósítása: - o A fotovoltaikus, innovatív és hulladék alapú energiatermelés növelése - o Smart grid elosztó rendszer kifejlesztése az elektromos közlekedés és a fotovoltaikus villamosenergia termelés elterjedésével párhuzamosan - o Károsanyag kibocsátás-mentes közlekedési és fűtési rendszerek elterjesztése - o A hőszolgáltató rendszer korszerűsítése, piacának, eszközhatékonyságának növelése - Az önkormányzati tulajdonú közszolgáltató cégek aktív piaci szerepének növelése tiszta- illetve másod-energiához termelés, felhasználás és értékesítés terén, valamint a kapcsolódó K+F területeken, tökéletesítés és versenyképesség növelési céllal - Clean tech technológiák kutatása és fejlesztése a PTE-vel együttműködve - Clean tech jellegű technológiák, termékek előállításával kapcsolatos befektetések vonzása, cégek letelepítése az ipari parkokban - A korszerűsített rendszer illesztése az Okos Város program követelményeihez - A befektetések, új cégek letelepedését biztosító új ipari- logisztikai területek energia-ellátásának biztosítása - Az energiarendszer keretében együttműködő partnerségi kapcsolatok hozzáigazítása a rendszer változásaihoz
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	• Az egyetem kutatói kapacitása • Smart City Kutatóközpont • Kék Gazdaság Innovációk • Az önkormányzat energia vonatkozásban erősen érintett közüzemi cégeknek tapasztalatai • A város energetikai (termelő és szolgáltató) vállalkozásainak erőforrásai
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	• Városi pályázati rendszerek • Országos pályázati erőforrások • EU-s pályázati erőforrások • Az önkormányzat saját erőforrásai • Az energia-termelő és -szolgáltató partnerek erőforrásai
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- A város energiarendszerének feltárása, elemzése, értékelése - Városi szintű strukturált energiagazdálkodási stratégia és rendszer kidolgozása. - Az önkormányzati tulajdonú cégek funkcióinak elemzése, egységes energiagazdálkodási rendszer keretében való összehangolása

	- o a termelői, fogyasztói és szolgáltatói szempontok - o az átalakuló energiapiaci trendek (megújuló és másodenergiáhozordozók elő-állítása, elektromos közlekedés terjedése, hűtő- fűtő klímaberendezések terjedése a távfűtéses lakásokban is) figyelembe vételével. - Kapcsolódás a PTE Clean Tech K+F programjához a szükséges üzleti infrastruktúra biztosításával, a közüzemi cégek aktív részvételével.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	- HELYZETFELTÁRO DOKUMENTUM, STRATÉGIA, TOVÁBBFEJLESZTETT RENDSZER KONCEPCIÓJÁNAK MEGLÉTE - ÖNKORMÁNYZATI TULEJDONÚ CÉGEK MEGVALÓSÍTÁSI TERVEINEK MEGLÉTE, A TERVEKNEK AZ OKOS VÁROS TERVEKHEZ VALÓ ILLESZKEDÉSE - A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ MEGÁLLAPODÁSOK MEGKÖTÉSE - A FINANSZÍROZÁSI FORRÁSOK RENDELKEZÉSRE ÁLLÁSA - AZ ÖNKORMÁNYZATI CÉGEK - o EGYÜTTES ENERGIAHATÉKONYSÁGÁNAK JAVULÁSA - o FOTOVOLTAIKUS ÉS MÁSOD-ENERGIAHORDOZÓ- TERMELÉSÉNEK MENNYISÉGE - o VÁROSON BELÜLI ENERGIAPICAI RÉSZESÉDESE A TERMELÉSBŐL ÉS AZ ÉRTÉKESÍTÉSBŐL - A PROGRAM MEGVALÓSULÁSÁT KÖVETŐEN A LEVEGŐTISZTASÁGI ADATOK ÉS AZ ÉVES ENERGIAFOLGYASZTÁS MENNYISÉGEÉNEK ÉS ÖSSZETÉTELÉNEK ALAKULÁSA

3.2.4.5.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
5. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Megújuló energiahasznaát bevezetésének ösztönzése a vállalkozások és a lakosság körében
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A megújuló és újrahasznosításból származó energiára való áttérés terén az önkormányzat csak részben rendelkezik közvetlen kompetenciákkal. A Biokom és a Tettye forrás-ház a hulladékokból származó másodenergiáhozordozók terén előremutató megoldásokkal és tervekkel rendelkezik, a PÉTÁV kiaknázza a távhőszolgáltatás terjesztésében rejlő lehetőségeket, a TÜKEBUSZ megkezdte járműállományának átállását és az

	önkormányzat tervei, projektjei tartalmazza a teljeses áttérés célját. A vállalkozások és a lakosság körében az önkormányzat csak kommunikációs és anyagi ösztönzési eszközrendszerrel tudja elősegíteni az elektromos gépjárművek használatát. Az egyedi fűtés, tüzelőberendezések esetében a környezetvédelmi hatóság ellenőrzi a kibocsátási határértékek betartását. A korszerűtlen fűtőberendezése cseréjét A város geotermális energiával nem rendelkezik. A legjelentősebb hatást a közlekedés terén lehet és szükséges elérni a levegőtisztaság érdekében, figyelembe véve, hogy jelenleg közlekedésből származik a levegő környezeti terhelésének döntő hányada. Pécsett a zöld rendszámú járművek parkolása ingyenes, az ebbe a kategóriába tartozó autók száma dinamikusan emelkedik, ami az elektromos töltőállomásokhoz való hozzáférést ronthatja. A levegőtisztaság javítását szolgálhatják az alábbi intézkedések (példa jelleggel): - a töltőállomások számának növelése - a nem zöldrendszámú járművek használatának korlátozása - az elektromosra váltó tömegközlekedésre való áttérés ösztönzése - P+R parkolók létesítése és használatuk ösztönzése - az alternatív közlekedési módok előtérbe helyezése (elektromos vagy rásegítés nélküli kétkerekű járművek, gyalogos közlekedés) - a garázsban való töltés feltételeinek megteremtése (elsősorban a társasházak garázsaiiban az egyedi mérés lehetőségének megteremtése) - napelemtelepítés szorgalmazása (tájékoztatás, előnyök hangsúlyozása) - a belvárost elkerülő út építése, a belvárosi csatlakozó pontokon olcsó tarifájú parkolók létesítése (a drága belvárosiakhoz képest) Az ösztönzőrendszer kidolgozásához lakossági és vállalkozási felmérést kell készíteni, amely alapján kiválaszthatók a leghatékonyabb megoldások, figyelembe véve az önkormányzatra háruló terheket is.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- Fenntartható energiaterv - Energia stratégia - A klímavédelemmel kapcsolatban készült lakossági felmérések - A gépjárműadó nyilvántartások adataiból készíthető statisztikák a járműállomány összetételéről - parkolóautomaták adataiból készíthető statisztikák elemzése a parkolási

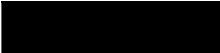
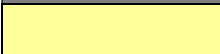
	szokásokról
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- Városi pályázati rendszerek - Országos pályázati erőforrások - EU-s pályázati erőforrások (önkormányzat által igénybe vehető)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	- Energiatudatosság növelését szolgáló kommunikáció - A kormányzati és helyi támogatások ismertetése, tudatosítása a lakosság és a vállalkozások körében - Felmérések elvégzése a lakosság és a vállalkozások körében - Ösztönző intézkedések kiválasztása, az ösztönző rendszer kidolgozása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	- TELEPÍTETT NAPELEMKAPACITÁS VÁLTOZÁSA - ZÖLD RENDSZÁMOS SZEMÉLYGÉPKOCSIK ÉS KIS HASZONJÁRMŰVEK SZÁMÁNAK VÁLTOZÁSA - FELHASZNÁLT ÜZEMANYAG MENNYISÉGÉNEK VÁLTOZÁSA - KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZÖK SZEMÉLYFORGALMÁNAK VÁLTOZÁSA - ELADOTT PARKOLÓBÉRLETEK ÉS JEGYEK SZÁMÁNAK VÁLTOZÁSA ÉS TÉRBELI ELOSZLÁSA

1.3. Részcélok és a beavatkozások területei egységeinek meghatározása

1.3.1. A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre

A célrendszer rész cél szintű városrészi hatásait ún. relevancia-táblázat mutatja be. Az indikatív jellegű ábra érzékelteti, hogy mely célok mely területeket érintik a legérzékenyebben. A koncepció a várost a korábban megszokottnál lényegesen részletesebb egységekre bontja annak érdekében, hogy a további tervezési szakaszokhoz megfelelően strukturált alapot biztosítson.

Színkód:

	LEGERŐSEBB ÉRINTETTSÉG
	KÖZEPES ÉRINTETTSÉG
	ENYHE ÉRINTETTSÉG

	Kis-városrészek		Fenntartható, fejlődő TÁRSADALOM, a társadalmi hálózatok erősítése									A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK újjáépítése				KOMPAKT VÁROS - Kiegyensúlyozott város-szerkezet		
			1.	2.	3.	1.	2.	3.	4.	5	1	2.	3.	4.	1	2	3.	
			Klimaváltozás hatásaiból történő alkalmazkodás	Zöld és kék felületek összefüggő rendszerének kialakítása	Környezeti ártalmak csökkentése	Integrált helyi társadalom	Fenntartható és javuló életminőség	A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítása	Közösségek fejlesztése	„Társadalom-monitoring	A gazdaság tényező-ellátottságának javítása	A tőke-ellátottság javítása	Jövedelemegyenleg javítása	A gazdasági öko-szisztéma fejlesztés	Optimális területlehasználat	Építmények állapotának javítása	Energiabiztonság tisztán, fenntartható energiaforrásból	
	6	Péterpuszta																
	7	Postavölgy																
	8	Nagyárpád																
XII.	1	Árpádtető																
	2	Flóriánteleg																
	3	István-akna																
	4	Józsefháza																
	5	M utca																
	6	Petőfi-akna																
	7	Rücker-akna																
	8	Murom																
	9	Somogy																
	10	Vasas																
	11	Hird																
XIII.	1	Déli gazdasági terület																

22. ábra: A fejlesztési célok hatásának erőssége az egyes településrészekben

4 A MEGVALÓSÍTÁSHOZ SZÜKSÉGES FELTÉTELEK MEGHATÁROZÁSA

4.1 A megvalósításhoz szükséges szervezeti- intézményi, szervezési, partner-ségi feltételek, koordináció meghatározása

Ko(o)rmányzás

A fenntartható fejlődés igénye –részben a kedvezőtlen induló helyzetből adódóan - szükségessé teszi olyan célok kitűzését is, amelyek megvalósítására az önkormányzat nem tud közvetlen hatást gyakorolni (pl. gazdasági szféra, lakosság, civil szervezetek). Ezt a társadalmi közeget úgy lehet megnyerni arra, hogy bekapcsolódjanak a célok megvalósítási folyamatába, ha eleve már a tervezési folyamatokba is bevonásra kerülnek.

A részvételi tervezésen keresztül alakul ki az együttműködő közösségi struktúra, amely a továbbiakban a célok megvalósítási folyamatában is érdemi szerepet vállal. A tervezési és megvalósítási partnerségi folyamatok koordinálásának fontossága a szereplők és a tevékenységek számának szaporodásából eredő bonyolultság miatt felértékelődik. Új követelményeket támaszt az önkormányzattal és hivatalával szemben az a változás is, hogy az újonnan csatlakozó szereplők olyan szuverén partnerek, akik közvetlen irányítási eszközök helyett csupán érdekeik, érdeklődésük és felelősségük tudatosítása révén aktivizálhatóak.

Az önkormányzati hivatal korábban hangsúlyos hatósági feladatai a közigazgatási rendszer átalakítása következtében döntően a járási hivatalhoz kerültek. Ez az arányváltozás lehetőséggé és szükségessé teszi, hogy az önkormányzat, s még inkább a Hivatal tevékenysége a hatósági feladatok felől a városfejlesztési, együttműködési, városdiplomáciai területek felé forduljon.

Ez egyrészt a városkormányzás szervezeti és intézményrendszerének az átalakítását, másrészt egy új integrált kormányzási személet meghonosítását feltételezi.

Szabályozott Ingatlanbefektetési Társaság (SZIT)

A költségek további csökkentése, valamint a feladatellátás hatékonyságának további javítása érdekében folytatni szükséges az intézményi struktúraváltás megvalósítását, indokolt esetben a közfeladatok ellátásának további átadását az állam és a civil szervezetek számára. Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok esetében szintén fontos követelmény a költség-hatékony működés, az önkormányzat bevételeinek növelése, a város stratégiai szempontjainak figyelembe vétele. Az önkormányzati cégek és a Hivatal koordinált tevékenysége az előfeltétele annak, hogy működésük és fejlesztéseik során támogassák a város vagyon és ingatlangazdálkodási céljait.

Az ingatlangazdálkodás lényege az önkormányzati tulajdonban levő forgalomképes ingatlanok stratégiai ingatlangazdálkodás keretében történő hasznosítása. Ez nem csak az ingatlanvagyon-kataszter elkészítését, karbantartását jelenti, hanem az ingatlanokkal való gazdálkodás szervezeti hátterének, működtetésének biztosítását is. A Kabinet a fenti okokból a Közgyűlés 274/2012 sz. határozatának megfelelően elkezdte megvizsgálni a Szabályozott Ingatlanbefektetési Társaság (SZIT) létrehozásának feltételrendszerét.

Mobilitás-menedzsment Központ

A város közúti, vasúti és légi közlekedési alágazatainak együttműködését biztosító olyan szervezeti forma, amely szignifikáns válaszokat ad az élhető város és a mobilitási igények összhangjára.

A *Mobilitás-menedzsment Központ* képes a tudatos alágazati koordinációra, mely biztosítja, hogy azonos feladatokban az egyes közlekedési módok ne versenyezzenek egymással, hanem egymást kiegészítve, közlekedési- és tarifaközösségben biztosítsák a helyváltoztatási igények kielégítését. Koordinálja a közforgalmú közlekedés szolgáltatóit, javaslatot tesz a közlekedési infrastruktúra hatékony kihasználására. Ösztönzi a magas szolgáltatási színvonalat nyújtó közforgalmú- és nem motorizált közlekedési módok arányának növekedését. Tudatosan formálja a helyváltoztatási szokásokat, befolyásolja az egyéni (személygépkocsi) közlekedést. Szakmai javaslataival megalapozza a fenntartható parkolás gazdálkodást.

Szoros együttműködést alakít ki a várostervezéssel, elősegíti a helyes városszerkezet kialakulását. Forgalomtechnikai ajánlásokat fogalmaz meg. Döntés előkészítési javaslataiban törekszik a helyes terület felhasználás és tértervezés ösztönzésére, a fenntartható és élhető városi lét célkitűzésének megvalósulására.

Stratégiai közszolgáltatási és energiaközpont

Az energiapiac átalakulása új szerepköröket, lehetőségeket vet fel az önkormányzat és cégei számára. Az adott helyzetben leszűrhető, hogy nagy jelentőségű változások következnek be, ezek mértéke, hatásai azonban részletes felmérést, elemzést és előrejelzést igényelnek, mielőtt lényegi szervezeti vagy más beavatkozásokra kerülne sor. A változásokból azonban már rendelkezésre álló információk alapján is észűrhető, hogy a közszolgáltató cégek közös költségközpontja és egyben lehetőségek területe a villamos energia. A jelenlegi rendszerben a szervezeti egységek stratégiai koordinációja hiányzik, így egységes önkormányzati szerepváltás és optimális döntések előkészítése nem valósítható meg. A címben használt elnevezés inkább a feladat tartalmára, mint konkrét szervezet megvalósítására vonatkozik, azonban félreérthetetlenül utal arra, hogy a szükséges döntéseket az önkormányzat integrált stratégiai szintjének nézőpontjai alapján szükséges előkészíteni, függetlenül az abban résztvevő személyek konkrét jelenlegi státuszától.

4.2 A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása

A város fejlődésének, a problémák időben történő felismerésének és reális súlyának megítéléséhez a város alapos önismeretére van szükség. A Konceptió-készítés egyik tapasztalata, hogy a tervezés megfelelő minőségéhez szükséges adatok, elemzések nem minden tekintetben állnak rendelkezésre. Így pl. a gazdaság, a jövedelemáram, a társadalom állapotának és jóllétének intézményrendszerhez nem köthető dimenziói csak áttételesen és közelítőleg ismerhetők meg. A város életében bekövetkezett negatív folyamatok eliminálása megköveteli a mindenkori helyzet pontos ismeretét, a változások követését és előre jelezhetőségét. A konceptió célrendszere több, ezt a célt szolgáló intézkedést tartalmaz annak érdekében, hogy a városvezetés tájékozottsága és reális információkon alapuló döntéseinek lehetősége biztosítva legyen.

A város minden szakmai területen rendelkezik azokkal a szellemi kapacitásokkal, amelyek megfelelő információellátottság esetén biztosítják a magas minőségű vezetés-támogatás lehetőségét. Az ehhez szükséges adatgyűjtési, elemzési, kutatási szükségleteket a célrendszer táblázatai az adott célokhoz tartozóan konkrétan tartalmazzák.

4.3 A meghatározott területigényes elemek alapján, javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra

4.3.1 Épített környezet- Infrastruktúra, térhasználat, térszerkezet

Az országos és térségi közúthálózat fejlesztését gazdaságfejlesztési, munkahely teremtetési eszközként kell kezelni, koncentrálva a 2014-2020 között elérhető Európai Uniói forrásokra. A térség közúti kapcsolatainak többirányú, de elsősorban déli, és nyugati irány fejlesztése elengedhetetlen feltétele a már működő autópálya jobb kihasználásának, és Pécs régióközponti szerepe erősítésének. Ennek térbeli rendjét a magasabb szintű területrendezési tervek tartalmazzák

Mára elkerülhetetlen a Pécs és környéke közlekedésfejlesztési stratégiájában megfogalmazott - napjainkban is releváns – rövid, közép és hosszú távú fejlesztési program megvalósítása, különös tekintettel a **közösségi közlekedési kapcsolatok fejlesztése**. Kiemelt jelentősége van a vasúti fejlesztéseknek, a műszaki és utazási feltételek javításának. A városon belül vizsgálni kell a vasút üzemi területeinek lehetséges bevonását a városszerkezeti kapcsolatok javításába, lehetséges fejlesztési területek kialakításába. Azonnali beavatkozás szükséges a **gyalogos és nem motorizált közlekedés feltételeinek javítása terén**.

A helyi- és az elővárosi személyszállítási szolgáltatás fejlesztése, szolgáltatási színvonalának javítása megkezdődött, azonban még csak a folyamat elején tartunk. Továbbra is koncentrálni kell – a meglévő fejlesztési tanulmányt módosító tartalommal – az **intermodális csomópont létrehozására**.

Pécs általában kellő számú és nagyságú műszaki infrastrukturális létesítménnyel rendelkezik, ezek a legtöbb esetben funkcionálisan kielégítik a velük szemben támasztott követelményeket. A legnagyobb problémát a **közutak, és a közmű vonalas infrastruktúra állapota** okozza. A tervszerű megelőző karbantartás rendszeres elmaradása miatt a létesítmények hibái és műszaki zavarai működési, üzemeltetési konfliktus helyzetet teremtenek.

A közlekedési hálózat fejlesztésének nagyléptékű elemei a **kelet-nyugati irányú átközlekedés** várostesten belüli új nyomvonalának kialakítása a Pécsi víz mentén, továbbá a város déli megkerülését lehetővé tevő kapcsolat az M60 és M6 között Szentlőrinc és a 66-os út irányába. Fontos elemek még a vasúttól északra és délre fekvő városrészek kapcsolatának erősítése új átközlekedés építésével a Balokány és a nyugati ipari területek térségében. Ezzel összefüggésben kell megjegyezni azt az elképzelést, amely hosszútávon a vasútvonal déli irányú vonalrekonstrukciójával és a Főpályaudvar fejállomássá alakításával a Belváros és Balokány térségében felszabadítaná és hasznosíthatóvá tenné a városrészeket elszakító vasúti területeket. Az M60 autópálya – vasút – pogányi repülőtér kapcsolódási csomópontjában egy logisztikai szempontból értékes gazdaságfejlesztési zóna jöhet létre, mely szervesen kapcsolódik a

már kiépülő déli ipari területtel. A jelenleg meglévő és a jövőben létrejövő gazdaságfejlesztési zónák közötti kapcsolatrendszer kialakítására kiemelt figyelmet kell fordítani.

A jelenleginél több információval kell rendelkezünk a mobilitási igényekre ható külső tényezők szükséges és lehetséges befolyásolásáról. Fékezni kell a szuburbanizációt és a város-szerkezet erőteljes tagolódását, szétterülését. A **városrészi központok feladatainak újraértelmezésével** és a szükséges beavatkozások végrehajtásával javítani kell a funkciók elérhetőségét és ezzel csökkenteni az általános mobilitási igényt.

A közúti közlekedési rendszer **hatékonyságának javítása és a környezetre gyakorolt negatív hatásának csökkentése** alapvető kihívás a feladatok között. Az infrastruktúra bővítését minden esetben előzze meg a probléma valós okainak vizsgálata, a városszerkezeti, területfelhasználási és tértervezési dimenziók összefüggéseinek elemzése. A forgalomtechnika eszközrendszerét kell használni a forgalomszabályozás és a parkolási rendszer fejlesztése, a területi funkcióknak megfelelő forgalomcsillapítás esetében. A jól átgondolt forgalomcsillapítás, - mint beavatkozási eszköz – elősegítheti a kelet-nyugati főközlekedési tengely közlekedési problémáinak megoldását, ezen felül lehetőséget ad a területek rendeltetésszerű használatára és rekonstrukciójára. Fontos megjegyeznünk, hogy csak akkor érdemes az egyéni közlekedés visszaszorításának ilyen módját alkalmaznunk, ha a személygépkocsit használóknak ezzel párhuzamosan valós alternatívát biztosítunk a közforgalmú közlekedés szolgáltatási színvonalának fejlesztésével és a városi forgalom eltérő útvonalon történő levezetésével, azaz egy belvárosi körgyűrű létrehozásával. A közlekedésfejlesztéssel foglalkozó tanulmányok rendre a Rákóczi út 48-as tér és Nagy Lajos Király útja közötti szakaszát nevezik meg a legszűkebb és legtöbb gondot jelentő keresztmetszetének, ezért a vizsgálatok elsősorban ennek a szakasznak a terhermentesítésére, illetve ennek a területnek a forgalmi rendjére kell irányulni.

A városszerkezettel kapcsolatban általános elv, hogy a **területfelhasználás kiegyensúlyozottá tételét** a rosszul, vagy alulhasznált területek folyamatos és tervszerű rehabilitálásával, a várostestek kohéziójának erősítésével kell elérni.

Új **településközponti vegyes** terület kijelölése nem indokolt, de a meglévő városrész központok szinte kivétel nélkül felülvizsgálatra szorulnak. Viszonylag jónak nevezhető helyzetben van a történelmi Belváros és az Uránváros központja. Megyer város és Meszes központjainak térbeli elemeit, funkcióinak körét felül kell vizsgálni. A közszolgálati, kiskereskedelmi és szolgáltató funkciók ésszerű mértékben való fenntartása és újratelepítése csökkenti a mobilitás igényt, munkahelyet teremt és erősíti a helyi közösséget. Teljesen hiányzik Újhegy központja, és figyelmet kell fordítani a kis és különálló településrészek önállóságát biztosító alközpontok, intézményi elemek revitalizálására, majd életképességének fenntartására is.

Fejlesztendő **központi vegyes és különleges intézményi területek** vannak a vasúttól délre (a Siklósi út két oldalán elhelyezkedő, jelenleg ipari, szolgáltatási funkciójú, valamint a funkció nélküli volt bőrgyári térség). A Pécsi-víz mentén a korábban kialakult kereskedelmi – szolgáltatási zóna egy része működő létesítményeket foglal magában (Verseny utca, Móra F. utca), míg más része (Füzes dűlő) beépítetlen, ma még nagyrészt mezőgazdasági hasznosítású terület. A szerkezeti terv további cca. 100 ha-os nagyságrendben jelölt ki **különleges intézményi területet** Balokány, Tüskésrét, Basamalom térségében, mely területek teljes újraértékelése szükséges, a geotechnikai (zagolt területek) és településszerkezeti adottságok függvényében.

A Pécs súlyvonalában elhelyezkedő, szerkezetileg kiemelten fontos térség funkcióváltása még nem indult el, amit a bonyolult tulajdonviszonyok is nehezítenek. A teljes **Pécsi víz**

menti terület fejlesztési irányaként elsősorban olyan területhasználatot lehet javasolni, mely beépített részein a KKV szektornak, innovatív és kreatív iparágaknak nyújt igényes működési feltételeket, de a belső városrészekhez is kapcsolódó lakó és intézményi funkciókkal vegyesen, tehát „24 órás” kihasználtsággal. A terület sajátossága kell, legyen, hogy zöldfelületei folyamatos rendszert képeznek a Fűzes dűlőtől a Basalamom gazdasági zónájáig.

A **kreatív és magas hozzáadott értékű ipari tevékenység** térbeli elhelyezkedése fonódik össze leginkább a város vegyes használatú területeivel. A város jövőképében elfoglalt kiemelt szerepe miatt (hivatkozva a Pécs 2010 városfejlesztési alapgondolatát) ennek részleteivel kiemelten kell foglalkozni.

A **kereskedelmi – szolgáltató gazdasági területek** a városszerkezet domináns elemeivé váltak, főként a városkapuk térségében. A három markánsan kirajzolódó gazdasági térség - a keleti, nyugati és a most indul az M60-as autópálya és Siklói út csomópontjában kialakított, cca. 400 ha-os IPARK betelepítése - jól kapcsolódik a város fő közlekedési tengelyeire, és szerkezetileg megfelelő tagoltsággal tud munkahelyeket biztosítani a város lakott területei körül. A **szénbányászat mára használaton kívüli üzemi területei** a keleti városrészben voltak (Pécs-bánya, Széchenyi akna, István akna, Somogy, Vasas üzei). Sajnálatos, hogy a nemzetközi mércével is jelentős létesítmények ma nagyrészt használaton kívül vannak, építészeti értékük folyamatosan romlik. Megóvásuknak és megőrzésüknek elsősorban ipari, kereskedelmi, turisztikai hasznosításuk lehet a záloga.

Pécs hatályos szabályozási terve 2002-től indulóan cca. 800 hektáron tette lehetővé kertvárosias **lakóterület** kialakítását, míg nagyvárosias és kisvárosias lakóterület bővítését nem jelölte. Ezek a ma még beépítetlen, valamint a folyamatosan besűrűsödő terület egységek a nyugati hegyoldali területeken 200 ha-ral, a déli városrészben 250 ha-ral, a keleti városrészben 230 ha-ral, Somogy, Vasas, Újhegy területeken 120 ha-ral szerepelnek. A lakásépítési kedv újbóli élénkülésével a területfelhasználás megint napi probléma lehet, de **a területi növekedés a fenntarthatóság ellen hat**, és a városüzemeltetés gondját is növeli. A területi bővülés helyett a már beépített területek ésszerűen intenzívebb kihasználását, rekonstrukcióját kell előtérbe helyezni.

A **Mecsek oldal** beépítését mennyiségi helyett minőségi kérdésként kell kezelni. Szigorúan be kell tartani a szabályozási terv előírásait, melyeket a túlépített területeken az elérhető infrastruktúra figyelembevételével szorosabbra kell fogni. A még nem feltárt területeken a beépítés feltételeit, mértékét, és magasságát tovább kell korlátozni. Meg kell oldani a csapadékvíz és a termőföld helyben tartásának kérdését.

A **vízgyógyászati területek** esetében a vízfolyások és tavak városszerkezeti jelentőségét hangsúlyozza a településszerkezeti terv, de jelentős fejlesztés azonban elsősorban a Tüskésrét esetében tervezett.

A **közmű hálózat** fő elemei kiépítettek, jelentős területigény nem ismert. A **vezetékeshízellátás** teljesen kiépült, s minden lakásban elérhető a városban. A városban a **szennyvízcsatorna**-ellátottság kiemelkedően jó, teljes körűen kiépített, ami országos viszonylatban is kedvezőnek számít. A csatornahálózat hossza teljes egészében elválasztó rendszerű, mely lehetővé teszi a szennyvíz és a csapadékvíz külön történő gyűjtését és kezelését. Környezetvédelmi szempontból szintén kiemelkedő jelentőségű, hogy a városban keletkező szennyvíz teljes mértékben (az EU előírásaihoz igazodva biológiai fokozattal is) **tisztításra kerül**.

Ma a legnagyobb problémát a **hegyoldal csapadékvíz elvezetése** jelenti, az egyre sűrűsödő beépítés, az ezzel járó burkolt felületek növekedése következtében. Több városrészben szükség van a jelenlegi zárt csapadékcatorna bővítésére, és teljes rekonstrukciójára. A vizet felfogni képes zöldfelületek arányának csökkenése miatt is sürgős intézkedésre, fejlesztésre van szükség. Pécs Város területén a **csapadékvizek tározásának és öntözési célú hasznosításának** egyelőre csak kezdeményei vannak.

2010-ben a városban 31,2 ezer **távfűtésbe** bekapcsolt lakás – a teljes lakásállomány 44%-a – volt, melyek túlnyomó részében a **meleg vizet** is központi szolgáltató, a PÉTÁV biztosította. Az Erőmű új blokkjainak üzembe helyezésével megvalósult Pécs teljes távhőellátásának 100%-ban biomassa alapon történő biztosítása, azaz a „zöld” távhőellátás Pécssett.

A közműelemek közül a **gázellátás** kiépítettsége elmaradást mutat. A **villamosenergia-ellátás** teljes körű a városban, mindenki számára elérhető.

A **napenergia felhasználása** a viszonylag kedvező lehetőségekhez képest nagyon alacsony. Fontos feladat a termikus, passzív és fotovillamos napenergia hasznosítás alkalmazása. **Területigényes műszaki megoldások** közé tartozik a naperőművek pécsi adaptálásának gondolata. Előkészítés alatt áll a depóniagáz kinyerése (Kökény határában levő hulladéklerakó), a biogáz hasznosítás (Pellérd térségében levő szennyvíztisztító). A szélenergia (szélkerék park), illetve Vizi energia hasznosítására Pécssett nem kedvezőek a feltételek.

4.3.2 Természeti környezet- Zöld- és kék infrastruktúra

A városszerkezetben kiegyenlítetlenül jelennek meg a zöldfelületi rendszer elemei, ezért mind a kondicionáló felületek, mind a humán aktivitást kiszolgáló zöldfelületek eloszlásán javítani kell.

A belső városrészekben – különösen a történelmi belvárosban – elégtelen a kondicionáló felületek száma és intenzitása, a beépítettség/burkoltság aránya meghaladja a 80%-ot. Nyáron itt a legkedvezőtlenebb a mikroklíma, gyakori a hősziget jelenség; ugyanakkor a helyhiány miatt itt a legkorlátozottabbak növénytelepítés lehetőségei. Ezért ebben a városrészben az ökológiai hálózat lépegető köveihez hasonlóan pontszerű zöldfelületek telepítése szükséges.

A Mecsekoldal és a Mecseknyugat keleti részének túlzott beépítése főleg az átszellőzésben okozott maradandó károkat, de a beépítések és burkolatok aránya együttesen kedvezőtlenül befolyásolja a lentebbi részek mikroklímáját és levegőtisztaságát. Fontos lenne ezeken a részekben a további beépítés megállítása. A kialakult helyzeten a burkolatok arányának csökkentése, fás növények telepítése, függőleges zöldfelületek, tető- és balkonkertek telepítése javíthat.

A régebbi telepszerű beépítések (Uránváros, új Kertváros északi része, Szigeti városrész, Meszes egy része) zöldbe ágyazottak, zöldfelületeik többnyire beálltak, kedvező intenzitásúak. Kertváros déli részein, Megyerváros tömbbelsőiben és Málom városrész egyes részein a nagy népsűrűség miatt gyakori a túlhasználat, ugyanakkor sok alulhasznált, alacsony intenzitású zöldfelület is található. Ez utóbbiakban nagyméretű (>1 ha) intenzív növényborítottágú közparkok alakíthatók ki, de akár néhány hektáros erdőfolt telepítése is indokolt.

Pécssett jól körülhatárolhatóan több kertvárosias beépítés található (Ispitalja, régi Kertváros, Kovácstelep, Gyárváros) ahol az egyes telkeken kisebb-nagyobb kertek, zöldfelületek

találhatók, azonban 50-80% fölötti a beépített/burkolt felület aránya. Az udvarokban fölöslegesen sok a burkolat, kisszámú és alacsony intenzitású a növényzet. Ezeken a felületeken kívánatos a burkolati arány csökkentése; ezzel párhuzamosan több fás növény, lugas, függőleges zöldfelület telepítése.

A Pécsi víz mente városi szakasza gyér zöldfelületi borítottságú, jelenleg kihasználatlan terület. A vízfolyás teljes hosszában mederrendezéssel, a parti sávok komplex fejlesztésével új, városi szintű sport- és rekreációs terület alakítható ki. (Tüskésrét- Balokány- Füzes) Erre a területre a csapadékvíz hasznosítás kapcsán a BIOKOM Nonprofit Kft. készített egy fejlesztési elképzelést, amelyből az alábbiakban idézünk:

„Rekreációs- és sporttevékenység céljára, illetve a zöldterületek bővítésére vagy átalakítására a Pécsi-víz nyomvonalán több helyen adódhatna lehetőség. Ezek egy részén már most is található tározó (pl. Tüskésréti tó), de további hasznosítása, felhasználása adott. A Pécsi-víz vonalán (a vízfolyás jelenlegi védelmének átalakításával) a mélyen fekvő területek elárasztásával helyenként akár egy kisebb törendszert is kialakítható. Ezek nagyobb intenzitású esőzések esetén záportározóként is funkcionálhatnának, de sajátos élő- és növényvilág is kialakítható lenne. A parkokat meg lehetne nyitni a lakosság számára is illetve más hasznos vagy egyedi funkció is betelepíthető lenne (pl. madárles, tavi túra, tanösvény stb.).

A jól megválasztott vízfelületek és zöldterületek a fenntartási költségek optimalizálása mellett is kedvező hatással lennének a klímára és a vízminőség alakulására.”

A zöldfelületi rendszer leghatékonyabb elemei az erdők - elsősorban a klímaváltozás hatásainak mérséklésében - pozitív hatást gyakorolnak a környezetükre, ezért erdőfoltok telepítése a városhoz közeli és a városkörnyéki szántókon is indokolt. A város teljes területén a zöldfelületi rendszer elemeit összekötő utcai fasorok telepítése, a meglevők folyamatos egyedcseréje szükséges. A vízfolyások mentén – ahol ez lehetséges - többszintes növényzettel parti sáv telepítése javasolt. Külön figyelmet kell fordítani a közösségképzés és szemléletformálás szempontjából lényeges közösségi kertek létrehozására.

A humán aktivitást szolgáló zöldfelületi ellátás terén az egész város vonatkozásában – különösen a belvárosi részeken és a szegregátumok területén – segítséget jelentene az oktatási intézmények (óvodák, iskolák, egyetemek) udvarainak és labda- és sportpályáinak hétvégeken és a szünidőben lakossági használat számára történő megnyitására. Itt őrzött és felügyelt körülmények között kerülhetne sor az ifjúság szabadidős tevékenységére.

A kondicionáló vízfelületek (kékfelületi hálózat) elemei a városban kis számban vannak jelen. Mindegyik városrészben szükség lenne több, kisebb-nagyobb vízfelület (csobogó, szőkút, medence, tó) létrehozására.

4.4 Az örökségi értékek és a védettség bemutatása, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésére

4.4.1 Műemléki, építészeti értékvédelem

A „mit védjünk?” kérdés Pécs esetében ma már tisztázott és a műemlékvédelem terén mintaszerűnek mondható. A város által a közelmúltban készített szabályozási tervek településtervezői, az örökségvédelmi hivatal képviselőivel folyamatos egyeztetésben a hiányzó védelmi kategóriákat, mind területekre, mind épületcsoportokra, mind egyedi épületekre vonatkozóan meghatározták. A tervek jóváhagyása után az országos védettségeket legalább elővédettségre lehet terjeszteni, a helyi védettségre méltó értékek pedig a város helyi értékvédelmi rendelete szerinti megkülönböztetett figyelmet kaphatnak.

Pécs MJ. Város 2002-ben alkotta meg a 37/2002.(06.28.) számú rendeletét a helyi értékek védelméről, amely a város teljes közigazgatási területén található, olyan építészeti, történeti, régészeti, néprajzi, termeléstörténeti, képzőművészeti, iparművészeti szempontból jelentős egyedi vagy együttes alkotásokra vonatkozik, amelyek műemléknek nem minősülnek ugyan, de környezetüket jelentősen meghatározzák, a város történeti folytonosságát bizonyítják, építészeti értékeket hordoznak, továbbá a lakók városszeretetét elősegítik. Az értékvizsgálatot követően a helyi védetté nyilvánítás folyamatosan történik. Ma már 130-nál is több helyi védett épülete és 4 védett területe van a városnak.

A műemlékvédelmen belül külön fel kell hívni a figyelmet azokra az elemekre, melyek múltja jelentősen segítette a város hazai és nemzetközi imázsának kialakulását és a szorosan hozzátartoznak a pécsiséghez, mint identitáshoz. Az Anster orgonagyár például több ezer orgonát épített a nagy Magyarországon, melyek közül sok ma is működik. A Bóbita bábszínház sok mai felnőtt gyerekkorához kötődik. A szénbányászat több, mint kétszáz éves múltja számos nemzetközi színvonalú ipari műemléket, ipartörténeti emléket hagyott hátra, miután a múlt században megháromszorozta a város lakosságát és hatékonyan részt vett annak közüzemi, kulturális, sport-ellátásában, lakótelepek létrehozásában. Az Angster ház és az orgonagyár épülete, a Bóbita bábszínház, és a szénbányászat lebontás előtt nehezen kimentett számos ipari műemléképületének megmentését, hasznosítását fel kell venni a napirendre, mielőtt a Duna Gőzhajózási Társaság által épített első szenes hőerőmű sorsára jutnának: a privatizációt elhanyagolás, életveszélyessé nyilvánítás, majd lerobbantás követte, területet nyerve az újrahasznosításhoz.

Az Önkormányzat a 269/2008.(05.29.) számú határozatával elfogadta Pécs város vizuális arculati koncepcióját.

A gondot a védett létesítmények tartalommal való megtöltése jelenti. Pécs Belvárosában több évtizede üresen álló épületek, intézmények, lakóházak állaga folyamatosan romlik. Több esetben az állagromlás eljutott arra a szintre, hogy már csak a bontás látszik a megújulás egyetlen járható útjának. Gyönyörű klasszicista és eklektikus épületek tűntek el, helyükön új tántog a mai napig. A folyamat mára elérte a XX. századi modernista építészet ma még nem kellően értékelt épületeit is. Külön kell említeni az elindult, de évek óta befejezetlen építkezéseket. A vállalkozói törekvések miatt túlhajtott, a hagyományos utcakép fölé magasodó, nyugtalan homlokzatú és tömegű beépítések a belváros szövetét „kikezdi”.

Az egyházak, az állam és a műemlékvédelem jó együttműködésének eredménye látható ma például a Pécsi Bazilika térségében folyó rekonstrukciós építkezések nyomán. Magyarország első egyetemenek bemutatásával egy időben a Bazilika tornyai és a püspökség épületei megújulnak.

A műemlékvédelem célkitűzései

A műemlékvédelem feladatainak szakmailag helyes megfogalmazása és a tulajdonosi szándékok érvényre juttatása, a beruházások gazdasági haszna olyan ellentétes szempontok ütköztetését jelenti, amely során a műemlékvédelmi elvek súlyosan sérülhetnek, kulturális örökségeink maradandó kárt szenvedhetnek, ha a résztvevőknek nincsen felelősségérzetük e téren. Szakmailag elfogadható egyetértés úgy jöhet létre, ha minden szereplő tudomásul veszi kulturális örökségeink prioritását, de keresi a védett létesítmény fennmaradását biztosító közösen elfogadható hasznosítás közösen lefogadható módját.

Mivel a védelem legbiztosabb módja a létesítmény használata, ezért óvakodni kell a funkciók kiürülésétől, és törekedni kell a megfelelő hasznosítás megtalálására.

A Város folyamatosan tartsa karban a helyi védelem alá tartozó értékek jegyzékét. Minden évben készítsen programot az aktuális teendőkről, védett objektumok megóvásának, tárogatásának teendőiről és más Szereplők bevonásával hajtsa azokat végre.

A műemlékvédelem területi hatóköre

A történelmi belváros és a világörökség terület mellett gondot kell fordítani a külső területeken található, rendkívül veszélyeztetett bánya- és ipartörténeti emlékek megóvására. Ezek a nagy értékű épületegyüttesek a város naggyá válásának és igényes fejlődésének szimbólumai. A turizmus, rekreáció, kulturális és kreatív ipar területein kell keresni hasznosításuk lehetőségeit. Megóvásuk lehetősége pontosan a ma már eltűnt ipari tevékenységek technikai és építészeti bemutatásában rejlik, mely iránt ma világszerte növekszik az érdeklődés.

Az épületek felgyorsult avulási folyamata miatt a múlt emlékei mellett meg kell oldani a modern építészeti emlékek tudatos védelmét is. Ez vonatkozik az egyes épületek és a város meghatározott területeinek értékelésére is (pl. Uránváros, Rét utcai középületek, az említett ipari épületek, de a lakótelepek világa is). A ma építészete lesz a holnap építészettörténete, amit időben fel kell ismerni. Az örökségvédelem hatékony megvalósítása biztosítja értékeink megmaradását, és növeli a város attraktivitását és vonzerejét.

Az építészek és mérnökök felelősségét is ki kell hangsúlyozni. A kellő alázat, az alkalmazkodás hiánya végzetesen lerombolhatja egy-egy városrész, utca, tér karakterét, hangulatát. Ebben a fázisban dől el végeredményben a szabályozás és a védelem helyessége.

4.4.2 Régészeti emlékek védelme és bemutatása

A lelőhelyek többsége fokozott védettség alatt áll, amit a városrendezés során is érvényesíteni kell. Ki kell emelni a Világörökség körzetét (az ókeresztény síremlékeket), a római várost, a magyar középkor megmaradt emlékeit, a hódoltságkor itt megőrzött építményeit.

A régészet célkitűzései

A város fejlesztése során figyelemmel kell lenni a régészeti emlékek megőrzésére, a lehetőségek szerint biztosítani kell azok feltárását. A kellően attraktív emlékek esetében lehetővé kell tenni azok bemutatását a nagyközönség számára. A városfalat egységesen kell kezelni, helyreállítani.

Javasolt akciók és területi hatókör

A program sajátosságának megfelelően területenként vesszük sorba a legfontosabb lelőhelyeket, és határozzuk meg az ezzel kapcsolatos teendőket.

Történeti Belváros. E terület régészeti emlékeinek kiemelkedő jelentőségük van.

Római kori emlékek:

- Az Ókeresztény temető területe a Világörökség része. Itt jelenleg is folyik feltárás, e területen semmiféle egyéb építkezés nem lehetséges.
- Sopianae városa. A késő római város több épületének feltárása és bemutatása is megtörtént. A területen mindenfajta építkezés csak az ásatást követően valósítható meg.
- A középkori város emlékei közül a városfal további elemeinek bemutatása jelent feladatot.

Hódoltságkori emlékek:

- A hódoltságkori emlékek többsége jó állapotban van és látogatható. Három dzsámi feltárása még várat magára: a Széchenyi Gimnázium udvarában, a Megye utcában és a Kazinczy utcában lévők.

Pécs külső területein a következő jelentősebb régészeti feladatok vannak:

- Pécs – Szabolcs - honfoglalás kori temető feltárása
- Pécs – Somogy: A 6-os út mellett római villa és temető van, feltárását tervezik.
- Nagyárpád: Dióstető: fontos régészeti lelőhely, beépítésre alkalmatlan. Petőfi u.: Nagyméretű avar temető
- Kantavár: A romvár és környékének (a vár alatti falu) bemutatása szükséges.
- Makárhegy: Valamennyi kultúra nyomainak megtalálhatók itt.
- Az Alsómakár dűlő területén egy avar kori temető további részét kívánják feltárni.

4.4.3 Köztéri műalkotások gyarapítása és megóvása

Pécs védelemre méltó értékei közé kell sorolni a város különböző pontjain elhelyezett köztéri alkotásokat: szobrokat, emlékműveket, emléktáblákat, díszkutakat, plasztikákat. A legutolsó felmérés szerint – az emléktáblákat nem számítva – kb. 150 jelentősebb köztéri alkotás

díszíti városunkat. Az elmúlt években több alkotás eltávolításra került a változó politikai megítélésük miatt. Az elhamarkodott döntések elkerülése érdekében ezt minden esetben komoly mérlegelésnek kell megelőznie.

Pécs város önkormányzata az elmúlt években nagy gondot fordított új köztéri alkotások elhelyezésére. Sajnos városunkban azonban nemcsak a szobrok állításának pozitív törekvése, hanem a már felállított művek pusztításának negatív tendenciája is érvényesül.

Külön problémát jelent a szökőkutak, csobogók ivókutak állapota, sok a megrongált, működésképtelen szökőkút, mivel a plasztikáknál jelentkező szokásos problémákon túl a vízszelvények folytonos működképességének, téliesítésének biztosítása nehéz feladat.

Említést érdemel a köztéri alkotások általános művészeti színvonala. Pécs mindig elől járt a kortárs művészet bátor pártolásában, melynek szép példáival lehet találkozni a köztereken. A jövőben is támogatandó a nyilvános pályázatokon, szakértő zsűri által kiválasztott műalkotások megvalósítása, amit a városi kultúrpolitika részének kell tekinteni.

5 A SZÜKSÉGES TELEPÜLÉSKÖZI KOORDINÁCIÓ MECHANIZMUSAI

A településközi koordináció követelményeit a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet szabályozza. A partnerségi tevékenység folyamatát, tartalmi követelményeit a Mit érdemes tudni a társadalmi egyeztetésekről? c. módszertani ajánlás fogalmazza meg. (Nemzeti tervezési Hivatal), 2012. 06.15.

A Konceptió és az Integrált Településfejlesztési Stratégia partnerségi folyamatát Pécs Megyei Jogú Város partnerségi terve szabályozza.

A partnerségi egyeztetések keretében széles szakmai, államigazgatási, gazdasági, civil szakmai kör bevonására került és kerül sor.

A Konceptió munkaközi változata a tervezői kör szervezésében szakmai workshopokon került megvitatásra, több mint száz meghívottal, magas részvételi arány és aktivitás mellett. Az elhangzott hozzászólások, javaslatok helyben megválaszolásra kerültek, az írásbeli megkezesésekre írásos válaszok kerültek kiküldésre. További lépésben a városkörnyéket képviselő szervezetek és az ezekben nem képviselt települések önkormányzataival történt egyeztetés. A leadásra kerülő végső anyag megküldésre kerül minden érintett szereplőhöz, a Rendelet szerinti reagálási határidő mellett. A vélemények megalapozása szakmai körben tartandó, újabb workshop sorozat keretében történik, emellett írásos véleménynyilvánításra is van lehetőség.

A szakmai egyeztetések mellett nyilvános (sajtónyilvánosságot is beleértve) fórumokon is megtörténik a városfejlesztés fő kérdéseinek megvitatása. E partnerségi folyamat felöleli a koncepció és ITS-készítés teljes folyamatát. Ennek gerincét „jövőműhelyek” és konferencia jelentik, de lehetőség van virtuális és fizikai ötletládák révén történő és internetes véleménynyilvánításra is. A különböző fórumok emlékeztetői megküldésre kerülnek a tervezőkhöz, akik beépítik a releváns javaslatokat a koncepcióba illetve az ITS-be.

1. sz. Melléklet:

HUMÁN ERŐFORRÁS-FEJLESZTÉSI STRATÉGIA

A VÁROS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSÉNEK SZEMPONTJAI RA FIGYELEMMEL

„Minden a fejekben dől el”⁶⁴ – ez a közhelyszámba menő kijelentés igaz egy fenntartható fejlődési pályára álló Pécs esetében is. A pécsiek – a várost vezető gazdasági-politikai csoportok, a legkülönbözőbb szakértői körök, a vállalkozók, maguk a városlakók – fejében lévő tudás, értékek, beállítódások, szándékok, jövőképek stb. alapvető jelentőségűek ezekben a „fejekben eldőlő kérdések” szempontjából. Másként fogalmazva, a várost alkotó emberek, illetve különböző csoportjaik kulturális tőkéjének megfelelő tartalma alapvető jelentőségű feltétele a város fenntartható fejlődési pályára állításának. Ugyanakkor ez a folyamat ismeretekkel, új értékekkel, beállítódásokkal, magatartásmoделlekkel, tapasztalatokkal stb. gyarapítja is a város lakóinak kulturális tőkéjét. A város egészét, annak lakóit jellemző kulturális tőke tehát szükséges feltétele Pécs fenntartható fejlődésének, melynek egyúttal szükségszerű eredménye e kulturális tőke tartalmának gyarapodása is.

A jelenlegi helyzet

A város jelenleg rendelkezésre álló „humán erőforrásait” a fenntartható fejlődés szempontjából jellemző adatok gyakorlatilag nem állnak rendelkezésre⁶⁵. a mégis elérhető adatok elsősorban mennyiségi jellegűek (pl. iskolai végzettségi, intézményi, foglalkoztatási adatok stb.), és szinte kizárólag a helyi gazdaság, az oktatás, kismértékben az intézményesült kultúra szempontjai szerint adnak erősen mozaikos képet a város lakói különböző csoportjainak, mint humán erőforrásoknak a kulturális feltőkésítettségéről. (Részleteiben lásd a 2.sz. lábjegyzetben hivatkozott elemzésben.)

A humán erőforrás-fejlesztési stratégia alapelvei

A város fenntartható fejlődési pályára állítása, és e pályán való tartása szemléletében is, tartalmában is újszerű megközelítést igényel. A humán erőforrás-fejlesztési stratégiának amellett, hogy jól illeszkedő módon támogatja a fenntartható helyi gazdaság fejlődését, támogatnia kell a város lakóinak kulturális tőkéjét gyarapító megoldásokat is, különösen azokat, amelyek Pécs fenntartható fejlődése szempontjából különösen jelentősek. (Ez utóbbi tevékenységek tulajdonképpen szocializációs tevékenységek, melyek célja a fenntartható fejlődés elveinek gyakorlati alkalmazását jelentő értékek, ismeretek, magatartásmoделlek, szándékok stb. elsajátításának támogatását jelentik.)

⁶⁴E megállapítás egyáltalán nem új keletű például a management-tudományok területén. Számos olyan, a vezetési kultúra fejlesztésére szolgáló irányzat létezik e tudományterületen belül, melynek elsődleges célja a „fejekben megvalósuló döntések” hatékonyságának támogatása.

⁶⁵Lásd részletesen a „Pécs Megyei Jogú Város Fejlesztési Konceptió, Megalapozó Tanulmány” című dokumentumot, Pécs, 2013.

Mindezen célok elérése érdekében a humán erőforrás-fejlesztési stratégia alapelvei a következők, a sorrend nem fontossági sorrend.

- A fenntartható helyi gazdaság foglalkoztatási igényeire rugalmasan reagálni képes munkaerő-fejlesztés/képzés
- A helyi gazdaság igényeire rugalmasan reagálni, illetve a gazdasági folyamatok hatásaként bekövetkező változásokat követni képes munkaerő fejlesztésének első lépése **a pályaválasztás orientálása**.
- A fenntartható helyi gazdaság munkaerőre vonatkozó igényeinek kielégítése feltételezi e gazdaság és a **képzési, szakképzési rendszer összhangjának kialakítását**, folyamatos fenntartását.
- A munkavállalóknak a munkaerő-piaci értékét **az élethosszig tartó tanulással kapcsolatos** beállítódások alakításával, az igényeket rugalmasan és hatékonyan kiszolgáló intézményrendszer létrehozásával és működtetésével lehet biztosítani.

A foglalkoztathatóság fejlesztése

A helyi gazdaság igényeit tekintve „piacképes” általános- és szak-képzettség szükséges, de nem elégséges feltétele a foglalkoztathatóságnak. Ezek mellett az ismeretek mellett olyan beállítódásokra, illetve minták ismeretére is szükség van, amelyek a rendszeres, pontos, motivált munkavégzéshez elengedhetetlenek. (Ezeket a készségeket a helyi társadalom tagjainak többsége a korai szocializációs folyamatok során többnyire elsajátítják.)

A foglalkoztathatósághoz elengedhetetlenül szükséges alapkészségek fejlesztése – bár ezekre az alapkészségekre mindenkinek szüksége van – különösen a hátrányos helyzetű, vagy deprivált társadalmi csoportok esetében válik hangsúlyossá.

A fenntartható helyi gazdaság által támasztott igényeket kielégítő humán erőforrás-fejlesztés mellett a város szempontjából nagyon fontosak azok a fejlesztő tevékenységek is, amelyek a lakosság különböző csoportjait célozzák, és e csoportok kulturális tőkéjének tartalmát gyarapítják.

- ***A cselekvőképes helyi társadalom kialakulását támogató fejlesztések***

A fenntartható helyi társadalom – cselekvőképes társadalom, amely képes a folyamatosan változó körülményeket felismerni, értékelni, és megfelelően reagálni azokra. E feltételek akkor teljesülnek, ha a város lakossága (vagy annak legalább nagyobb része) befogadja, elfogadja és kulturális tőkéje részévé teszi azokat az értékeket, információkat, amelyek a fenntartható város szempontjából fontosak. Ezek a folyamatok csak nagyon kis mértékben mennek

végbe spontán módon, ezért tudatos támogatásuk fontos eleme a város humán erőforrás-fejlesztését szolgáló tevékenységeknek.

- ***A közösségi lét, a közösségi aktivitás iránti fogékonyságot, illetve készségeket támogató fejlesztések***

A fenntartható helyi társadalom és ezt a társadalmat alkotó egyének között a közösségek – a család, a baráti, a területi alapon, a közös érdeklődés, hobbi stb. mentén szerveződő közösségek – alkotják a kapcsolatot. A közösségi lét fontosságának felismerése, a közösségek életébe, tevékenységébe való bekapcsolódás olyan készségeket igényel (empátia, kooperáció, konszenzus-készség stb.), melyeket tudatosan fejleszteni kell.

A közösségek léte, tevékenysége erőforrás a fenntartható fejlesztési pályára állított város esetében, így a közösségekbe való integrálódáshoz szükséges készségek fejlesztése része a város humán erőforrás-fejlesztését szolgáló tevékenységeknek.

- ***A közéleti aktivitást, azaz a véleményformálást, a véleménynyilvánítást és a helyi döntésekbe való bekapcsolódás esélyeit növelő képességek fejlesztése***

A fenntartható helyi társadalom sajátosságai közé tartozik, hogy nagymértékben támaszkodik a társadalmat alkotó csoportok, egyének szellemi erőforrásaira (tudására, véleményére, javaslataira stb.), illetve lehetőséget biztosít a döntésekbe való bekapcsolódásra. Jelen állapotában a helyi társadalom, annak különböző csoportjai, és a lakosság többsége csupán korlátozott mértékben képes a közéleti aktivitásnak a fenntartható fejlődést szolgáló folyamataiba való bekapcsolódásra, a folyamatok fejlesztésére. A helyi közéleti aktivitás intenzitásának fejlesztése, a partnerek készségeinek javítása (beleértve a helyi kormányzásban dolgozó politikusokat, szakértőket is) – annak fontosságára figyelemmel – a humán erőforrás-fejlesztési tevékenységek egyik nagyon fontos területét jelentik.

- ***Az esélyteremtő hozzáféréshez szükséges készségeket támogató fejlesztések***

A helyi társadalom (is) erősen szegmentált társadalom. E szegmentáltság következtében kialakult társadalmi egyenlőtlenségek a fenntarthatóság ellen ható folyamatok forrásai, így mérséklésük a helyi társadalom alapvető érdeke. A társadalmi egyenlőtlenségek egyik forrása az esélyekben mutatkozó egyenlőtlenségekben keresendő. Az esélyekben mutatkozó egyenlőtlenségek mérséklését szolgálhatja a humán erőforrás-fejlesztés azon része, amely az esélyekkel való élni tudás (az esélyek felismerése, kiaknázása) készségeit fejleszti. Az esélyteremtő hozzáféréshez szükséges készségek fejlesztése különösen fontos a hátrányos helyzetű, vagy deprivált társadalmi csoportok esetében, de a kialakult gyakorlattal szemben számos más metszetben – pl. generációs, vagy területi metszetben – is értelmezhető feladata a humán erőforrás-fejlesztési stratégiának.

- ***A felelősségvállalás képességét erősítő fejlesztés***

A fenntartható fejlődés elvei szerint működő várost nagyfokú felelősségvállalás jellemzi. Ez a felelősségvállalás „horizontálisan”, vagyis a jelenben, és „vertikálisan”, vagyis a jövőre vonatkozóan is érvényesül.

A jelenben megnyilvánuló felelősségvállalás nem csupán a természeti és az épített környezet erőforrásainak használata, fejlesztés során értelmezhető, de pl. a társadalmi szolidaritás motiválta cselekvés révén a társadalom különböző csoportjai között is megnyilvánul.

A jövőre vonatkozó felelősségvállalás a helyi társadalom csoportjainak, tagjainak olyan speciális önkorlátozását jelenti, melynek keretében a jelen szükségleteinek kielégítése során fontos mérlegelési szempont a jövő generációit megillető jogok elismerése is. A mai magyar társadalom, így Pécs helyi társadalma is e felelősségvállalás szempontjából tudatos és igen erőteljes fejlesztést igényel.

A humán erőforrás-fejlesztés jelenleg rendelkezésre álló erőforrásai

A korábbiak során csupán legfontosabb elemeiben vázolt, a fenntartható fejlődést szolgáló humán erőforrás-fejlesztés sokkal több szereplős és sokkal komplexebb tevékenység, mint e kérdés hagyományos értelemben vett megközelítését jellemző felfogások azt tükrözik, ennek megfelelően eszközszerkezete is lényegesen differenciáltabb.

Ennek az eszközszerkeznek további sajátossága az, hogy alkalmazása nem kötődik egy-egy alapelv megvalósulását szolgáló tevékenységekhez. Példaként említjük: az élethosszig tartó tanulás intézményrendszere nagyon fontos a munkaerő piaci pozícióinak megőrzéséhez. De ugyanez az intézményrendszer megfelelő háttérrel ad az olyan típusú kulturális tőke gyarapításához, ahol e megszerezhető tudás, jártasság nem a munkaerőpiacon, hanem a társas kapcsolatokban nyer értelmet, mint egy nyugdíjas kertbarát klub, természetjáró baráti kör, vagy a nagymama internet-használatára irányuló képességeinek kialakítása.

A humán erőforrás-fejlesztés legfontosabb erőforrásai tehát (példálózó felsorolás):

- a család
- az oktatási rendszer (másodlagos szocializációs folyamatok) intézményei a bölcsődétől az egyetemekig
- A különböző továbbképzési/átképzési rendszerek intézményei
- NGO-k eseti, vagy rendszeres, de formális képzései
- az egyházak, illetve oktatási, vagy hitéleti intézményei
- A különböző formális, vagy nem formális közösségek (baráti társaságok, közös kedvtelés alapján, vagy területi alapon szerveződő csoportok, civil szervezetek stb.)
- a munkahelyek
- a városban élő mintaadó személyiségek, csoportok (pl. neves sportolók, ismert személyiségek, művészek stb.)
- különböző információs rendszerek, a tömegkommunikáció intézményeitől egészen az informális közösségi kommunikációig

Ezek a példálózó felsorolásban szereplő „erőforrások”, amelyek egyúttal rendszert is alkotnak, jelen állapotukban többnyire nem alkalmasak a fenntartható fejlődési pályára álló

város humán erőforrás-fejlesztési tevékenységeinek maradéktalan megvalósítására, illetve támogatására, szinte kivétel nélkül maguk is fejlesztésre, tevékenységeik tartalmának, hatókörének újragondolására szorulnak.

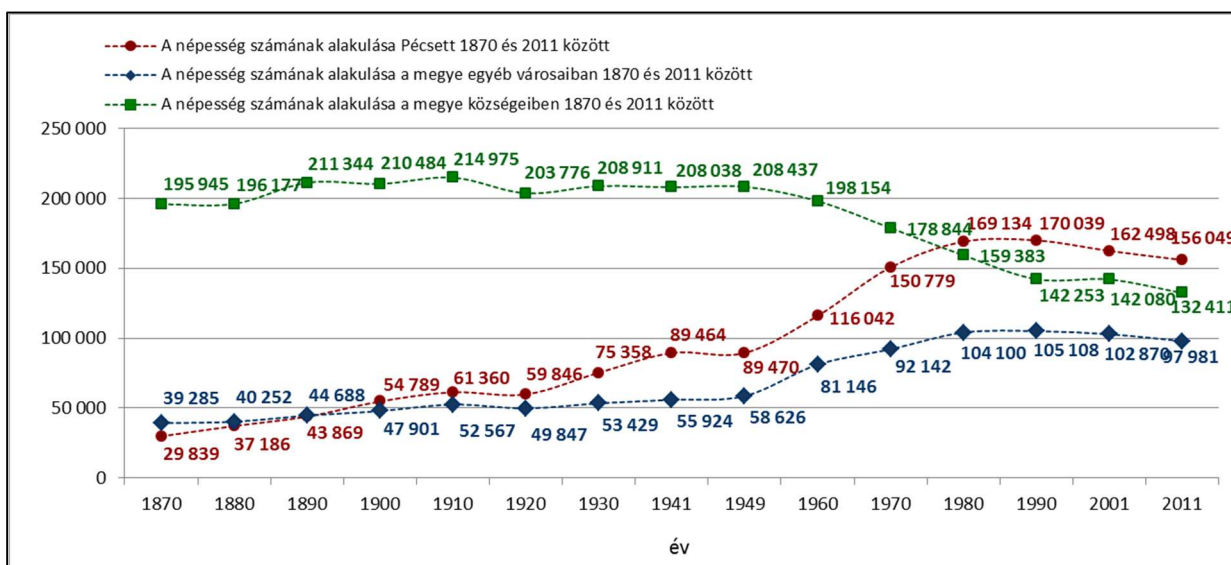
A fenntartható fejlődési pályára álló város egy olyan komplex humán erőforrás-fejlesztési stratégia kimunkálását igényli, amely megfelel a fenntartható fejlődés elveinek, képes kiaknázni az egyes „erőforrások” közötti kapcsolatokban rejlő szinergikus hatásokat, és alkalmas a visszacsatolások gyors figyelembe vételére.

2. sz. Melléklet:

ÖSSZESÍTŐ ADATOK, DIAGRAMOK, TÉRKÉPEK – PÉCS MÚLTJÁNAK ÉS JELENÉNEK TÉNYEI

1 DEMOGRÁFIA, TÁRSADALOM

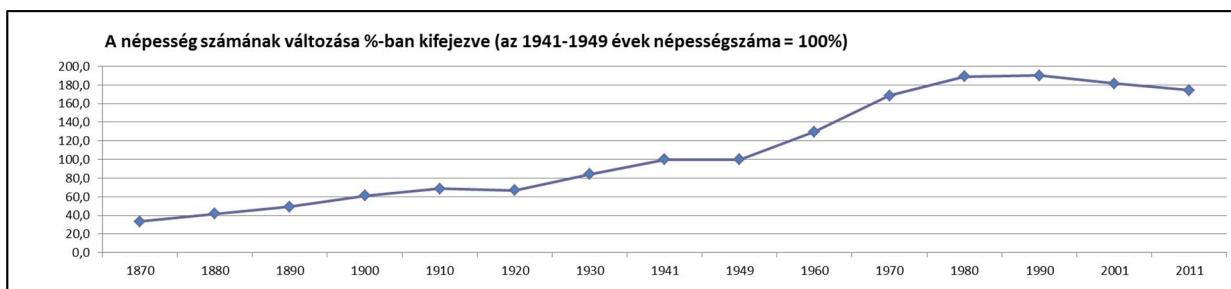
Pécs és a megye egyéb településeinek népességalakulása 1870-től 2011-ig

23. ábra: Pécs és a megye egyéb településeinek népességalakulása 1870-től 2011-ig

Forrás: népszámlálási adatok alapján Tistván László szerkesztése

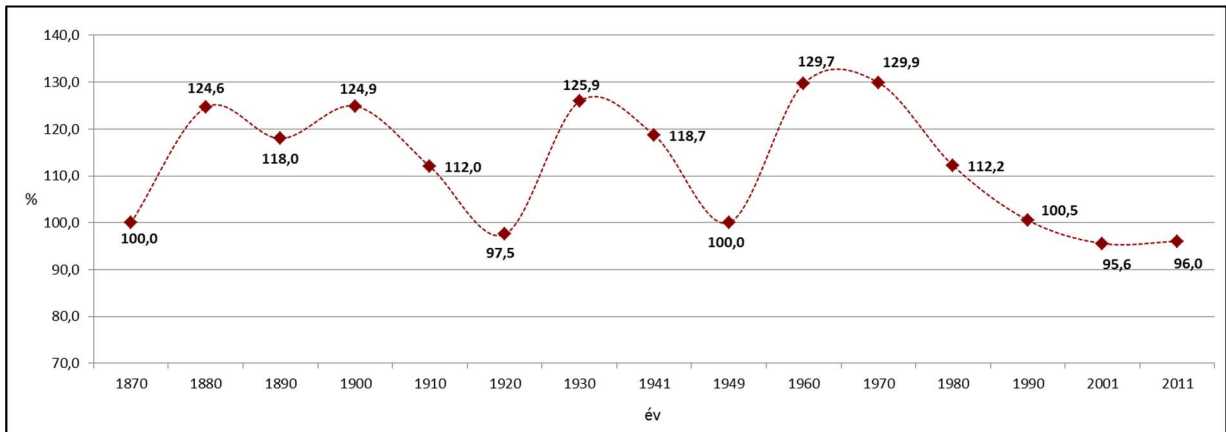
Pécs népességszámának alakulása 1870-től 2011-ig az 1949-es érték százalékában kifejezve

34. ábra: Pécs népességszámának alakulása 1870-től 2011-ig az 1949-es érték százalékában kifejezve

Forrás: népszámlálási adatok alapján Tistván László szerkesztése

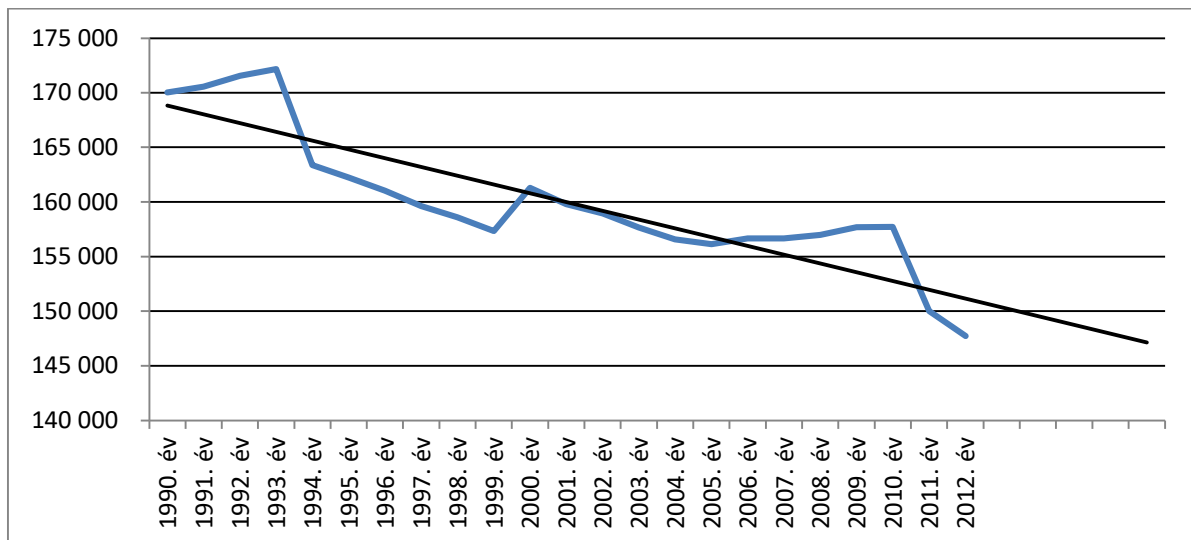
Pécs lakónépessége számának változásai az előző népszámláláshoz képest

45. ábra: Pécs lakónépessége számának változásai az előző népszámláláshoz képest

Forrás: népszámlálási adatok alapján

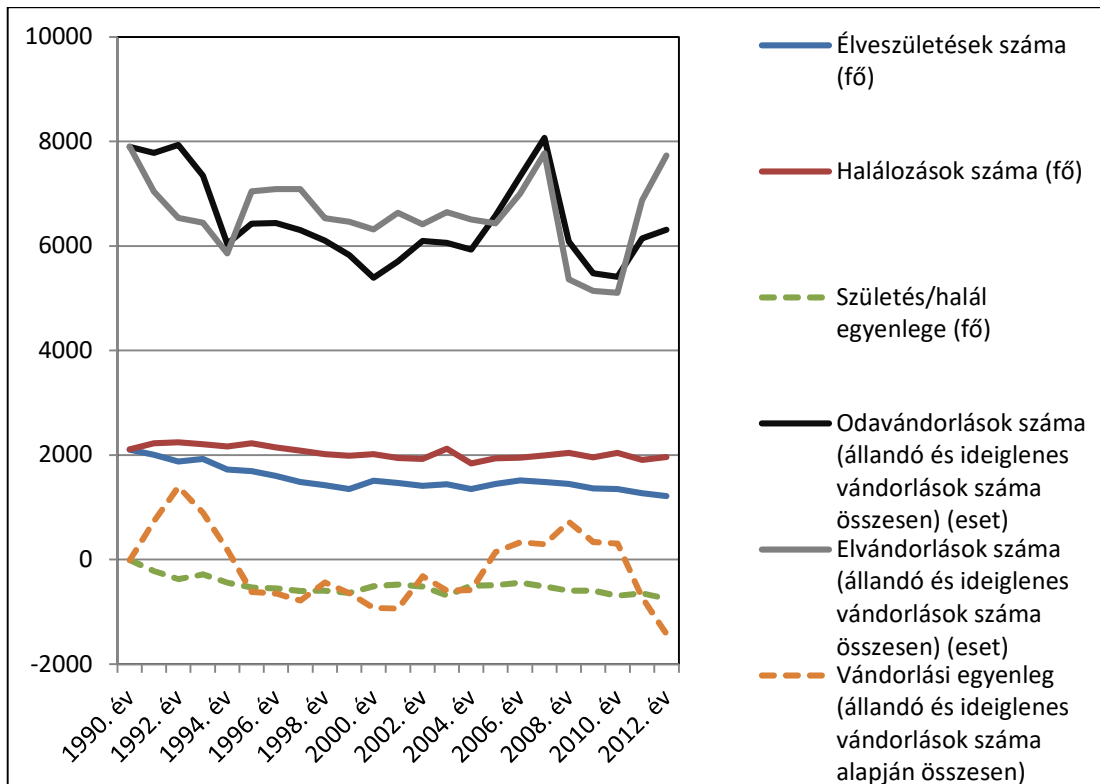
A lakónépesség számának alakulása Pécsen 1990-től (és annak lineáris trendje)

5. ábra: A lakónépesség számának alakulása Pécsen 1990-től (és annak lineáris trendje)

Forrás: a KSH év végi lakónépességre vonatkozó adatai alapján

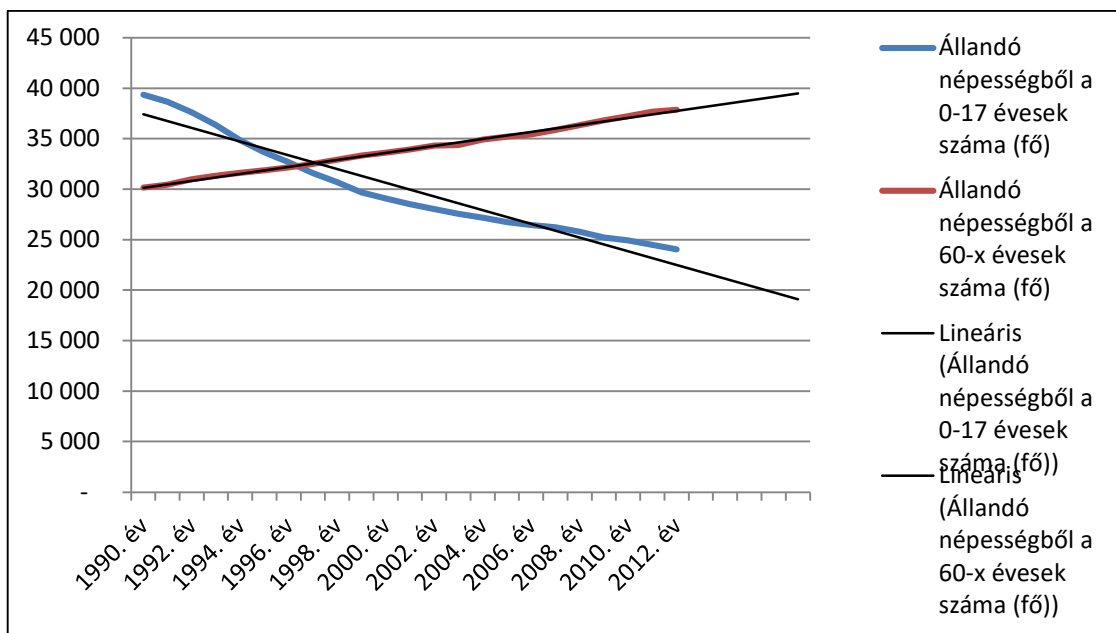
A születések, halálozások oda és elvándorlások számának alakulása Pécsen 1990-től

6. ábra: A születések, halálozások oda és elvándorlások számának alakulása Pécsen 1990-től

Forrás: a KSH vonatkozó adatai alapján

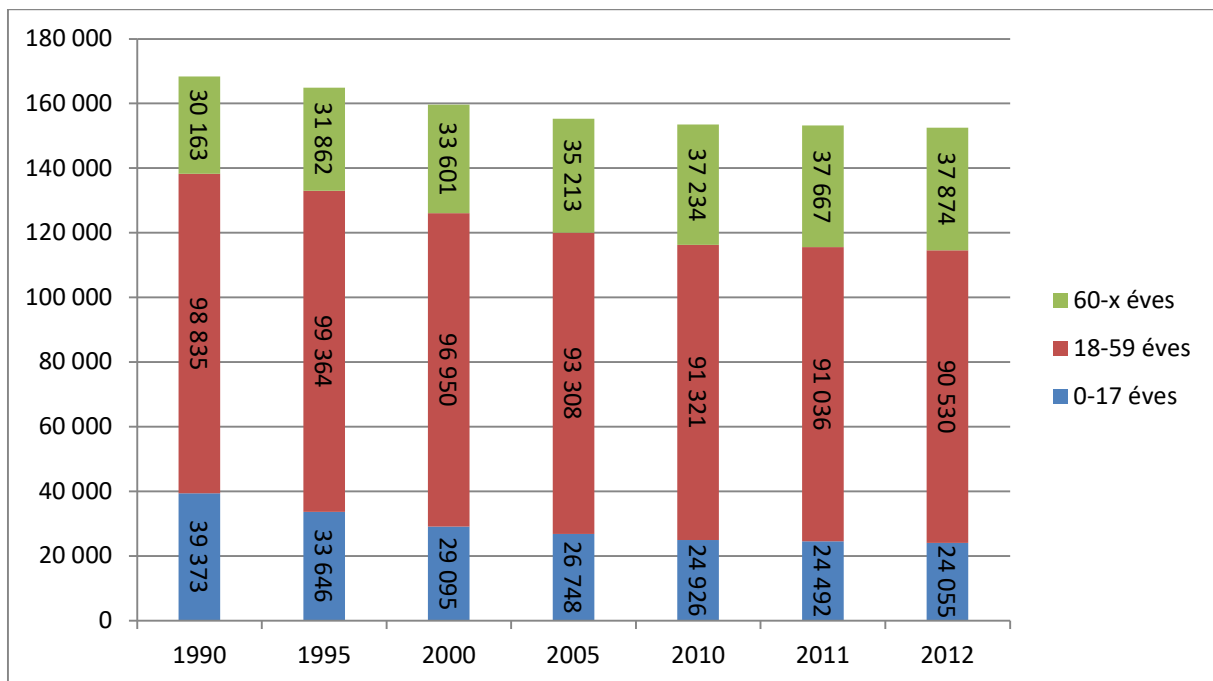
Pécs fiatalok és 60 év feletti állandó népességének változása 1990-től (és azok lineáris trendjei)

7. ábra: Pécs fiatalok és 60 év feletti állandó népességének változása 1990-től (és azok lineáris trendjei)

Forrás: a KSH vonatkozó adatai alapján

Az állandó népesség alakulása Pécsen korcsoportok szerint 1990-2012

8. ábra: Az állandó népesség alakulása Pécsen korcsoportok szerint 1990-2012

Forrás: a KSH vonatkozó adatai alapján

Öregedési index százalékban kifejezve*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Országos	85,5	91,3	93,5	95,4	97,6	99,9	102,4	104,9	107,6	109,9	112,6	114,7	116,6
Dél-Du-nántúl	86,0	91,5	94,3	96,8	99,4	102,1	105,5	109,4	113,3	116,4	120,1	122,7	125,5
Baranya	-	92,3	-	-	-	103,9	-	-	-	-	-	123,1	-
Pécs	-	104,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	140,4	-

6. táblázat: Öregedési index százalékban kifejezve

Forrás: KSH (A társadalmi haladás mutatórendszere), illetve Baranya megye és Pécs esetében a 2001-es és 2011-es népszámlálások, valamint a 2005. évi mikrocenzus alapján

*Az öregedési index az idős korú népességnek (65 – X éves) a gyermekkorú népességhez (0 – 14 éves) viszonyított arányát fejezi ki. A népesség korösszetétele változásának és az elöregedés folyamatának legfontosabb indikátora, amelynek a demográfiai jövő szempontjából van kiemelt jelentősége.

Háztartások, családok és lakóik számának alakulása Pécsen 1970 – 2011 között

	1970	1980	1990	2001	2011
Háztartások* száma	50 967 fő	59 930	64 483	64 221	69 058
Háztartásokban élő személyek átlagos száma	2,81 fő	2,68	2,51	2,40	2,15
A háztartásokban élő foglalkoztatottak átlagos száma	1,40 fő	1,34	1,13	0,93	0,86
Az egyszemélyes háztartások száma (aránya a háztartásokon belül %-ban)	-	-	-	19 018 (29,6%)	26 277 (38,1%)
A csak inaktív keresőkből (nyugdíjas, rokkant-nyugdíjas) álló háztartások száma	-	-	-	21 131	20 659
A csak munkanélküliekből/eltartottakból álló háztartások száma	-	-	-	4 398	7 885
Családok** száma	41 936	47 010	46 737	44 929	40 774
A családokban élő személyek átlagos száma	2,94	2,90	2,83	2,80	2,76
A családokban élő gyermekek átlagos száma	1,03	1,01	1,0	0,98	0,98
A családokban élő 15 évesnél fiatalabb gyermekek átlagos száma	0,74	0,71	0,64	0,51	0,47

7. táblázat: Háztartások, családok és lakóik számának alakulása Pécsen 1970 – 2011 között

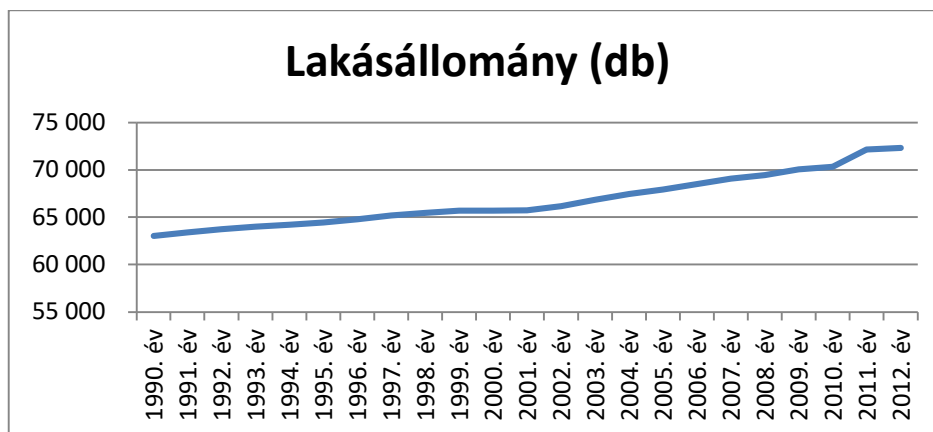
Forrás: a 2001-es és 2011-es népszámlálás adatai alapján

*A háztartás fogalmához: közös háztartásba az olyan együtt lakó személyek tartoznak, akik egy lakásban vagy annak egy részében laknak, a létfenntartás (pl. étkezés, napi kiadások) költségeit – legalább részben – közösen viselik. Az előbbiek teljesülése esetén sem minősülnek egy háztartásban élőknek az ugyanabban a lakásban lakó személyek, ha önálló lakáshasználati jogcímük van. A tulajdonos, illetve a bérlet az albérletjével, ágybérletjével soha nem alkot közös háztartást, utóbbiak (ha családot alkotnak, családtagjaikkal együtt) mindig külön háztartásba tartoznak.

**A család fogalmához: a család a házastársi vagy élettársi, illetve vérségi kapcsolatban együtt élők legszűkebb köre. A család lehet: - házaspár típusú, ezen belül házaspár nőtlen, hajadon gyermekkel vagy gyermek nélkül; élettársi kapcsolatban együtt élő két személy nőtlen, hajadon gyermekkel vagy gyermek nélkül; és egy szülő (apa vagy anya) nőtlen, hajadon gyermekkel.

Forrás: A háztartás és a család fogalma, Statisztikai Módszertani Füzetek 47.

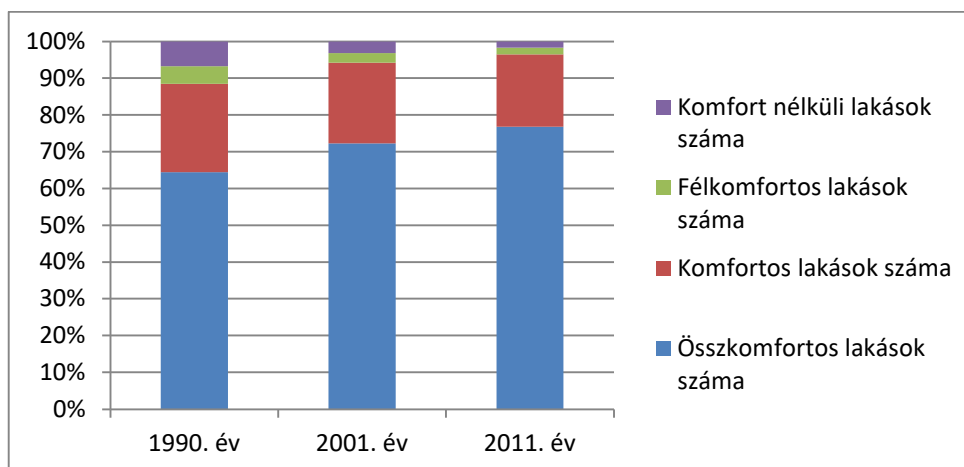
A lakásállomány alakulása Pécsett 1990 és 2012 között

9. ábra: A lakásállomány alakulása Pécsett 1990 és 2012 között

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

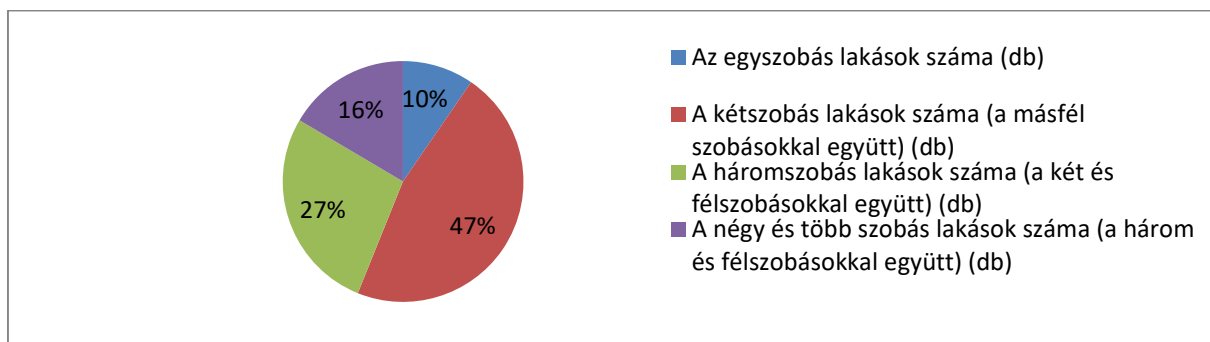
A pécsi lakások komfortfokozatának változása 1990 és 2011 között

101. ábra: A pécsi lakások komfortfokozatának változása 1990 és 2011 között

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

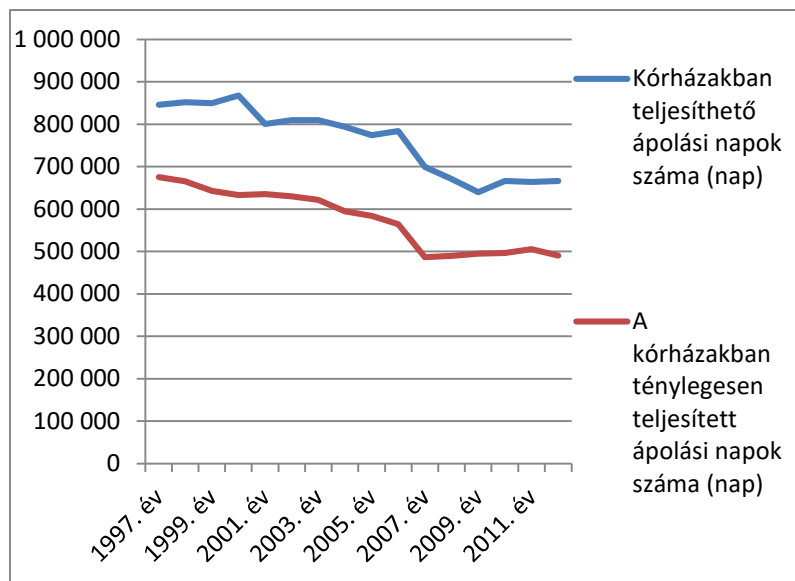
A pécsi lakások szobaszám szerinti megoszlása 2011-ben

112. ábra: A pécsi lakások szobaszám szerinti megoszlása 2011-ben

Forrás: a KSH vonatkozó adatai alapján

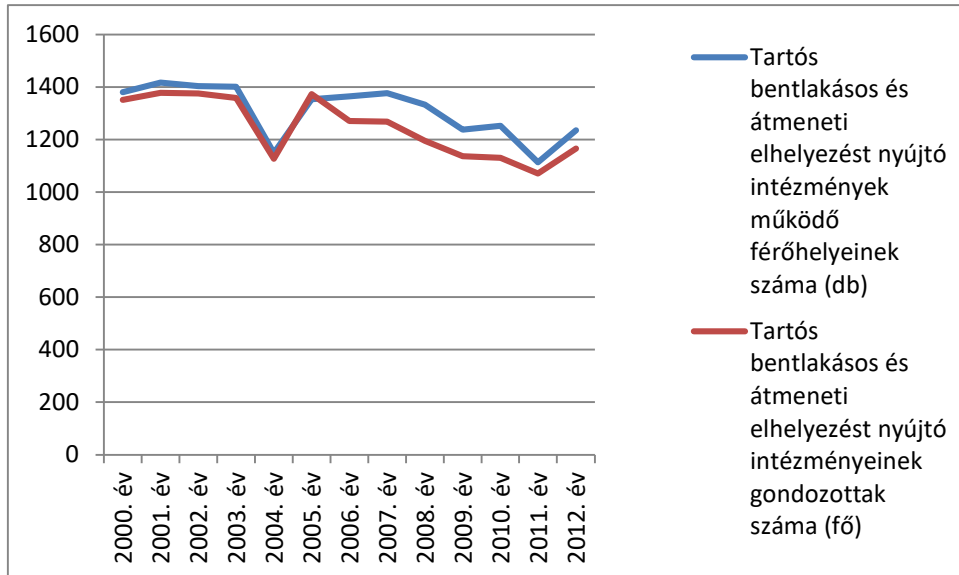
A pécsi kórházakban teljesíthető és teljesített ápolási napok számának alakulása

12. ábra: A pécsi kórházakban teljesíthető és teljesített ápolási napok számának alakulása

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

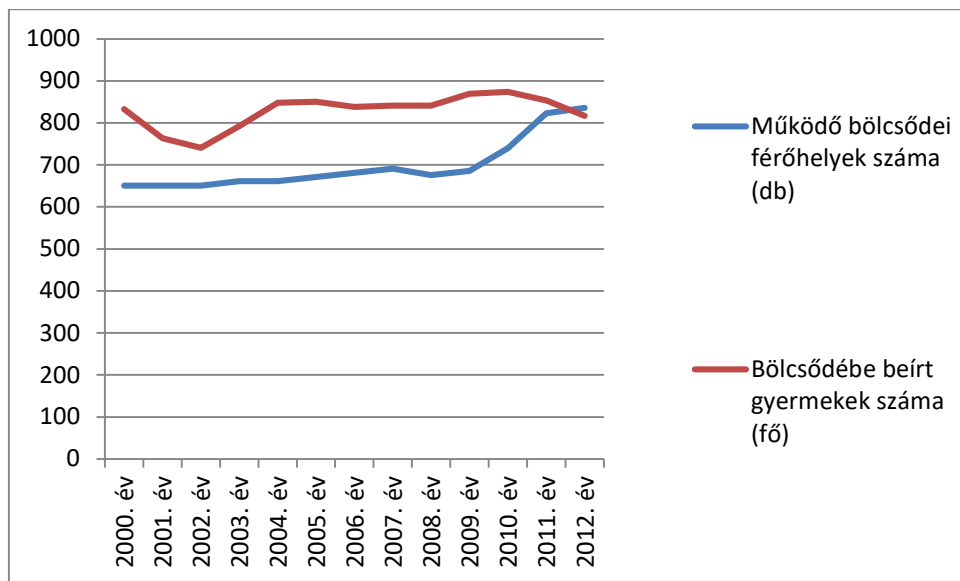
A pécsi bentlakásos intézmények férőhelye és a gondozottak száma

13. ábra: A pécsi bentlakásos intézmények férőhelye és a gondozottak száma

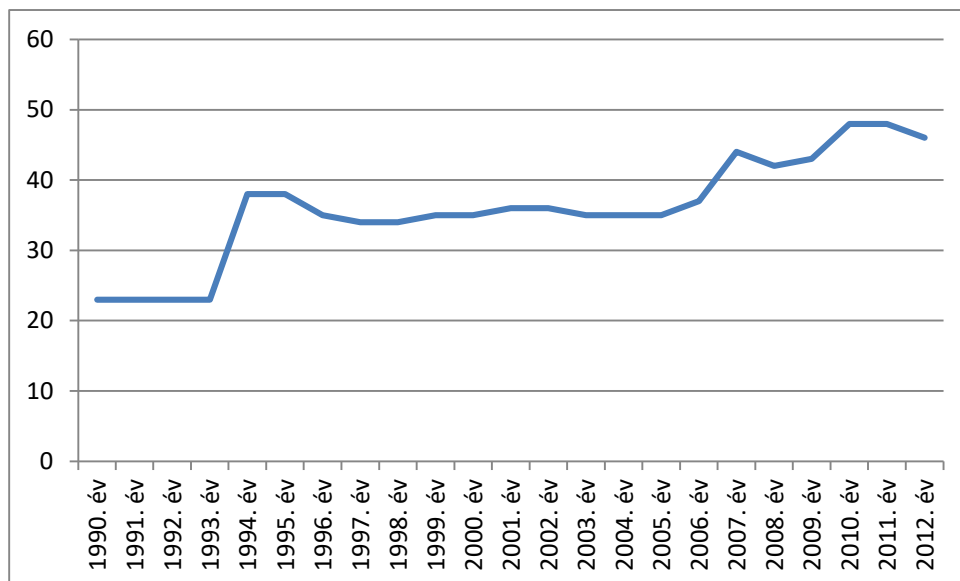
Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

A pécsi bölcsődék férőhelyének és a beírt gyermekek számának alakulása

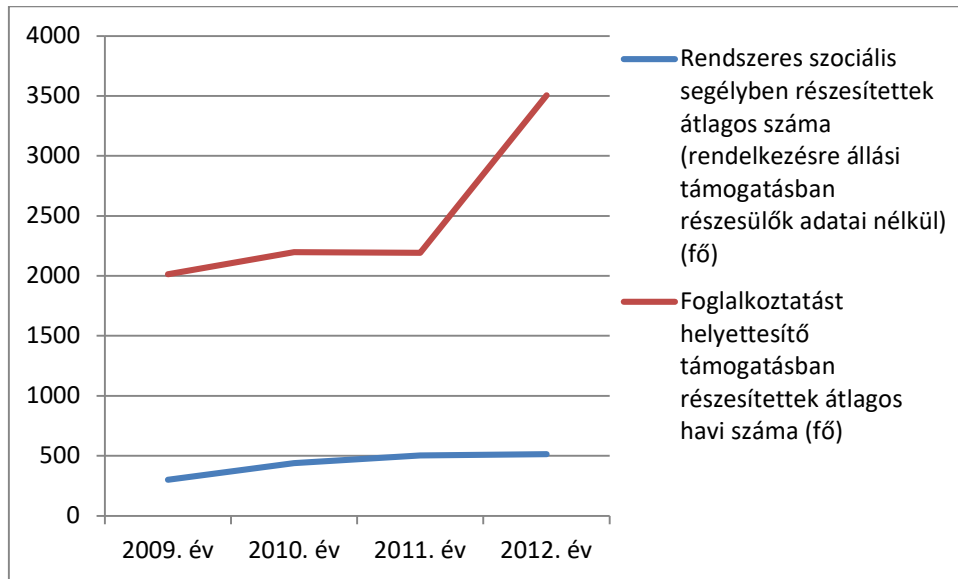
14. ábra: A pécsi bölcsődék férőhelyének és a beírt gyermekek számának alakulása
Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

A pécsi humán gyógyszertárak számának alakulása (db)

15. ábra: A pécsi humán gyógyszertárak számának alakulása (db)
Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján Heindl Zsombor szerkesztése

A rendszeres szociális segélyben és foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők átlagos számának változása

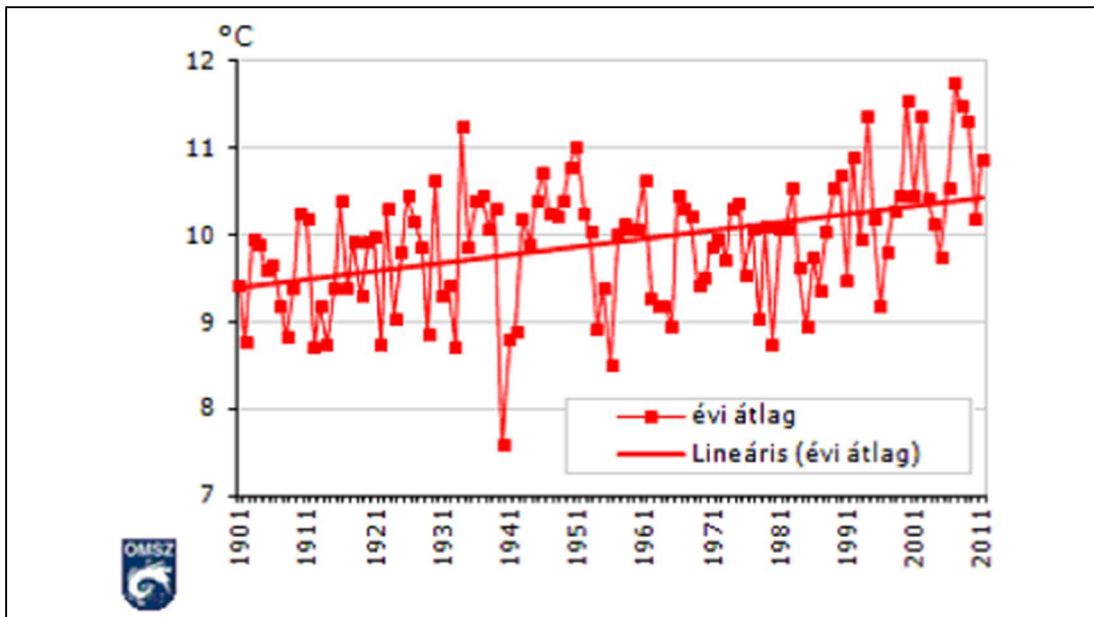

16. ábra: A rendszeres szociális segélyben és foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők átlagos számának változása

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

1. TERMÉSZETI KÖRNYEZET

Országos évi középhőmérséklet alakulása 1901 és 2011 között*

17. ábra: Országos évi középhőmérséklet alakulása 1901 és 2011 között*

Forrás: www.met.hu

* A középhőmérséklet az elmúlt száz év során közel 1°C-kal emelkedett.

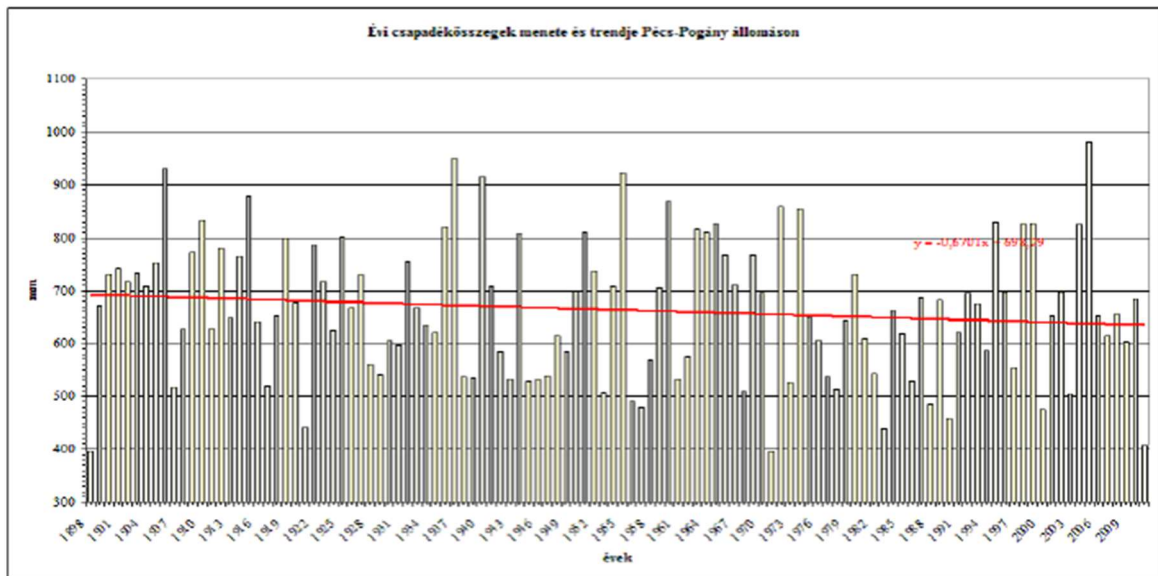
Pécs évi középhőmérsékleti adatai 1973 és 2012 között

18. ábra: Pécs évi középhőmérsékleti adatai 1973 és 2012 között

Forrás: http://www.tutiempo.net/en/Climate/Pecs_Pogany/129420.htm oldalon elérhető adatok alapján

A csapadék mennyiségének változása 1898 és 2011 között Pécssett*

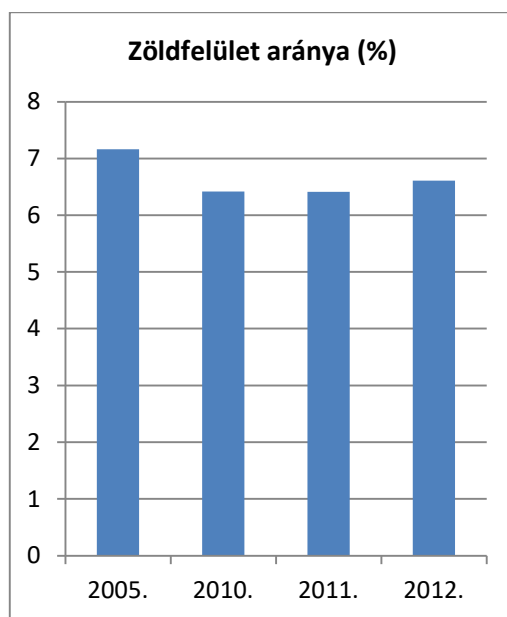

40. ábra: A csapadék mennyiségének változása 1898 és 2011 között Pécssett

Forrás: Pécs-Pogány meteorológiai állomás, DDKÖVIZIG,

*A piros szín a lineáris trendvonalat ábrázolja. A csapadék mennyisége az elmúlt száz év során közel 80 mm-rel lett kevesebb.

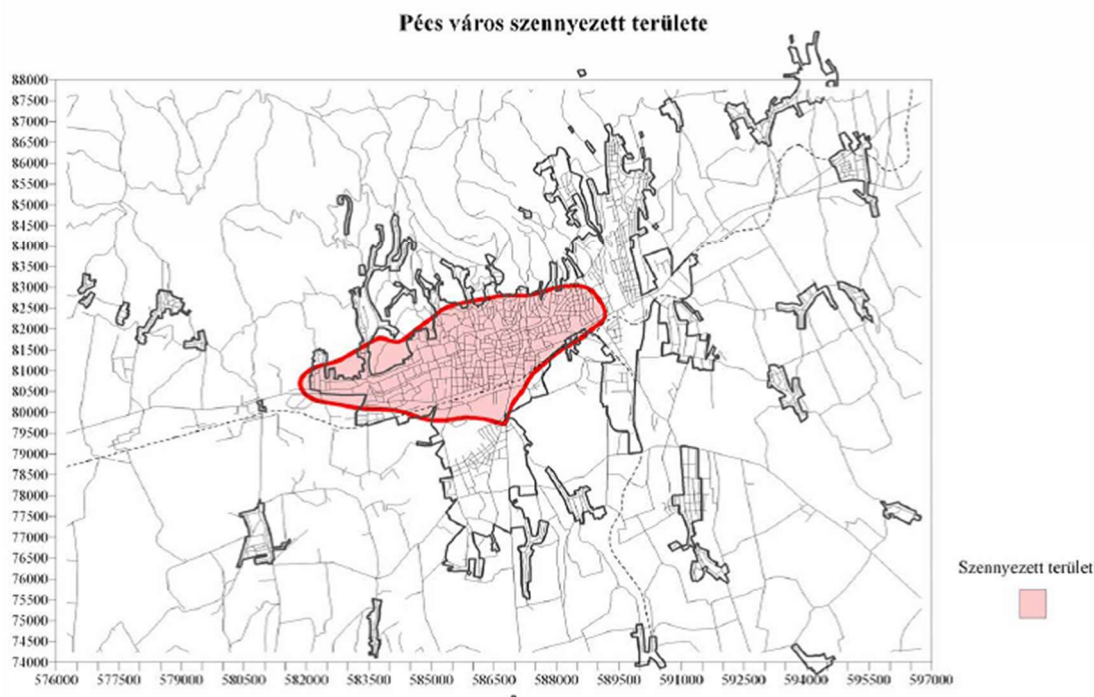
A zöldfelületek arányának változása Pécs területén

191. ábra: A zöldfelületek arányának változása Pécs területén

Forrás: az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer Pécs területére és Pécs zöldfelületeinek területére vonatkozó adatai alapján

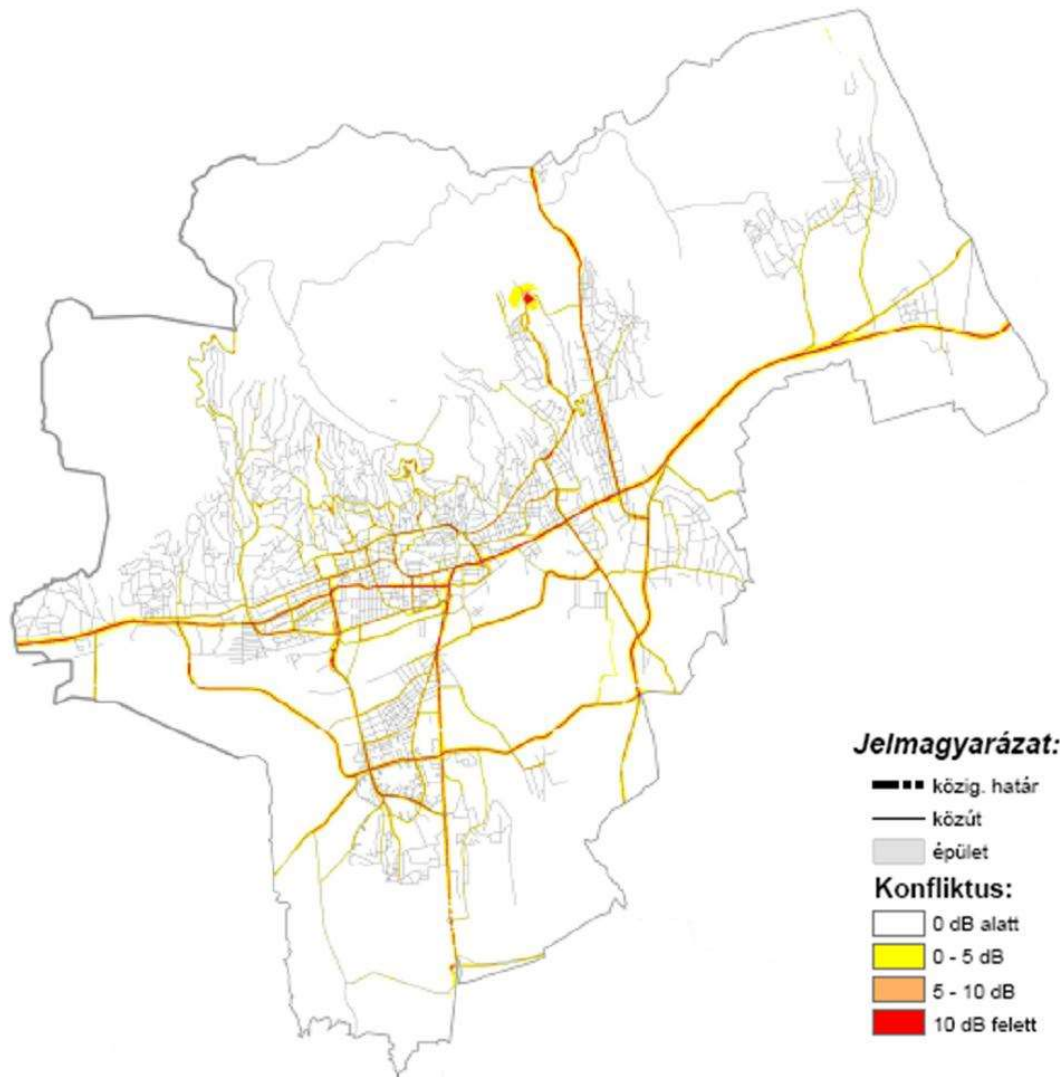
Pécs város szállópor (PM10) tekintetében éves határértéket meghaladó mértékben szennyezett területe

20. ábra: Pécs város szállópor (PM10) tekintetében éves határértéket meghaladó mértékben szennyezett területe

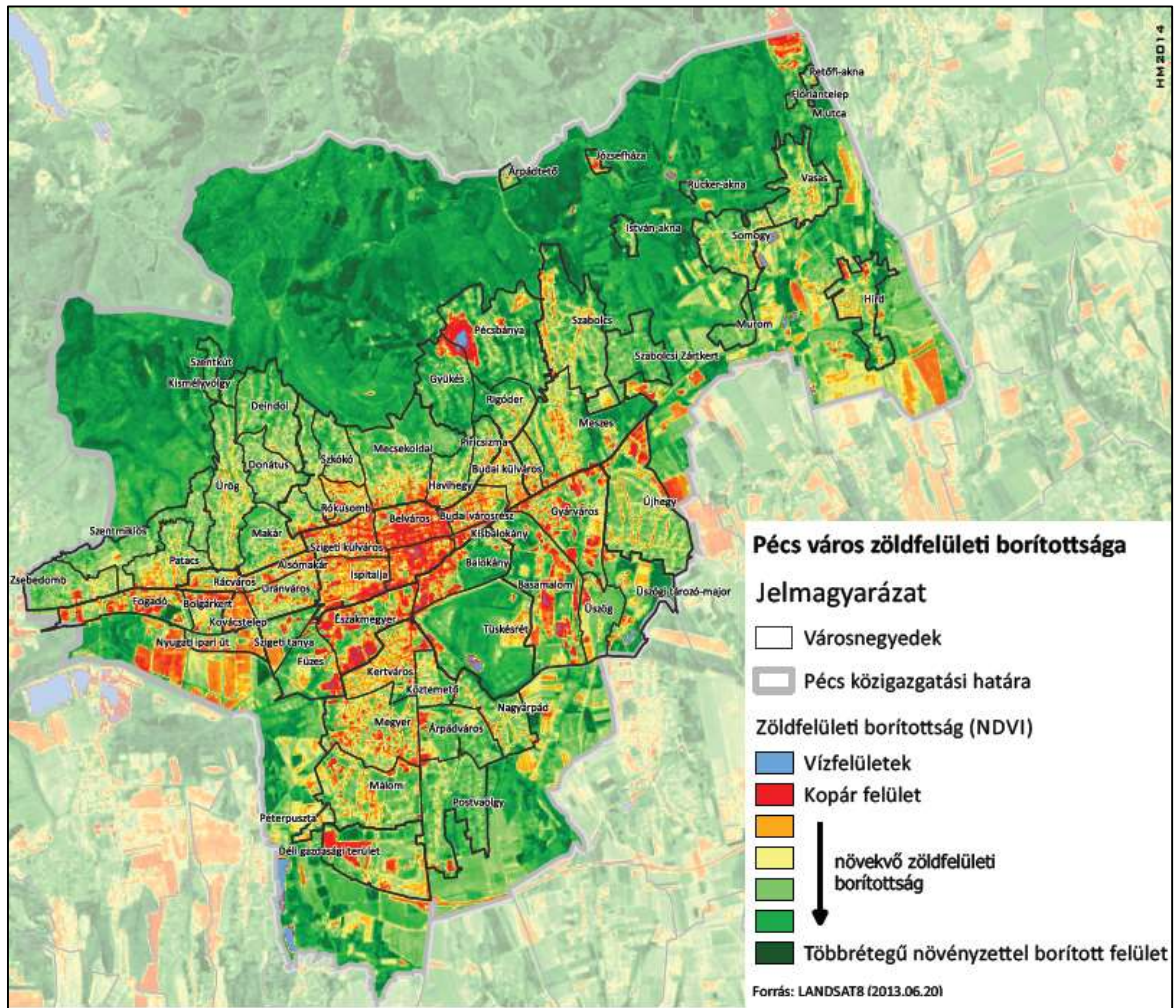
Forrás: Dél-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, Intézkedési Program Pécs város szállópor (PM10) szennyezettsége csökkentése tárgyában, 2008

A közúti közlekedésből származó nappali zajterhelés konfliktustérképe

21. ábra: A közúti közlekedésből származó nappali zajterhelés konfliktustérképe.
Az eltérő színek a határérték-átlépés különböző mértékét jelentik.
(Forrás: Pécs MJV Önkormányzata)

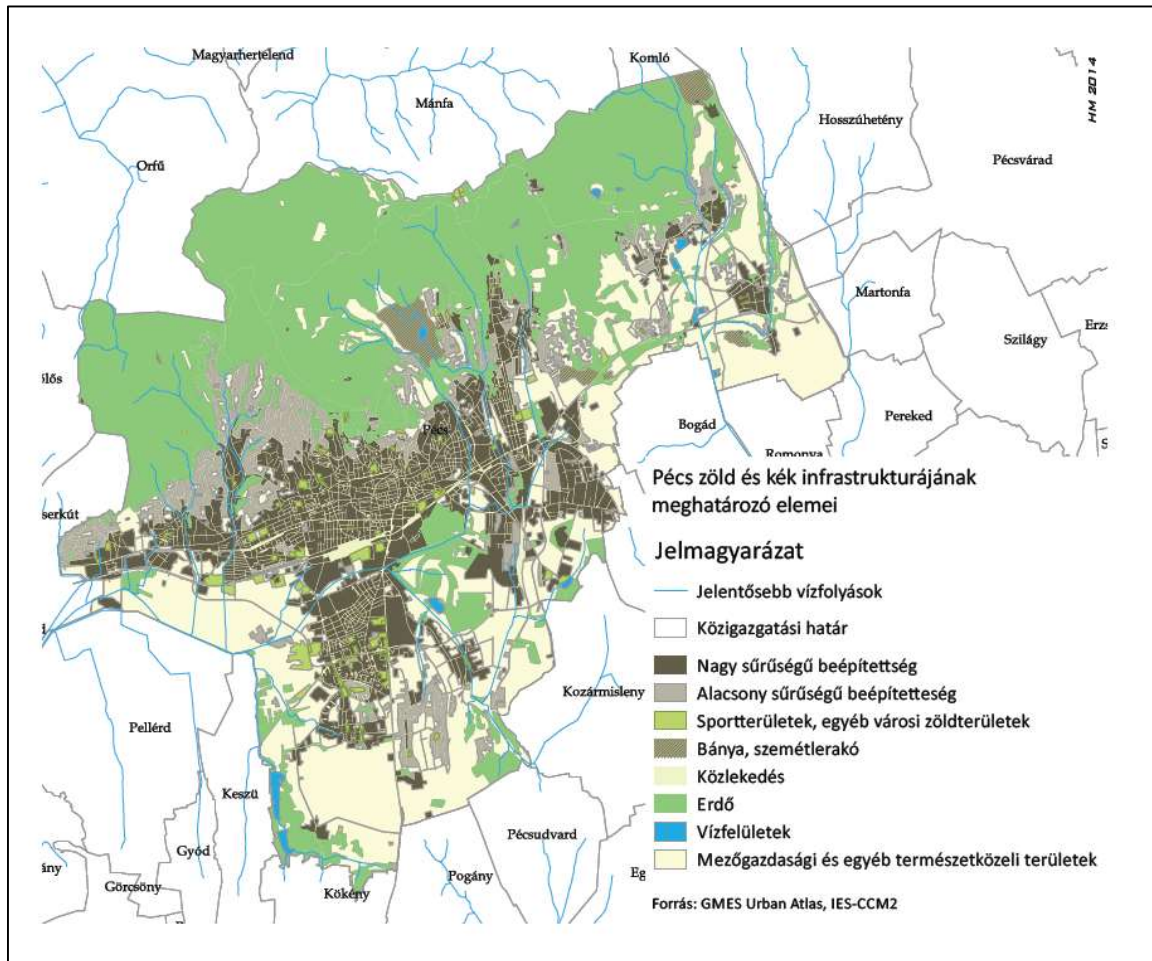
Pécs város zöldfelületi borítottsága

22. ábra: Pécs város zöldfelületi borítottsága

Forrás: LANDSTATS (2013.06.20.) alapján

Pécs zöld és kék infrastruktúrájának meghatározó elemei

23. ábra: Pécs zöld és kék infrastruktúrájának meghatározó elemei

Forrás: GMES Urban Atlas, IES-CCM2 alapján

Pécs közüzemi infrastruktúrájának adatai

Ivóvíz	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	17 011	9 233	8 171	7 644	6 573	6 683	6 731
Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	11 568	6 361	5 508	5 416	4 923	4 910	5 033
Közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	58 893	63 802	65 207	67 933	70 334	70 556	71 415
Az év folyamán a közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)			4 662	850			691
Szennyvíz	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
A közüzem szennyvízgyűjtő-hálózatban (közcsatornában) tisztítottan elvezetett összes szennyvíz mennyisége (1000 m ³)	17 260	8 949	7 543	10 022	11 200	8 989	8 084
Háztartásokból a közüzem szennyvízgyűjtő-hálózatban (közcsatornában) elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m ³)		5 326	4 738	7 887	6 107	4 820	4 782
A közüzem szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatorna hálózatba) bekapcsolt lakások száma (db)	49 822	54 981	56 644	67 149	70 334	70 350	67 263
Az év folyamán a közüzem szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatorna hálózatba) bekapcsolt lakások száma (db)	1 012	116	1 418	1 493	289	18	
Villamos energia	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Szolgáltatott összes villamos energia mennyisége (1000 kWh)					483 529	461 897	450 064
A háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége (1000 kWh)	130 813		152 083	153 697	194 279	198 368	191 327
Villamosenergia-fogyasztók száma (db)					93 604	92 517	92 613
Háztartási villamos energia fogyasztók száma (db)	73 523	74 010	78 850	81 396	84 368	82 829	83 852
Gáz	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	68 499	82 580	80 235	103 227	91 952	80 203	94 917
Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	34 029	46 906	43 684	61 540	48 770	42 865	39 418
Összes gázfogyasztók száma (db)		44 721	48 623	53 083	54 528	53 687	53 501
Háztartási gázfogyasztók száma (db)	37 696	43 238	45 959	49 651	52 331	51 114	50 032
A háztartási gázfogyasztókból a fűtési fogyasztók száma (db)			29 462	32 482	36 028	29 730	33 280
Távhő	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Távhőellátásra felhasznált hőmennyiség a lakosság részére (Gigajoule)					971 178	911 529	857 028

Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)				30 718	31 178	31 207	31 207
Szolgáltatott melegvíz mennyisége a lakosság részére (1000 m3)					896	859	804
Melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)				28 899	29 484	29 513	29 513
Szilárd hulladék⁶⁶	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Összes elszállított települési szilárd hulladék (tonna)					88 038	72 949	65 644
A lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék (tonna)					57 077	40 097	39 486
Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)				66 562	65 562	65 562	65 562
A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék (tonna) ⁶⁷					2 406	2 182	2 586
Házhoz menő szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)					10 000	10 000	10 000

8. táblázat: Pécs közüzemi infrastruktúrájának adat

A csapadékvíz-elvezető rendszer főbb adatai (becsült adatok)⁶⁸

- Gyűjtővezetékek összes hossza: 270 km
- Főgyűjtő vezetékek összes hossza: 26,1 km
- Összesen: 296,1 km
- Víznyelő akna: 6.670 db
- Tisztítóakna: 10.600 db
- Összesen: 17.270 db

A két fő-befogadó városi szakaszára eső vízgyűjtő területének nagysága:

- Pécsi-víz vízrendszerén: 140 km²
- Vasas-Belvárdi vízfolyás vízrendszerén: 88 km²
- Összesen: 228 km²
- Időszakos vízfolyások hossza: kb. 38 km
- Zárt csapadékcatorna-hálózat hossza: kb. 296,1 km
- Vízelvező árkok hossza: kb. 80 km

⁶⁶ Biokom Nonprofit Kft. adataival frissítve

⁶⁷ Az adatok a teljes lakossági szelektív gyűjtést mutatják, vagyis a házhoz menő gyűjtésből és a közterületeken kihelyezett szelektív gyűjtő edényekből begyűjtött hulladék mennyiségét.

⁶⁸ Biokom Nonprofit Kft. adatszolgáltatása

2. GAZDASÁG

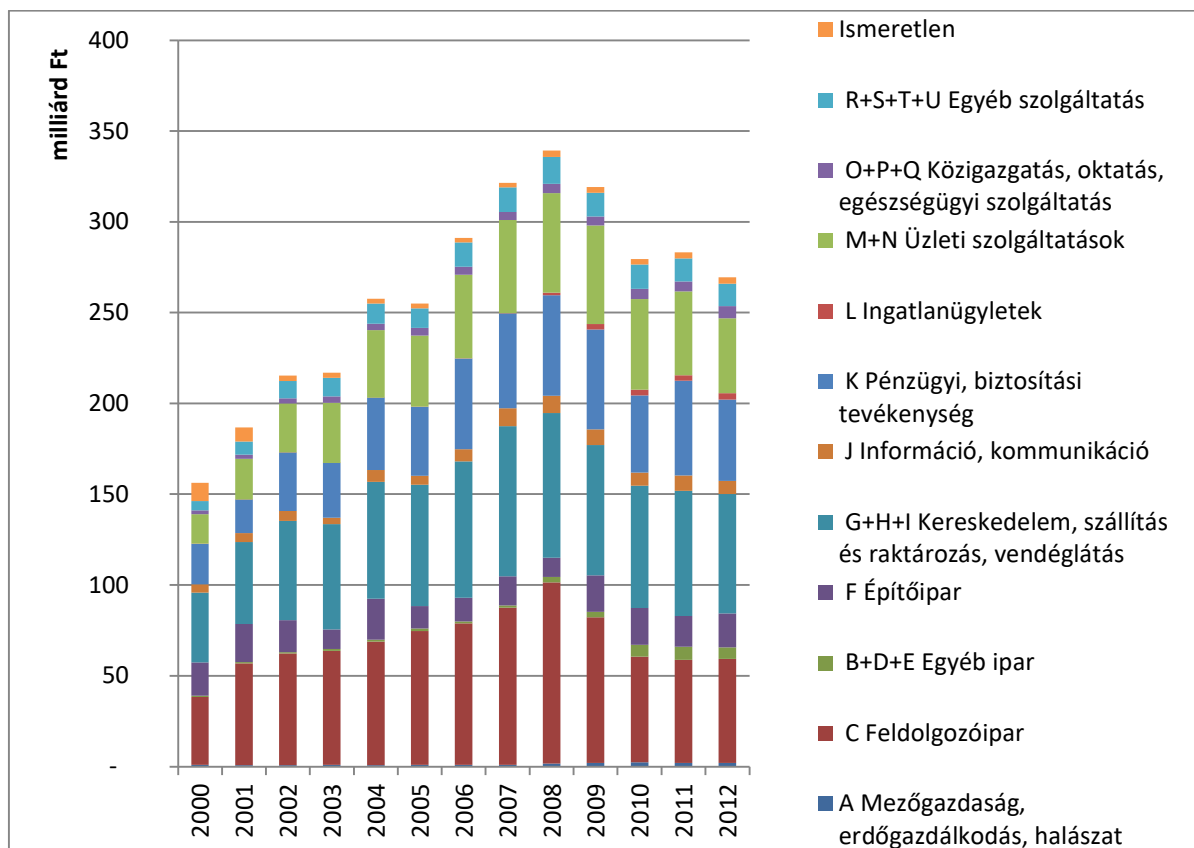
A pécsi működő vállalkozások számának alakulása létszámkategóriánként

Mutatólév	1996.	2000.	2005.	2008.	2009.	2010.	2011.
Működő vállalkozások száma	14 845	17 769	14 301	13 981	13 746	13 822	13 562
Létszám kategóriánkénti bontás							
0-9		17 194	13 670	13 373	13 216	13 297	13 081
10-19		307	346	343	290	299	277
20-49		159	186	177	157	155	140
50-249		83	81	77	72	61	53
250-499			8	5	5	5	6
500-		26	10	6	6	5	5

9. táblázat: A pécsi működő vállalkozások számának alakulása létszámkategóriánként

Forrás: Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer és a KSH adatainak felhasználásával

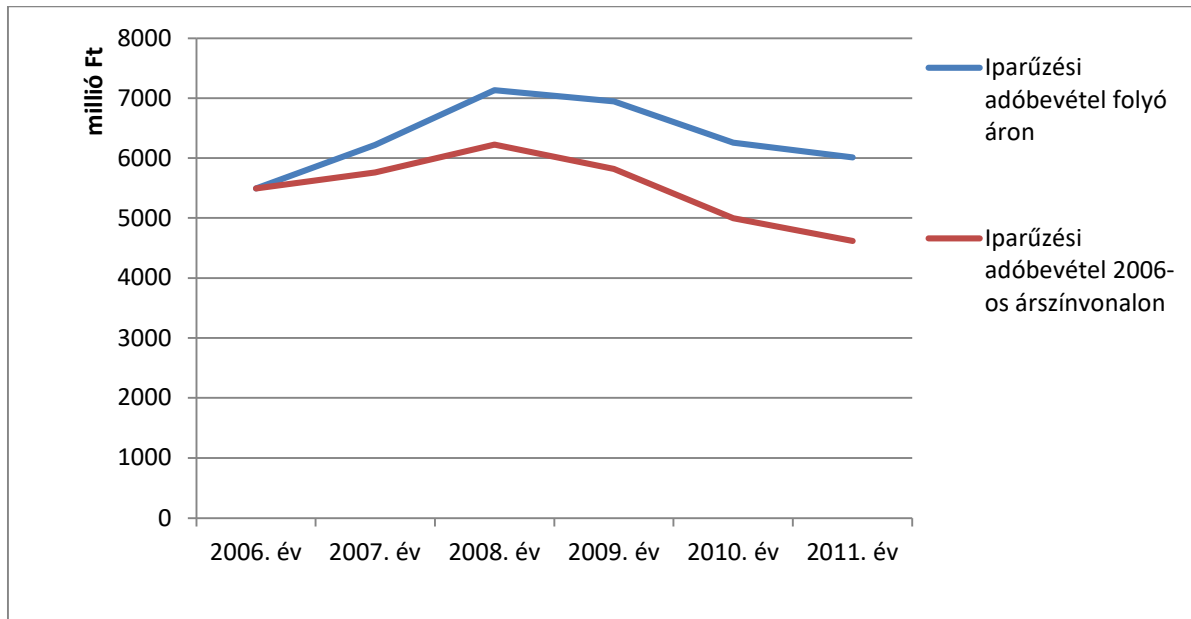
A Pécsre osztott iparűzési adólap alakulása folyó áron szektoronkénti bontásban (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

24. ábra: A Pécsre osztott iparűzési adólap alakulása folyó áron szektoronkénti bontásban (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

Forrás: A pécsi Polgármesteri Hivatal Pénzügyi Főosztálya Adóügyi Osztályának adatai alapján

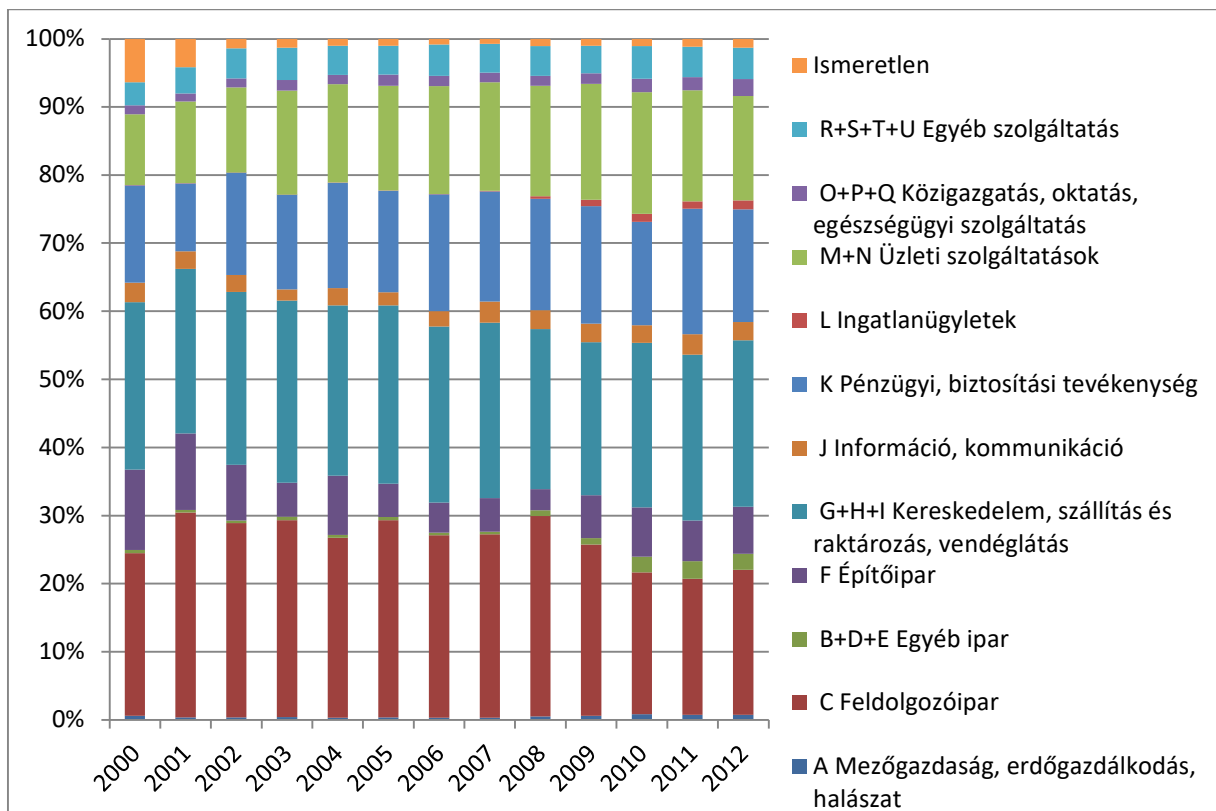
Pécs MJV Önkormányzatának iparűzési adóból származó bevételeinek alakulása folyó áron és 2006-os árszínvonalon

25. ábra: Pécs MJV Önkormányzatának iparűzési adóból származó bevételeinek alakulása folyó áron és 2006-os árszínvonalon

Forrás: A KSH adatai alapján

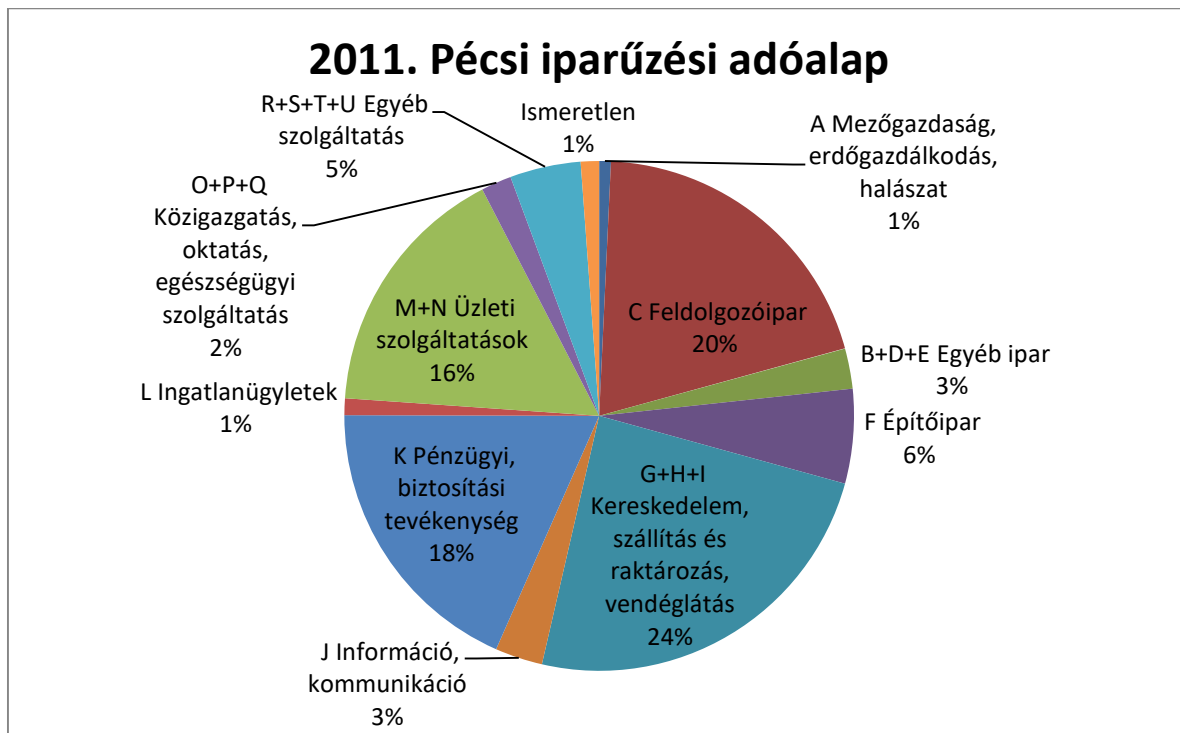
A Pécsre osztott iparűzési adólap szektoronkénti megoszlásának alakulása (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

26. ábra: A Pécsre osztott iparűzési adólap szektoronkénti megoszlásának alakulása (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

Forrás: A pécsi Polgármesteri Hivatal Pénzügyi Főosztálya Adóügyi Osztályának adatai alapján

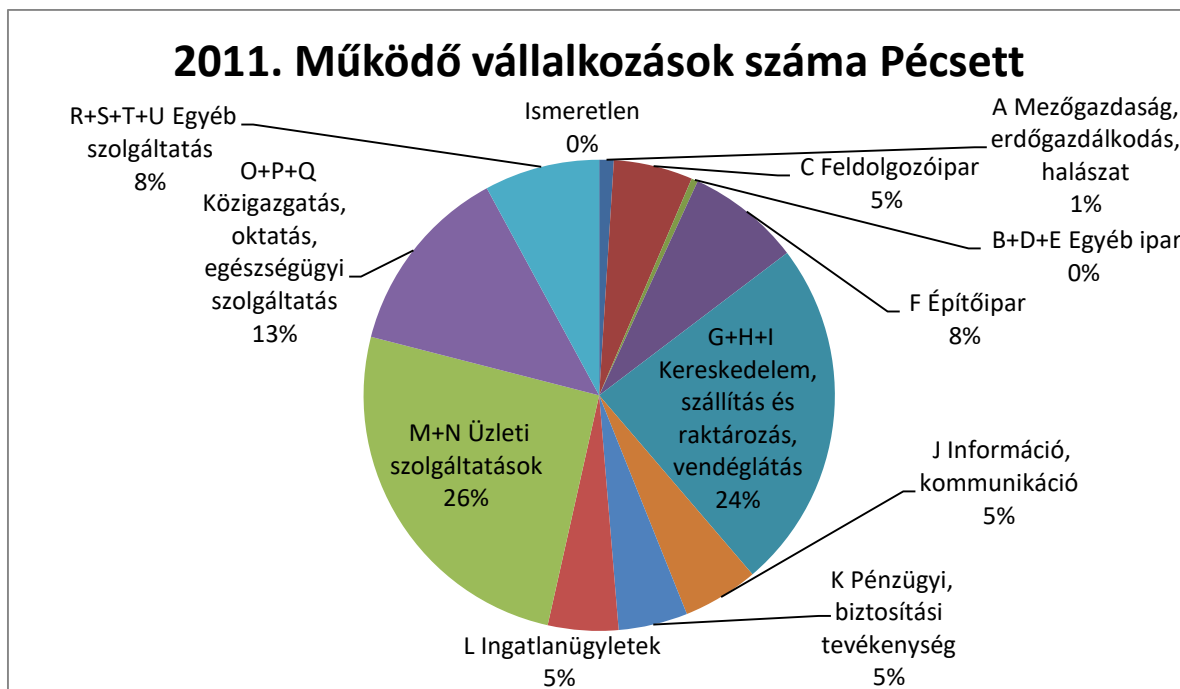
**A Pécsre osztott iparúzési adóalap szektoronkénti megoszlása 2011-ben (a 2008-as TE-
ÁOR számok alapján)**

27. ábra: A Pécsre osztott iparúzési adóalap szektoronkénti megoszlása 2011-ben (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

Forrás: A pécsi Polgármesteri Hivatal Pénzügyi Főosztálya Adóügyi Osztályának adatai alapján

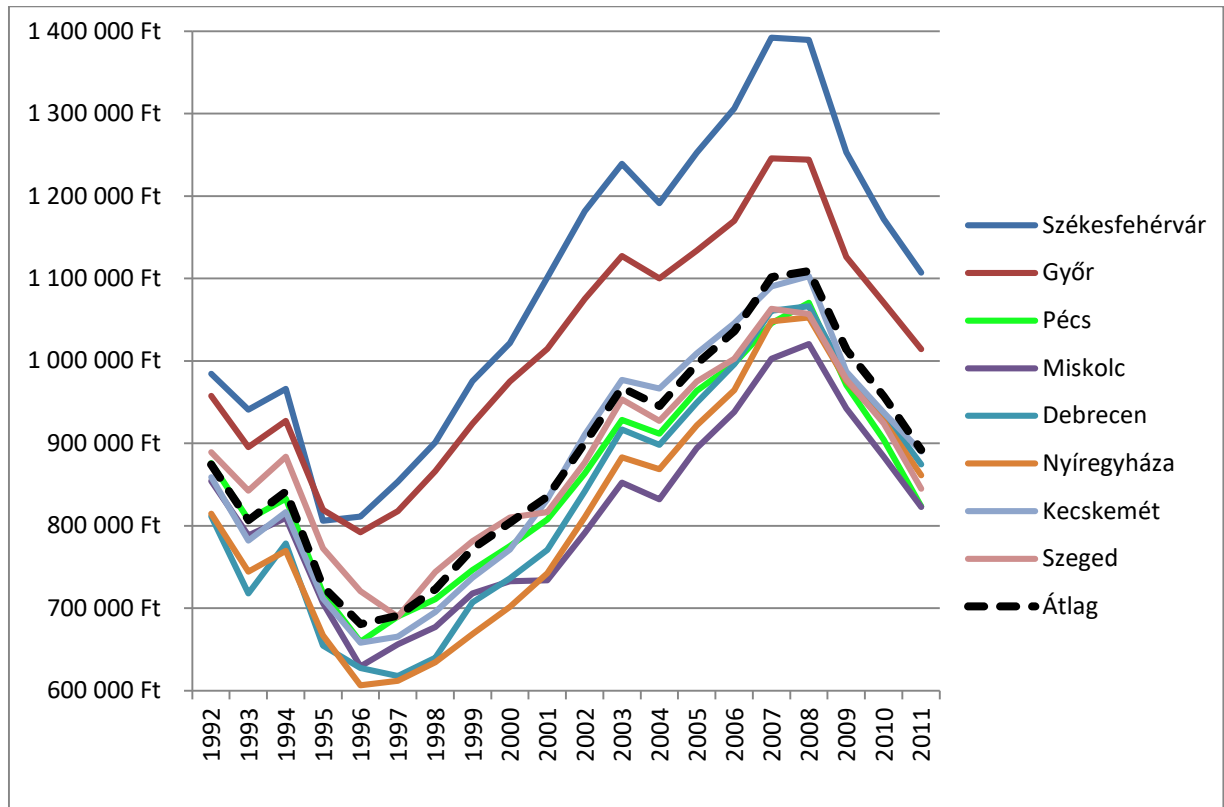
**A pécsi működő vállalkozások számának szektoronkénti megoszlása 2011-ben (a 2008-
as TEÁOR számok alapján)**

28. ábra: A pécsi működő vállalkozások számának szektoronkénti megoszlása 2011-ben (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

Forrás: A KSH adatai alapján

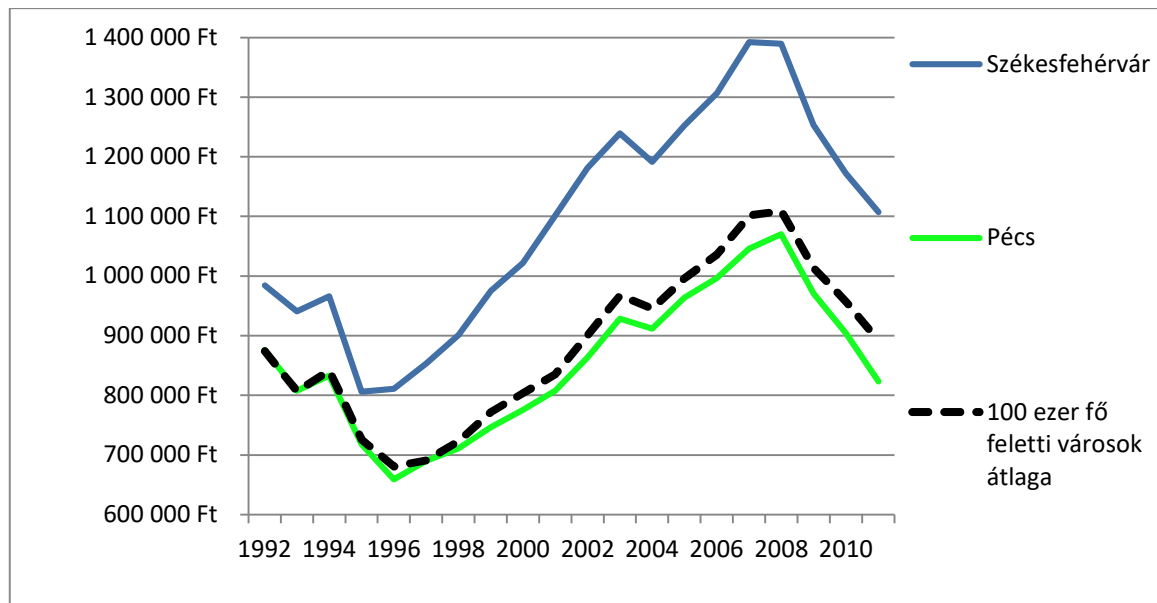
A 100 ezer főt meghaladó lakossággal rendelkező magyar városok egy főre jutó jövedelmének alakulása 2012-es árszínvonalon (Ft)*

51. ábra: A 100 ezer főt meghaladó lakossággal rendelkező magyar városok egy főre jutó jövedelmének alakulása 2012-es árszínvonalon (Ft)

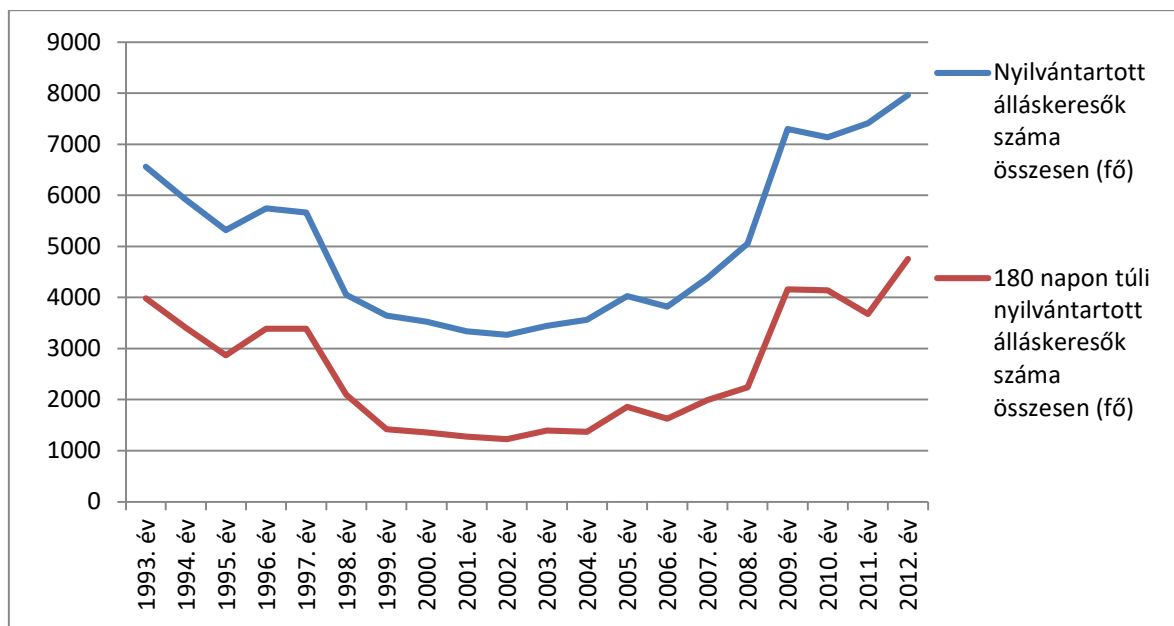
Forrás: a KSH év közepi népességre és fogyasztói árindexre vonatkozó adatai, valamint az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer összes belföldi jövedelemre vonatkozó adatai alapján

*Az ábra Budapestet nem tartalmazza és az átlag értékénél is az ábrán szereplő városok lakossággal súlyozott átlaga került feltüntetésre (ennek oka, hogy Budapest mérete és fejlődési pályája sem összehasonlítható a többi 100 ezer fő feletti városával).

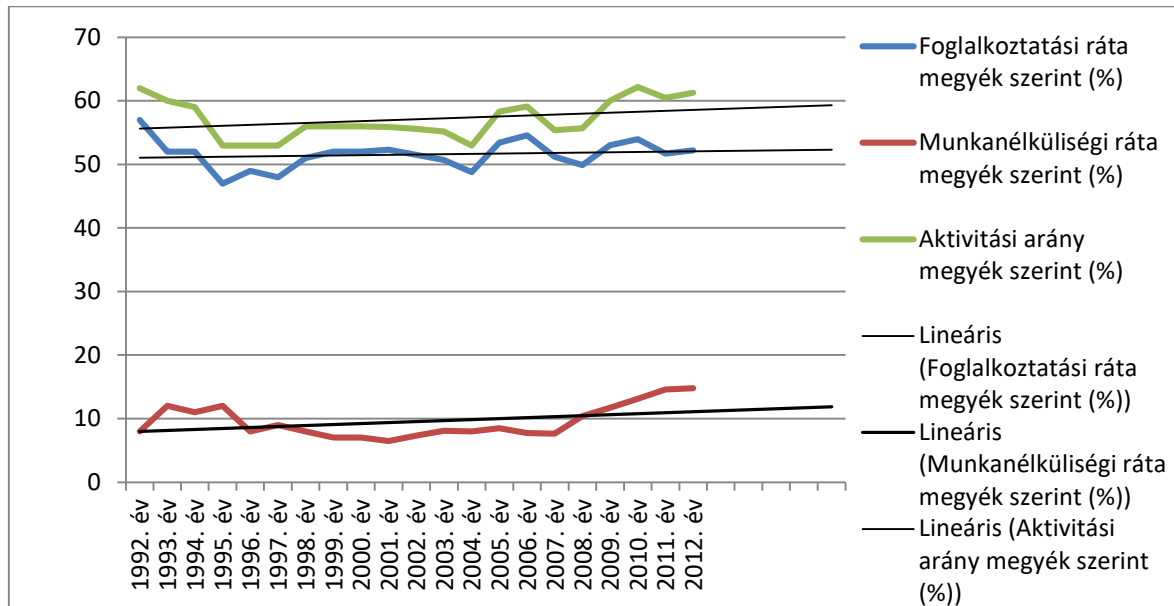
52. ábra: A 100 ezer főt meghaladó lakossággal rendelkező magyar városok egy főre jutó jövedelmének alakulása 2012-es árszínvonalon Székesfehérvár, Pécs, átlag (Ft)
Forrás: a KSH állandó népességre vonatkozó adatai alapján

A nyilvántartott álláskeresők (2005 előtt regisztrált munkanélküliek) számának alakulása Pécsen

29. ábra: A nyilvántartott álláskeresők (2005. előtt regisztrált munkanélküliek) számának alakulása Pécsen
Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszervonatkozó adatai alapján

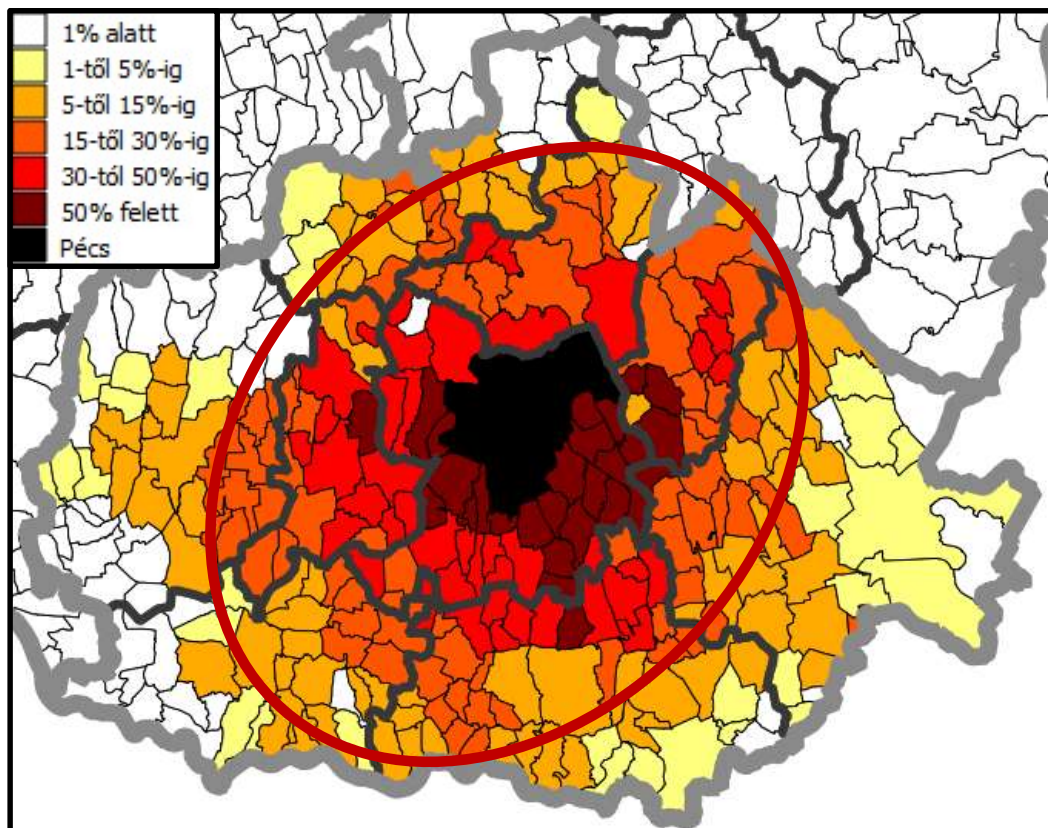
A foglalkoztatási mutatók és azok trendjeinek alakulása Baranya megyében a 15-64 éves korosztályban

30. ábra: A foglalkoztatási mutatók és azok trendjeinek alakulása Baranya megyében a 15-64 éves korosztályban

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

A Pécssett dolgozók aránya az egyes Baranya megyei települések foglalkoztatottai között*

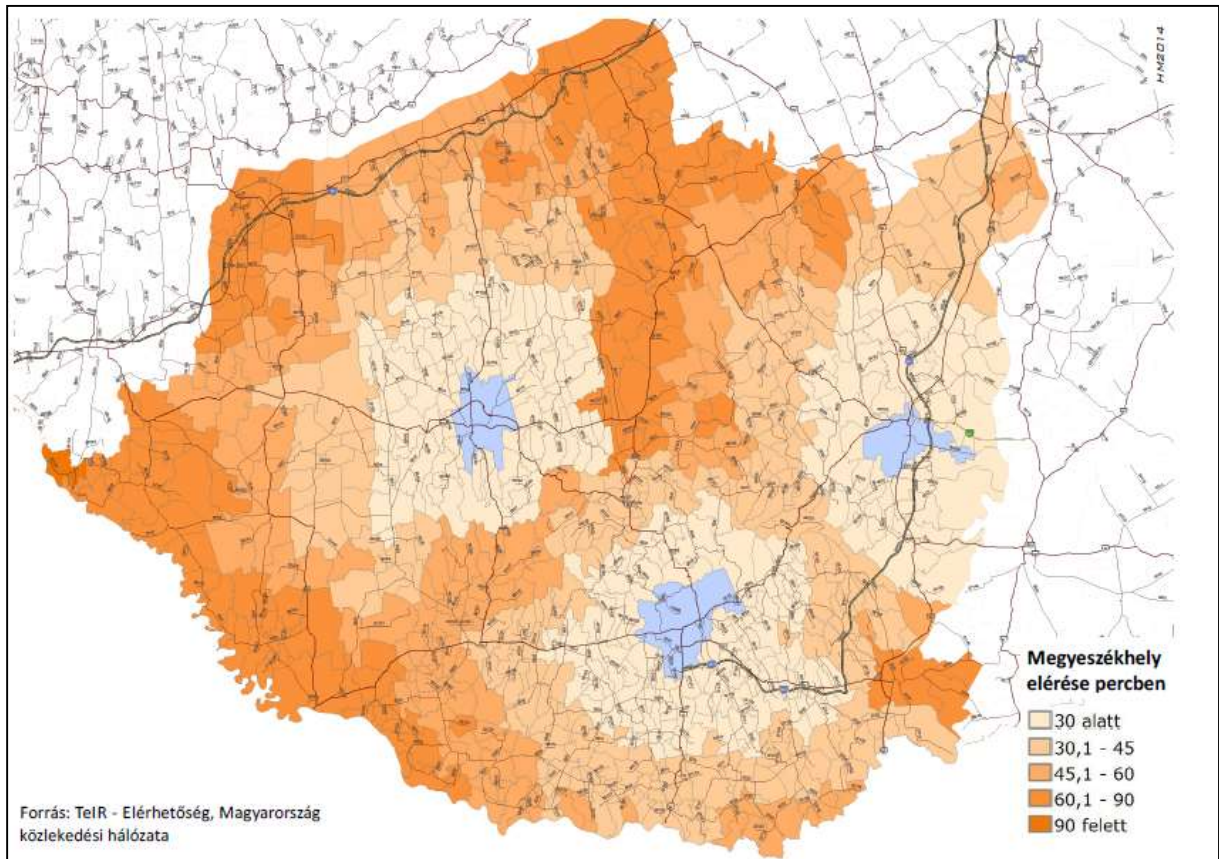
31. ábra: A Pécssett dolgozók aránya az egyes Baranya megyei települések foglalkoztatottai között

Forrás: a 2001-es népszámlálás adatai alapján

*A 2001-es népszámlálás adataiból csak azok a települések kerültek publikálásra, ahol legalább 40 fő dolgozik Pécssett. Ennek megfelelően a többi Baranya megyei település térképen feltüntetett adata a készítő saját becslése.

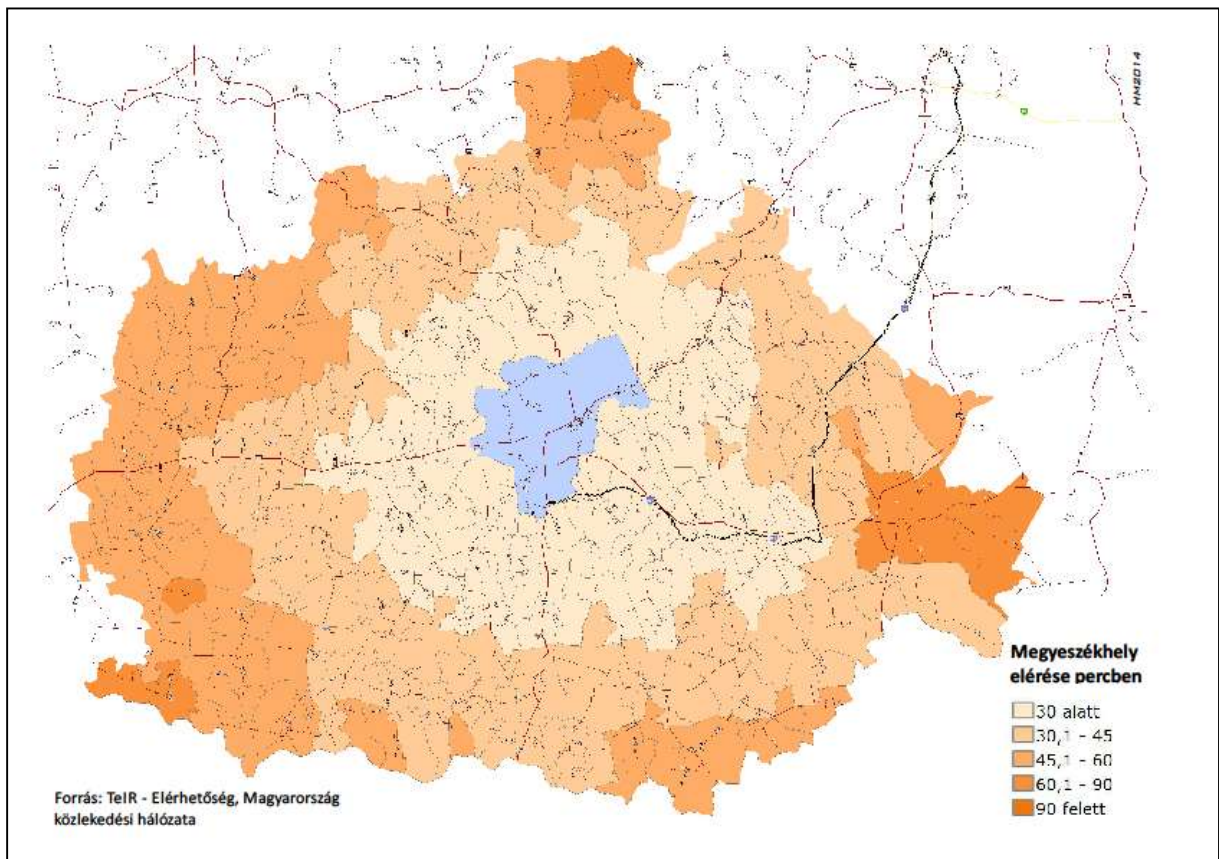
3. ÉPÍTETT KÖRNYEZET - TÉRKÉPEK

A dél-dunántúli megyeszékhelyek elérése percben

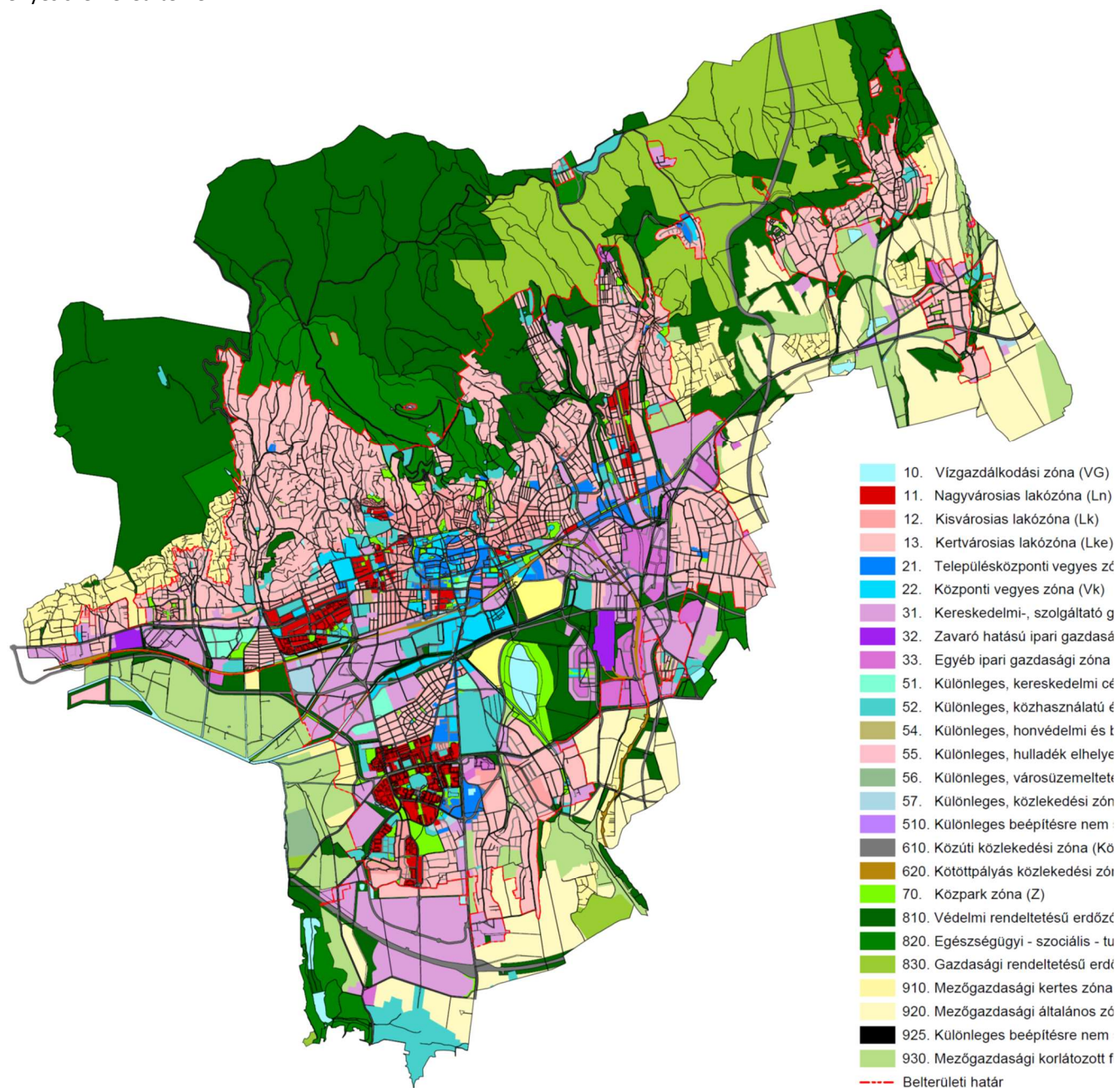
32. ábra: A dél-dunántúli megyeszékhelyek elérése percben

A baranyai megyeszékhely elérése percben

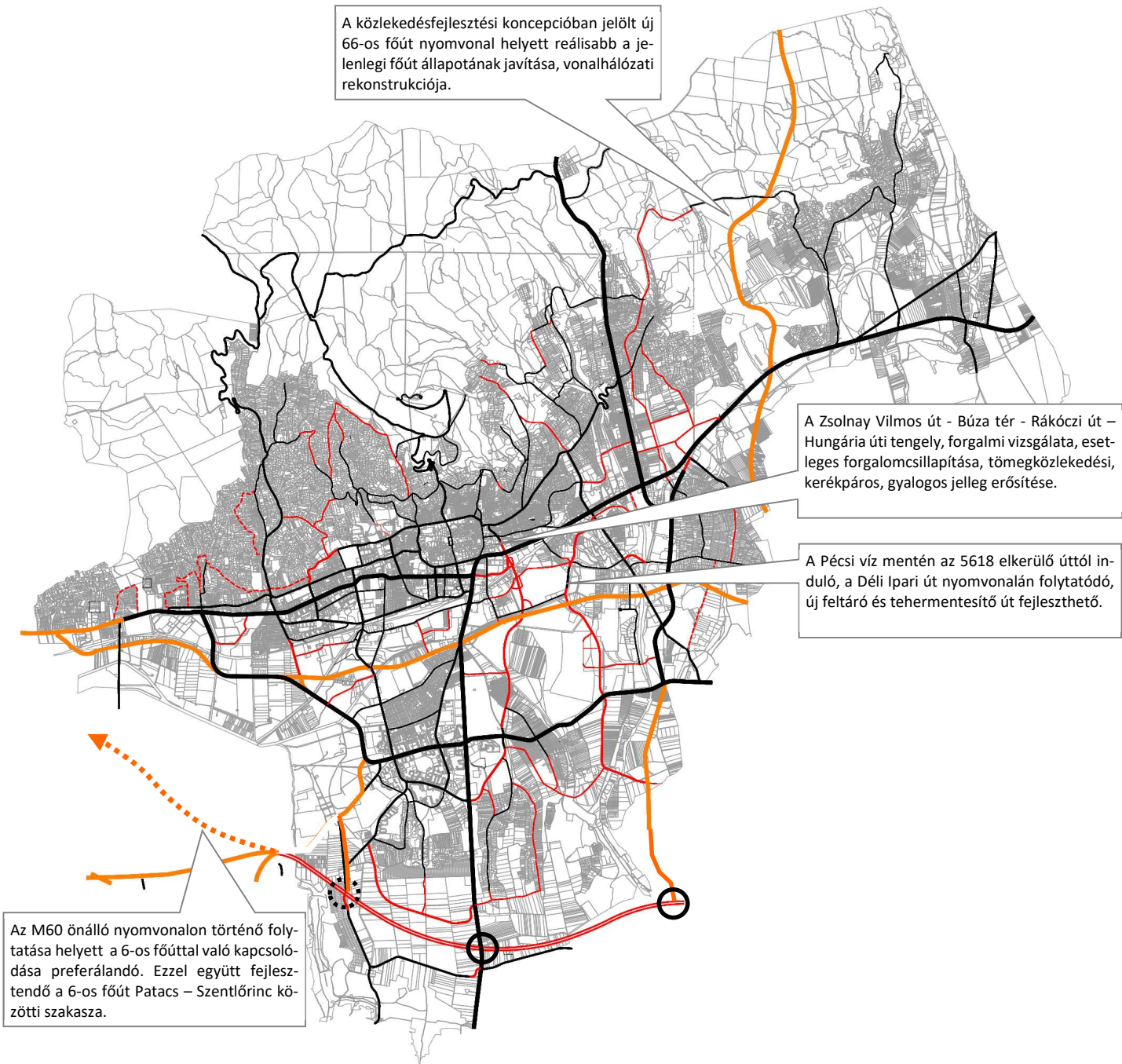

33. ábra: A baranyai megyeszékhely elérése percben

34. ábra: Pécs érvényes szerkezeti terve

35. ábra: Pécs közlekedési hálózatának fejlesztési koncepciója

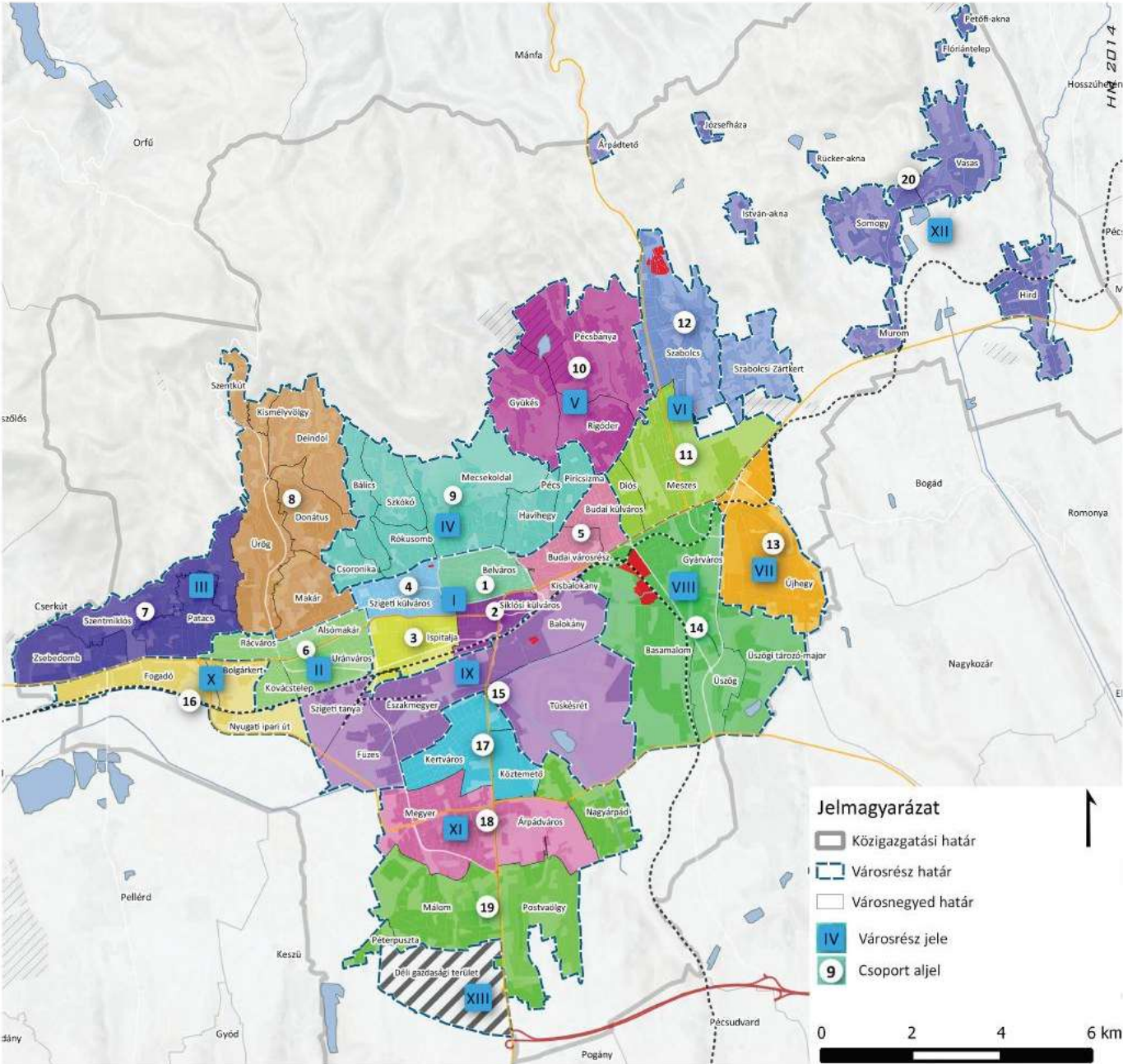

36. ábra: Pécs városrészeinek áttekintő térképe

Pécs városrészeinek
átnézeti térképe

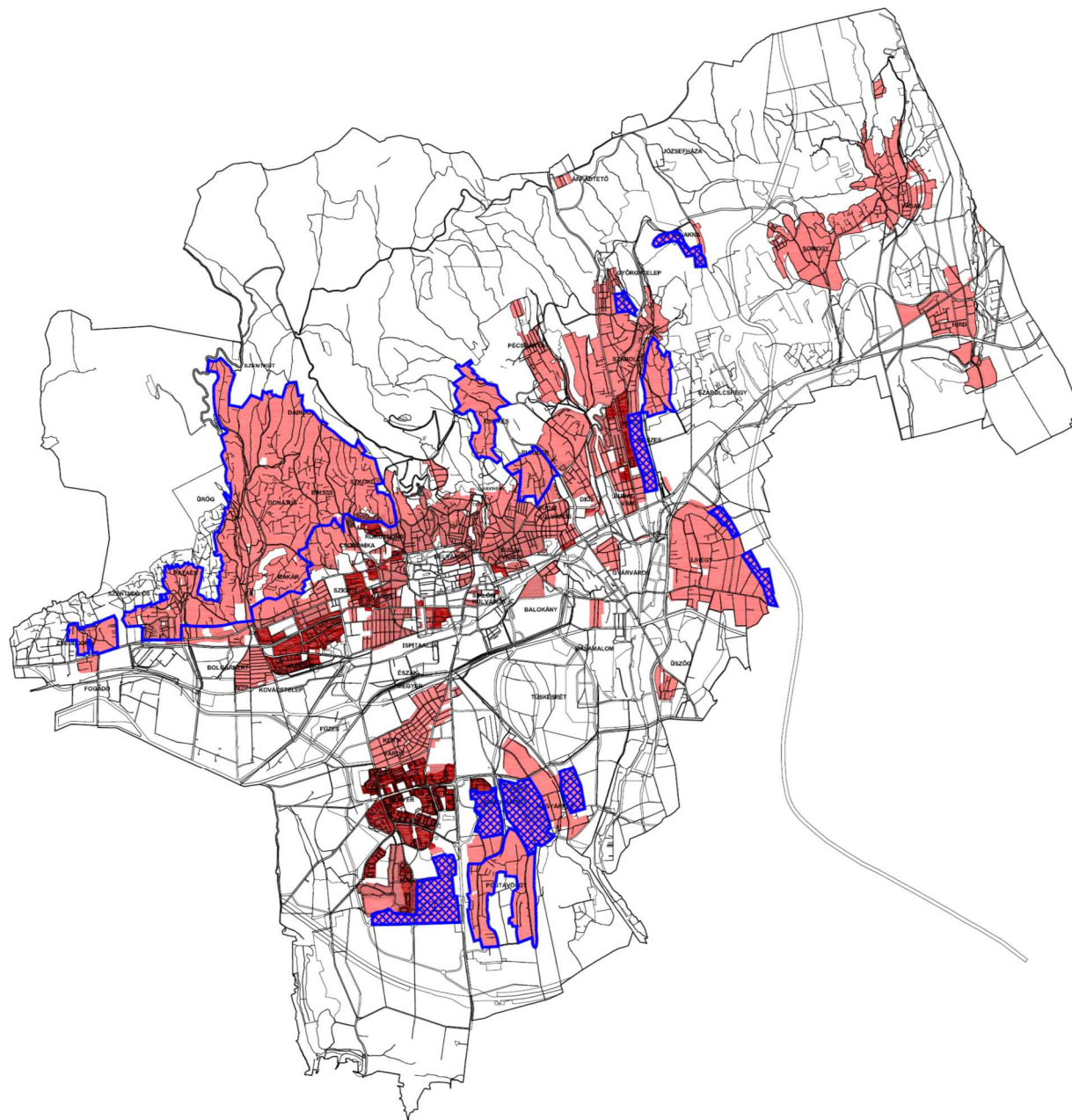
Városrész neve	Városrész jel	Csoport aljel	Városnegyedek
Belső városrész	I	1	Belváros
		2	Siklósi külváros
		3	Ispitálja
		4	Szigeti külváros
		5	Kisbalokány
Nyugat-Uránváros	II	6	Budai városrész
			Budai külváros
			Alsómakár
			Uránváros
Mecsek-nyugat	III	7	Kovácstelep
			Rácváros
			Patacs
			Szentmiklós
			Zsebedomb
		8	Deindol
			Donátus
			Kismélyvölgy
			Szentkút
			Makár
Mecsekoldai	IV	9	Ürög
			Bális
			Székő
			Csoronika
			Rókusomb
			Mecsekoldai
			Havihegy
			Piricskma
Mecsek-kelet	V	10	Gyúkes
			Pécsbánya
			Rigóder
Kelet-Meszies	VI	11	Diós
			Meszies
		12	Szabolcs
Újhegy	VII	13	Szabolcsi Zártkert
Keleti gazdasági terület	VIII		Újhegy
			Basamalom
			Gyárvaros
			Úszóg
Pécsi-víz mente	IX	14	Úszói tározó major
			Balogány
			Túskésrét
			Észak-Magyar
			Füzes
Nyugati gazdasági terület	X	15	Szigeti tanya
			Bolgárkert
			Fogadó
			Nyugati ipari út
Dél-Magyar-Kerváros	XI	16	Kertváros
		17	Köztemető
		18	Árpádváros
			Magyar
			Málom
Somogy - Vasas - Hird	XII	19	Péterpuszta
			Postavölgy
			Nagyárpád
			Árpádtető
			Flóriánteleg
			István-akna
			Józsefháza
			M utca
			Petőfi-akna
			Röcker-akna
Déli gazdasági terület	XIII	20	Murom
			Somogy
			Vasas
			Hird

Urban Atlas. EUEM. OSM (Horváth Márton 2014)

37. ábra: Lakó zónák kihasználtsága

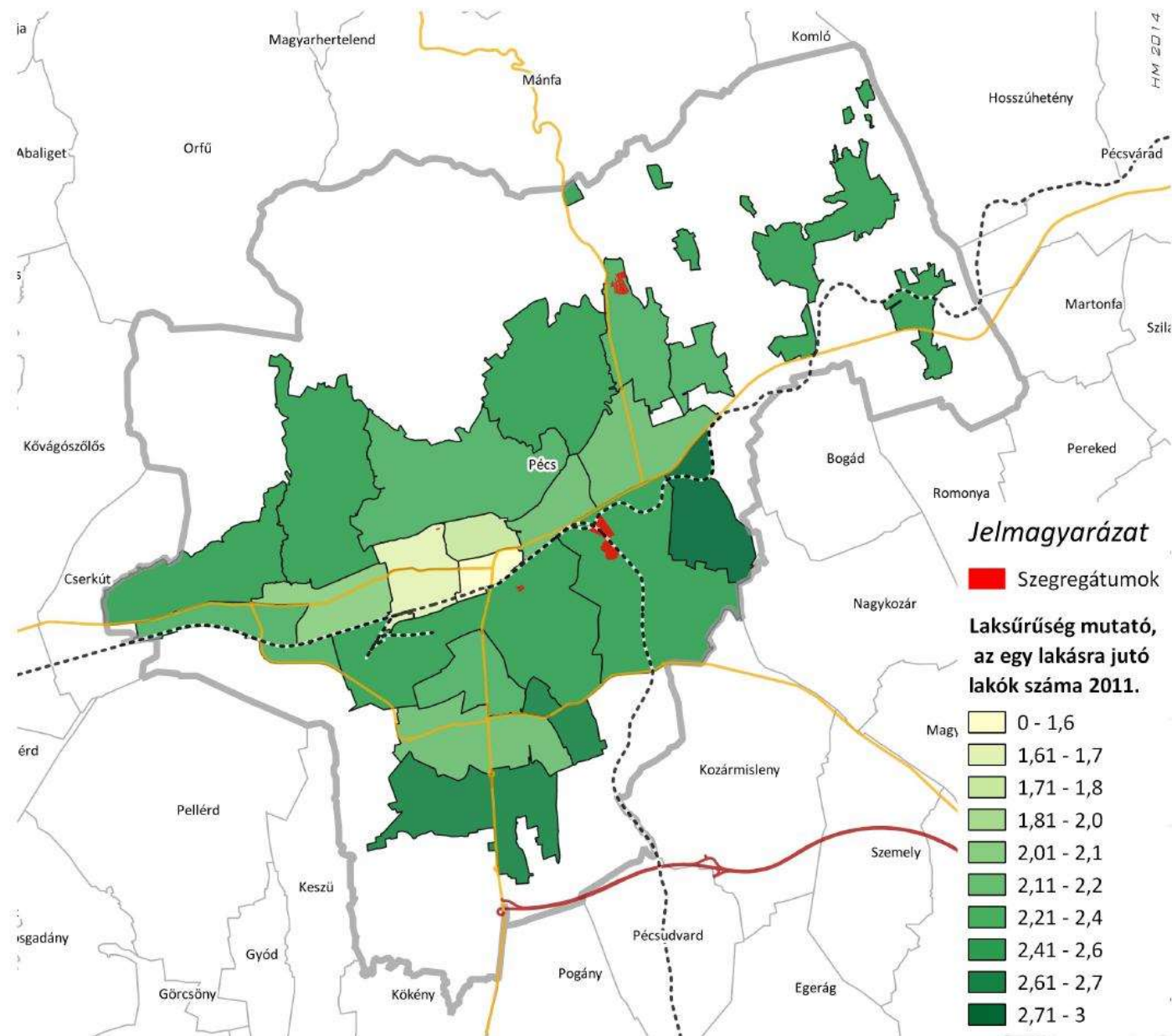
LAKÓ ZÓNÁK KIHASZNÁLTSÁGA

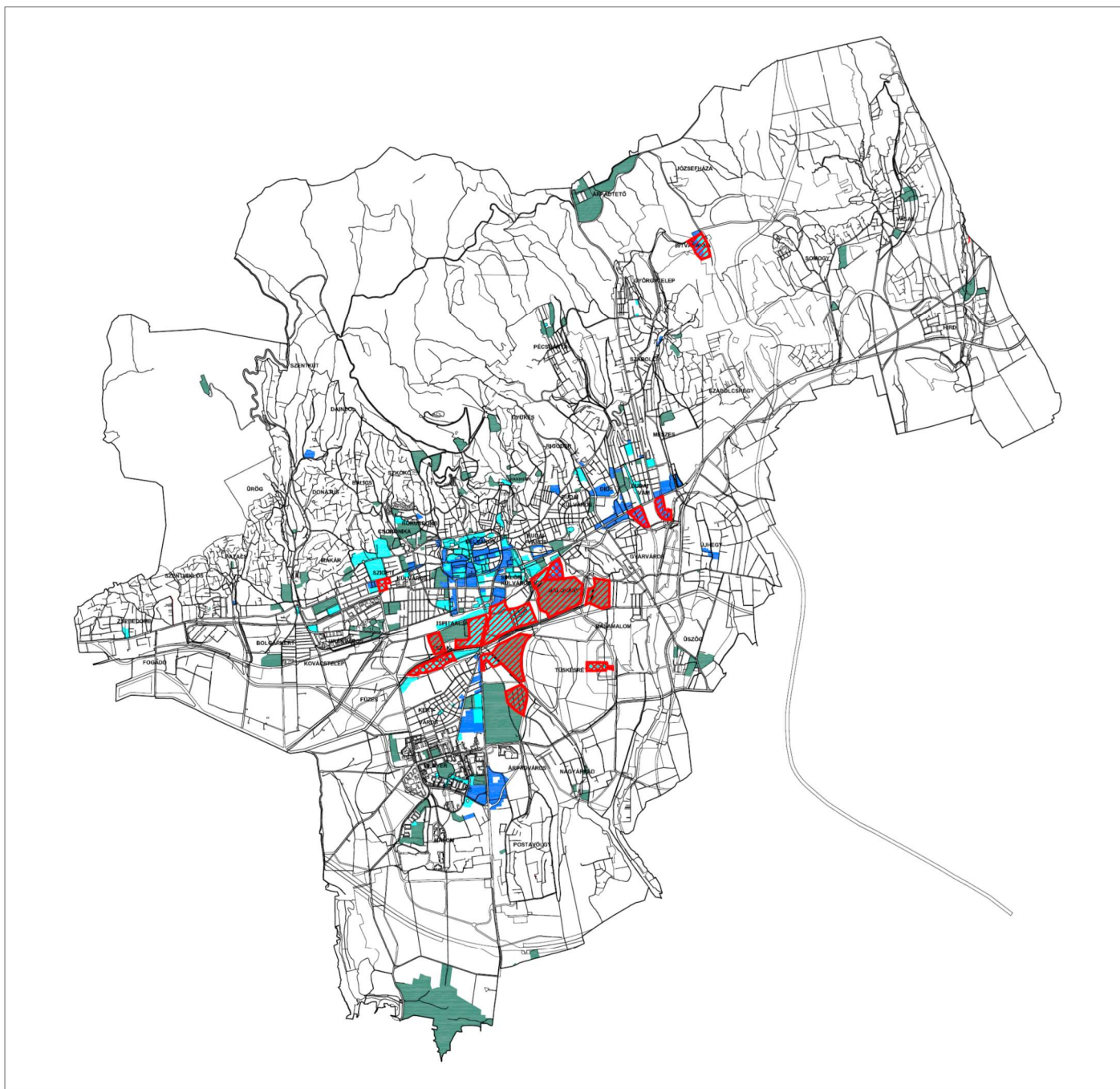
besűrűsödés
üres területek

Nagyvárosias lakózóna (Ln)
Kisvárosias lakózóna (Lk)
Kertvárosias lakózóna (Lke)

38. ábra: Laksűrűség

39. ábra: Vegyes zónák kihasználtsága

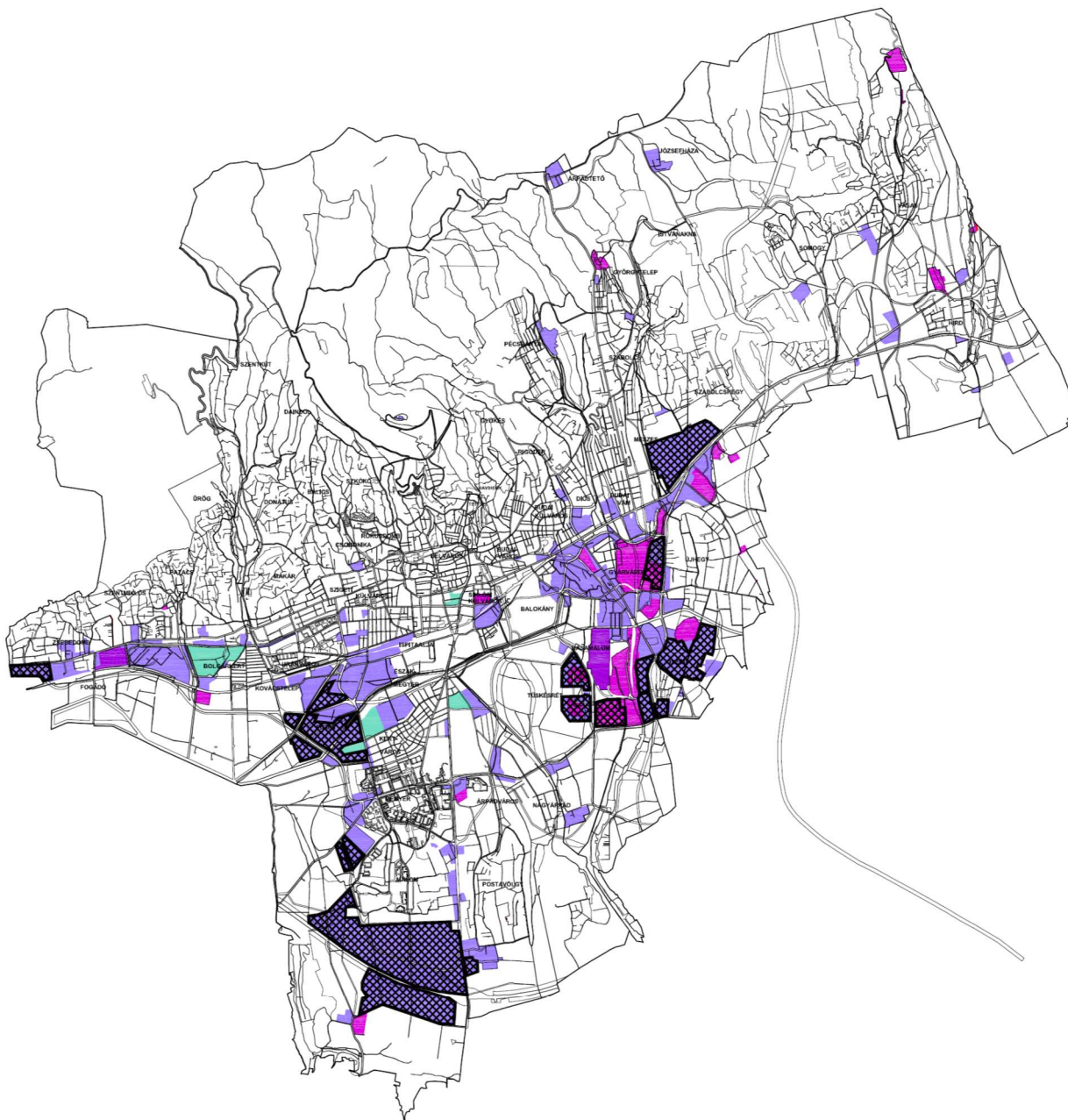
VEGYES ZÓNÁK KIHASZNÁLTSÁGA

üres területek
nem a tervezett terület használat

Településközponti vegyes zóna (VI)
Központi vegyes zóna (VK)
Különleges, közhasználatú építményi zóna (KI)

40. ábra: Gazdasági zónák

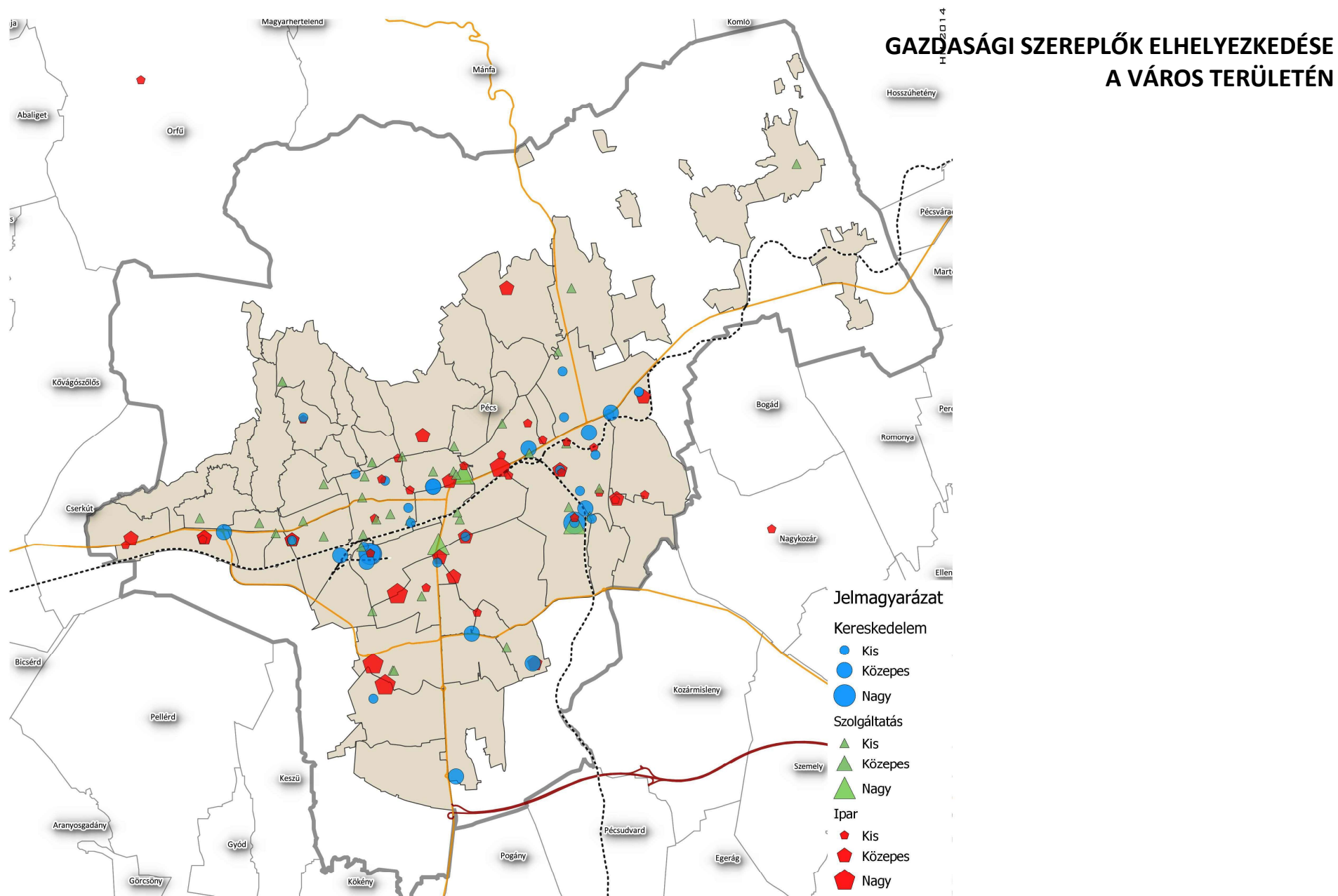
GAZDASÁGI ZÓNÁK KIHASZNÁLTSÁGA

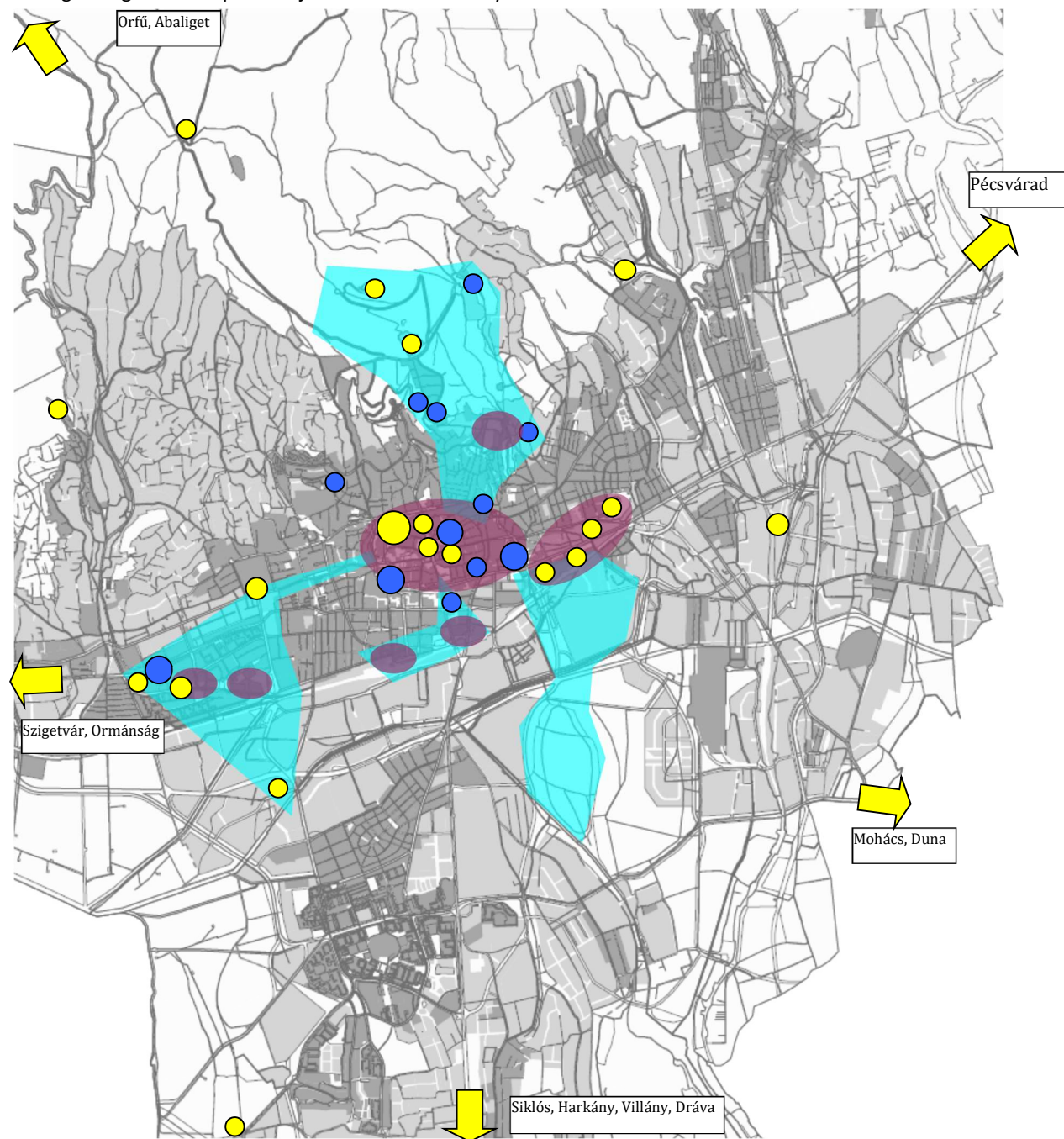
üres területek

— Kereskedelmi-, szolgáltató gazdasági zóna (Gks)
— Zavaró hatású ipari gazdasági zóna (Gip)
— Egyéb ipari zóna (Ge)
— Különleges, kereskedelmi célú zóna (Kke)

41. ábra: Gazdasági szereplők elhelyezkedése a város területén

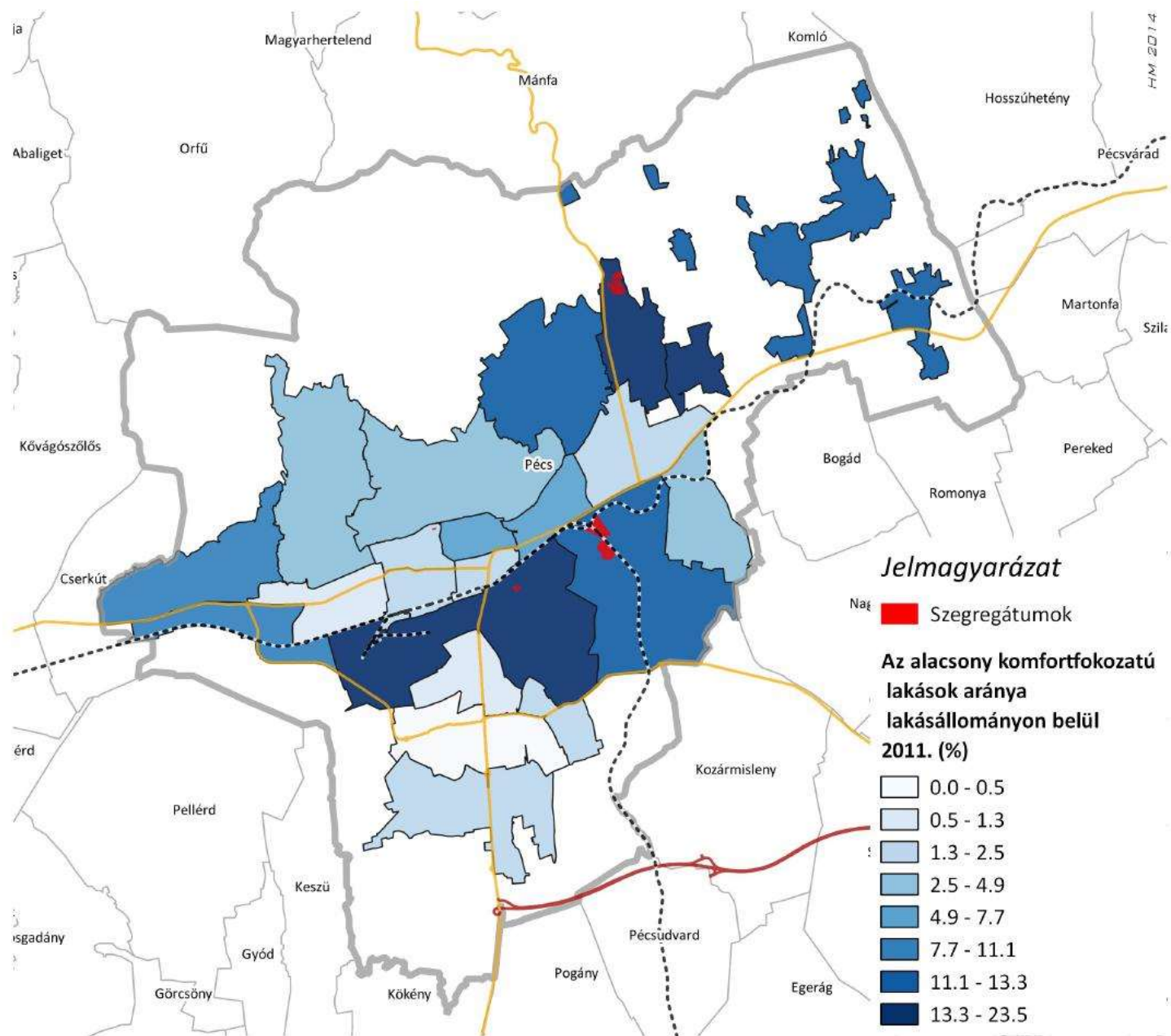
42. ábra: Idegenforgalmi szempontból jelentős elemek elhelyezkedése

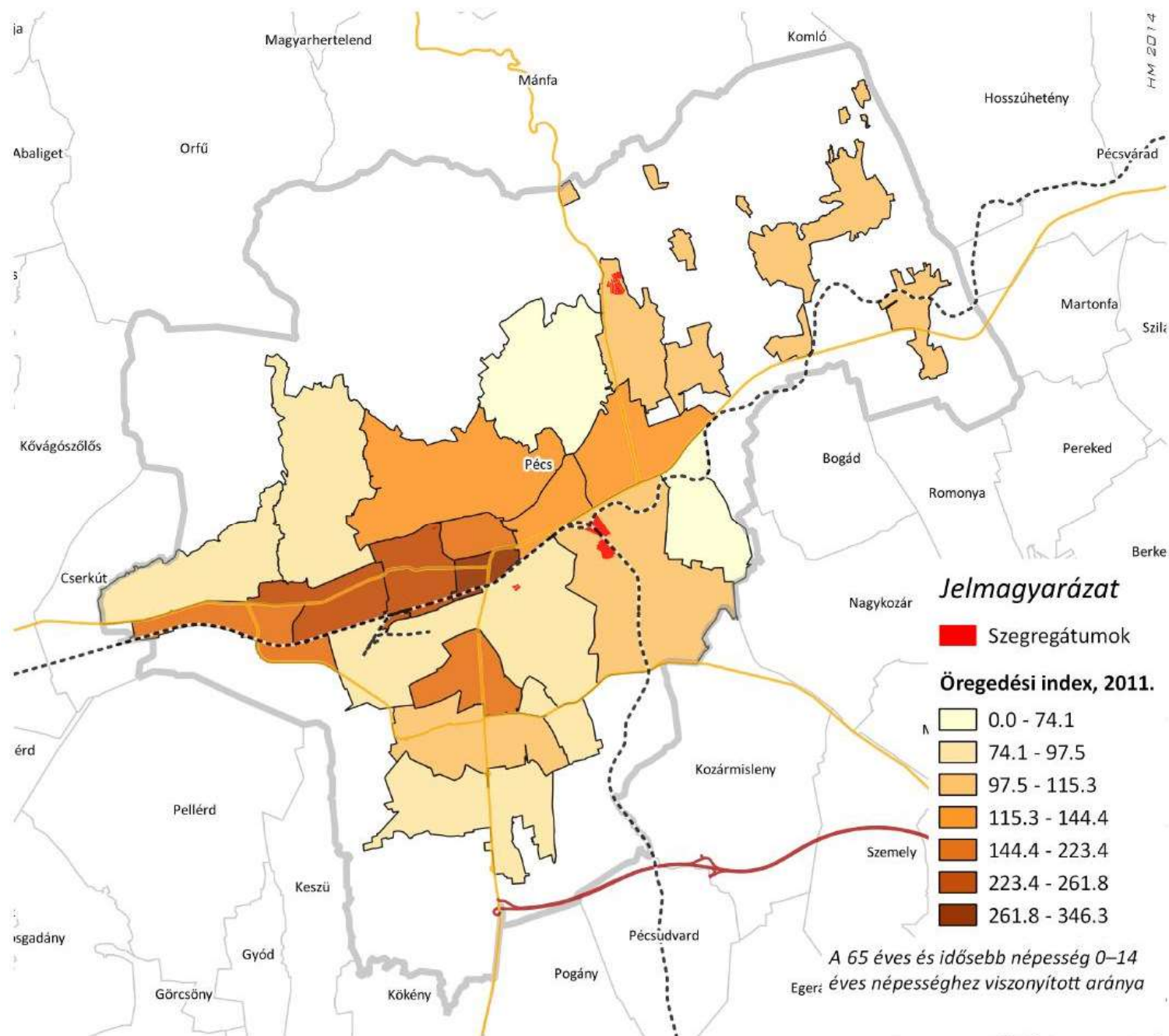
IDEGENFORGALMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS ELEMÉK

- Idegenforgalmi látványosság, intézmény
- Jelentős szállások
- Jelentős szolgáltató területek, intézmény, közlekedés, sport
- Idegenforgalmi szempontból fejlesztendő irányok

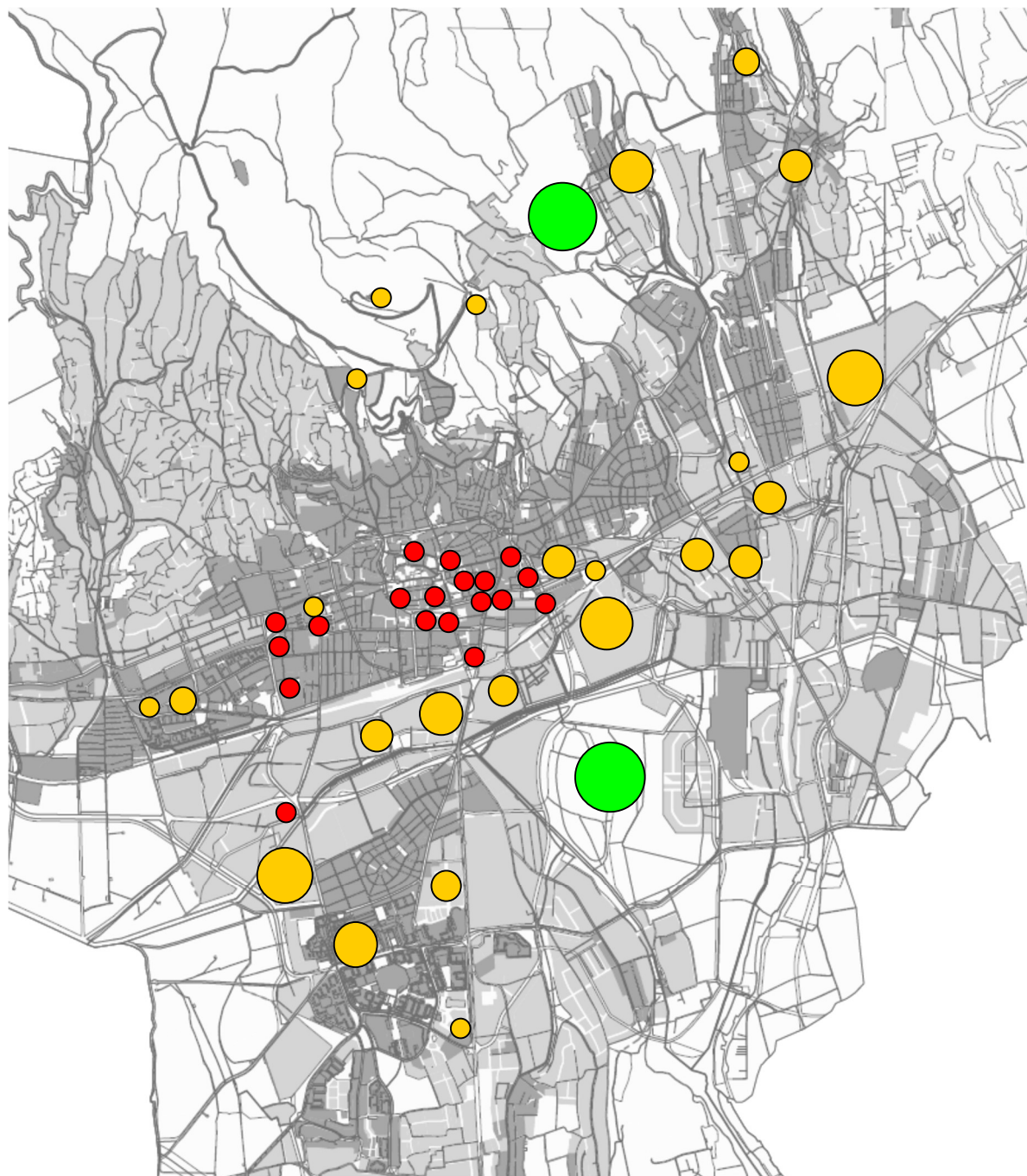
43. ábra: Alacsony komfort arány

44. ábra: Öregedési index

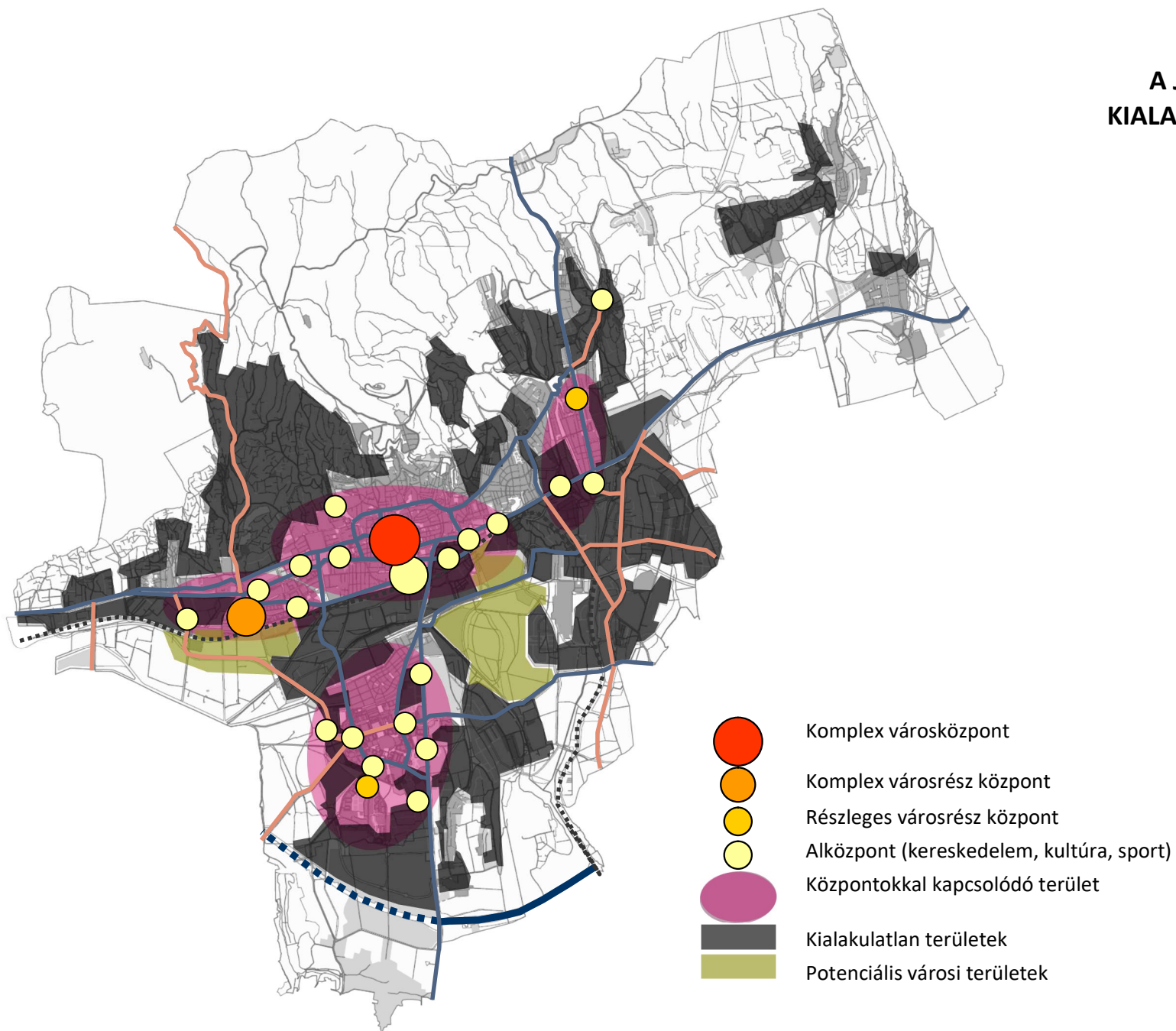
45. ábra: Konfliktus pontok a várostestben

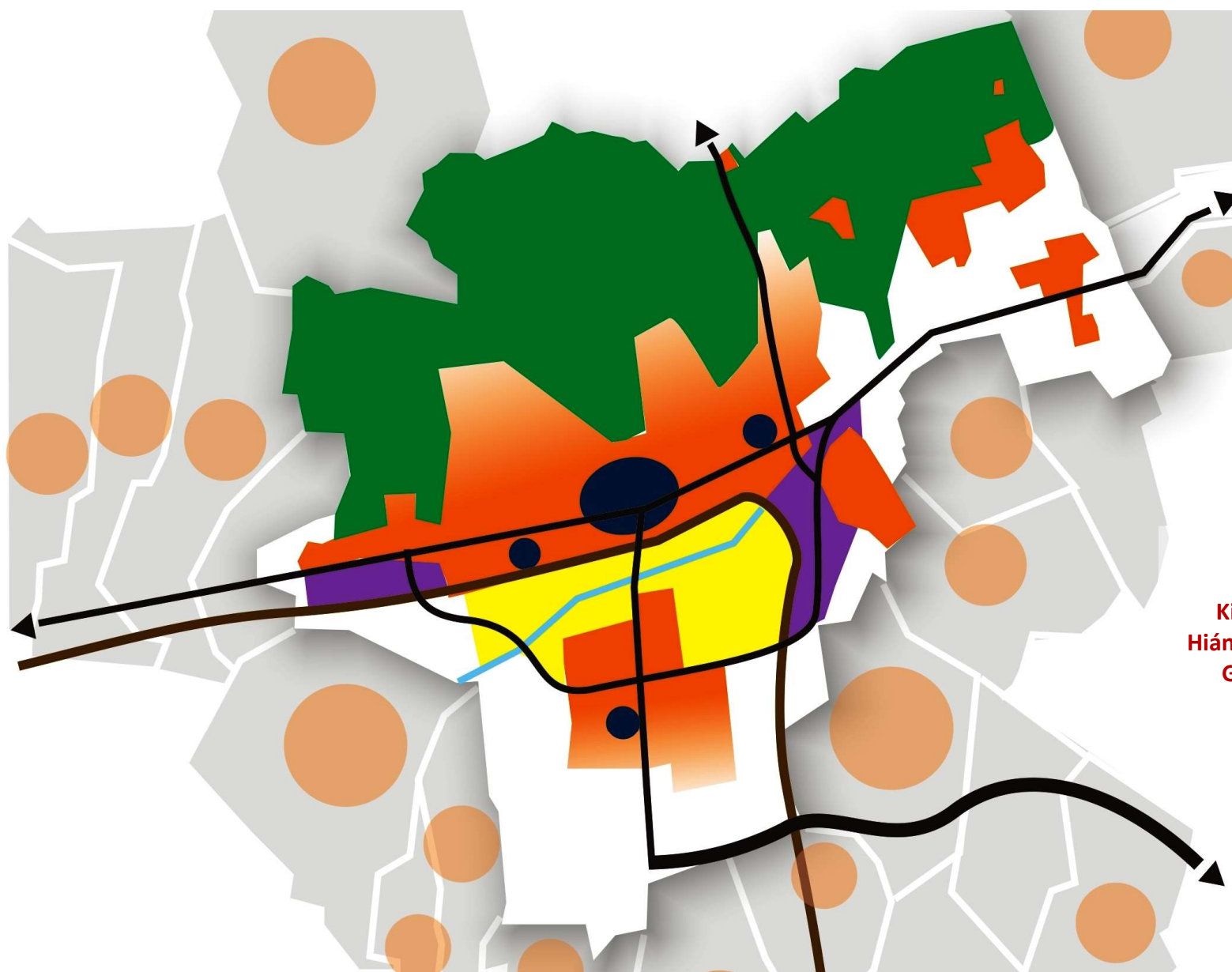

KONFLIKTUS PONTOK A VÁROSTESTBEN

- Rehabilitálandó terület
- Befejezetlen beruházás, „gödör”
- Rekultiválandó terület

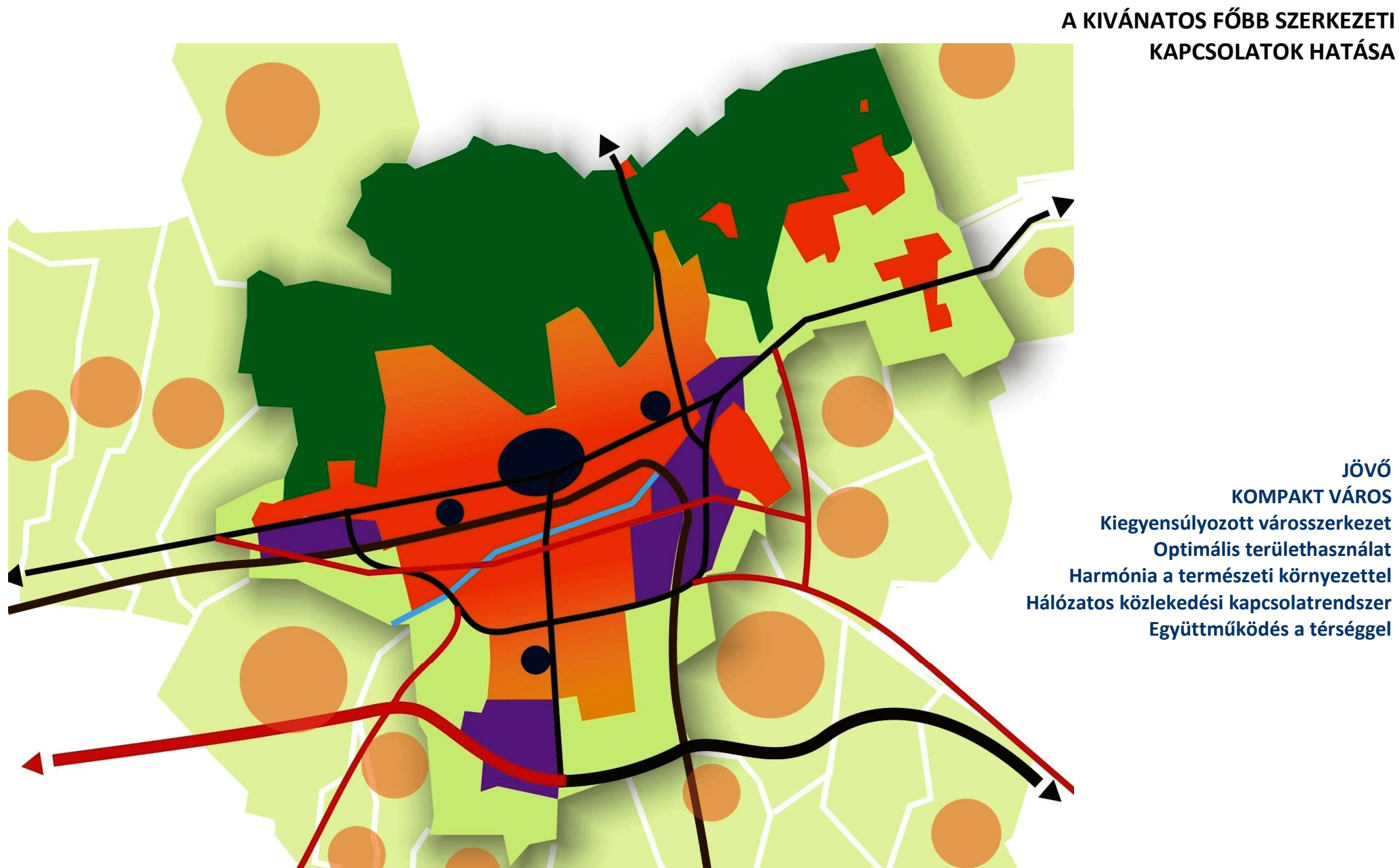
460. ábra: A jelenlegi térszerkezet kialakult és nem kialakult elemei

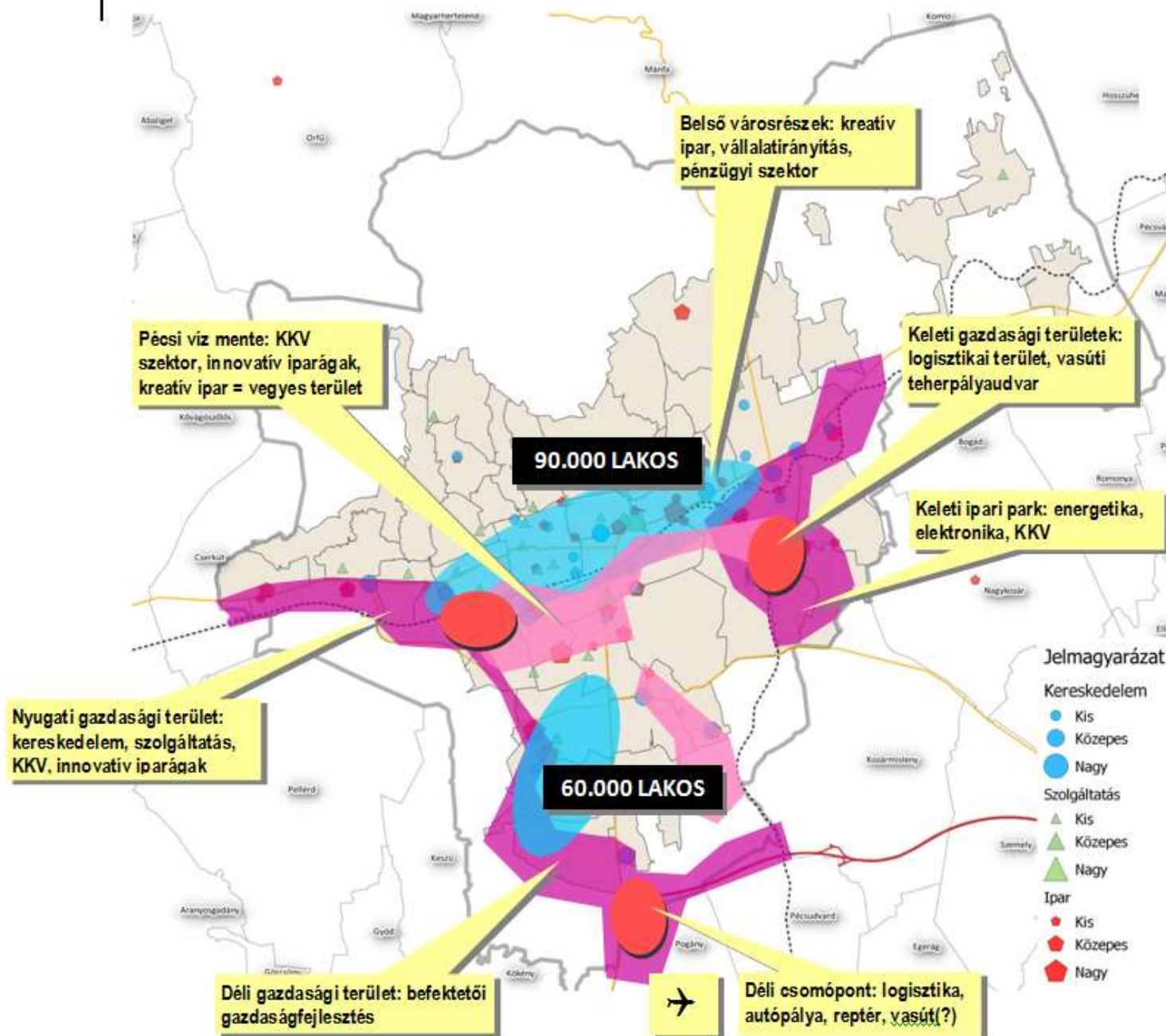

A JELENLEGI TÉRSZERKEZET FŐBB ELEMEI

JELEN
Szétszakított városszerkezet
Kiegyensúlyozatlan területhasználat
Hiányos közlekedési kapcsolatrendszer
Gyenge, előnytelen együttműködés
a térséggel

49. ábra: A gazdasági tevékenységek térbeli összefüggései

20. ÁBRA
A GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGEK
TÉRBELI ÖSSZEFÜGGÉSEI

50. ábra: Térbeli kapcsolatok fejlesztési irányai

TÉRBELI KAPCSOLA- TOK FEJLESZTÉSI IRÁNYAI

Az ábra azokat a kapcsolati hiányokat, irányokat, foltszerű összefüggéseket mutatja, melyek létrehozása, vagy erősítése támogatja a városszerkezet kiegyensúlyozottabb működését, a mobilitási igény csökkenését és a lakóterületek élhetőségének javítását. A zöldfelületek foltrendszerje nem jelent konkrét területfelhasználást, de a pontszerűen vagy vonalasan létező, illetve létrehozható elemek kapcsolatainak fejlesztésére hívja fel a figyelmet.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ÁBRA: HÁLÓZATSZERKEZETI HIÁNYOK (FORRÁS: NEMZETI KÖZLEKEDÉSI STRATÉGIA 2013).....	47
2. ÁBRA: KÖZLEKEDÉSI ÉS NEMZETKÖZI TÉRSZERKEZET (FORRÁS: ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ 2013).....	47
3. ÁBRA: DÉL-DUNÁNTÚL AGGLOMERÁLÓDÓ TÉRSÉGEI	49
4. ÁBRA: PÉCS SZUBURBÁN TELEPÜLÉSEI.....	51
5. ÁBRA: MOTORIZÁCIÓS INDEX PÉCS VONZÁSKÖRZETÉBEN 2010-BEN.....	52
6. ÁBRA: PÉCS MJ. VÁROS ÚTHÁLÓZATA.....	52
7. ÁBRA: A FONTOSABB FORGALOMVONZÓ INTÉZMÉNYEK A BELVÁROS TÉRSÉGÉBEN	53
8. ÁBRA: BARANYA MEGYEI JÁRÁSOK, FORRÁS: TEIR.....	56
9. ÁBRA: PÉCS AGGLOMERÁCIÓ, FORRÁS: BMTRT.....	56
10. ÁBRA: PÉCS VÁROSRESZEI	58
11. ÁBRA: AZ ÉLETMINŐSÉG ÖSSZETEVŐI.....	66
12. ÁBRA: A PÉCSIEK VÉLEMÉNYE A VÁROSRÓL.....	75
13. ÁBRA: A NÉPESSÉG SZÁMÁNAK ALAKULÁSA (1870-2019, FŐ).....	76
14. ÁBRA: A MEGYEI JOGÚ VÁROSOK SZÁMÁRA JUTTATOTT FORRÁSOK NAGYSÁGA A MODERN VÁROSK PROGRAM KERETÉBEN.....	86
15. ÁBRA: A CÉLSTRUKTÚRA SZERKEZETE	93
16. ÁBRA: KOMPAKT VÁROS	107
17. ÁBRA: MAGYARORSZÁG GYORSFORGALMI ÚTHÁLÓZATA 2030. ÉVBEN (AZ OTRT SZERINT)	114
18. ÁBRA: A TRANSZEURÓPAI HÁLÓZAT INTEGRÁLT VONALAS INFRASTRUKTÚRA RENDSZERE A BALKÁNON ..	115
19. ÁBRA: A 10 PÁN-EURÓPAI KÖZLEKEDÉSI FOLYOSÓ TÉRKÉPE – SUGARAS MAGYARORSZÁGI SZERKEZET.....	117
20. ÁBRA: ERTMS (EUROPEAN RAIL TRAFFIC MANAGEMENT SYSTEM, EGYSÉGES EURÓPAI VASÚTI KÖZLEKEDÉSIRÁNYÍTÁSI RENDSZER).....	118
21. ÁBRA: OKOS VÁROS MODELL RENDSZERÁBRÁJA.....	220
22. ÁBRA: A FEJLESZTÉSI CÉLOK HATÁSÁNAK ERŐSSÉGE AZ EGYES TELEPÜLÉSRÉSZEKEN	235
23. ÁBRA: PÉCS ÉS A MEGYE EGYÉB TELEPÜLÉSEINEK NÉPESSÉGALAKULÁSA 1870-TŐL 2011-IG.....	253
24. ÁBRA: PÉCS NÉPESSÉGSZÁMÁNAK ALAKULÁSA 1870-TŐL 2011-IG AZ 1949-ES ÉRTÉK SZÁZALÉKÁBAN KIFEJEZVE	253
25. ÁBRA: PÉCS LAKÓNÉPESSÉGE SZÁMÁNAK VÁLTOZÁSAI AZ ELŐZŐ NÉPSZÁMLÁLÁSHOZ KÉPEST.....	254
26. ÁBRA: A LAKÓNÉPESSÉG SZÁMÁNAK ALAKULÁSA PÉCSETT 1990-TŐL (ÉS ANNAK LINEÁRIS TRENDJE).....	254
27. ÁBRA: A SZÜLETÉSEK, HALÁLOZÁSOK ODA ÉS ELVÁNDORLÁSOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA PÉCSETT 1990-TŐL	255
28. ÁBRA: PÉCS FIATALKORÚ ÉS 60 ÉV FELETTI ÁLLANDÓ NÉPESSÉGÉNEK VÁLTOZÁSA 1990-TŐL (ÉS AZOK LINEÁRIS TRENDJEI)	255
29. ÁBRA: AZ ÁLLANDÓ NÉPESSÉG ALAKULÁSA PÉCSETT KORCSOPORTOK SZERINT 1990-2012	256
30. ÁBRA: A LAKÁSÁLLOMÁNY ALAKULÁSA PÉCSETT 1990 ÉS 2012 KÖZÖTT	258
31. ÁBRA: A PÉCSI LAKÁSOK KOMFORTFOKOZATÁNAK VÁLTOZÁSA 1990 ÉS 2011 KÖZÖTT.....	258
32. ÁBRA: A PÉCSI LAKÁSOK SZOBASZÁM SZERINTI MEGOSZLÁSA 2011-BEN	258
33. ÁBRA: A PÉCSI KÓRHÁZAKBAN TELJESÍTHETŐ ÉS TELJESÍTETT ÁPOLÁSI NAPOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA ...	259
34. ÁBRA: A PÉCSI BENTLAKÁSOS INTÉZMÉNYEK FÉRŐHELYE ÉS A GONDOZOTTAK SZÁMA.....	259
35. ÁBRA: A PÉCSI BÖLCSŐDÉK FÉRŐHELYÉNEK ÉS A BEÍRT GYERMEKEK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA	260
36. ÁBRA: A PÉCSI HUMÁN GYÓGYSZERTÁRAK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA (DB).....	260
37. ÁBRA: A RENDSZERES SZOCIÁLIS SEGÉLYBEN ÉS FOGLALKOZTATÁST HELYETTESÍTŐ TÁMOGATÁSBAN RÉSZESÜLŐK ÁTLAGOS SZÁMÁNAK VÁLTOZÁSA	261
38. ÁBRA: ORSZÁGOS ÉVI KÖZÉPHŐMÉRSÉKLET ALAKULÁSA 1901 ÉS 2011 KÖZÖTT*	262
39. ÁBRA: PÉCS ÉVI KÖZÉPHŐMÉRSÉKLETI ADATAI 1973 ÉS 2012 KÖZÖTT	262
40. ÁBRA: A CSAPADÉK MENNYISÉGÉNEK VÁLTOZÁSA 1898 ÉS 2011 KÖZÖTT PÉCSETT.....	263
41. ÁBRA: A ZÖLDFELÜLETEK ARÁNYÁNAK VÁLTOZÁSA PÉCS TERÜLETÉN.....	264
42. ÁBRA: PÉCS VÁROS SZÁLLÓPOR (PM10) TEKINTÉBEN ÉVES HATÁRÉRTÉKET MEGHALADÓ MÉRTÉKBEN SZENNYEZETT TERÜLETE	264
43. ÁBRA: A KÖZÚTI KÖZLEKEDÉSBŐL SZÁRMAZÓ NAPPALI ZAJTERHELÉS KONFLIKTUSTÉRKÉPE.....	265
44. ÁBRA: PÉCS VÁROS ZÖLDFELÜLETI BORÍTOTTSÁGA.....	266
45. ÁBRA: PÉCS ZÖLD ÉS KÉK INFRASTRUKTÚRÁJÁNAK MEGHATÁROZÓ ELEMEI	267

46. ÁBRA: A PÉCSRE OSZTOTT IPARÚZÉSI ADÓLAP ALAKULÁSA FOLYÓ ÁRON SZÉKTORONKÉNTI BONTÁSBAN (A 2008-AS TEÁOR SZÁMOK ALAPJÁN).....	270
47. ÁBRA: PÉCS MJV ÖNKORMÁNYZATÁNAK IPARÚZÉSI ADÓBÓL SZÁRMAZÓ BEVÉTELÉNEK ALAKULÁSA FOLYÓ ÁRON ÉS 2006-OS ÁRSZÍNVONALON	271
48. ÁBRA: A PÉCSRE OSZTOTT IPARÚZÉSI ADÓLAP SZÉKTORONKÉNTI MEGOSZLÁSÁNAK ALAKULÁSA (A 2008-AS TEÁOR SZÁMOK ALAPJÁN).....	271
49. ÁBRA: A PÉCSRE OSZTOTT IPARÚZÉSI ADÓLAP SZÉKTORONKÉNTI MEGOSZLÁSA 2011-BEN (A 2008-AS TEÁOR SZÁMOK ALAPJÁN).....	272
50. ÁBRA: A PÉCSI MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK SZÁMÁNAK SZÉKTORONKÉNTI MEGOSZLÁSA 2011-BEN (A 2008-AS TEÁOR SZÁMOK ALAPJÁN).....	272
51. ÁBRA: A 100 EZER FŐT MEGHALADÓ LAKOSSÁGGAL RENDELKEZŐ MAGYAR VÁROSOK EGY FŐRE JUTÓ JÖVEDELMÉNEK ALAKULÁSA 2012-ES ÁRSZÍNVONALON (FT)	273
52. ÁBRA: A 100 EZER FŐT MEGHALADÓ LAKOSSÁGGAL RENDELKEZŐ MAGYAR VÁROSOK EGY FŐRE JUTÓ JÖVEDELMÉNEK ALAKULÁSA 2012-ES ÁRSZÍNVONALON SZÉKESFEHÉRVÁR, PÉCS, ÁTLAG (FT)	274
53. ÁBRA: A NYILVÁNTARTOTT ÁLLÁSKERESŐK (2005. ELŐTT REGISZTRÁLT MUNKANÉLKÜLIEK) SZÁMÁNAK ALAKULÁSA PÉCSETT.....	274
54. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁSI MUTATÓK ÉS AZOK TRENDJEINEK ALAKULÁSA BARANYA MEGYÉBEN A 15-64 ÉVES KOROSZTÁLYBAN	275
55. ÁBRA: A PÉCSETT DOLGOZÓK ARÁNYA AZ EGYES BARANYA MEGYEI TELEPÜLÉSEK FOGLALKOZTATOTTAI KÖZÖTT	275
56. ÁBRA: A DÉL-DUNÁNTÚLI MEGYESZÉKHELYEK ELÉRÉSE PERCBEN.....	276
57. ÁBRA: A BARANYAI MEGYESZÉKHELY ELÉRÉSE PERCBEN.....	277
58. ÁBRA: PÉCS ÉRVÉNYES SZERKEZETI TERVE	278
59. ÁBRA: PÉCS KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZATÁNAK FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA	279
60. ÁBRA: PÉCS VÁROSRESZEINEK ÁTTEKINTŐ TÉRKÉPE.....	280
61. ÁBRA: LAKÓ ZÓNÁK KIHASZNÁLTSÁGA	281
62. ÁBRA: LAKSÚRÚSÉG.....	282
63. ÁBRA: VEGYES ZÓNÁK KIHASZNÁLTSÁGA	283
64. ÁBRA: GAZDASÁGI ZÓNÁK.....	284
65. ÁBRA: GAZDASÁGI SZEREPLŐK ELHELYEZKEDÉSE A VÁROS TERÜLETÉN.....	285
66. ÁBRA: IDEGENFORGALMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS ELEMEL ELHELYEZKEDÉSE.....	286
67. ÁBRA: ALACSONY KOMFORT ARÁNY	287
68. ÁBRA: ÖREGEDÉSI INDEX.....	288
69. ÁBRA: KONFLIKTUS PONTOK A VÁROSTESTBEN.....	289
70. ÁBRA: A JELENLEGI TÉRSZERKEZET KIALAKULT ÉS NEM KIALAKULT ELEMEL.....	290
71. ÁBRA: A JELENLEGI TÉRSZERKEZET FŐBB JELLEMZŐI	291
72. ÁBRA: A KÍVÁNATOS FŐBB SZERKEZETI KAPCSOLATOK HATÁSA	292
73. ÁBRA: A GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGEK TÉRBELI ÖSSZEFÜGGÉSEI	293
74. ÁBRA: TÉRBELI KAPCSOLATOK FEJLESZTÉSI IRÁNYAI.....	294

TÁBLÁZAT JEGYZÉK

1. TÁBLÁZAT: A GAZDASÁG STRATÉGIAI IRÁNYAI	18
2. TÁBLÁZAT: TERÜLETFELHESZNÁLÁS	59
3. TÁBLÁZAT: A GAZDASÁG STRATÉGIAI IRÁNYAI	103
4. TÁBLÁZAT: ÁTTEKINTŐ CÉLRENDSZER.....	125
5. TÁBLÁZAT: STRATÉGIAI, OPERATÍV ÉS RÉSZCÉLOK RENDSZERE.....	131
6. TÁBLÁZAT: ÖREGEDÉSI INDEX SZÁZALÉKBAN KIFEJEZVE.....	256
7. TÁBLÁZAT: HÁZTARTÁSOK, CSALÁDOK ÉS LAKÓIK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA PÉCSETT 1970 – 2011 KÖZÖTT..	257
8. TÁBLÁZAT: PÉCS KÖZÜZEMI INFRASTRUKTURÁJÁNAK ADAT	269
9. TÁBLÁZAT: A PÉCSI MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA LÉTSZÁMKATEGÓRIÁNKÉNT.....	270